

Hallituksen vuosikertomus 2023

Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja
kannanottojen johdosta

Hallituksen vuosikertomus 2023

Liite 3

Toimenpiteet eduskunnan lausumien
ja kannanottojen johdosta

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtioneuvosto

Valtioneuvoston kanslia

Tekijänoikeuslaki (404/1961) 9 § Tekijänoikeussuojaa vailla olevat teokset

ISBN pdf: 978-952-383-933-5

ISSN pdf: 2490-0966

ISBN painettu: 978-952-383-949-6

ISSN painettu: 2490-0613

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2024

Paino: Grano Oy, 2024

Painotuote
4041 0955

Hallituksen vuosikertomus 2023 Liite 3

Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Valtioneuvoston julkaisu 2024:16

Julkaisija Valtioneuvosto

Yhteisötekijä Valtioneuvoston kanslia

Kieli suomi

Sivumäärä 300

Tiivistelmä

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä säädettyä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Hallituksen vuosikertomuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä sekä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 ja 18 §:ssä.

Talousarviolain 18 §:ssä edellytetään, että hallituksen vuosikertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta (oikea ja riittävä kuva). Säädöstasolla kertomuksen sisältöä määrittävät erityisesti myös valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) vaatimukset. Hallituksen vuosikertomus vuodelta 2023 muodostuu viidestä osasta:

Hallituksen vuosikertomus

- Liite 1 Ministeriöiden tuloksellisuuden kuvaukset
- Liite 2 Tilinpäätöslaskelmat
- Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta
- Liite 4 Valtion yhtiöomistus

Asiasanat

hallituksen vuosikertomukset, eduskunta, tiedonsaanti, valtioneuvosto, hallituksen kertomukset, tilinpäätös, omistajaohjaus

ISBN PDF 978-952-383-933-5

ISBN painettu 978-952-383-949-6

Asianumero VN/27298/2023

ISSN PDF 2490-0966

ISSN painettu 2490-0613

Hankenumero -

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-933-5>

Regeringens årsberättelse 2023 Bilaga 3

Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden

Statsrådets publikationer 2024:16**Utgivare** Statsrådet**Utarbetad av** Statsrådets kansli
Språk finska**Sidantal** 300**Referat**

Enligt 46 § i grundlagen ska statsrådet lämna en berättelse till riksdagen om regeringens verksamhet, skötseln av statsfinanserna och om hur budgeten har följts samt om regeringens åtgärder med anledning av riksdagens beslut. Närmare bestämmelser om regeringens årsberättelse finns i 9 a § i lagen om statsrådet (175/2003) och i 17 och 18 § i lagen om statsbudgeten (423/1988).

I 18 § i lagen om statsbudgeten förutsätts det att de redogörelser för statsfinanserna och skötseln av statsfinanserna samt resultat av statens verksamhet som tas in i regeringens årsberättelse ska ge riktiga och tillräckliga uppgifter om hur budgeten följs och om statens intäkter och kostnader, om statens ekonomiska ställning och resultat (rättvisande bild). På författningsnivå fastställs årsberättelsens innehåll i synnerhet i förordningen om statsbudgeten (1243/1992). Regeringens årsberättelse för 2023 består av fem delar:

Regeringens årsberättelse

- Bilaga 1 Ministeriernas resultatöversikter
- Bilaga 2 Bokslutskalkyler
- Bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden
- Bilaga 4 Statens bolagsinnehav

Nyckelord regeringens årsberättelser, riksdagen, tillgång till information, statsrådet, regeringens berättelser, bokslut, ägarstyrning**ISBN PDF** 978-952-383-933-5**ISBN tryckt** 978-952-383-949-6**Ärendenummer** VN/27298/2023**ISSN PDF** 2490-0966**ISSN tryckt** 2490-0613**Projektnummer** -**URN-adress** <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-933-5>

Sisältö

1 Suuri valiokunta	11
Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta	11
2 Perustuslakivaliokunta	13
Viittomakieltä käyttävien oikeudet	13
Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen	14
3 Ulkoasiainvaliokunta	16
Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko	16
Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko	16
4 Valtiovarainvaliokunta	18
Eduskunnan finanssivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa	18
Korkovähennysrajoitusta koskeva sääntely	19
Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen poistaminen	20
Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 hyväksymisestä	21
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 talousarvioesityksen täydentämisestä ...	23
Laajemman terveystalouden veron valmistelu	26
Maapohjan kiinteistöveroprosentin alarajan korotuksen huomioon ottaminen kiinteistöverotuksen arvostamisuudistuksessa	28
Suurten konsernien vähimmäisveroa koskeva ennakkoratkaisumenettely	28
5 Tarkastusvaliokunta	29
Eduskunnan kirjelmä asuntopolitiikan kehittämiskohteista	29
Kotouttamisen toimivuus	31
Hallituksen vuosikertomus 2017	37
Hallituksen vuosikertomus 2018	38
Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoito	45
Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen	47
Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluiden vaikuttavuus	50
Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan ja tarkastuksen vaalikausiraportti 2019–2022	52
Aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannusvaikuttavuus	52
Hallituksen vuosikertomus 2022	56
6 Hallintovaliokunta	58
Tietosuojan valvontaviranomaisen organisointi	58
Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa	59
Asetietojärjestelmän kehittäminen	59

Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkoitus.....	60
Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttäminen rikostorjunnassa.....	61
Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta	61
Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista	64
Biometristen tietojen käsittelyä koskeva sääntely	64
Opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien jälkivalvonta	65
Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttaminen	66
Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä.....	70
7 Lakivaliokunta	71
Vaikutusvallan väärinkäyttö.....	71
Vakuutusoikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen	71
Oikeudenhoidon uudistamisohjelma	72
Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen	72
Tuomarien koulutusta koskeva uudistus.....	73
Oikeusprosessien keventämishankkeen vaikutusten seuranta.....	73
Lapsenhuoltolain uudistus	74
Tuomioistuinviraston perustaminen.....	76
Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen	77
Ympäristövastuut konkurssissa	77
Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen.....	78
Maalittaminen	78
Maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskeva uudistus	79
Vanhemmuuslain muutoksen seuranta	81
Suullisen todistelun tallentaminen ja vastaanottaminen yleisissä tuomioistuimissa	81
Avioliittoon pakottamista koskeva lainsäädäntö	82
Kouluväkivalta kirjattava rikoslakiin	82
Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta.....	84
Seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön seuranta	85
Avoimuusrekisterilain toimivuus.....	87
Lähestymiskiellon valvonnan toimivuus.....	88
Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellistä käsittelyä koskevat lait.....	88
Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 ja 8 b pykälän muuttaminen	89
Pakkokeinolain ja esitutkintalain muutokset ja vaikutusten seuraaminen	90
Vankien tupakointiin liittyvä lainsäädäntö.....	91
Oikeushallinnon erityisviranomaiset – viraston perustaminen.....	91
8 Liikenne- ja viestintävaliokunta	93
Uudet liikkumisvälineet.....	93
Ajokorttilain kokonaisuudistus	94
Uusi tieliikennelaki.....	94
Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen	95

Taksipalveluiden saatavuuden parantaminen ja julkisesti tuettujen kuljetusten kehittäminen	96
Laajakaistarakentamisen tuki.....	97
Vahvan sähköisen tunnistamisen markkinat ja hintasääntelyn tarpeellisuus	98
Ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimusten vaikutukset	98
Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021–2032	100
Liikennepalvelulain hyvämaineisuus ja kuljettajan ajolupaa koskeva sääntely.....	101
Postilain muuttaminen	102
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikainen tuki.....	103
Tiealueella työskentelyn ja liikenneonnettomuustilanteiden hoitamisen turvallisuuden parantaminen	104
Luotsauslain uudistuksen vaikutukset merenkulun toiminnan jatkuvuudelle.....	105
9 Maa- ja metsätalousvaliokunta.....	106
Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki	106
Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano	106
Yhteisuelain muutostarpeiden arviointi	108
Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus	109
Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta: Ruoka 2030, Suomi-ruokaa meille ja maailmalle.....	110
Metsityksen määräaikainen tukeminen	111
Poronhoitolain muuttaminen	111
Elintarvikelain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen	112
Lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö.....	114
Lakialoite avohakkuiden lopettamiseksi valtion mailla	115
Vesi on meidän – kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi.....	116
Luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen.....	117
Verkkokalastus kiellettävä saimaannorpan levinneisyysalueella	118
Valkoposkihanhen metsästyksen salliminen	118
Suden kannanhoidollisen metsästyksen aloittaminen ja susivahinkojen estäminen	120
Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyslaissa	122
Eläinlääkintähuoltolain vaikutukset.....	123
Elintarvikemarkkinalain muuttaminen	124
Eläinten teurastusta koskevan sääntelyn kansainvälisen oikeustilan kehityksen seuranta	125
Toimet koirasusista johtuvien ongelmien vähentämiseksi	125
Kalastonhoitomaksun maksuvelvollisuuden yläikärajan muutoksen vaikutukset.....	126
10 Puolustusvaliokunta.....	127
Asevelvollisten taloudelliset etuudet.....	127

11	Sivistysvaliokunta	129
	Opintotukilain uudistaminen	129
	Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla	130
	Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta	131
	Varhaiskasvatustilain uudistus	132
	Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta	135
	Valtioneuvoston selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä	137
	Opintolain nostaminen osana opintotukea	138
	Museolain ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen	138
	Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne	139
	Esittävän taiteen edistäminen	142
	Oppivelvollisuuden laajentaminen	143
	Lapsen tuen toteutuminen varhaiskasvatuksessa	158
	Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko	161
	Psykoterapian puolesta – Kansalaisaloite psykoterapiakoulutuksen muuttamisesta maksuttomaksi	168
	Nuorisolain muuttaminen	169
	Perusopetuslain 26 pykälän muuttaminen	170
	Tekijänoikeuslain muutostarpeet	171
	E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksia koskevat säännökset	173
12	Sosiaali- ja terveysvaliokunta	174
	Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen	174
	Palveluseteli	174
	Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus	175
	Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta	176
	EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus	176
	Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut	177
	Tartuntatautilain vaikutukset hoitoon hakeutumiseen	178
	Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen	179
	Kansalaisaloite; Eutanasia – aloite hyvän kuoleman puolesta	179
	Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaaminen Tapaturmavakuutuslain 41 d pykälän muuttaminen siten, että tuo mielivaltaisuus poistuu	180
	Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus	180
	Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen	181
	Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi	181
	Asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuu	182
	Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely	183
	Hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeva lainsäädäntö sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antaminen	183

OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle!	196
Lastensuojelun henkilömitoituksen vaikutukset	196
Välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaaminen työtaistelun aikana	197
Lapsiperheiden kotipalvelun toteutuminen ja ikäihmisten kotihoidon ja ympäri vuorokautisen hoivan saatavuus	198
Oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttaminen	201
55 vuotta täyttäneiden työllisyyden kehittäminen	202
Omalääkäri- ja omahoitajamalli avosairaanhoidossa sekä psykososiaaliset menetelmät hoitomuotoina	203
Yrittäjän eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmän muutostarpeet	204
Toimeentulotukilain uudistuksen arviointi	205
Terveydenhuoltolain, sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuoltolain 52 pykälän muuttaminen	205
Sukupuolen vahvistaminen ja siihen liittyvät säädösmuutokset	206
Monikanavarahoituksen jatkokehittäminen	207
Lääkehuollon kustannustehokkuuden parantaminen	207
Läkelain ja sairausvakuutuslain muutokset	208
Päivystyspalvelujen toteutuminen hyvinvointialueilla	209
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittely sekä siihen liittyvät lait	210
Vammaispalvelulaki ja henkilökohtaisen avun ja yhdenvertaisuuden toteutuminen	211
Vakuutuskassojen toimintaedellytykset	212
Vammaispalvelulain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaantulon lykkäämistä koskeva lainsäädäntö	212
Potilaan itsemääräämisoikeutta koskevat lakiehdotukset	213
Työeläkelakien ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain muuttamista koskeva lainsäädäntö	214
Henkilömitoitusten toteutuminen, vanhuuspalvelujen saatavuus ja henkilöstön riittävyys iäkkäiden palveluissa	215
Hoitoon pääsyn 14 päivän enimmäisajan toteutumisen seuranta	216
Lastensuojelun jälkihuollon ikärajan alentamisen vaikutukset	217
Toimeentulotuesta annetun lain asumismenoja koskeva sääntely	218
Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain sekä Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d pykälän muuttaminen	219
Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksien muutosten vaikutusten seuraaminen	220
Yleisen asumistuen muutokset	221
Työttömyysturvan muutosten vaikutukset	222
Sosiaaliturvaetuuksien muutosten vaikutusten seuranta	223
13 Talousvaliokunta	225
Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö	225
Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen	226
Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen	227
Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 pykälän muuttaminen ja 8 pykälän väliaikainen muuttaminen	230
Sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 pykälän muuttaminen	231

Kirjallinen vahvistusmenettely muun muassa puhelinmyynnissä ja sen vaikutukset	233
Lakialoite F2 ja F3 luokkiin kuuluvien pyroteknisten tuotteiden käytön rajoittamiseksi	233
Kaivoslain muuttaminen.....	234
Kuluttajaluottoja koskeva sääntely.....	236
Sähköhyvityksen ja muiden tukimuotojen toimivuus.....	237
Rahanpesusääntelyn aiheuttamien negatiivisten vaikutusten ehkäiseminen ja ennakkovaikuttaminen tilanteen parantamiseksi.....	239
Lunastuslain uudistus.....	241
14 Tulevaisuusvaliokunta	242
Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa.....	242
Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osa Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen	260
15 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta	274
Tasa-arvoselonteko	274
Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikalaisissa.....	274
Työsopimuslain 3 luvun 5 pykälän ja merityösopimuslain 4 luvun 5 pykälän muuttaminen.....	275
Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain uudistamistarpeet.....	275
Työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskeva lainsäädäntö.....	276
Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022.....	278
Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022.....	281
Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko.....	284
Yhdenvertaisuuslain noudattaminen työelämää koskevissa asioissa.....	285
Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestäminen.....	286
16 Ympäristövaliokunta	288
Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit	288
Jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttaminen	288
Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäiseminen ja korvaaminen.....	289
Ilmastolain täydentäminen	290
Laki yhteishallinnosta valtion tukemissa vuokrataloissa	291
Vesilain luontotyyppisuojelelun tarkistaminen.....	291
Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttaminen.....	294
Laki ympäristövahinkorahastosta.....	296
Korkotukimallin kehittämistarpeet.....	298
Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä.....	298
Rakentamislaki ja sen vaikutukset	299

1 Suuri valiokunta

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

VNS 7/2020 vp – EK 36/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvostolla on valmiudet ennakkollisesti vaikuttaa erityisesti komission tulevien lainsäädäntöaloitteiden sisältöön ja tähän työhön on ohjattava riittävät resurssit.

Valtioneuvosto vahvisti periaatepäätöksellään joulukuussa 2023 systemaattisen EU-ennakkovaikuttamisen prosessin. Vuosittaisesta komission työohjelmasta identifoidaan 3-5 koko valtioneuvoston tason kärkiprioriteettia, joiden katsotaan olevan vaikutuksiltaan laajoja ja poikkisektoraalisia ja joiden suhteen on tehtävä erityisen aktiivista ennakkovaikuttamista, sitoen myös eduskunta sekä keskeiset sidosryhmät mukaan ennakkovaikuttamislinjausten laatimiseen. Oikea-aikaisen vaikuttamisen ja eduskunnan osallistumisen mahdollistamiseksi valtioneuvoston pääprioriteettialoitteista laaditaan aina ennakkovaikuttamislinjaukset sisältävät E-kirjeet. Ennakkovaikuttamislinjaukset voidaan määrittää valtioneuvoston piirissä, kunhan linjaukset ovat huolellisesti yhteen sovitettuja, eikä eduskunnan käsiä sidota ennalta. Tarvittaessa ennakkovaikuttamisasia saatetaan eduskunnan tietoon laatimalla E-kirje. Suurelle valiokunnalle tarjotaan systemaattisemmin tilannekuvaa ennakkovaikuttamisesta.

Periaatepäätöksen mukaan valtioneuvoston EU-ennakkovaikuttamisen onnistumisen kannalta on keskeistä, että ministeriöissä osoitetaan siihen riittävät ja osaavat/asiantuntevat resurssit, jotta voidaan toimia aktiivisesti ja oikea-aikaisesti. Virkatasolla EU-asioiden komitea ja sen alaiset jaostot toimeenpanevat ja seuraavat periaatepäätöksen linjauksia niille määritellyn yhteensovittamistehtävän mukaisesti. Hallitusohjelman mukaan kansliapäällikkö vastaa ministeriönsä EU-vaikuttamisen koordinaatiosta. Valtioneuvoston EU-sihteeristö yhdessä Suomen pysyvän EU-edustuston kanssa puolestaan koordinoi ministeriöiden EU-ennakkovaikuttamista. Periaatepäätöksen toteutumista, EU-ennakkovaikuttamisen tilannekuvaa ja vaikuttavuutta käsitellään säännöllisesti EU-ministerivaliokunnassa, syksyisin valitsemalla avaintavoitteet ja keväisin seurantakeskustelulla sekä tarvittaessa myös hallituksen neuvotteluissa tai iltakoulussa.

Valtioneuvostossa valmisteltiin Suomen avaintavoitteet unionin strategiseen ohjelmaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi sidosryhmiä kuullen. Lisäksi identifioitiin periaatepäätöksen mukaisesti komission vuoden 2024 työohjelmasta valtioneuvostontason prioriteetit. Näiden pääprioriteettien lisäksi kukin ministeriö

identifioi omalta hallinnonalaltaan keskeiset tulevat aloitteet, joiden suhteen on tarpeen tehdä aktiivista ennakkovaikuttamista. Ennakkovaikuttamislinjauksia käsitellään kunkin sektorin EU-valmistelujaostossa, joissa myös keskeiset sidosryhmät ovat edustettuina, ja aloitteista laaditaan vaikuttamissuunnitelmat sekä englanninkieliset vaikuttamispaperit.

Eeva Kaunismaa, EU-erityisasiantuntija, valtioneuvoston kanslia

2 Perustuslakivaliokunta

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

HE 294/2014 vp – EV 346/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

Valtioneuvoston kanslian asettama työryhmä (26.10.–23.6.2023) kuurojen ja viittomakielisten valtiollisen totuus- ja sovintoprosessin käynnistämisen valmistelusta kokoontui kuusi kertaa vuonna 2023. Työryhmä jätti ehdotuksensa valtioneuvoston kanslialle 23.5.2023. Ehdotus sisälsi mandaattiluonnoksen ja luonnoksen totuus- ja sovintosihteeristön asettamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö teetti osana työryhmän työtä selvityksen totuus- ja sovintoprosessin yhteyteen järjestettävästä psykososiaalisesta tuesta (STM muistio 2023:31).

Poliittisia keskusteluja totuus- ja sovintoprosessista käytiin kesällä ja syksyllä 2023. Hallituksen yhdenvertaisuustiedonannon mukaan kuurojen ja viittomakielisten komission työ tullaan toteuttamaan. Prosessin vetovastuu siirrettiin valtioneuvoston kansliasta oikeusministeriöön, ja hallitus esitti talousarviossaan, että prosessiin varattu rahoitus siirtyy oikeusministeriölle.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan kielellisiä oikeuksia edistetään jatkamalla kansalliskielistrategiassa ja kielipoliittisessa ohjelmassa määriteltyjen toimenpiteiden toteuttamista. Kielipoliittisen ohjelman mukaan lisätään tietoisuutta viittomakielisistä lapsista ja nuorista kieli- ja kulttuuriryhmänä. Lisäksi lisätään viranomaisten tietoisuutta viittomakielisiä koskevien kieli- ja vammaisnäkökulmien rinnakkaisuudesta sekä viittomakielen merkityksestä lapsen kielenkehityksen ja perheiden sisäisen kommunikaation kannalta.

Kielipoliittisen ohjelmaan perustuva selvitystyö siitä, mitä perustuslain 17 pykälän 3 momentin säännös oikeudesta ylläpitää ja kehittää omaa kieltä ja kulttuuria käytännössä tarkoittaa eri kieliryhmien osalta valmistui oikeusministeriön tilaamana selvityksenä joulukuussa 2023. Selvitys julkaistaan alkuvuodesta 2024.

Valtioneuvosto vuonna 2020 asettama viittomakieliasioden neuvottelukunta (11.2.2021–10.2.2025) kokoontui vuonna 2023 yhden kerran.

Viittomakielilain arviointia koskeva selvitystyö on oikeusministeriössä kesken.

Pamela Sarasmo, hallitussihteeri, oikeusministeriö

Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen

HE 320/2018 vp – EV 259/2018 vp – EK 26/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimiin Ahvenanmaan itsehallinto lain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan (s. 188) Ahvenanmaan itsehallintoa kehitetään ja vaalitaan hyvässä yhteistyössä ja dialogissa Ahvenanmaan maakunnan kanssa. Ahvenanmaan itsehallinnon uudistamistyötä jatketaan.

Uuden itsehallintolain voimaantulo edellyttää eduskunnan ja Ahvenanmaan maakuntapäivien yhtäpitävää päätöstä. Itsehallintolaki on perustuslain tasoinen laki.

Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistusta on valmisteltu syksystä 2013 alkaen. Presidentti Tarja Halosen johtama parlamentaarinen komitea, jossa oli myös maakuntapäivien edustajia, antoi vuonna 2017 loppumietinnön ([Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 33/2017](#)). Komiteamietinnön lausuntokierroksen jälkeen oikeusministeriö asetti oikeusneuvos Niilo Jääskisen johtaman työryhmän, joka antoi linjausehdotuksensa kokonaisuudistuksen jatkovalmistelulle ([Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 14/2018](#)). Tämän jälkeen kokonaisuudistusta on yhteistyössä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen ja muiden viranomaistahojen kanssa jatkettu virkavalmisteluna.

Uusi laki korvasi vuoden 1991 itsehallintolain ja tulisi olemaan järjestyksessä neljäs itsehallintolaki. Tavoitteena on ajantasaistaa säännöksiä, kehittää Ahvenanmaan itsehallintoa ja luoda edellytykset tulevaisuudessa edelleen laajentaa itsehallinnolle kuuluvaa toimivaltaa. Pyrkimyksenä on myös selkeyttää itsehallintolain suhdetta perustuslakiin, kehittää valtion ja itsehallintoviranomaisten yhteistyötä, tarkistaa viranomaisten itsehallintolailla säädettyä tehtävänjakoa sekä vahvistaa Ahvenanmaan asema kansainvälisten velvoitteiden neuvottelemisessa ja voimaan saattamisessa. Nykyisen itsehallintolain vuoden 2021 alusta voimaantulleet taloussäännökset (lait 98/2020 ja 911/2020) sisällytettäisiin lakiehdotukseen.

Esitysluonnoksesta syksyllä 2021 päättyneen lausuntokierroksen palaute ja Lainsäädännön arviointineuvoston keväällä 2022 antama lausunto olivat osittain kriittisiä. Muun muassa lausuntopalautteesta johtuen osapuolet eivät viime vaalikaudella päässeet yhteisymmärrykseen lakiehdotuksesta uudeksi itsehallintolaiksi.

Oikeusministeriö päätti 24.3.2023 asettaa virkamiestyöryhmän (VN/3796/2023; Hanke OM024:00/2023, www.om.fi) muun muassa Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen jatkovalmistelun edistämiseksi. Työryhmän toimikausi on sittemmin jatkettu 31.5.2024 saakka ja sen kokoonpano on osittain muutettu.

Ahvenanmaa-työryhmän 2023 tehtävänä on yhdessä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa valmistella hallituksen esityksen jatkovalmistelua uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi, jonka tarkoituksena on itsehallinnon kehittäminen ja uudistaminen. Mietintönsä työryhmän on tältä osin annettava 31.5.2024 mennessä. Työryhmän tehtävänä on kokonaisuudistuksen valmistelevassa tarkoituksessa arvioida ja selvittää ainakin seuraavia kysymyksiä:

1. Perustuslain ja itsehallintolain keskinäistä suhdetta sekä perustuslakimuutosten vaikutuksia maakunnan lainsäädäntövaltaan, ottaen huomioon, että Suomen perustuslain säätäminen ei muuttanut Ahvenanmaan asemaa Suomen valtiosäännössä (HE 1/1998, s. 177, PeVM 10/1998 vp, s. 34–35). Perustuslain eräiden vastaavien säännösten ottamista itsehallintolaikiin;
2. Valtakunnan tehtävien antaminen viranomaisille Ahvenanmaalla ja päinvastoin sekä tällaisen valtakunnan lainsäädännön soveltaminen. Kysymyksenasettelu sisältää kysymyksen Ahvenanmaan kuntien ja itsehallintoviranomaisten valtakunnan lainsäädännön tehtävistä ja niiden korvaamisesta;
3. Ahvenanmaan maaherraa ja tämän nimittämistä koskeva sääntely;
4. Lisäsäännöksiä kielestä; sekä
5. Maakuntapäivien ja eduskunnan välistä toimivallanjakoa poikkeusoloissa ottaen huomioon valmiuslain (1552/2011) samanaikainen tarkistaminen¹.

Työryhmä voi keskuudessaan sopia myös uudistuksen jatkovalmistelun esivalmistelun kannalta olennaisiksi arvioitavien muiden asioiden selvittämisestä.

Janina Groop-Bondestam, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

¹ Säädöshanke OM015:00/2022, www.om.fi

3 Ulkoasiainvaliokunta

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

VNS 4/2020 vp – EK 19/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selontekojen valmistelun yhteydessä.

Hallitusohjelman mukaan hallituskauden alussa laaditaan ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko. Osana selontekoa linjataan myös Suomen YK-strategian päivittämisestä. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeinen ohjausasiakirja, joka tarkoittaa näiltä osin hallitusohjelman kirjauksia. Selonteko on tarkoitettu antaa eduskunnalle kevätistuntoaudella 2024. Laadinta etenee ulkoministeriön johdolla laajassa yhteistyössä valtionhallinnon eri toimijoiden kanssa ja TP-UTVA:n ohjauksessa. Prosessin aikana kuullaan myös kansalaisyhteiskuntaa. Eduskunta osallistuu prosessiin erikseen asetun parlamentaarisen seurantaryhmän kautta.

Outi Holopainen, alivaltiosihteeri (ulko- ja turvallisuuspolitiikka), ulkoministeriö

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko

VNS 10/2021 vp – EK 26/2022 vp

Eduskunta on kirjelmässään EK 26/2022 vp hyväksynyt selonteon VNS 10/2021 vp johdosta ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 6/2022 vp) mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää valtioneuvoston ottavan uutta ihmisoikeuspoliittista selontekoa laatiessaan huomioon tässä mietinnössä esitetyt havainnot.

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle 9.12.2021. Selonteko linjaa valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaa kansallisesti sekä ohjaa Suomen toimintaa kansainvälisesti ja Euroopan unionissa. Selonteko painottaa ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta, haavoittuvimmassa asemassa olevien väestöryhmien ja yksilöiden oikeuksia, sukupuolten tasa-arvon vahvistamista sekä Suomen sitoutumista kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään ja sitä toimeenpaneviin eurooppalaisiin ja kansainvälisiin järjestöihin. Selonteossa käsitellään laajemmin perus- ja ihmisoikeuksien vahvistamista kestävässä kehityksessä,

ilmastonmuutoksen hillinnässä, luontokadon torjunnassa, digitalisaatiokehityksessä ja tiedonvälityksessä, sekä oikeusvaltioperiaatteen vahvistamista. Selontekoa valmisteltiin ulkoministeriön koordinoimana laajassa yhteistyössä ministeriöiden, laillisuusvalvojien, kansalaisjärjestöjen sekä tutkijoiden kanssa. Eduskuntaryhmien edustajat osallistuivat käsittelyyn Kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunnan kautta, joka on seurannut myös Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan toteutumista osana Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Monipuolinen yhteistyö sekä eduskunnan informointi ovat osa selonteon toimeenpanon seurantaa. Selonteko on voimassa myös pääministeri Orpon hallituskaudella. Valtioneuvoston tiedonannossa yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa (31.8.2023) todetaan, että ”kansainvälisessä työssään hallitus jatkaa Suomen pitkäaikaisella linjalla, jota on kuvattu muun muassa ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa”.

Petri Hakkarainen, poliittisen osaston osastopäällikkö, ulkoministeriö

4 Valtiovarainvaliokunta

Eduskunnan finanssivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa

HE 155/2012 vp – EV 174/2012 vp

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että vaiheittaisten muutosten kumulatiivinen vaikutus eduskunnan budjettivaltaan sekä kansalliseen suvereniteettiin on otettava korostetun huolellisesti huomioon, jos EU-sääntelyä jatkossa aiotaan edelleen vahvistaa kansallista päätöksentekoa rajoittavalla tavalla.

2020 aloitetut ja 2021 pandemiasta johtuneen tauon jälkeen jatkuneet keskustelut liittyen säännönmukaiseen arvioon talouspolitiikan koordinaatiokehikosta jatkuivat edelleen alkuvuonna 2023. Neuvosto hyväksyi asiaa koskevat päätelmät maaliskuussa 2023.

Komissio antoi EU:n finanssipoliittisia sääntöjä koskevat lainsäädäntöehdotuksensa 26.4.2023 ja niiden sisällöstä saavutettiin neuvoston yleisnäkemyks joulukuussa 2023. Lainsäädännöstä käytävät trilogineuvottelut ovat käynnistyneet tammikuussa 2024. Uusien sääntöjen voimaantulon ajankohta on Euroopan parlamentin vaaleista johtuen vielä auki.

Lainsäädäntöehdotukset koskevat kolmea elementtiä:

Vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevää osaa (15874/4/23), joka muuttaa neuvoston asetusta EY 1466/97, julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta

Vakaus- ja kasvusopimuksen korjaavaa osaa (15876/4/23), joka muuttaa neuvoston asetusta EY 1467/97, liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä

Neuvoston budjettikehysdirektiiviä 2011/85/EU, jäsenvaltioiden julkisen talouden kehityksiä koskevista vaatimuksista.

Lainsäädäntöehdotuksista on lähetetty eduskunnalle U-kirjelmä (U 23/2023 vp) heinäkuussa 2023.

Valtioneuvosto on kiinnittänyt erityistä huomiota eduskunnan budjettivaltaan EU-lainsäädäntöehdotusten valmistelussa. Valtiovarainministeriö katsoo, että lainsäädäntöehdotuksissa budjettivalta säilyy entiseen tapaan kansallisessa päätöksenteossa.

Marketta Henriksson, finanssineuvos, valtiovarainministeriö
Niko Ijäs, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Korkovähennysrajoitusta koskeva sääntely

HE 150/2018 vp – EV 146/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa välittömästi komission kanssa selvitystä ns. Mankala-yhtiöiden toteuttamien, ydinvoiman rakentamista ja käyttämistä koskevien voimalaitoshankkeiden rajaamiseksi korkovähennysrajoitusten ulkopuolelle direktiivissä tarkoitettuna pitkän aikavälin julkisena infrastruktuurihankkeena.

1. Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoitusta koskevaa sääntelyä on sovellettu ensimmäisen kerran verovuoden 2014 verotuksessa. Säännöstä on 1.1.2019 alkaen muutettu veron kiertämisen estämistä koskevan EU:n direktiivin (EU) 2016/1164 johdosta lailla elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (1237/2018). Muutoksilla on laajennettu sääntelyn soveltamisalaa. Muutoksia koskevan hallituksen esityksen valmistelussa tarkasteltiin sääntelyn soveltamista yhteiskunnallisia infrastruktuurihankkeita toteuttavien yritysten sekä niin sanottujen Mankala-yhtiöiden verotuksessa. Hallitus on jatkanut sen selvittämistä, voitaisiinko Mankala-yhtiöiden ydinvoimalaitoshankkeet säätää säännökseen sisältyvän pitkän aikavälin julkisia infrastruktuurihankkeita koskevan poikkeuksen piiriin. Selvityksiä tehtäessä on oltu useaan otteeseen yhteydessä Euroopan komissioon. Korkomenojen vähentämisrajoituksista poikkeamisesta komission edellyttämällä tavalla ei ole löytynyt ratkaisua. Loppuvuodesta 2023 komissiolle ehdotettu uusi inf-rapoikkeuksen muotoiluksi todettiin yhteensopimattomaksi valtioneuvoston sääntelyn kanssa. Neuvottelut komission kanssa ovat edelleen kesken ja niitä jatketaan pyrkien löytämään kaikkien osapuolten kannalta toimiva ratkaisu.

Antti Sinkman, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen poistaminen

HE 167/2020 vp – EV 196/2020 vp

Eduskunta edellyttää että, hallitus seuraa tarkoin 2. lakiehdotuksen 8 a pykälän mukaisen veronpalautusten porrastetun leikkauksen vaikutuksia energiantensiivisten teollisuusyritysten kilpailukykyyn epävarmassa suhdannetilanteessa, ja työllisyyden ja tuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi ryhtyy tarvittaviin toimiin päästövähennyssitoumusten puitteissa.

Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen vaiheittaista poistamista koskevat säännökset ovat tulleet voimaan 1.1.2021. Kyseessä on vuosittain jälkikäteen hakemuksesta tehtävä veronpalautus. Palautusta on haettava kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä, joka tyypillisesti yrityksillä on kalenterivuosi. Siten vuodelta 2021 valtaosan yrityksistä oli haettava veronpalautusta kesäkuun 2022 loppuun mennessä. Verohallinto on pääsääntöisesti käsitellyt hakemukset ja maksanut tuen yrityksille hakemusvuoden syksyn aikana. Käytännössä vuoden 2023 alkupuolella on ollut mahdollista arvioida ensimmäisen kerran jollain tavalla energiantensiivisten yritysten veronpalautukseen tehtyjen muutoksen vaikutuksia. Energiaintensiivisten yritysten palautuspäätöksiä tehtiin vuonna 2023 yhteensä 56 kappaletta ja palautettu määrä oli noin 35 miljoonaa euroa. Energiaintensiivisten yritysten palautukset on maksettu pääosin vuoden 2022 polttoaineiden kulutuksen perusteella. Ennen hallituksen esityksellä 167/2020 vp tehtyjä muutoksia, energiantensiivisten yritysten palautusta saavien yritysten määrä oli noin 180 ja palautuksen euromäärä noin 210-230 miljoonaa euroa. Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen pienentymistä selittää veronpalautuksen parametrimuutosten lisäksi erityisesti sähköveroluokan II poistuminen veronpalautuksen piiristä, kun sähköveroluokka II laskettiin EU:n vähimmäisverotasolle. Tämän lisäksi palautuksen pienentymiseen on todennäköisesti vaikuttanut myös fossiilisten polttoaineiden kulutuksen pienentyminen, mutta palautuksen pienentämisen vaikutusta yritysten polttoaineiden kulutukseen ei ole pystytty vielä arvioimaan.

Leo Parkkonen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 hyväksymisestä

HE 260/2020 vp – EV 54/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää että, elpymisväline pidetään poikkeuksellisen ja kertaluonteisena ratkaisuna, järjestely ei toimi ennakkotapauksena eikä Suomi hyväksy vastaavan järjestelyn toistamista tai muuttamista pysyväisluonteiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että Suomi edistää Euroopan yhteisen velkajärjestelymekanismin ja sen edellyttämien sääntöjen käyttöönottoa sekä perussopimuksen no bail out -periaatteen noudattamista. Suomi edellyttää jokaisen jäsenmaan vastuuta omista veloistaan siten, että luottomarkkinoilla määräytyvä riskilisa ylläpitää julkisen talouden kurinalaisuutta ja riskien vähentämistä.
3. Eduskunta edellyttää, että Suomi ei sitoudu toimiin, jotka muokkaavat Euroopan unionia epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan. Suomi edellyttää järjestelyjä, joissa vastuu ja valta velan ottamisesta ja hoitamisesta ovat samoissa käsissä, eivätkä eriydy aiheuttaen moraalikatoa ja lisäten ylivelkaantumisen riskiä. Suomi ei hyväksy järjestelyjä, jotka heikentävät jäsenvaltioiden kannustimia julkistalouksiensa tervehdyttämiseen ja kasvattavat rahoitus- ja makrovakausriskejä Euroopassa.
4. Eduskunta edellyttää, että käsiteltäessä jäsenmaiden kansallisia elpymissuunnitelmia Suomi pitää kiinni ehdollisuudesta ja julkisen talouden tervehdyttämisestä kaikkien jäsenmaiden kohdalla, ei hyväksy varojen myöntämistä ilman uskottavia julkisia talouksia tervehdyttäviä rakenteellisia uudistuksia ja edellyttää, että varojen maksatuksen ehtona on sitoutuminen oikeusvaltioperiaatteeseen.
5. Eduskunta edellyttää, että Suomen kestävä kasvun ohjelman mukaisesti saatavat varat keskitetään vaikuttaviksi kokonaisuuksiksi sekä elpymistä että pitkän aikavälin kasvua tukeviin tarkoituksiin, erityisesti tutkimus- ja kehitystoimintaan ja osaamistason nostamiseen.
6. Eduskunta edellyttää, että Suomi noudattaa vakiintuneita veropoliittisia kantojaan, eikä hyväksy Suomelle haitallisia ylikansallisia veroja.
7. Eduskunta edellyttää, että Euroopan unionin uusien varojen järjestelmän kehittäminen ei johda Suomen kokonaisveroasteen nousuun.

8. Eduskunta edellyttää, että Suomi vaikuttaa EU:n talouspolitiikan linjaan rakentamalla tehokasta yhteistyötä sellaisten jäsenvaltioiden kanssa, jotka jakavat eduskunnan EU:n talouspolitiikalle asettamat tavoitteet.

1.–8. Euroopan unionin omia varoja koskevalla neuvoston päätöksellä hyväksytään unionin talousarvion rahoitusjärjestelmä. Järjestelmä perustuu siihen, että jäsenvaltiot asettavat unionin käyttöön tuloja vuotuisen talousarvion rahoituksen varmistamiseksi. Kunkin jäsenvaltion rahoitusvastuu on yksilöllinen eikä yhteisvastuullinen. Päätöksessä säädetty tulot kuuluvat unionille ilman kansallisten viranomaisten erillisiä päätöksiä.

Eurooppa-neuvostossa heinäkuussa 2020 sovitun ja myöhemmin EU:n toimielinten väliseen sopimukseen sisältyvän etenemissuunnitelman mukaisesti komissio antoi ehdotukset uusiksi omiksi varoiksi (ehdotuksen omia varoja koskevan päätöksen muuttamiseksi) 20.6.2023. Ehdotukset ovat muutosehdotuksia komission joulukuussa 2021 antamiin ehdotuksiin uusiksi omiksi varoiksi. Uusilla omilla varoilla tulisi rahoittaa elpymisvälineen takia otettujen lainojen ennen aikaista takaisinmaksua.

Komission ehdottamat uudet omat varat muodostuisivat:

1. 30 prosenttia EU:n päästökauppajärjestelmästä kertyvistä huutokauppataloista,
2. 75 prosenttia hiilirajamekanismista saatavista tuloista,
3. kansallisesta rahoitusosuudesta, joka olisi 15 prosenttia suurten monikansallisten yritysten markkina-alueille allokoitavasta jäännösvoitosta. Tähän liittyen komissio antaisi myöhemmin erillisen direktiiviehdotuksen, joka perustuisi OECD:n piirissä neuvoteltuun yritysverotusta koskevaan ratkaisuun (Pilari 1). Pilari 1 neuvottelujen ollessa kesken komissio ehdotti väliaikaista yritysten ja rahoituslaitosten voitto-osuuteen perustuvaa tilastollista ja kansallisista budjeteista maksettavaa rahoitusosuutta.

Komission ehdotuksia on käsitelty tarkemmin ja Suomen kannat on esitelty U-kirjeessä (U 22/2022 vp, 10.3.2022) sekä U-jatkokirjeessä (Uj 21/2023 vp, 8.9.2023). Syyskuussa 2023 eduskunnalle annetun U-jatkokirjeen kannoissa todetaan muun muassa, että EU:n rahoitusjärjestelmän jatkokehittämisen, mukaan lukien uusien omien varojen lähtökohtana tulee olla, etteivät järjestelmään tehtävät muutokset suhteettomasti lisää Suomen maksutaakkaa tai nosta Suomen kokonaisveroastetta taikka aiheuta muuten kohtuuttomia lisäkustannuksia Suomen kansantaloudelle ja talouden toimijoille. Uusia omia varoja koskevien päätösten tulee kuulua

jatkossakin jäsenvaltioille. Kannoissa todetaan myös, että hallitusohjelman mukaisesti EU:n omien varojen järjestelmän kehittäminen ei saa aiheuttaa suhteellista lisäkustannusta Suomelle.

Lisäksi uusilla omilla varoilla voidaan pienentää tarvetta nostaa bruttokansantuloon perustuvia kansallisia rahoitusosuuksia elpymisvälineen lainojen takaisinmaksun takia. EU:n rahoitusta koskevien uudistusten tulisi liittyä unionin keskeisiin strategiin tavoitteisiin, jotka tuovat lisäarvoa koko unionin tasolla ja tukevat myös Suomen kansallisia intressejä.

Muutettujen omien varojen ehdotusten käsittely alkoi neuvoston työryhmässä syksyllä 2023, mutta varsinaiseen käsittelyyn päästäneen vasta myöhemmin.

Komissio antoi EU:n finanssipoliittisia sääntöjä koskevat lainsäädäntöehdotuksensa 26.4.2023 ja niiden sisällöstä saavutettiin neuvoston yleisnäkemyks joulukuussa 2023. Lainsäädännöstä käytävät trilogineuvottelut ovat käynnistyneet tammikuussa 2024. Uusien sääntöjen voimaantulon ajankohta on Euroopan parlamentin vaaleista johtuen vielä auki. Suomen kantoja lainsäädäntöehdotuksiin on määritelty valtioneuvoston U-kirjeessä U 23/2023 vp.

Miika Grönholm, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 talousarvioesityksen täydentämisestä

HE 154/2022 vp- HE 277/2022 vp – EK 60/2022 vp

Lausuma 2

Momentti 29.01.02 Eduskunta edellyttää, että hallitus osoittaa riittävät resurssit lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaidon edistämiseen ja huolehtii mm. kansallisen lukutaitostrategian ja lukutaito-ohjelman toimeenpanosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2020 lähes neljä miljoonaa euroa avustuksina lukemisen kulttuurin ja lukutaidon vahvistamiseen. Kolmivuotiset avustukset suunnattiin varhaiskasvatukseen sekä esi- ja alkuopetukseen. Erityisavustuksen tavoitteena on ollut edistää lasten ja nuorten lukutaitoa, lukuinnostusta ja lukuharrastusta monipuolistamalla oppimisympäristöjä päiväkodeissa ja

alkuopetuksessa, edistämällä yhteistyötä kirjastojen ja kotien välillä sekä eriyttämällä opetusta. Tavoitteena on ollut saada lukeminen jo varhaisessa vaiheessa mahdollisimman monen lapsen elinikäiseksi harrastuneisuudeksi.

Vuonna 2021 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi 4,9 miljoonaa euroa valtion erityisavustusta lukutaitoa ja lukemisen kulttuuria vahvistaviin toimiin perusopetuksen yläkouluissa vuosille 2021–2022. Avustuksella tuettiin riittävän lukutaidon saavuttamista aktiiviseen toimimiseen yhteiskunnassa vieraskielisille ja lukutaidossa heikommin suoriutuville oppilaille.

Lasten ja nuorten yhdenvertaista digitaalisten taitojen kehittymistä tukemaan perustettiin vuonna 2020 Uudet lukutaidot -kehittämishjelma osana Oikeus Oppia -ohjelmaa. Kehittämishjelmassa laadittiin varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen hyvän pedagogisen toiminnan kuvaukset tieto- ja viestintäteknologisille taidoille (tv-taidot), medialukutaidolle sekä ohjelmointiosaamiselle. Vastaavasti perusopetukseen on valmisteltu vuosiluokkakokonaisuuskohtaiset tv-taitojen, medialukutaidon ja ohjelmointiosaamisen osoittamisen kuvaukset. Kuvauksia ylläpidetään ePerusteet-palvelussa. Ohjelman tavoitteina vuosille 2021–2022 oli tukea kuvausten hyödyntämistä varhaiskasvatuksessa ja opetustilanteissa sekä tuottaa ja koota sisältöjen opettamista tukevaa oppimismateriaalia. Ohjelman toimeenpanoon varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestäjille myönnettiin erityisavustusta vuonna 2021 yhteensä noin miljoona euroa ja vuonna 2022 yhteensä noin 9,1 miljoonaa euroa. Kuvausten ylläpito-, päivitys- ja jalkautustyö jatkuu osana varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön digitalisaation viitekehystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2017 käynnistämän Kansallisen lukutaitofoorumin työn tuloksena syntyi Lukuliike, jonka avulla mahdollistettiin mm. Lukeva kunta -verkostojen rahoittamista. Lukuliikkeen johdolla laadittiin vuonna 2021 lukutaitotyön tueksi Kansallinen lukutaitostrategia 2030, joka sisältää konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä kaikenikäisten monipuolisen lukutaidon vahvistamiseksi. Lukutaidon kehittämiseksi tarvitaan monia toimia ja tukipalveluja, joita on kehitettävä niin kansallisesti kuin paikallisestikin. Eri tahojen tekemää lukutaitotyötä on edelleen tunnistettava ja yhteistyötä vahvistettava.

Strategian pohjalta on jo käynnistynyt kansallinen lukutaito-ohjelma vuoteen 2030, jossa tehdään näkyväksi tämänhetkistä lukutaitotyötä. Lukutaito-ohjelmaan kuuluvat ensi vaiheessa Lukeva koulu -mallin käyttöönotto ja koordinointi peruskouluissa sekä Lukeva varhaiskasvatus -pilotti.

Lukutaito-ohjelma edisti lasten, nuorten ja aikuisten luku- ja kirjoitustaitoa sekä Kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanoa jatkamalla Lukeva koulu- ja Lukeva kunta -osaohjelmia sekä laajentamalla ohjelmaa varhaiskasvatukseen. Lukutaito-ohjelman jakamalla valtionavustuksilla sitoutettiin uusia toimijoita strategian suuntaviivojen toimeenpanoon. Lukutaitotyön verkostoja vahvistettiin Pyöreän pöydän keskusteluihin.

Keväällä 2023 toteutettuun Lukeva varhaiskasvatus -pilottiin osallistui 27 varhaiskasvatuksen yksikköä. Pilotin pohjalta suunniteltiin Lukeva varhaiskasvatus -ohjelma, joka julkaistaan Educa-messuilla 2024. Lukeva koulu -ohjelmassa vahvistettiin monilukutaito-osaamista tuottamalla Monilukutaitoa kielitietoisesti eri oppiaineissa -materiaali. Lukeva kunta -ohjelmaa jalkautettiin erityisesti valtionavustusten kautta; lisäksi keväällä järjestettiin Lukutaidon kuntafoorumi.

Lukutaito-ohjelmassa jaettiin valtionavustuksia yhteensä noin 1,1 miljoonaa euroa 22 hankkeelle. Avustuksensaajia veloitettiin nimeämään hankkeille koordinaattorit, jotka osallistuvat säännöllisesti Lukutaito-ohjelman koordinaattoritapaamisiin.

Heli Nederström, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 3

Luku 29.20 Eduskunta edellyttää, että lukio-opiskelijoiden oikeutta tukiopetukseen vahvistetaan ja että tukiopetuksen riittävä rahoitus varmistetaan.

Lukiolain (714/2018) 28 pykälän mukaan lukion opiskelijan, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Osana oppimisen tukea voidaan antaa tukiopetusta.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Nykyisin kaikki oppilaat ja opiskelijat eivät saa tarvitsemaansa tukea. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti syksyllä 2023 lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen kehittämiseksi työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella esitykset oppimisen tuesta lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Hallituksen esitykset lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta annetaan eduskunnalle syksyllä 2024 ja lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 alussa.

Hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2024 talousarvioon lisättiin 5 miljoonaa euroa oppimisen tuen järjestelmän kehittämiseen lukiokoulutuksessa. Lisärahoitus kohdennetaan lukiokoulutuksen järjestäjille Opetushallituksen hallinnoiman oppimisen tuen kehittämisohjelman kautta.

Kaisa Rätty, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 4

Momentti 29.40.02 Eduskunta edellyttää, että valtionarkiston sekä yksityisten keskusarkistojen rahoitus mitoitetaan jatkossa niin, että arkistojen pitkäjänteinen toiminta turvataan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti turvannut yksityisten valtionapuarkistojen toimintaedellytykset rahoittamalla niiden toimintaa vuosittain. Kansallisarkistolle on vuosina 2023 ja 2024 asetettu käyttöön tieteen ja tiedepoliittisten tavoitteiden edistämisen määrärahoja 5 600 000 euroa edelleen jaettavaksi yksityisten arkistojen toimintaan lain (1006/2006) mukaisesti.

Sami Niinimäki, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Laajemman terveystieteiden veron valmistelu

HE 280/2022 vp – EV 323/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa laajemman terveystieteiden veron valmistelua, joka ottaisi laajemmin huomioon tuotteiden terveystieteelliset vaikutukset.

Virvoitusjuomaverosta annettua lakia (1127/2010) muutettiin vuonna 2023 siten, että veroon sisältyvää terveysohjausta vahvistettiin. Lainmuutokset vahvistettiin huhtikuussa 2023, mutta ne eivät tulleet tuolloin vielä voimaan. Muutetusta laista tehtiin Euroopan komissiolle valtioneuvoston päätöksellä oikeusvarmuusilmoitus, jonka käsittely on kesken. Muutosten on tarkoitus tulla voimaan vasta sen jälkeen, kun komission valtioneuvoston hyväksyntä on saatu.

Lainmuutoksessa juoman sokeripitoisuuteen perustuvaa veroporrastusta lisättiin tavoitteena ohjata kulutusta ja tuotantoa korkean sokeripitoisuuden juomista vähemmän sokeria sisältäviin juomiin. Tällaiselle virvoitusjuomaveron terveysohjaukselle löytyykin perusteita myös tutkimuksen valossa. Vuonna 2019 julkaistussa tutkimuksessa juomien kokonaissokeripitoisuuteen perustuvan vero-ohjauksen todettiin Suomessa vaikuttaneen kulutukseen toivotulla tavalla ja vähentäneen

juomien sisältämän sokerin kulutusta (Kosonen T. & Savolainen R., Makeisveron vaikutus makeisten hintoihin ja kulutukseen, Palkansaajien tutkimuslaitos, Raportteja 38, 2019). Keskeinen syy onnistuneelle vero-ohjaukselle oli se, että korkean sokeripitoisuuden juomille löytyy kuluttajien näkökulmasta riittävän samankaltaisia vähäsokerisia tai sokerittomia korvaavia tuotteita, joihin kulutus voi siirtyä.

Laajemman terveysperusteisen elintarvikkeisiin kohdistuvan veron kohdalla tilanne on toinen. Edellä mainitussa tutkimuksessa selvitettiin vuodesta 2011 vuoteen 2017 Suomessa kannetun makeisveron vaikutusta makeisten hintoihin ja kulutukseen. Tutkimuksen mukaan vero siirtyi kuluttajahintoihin mutta ei vähentänyt kulutusta. Muiden elintarvikkeiden kuin juomien kohdalla ongelmana onkin se, että on hyvin vaikeaa löytää toisiaan riittävän läheisesti korvaavia tuotteita. Esimerkiksi makeisiin kohdentunut vero ei siirtänyt kulutusta makeisista niitä läheisesti muistuttaviin kekseihin.

Laajaan joukkoon elintarvikkeita kohdistuvan veron osalta on myös huomioitava, että muut elintarvikkeet eivät ole samalla tavalla selkeästi määriteltävissä oleva tuoteryhmä kuin juomat eikä verovelvollisten määrä ole samalla tavalla rajallinen kuin juomien kohdalla. Vero tarkoittaisi huomattavaa hallinnollista taakkaa laajalle joukolle suomalaisia yrityksiä sekä hallinnollisia kustannuksia niin yrityksille kuin viranomaisille.

Terveysperusteinen verotus on ollut viime vuosina esillä myös Euroopan komissiossa. Komissiossa on valmisteilla terveysperusteisia veroja koskeva selvitys, jonka loppuraportin odotetaan valmistuvan vuonna 2024.

Hallituksen tavoitteena on terveysperusteisen verotuksen osalta saada ensisijaisesti virvoitusjuomaveron terveysohjausta vahvistavat uudistukset voimaan.

Pia Kivimies, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Maapohjan kiinteistöveroprosentin alarajan korotuksen huomioon ottaminen kiinteistöverotuksen arvostamisuudistuksessa

HE 39/2023 vp – EV 16/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että maapohjan kiinteistöveron alarajan muutos otetaan huomioon, kun arvioidaan kiinteistöverotuksen arvostamisuudistuksesta aiheutuvien muutoksien kohtuullisuutta kiinteistön omistajille pitkällä aikavälillä.

Lausuma otetaan huomioon kiinteistöverotuksen arvostamisuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä, joka hallituksen lainsäädäntösuunnitelman mukaan on tarkoitus antaa eduskunnalle toukokuussa 2024.

Jukka Vanhanen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Suurten konsernien vähimmäisveroa koskeva ennakkoratkaisumenettely

HE 77/2023 vp – EV 77/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa valmistelua ennakkoratkaisumahdollisuuden lisäämiseksi lakiin joko OECD:n tulevan työn tulosten mukaisesti tai puhtaasti kansallisin ratkaisuin kohtuullisessa ajassa ottaen huomioon, että ensimmäiset minimiveroa koskevat ilmoitukset tulee jättää vuoden 2026 aikana.

Suurten konsernien vähimmäisverosta annettu laki (1308/2023) tuli voimaan 1.1.2024. Hallinnollisen ohjeistuksen valmistelemisen OECD:n työryhmissä jatkuu ja käsiteltävien asioiden listalla on myös asiakokonaisuus riidanratkaisumekanismit (dispute resolution).

Jari Salokoski, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

5 Tarkastusvaliokunta

Eduskunnan kirjelmä asuntopolitiikan kehittämiskohteista

EK 26/2018 vp – O 61/2016 vp – TrVM 3/2018 vp

Asuinalueiden kehittäminen

2. Eduskunta edellyttää, että kahdeksan vuoden kehittämisohjelman osana laaditaan asuinalueiden myönteisen kehityksen tueksi ja eriytymisen ennaltaehkäisemiseksi yli hallinnonalarajojen ulottuva asuinalueiden kehittämisohjelma, jolla turvataan pitkäjänteisesti palveluiden ja asumisen hyvä taso ja vahvistetaan asuinalueiden elinvoimaisuutta.

2. Edellisen hallituskauden aikana toteutettiin lähiöohjelma, jonka tavoitteena on ollut asuinalueiden kehittäminen segregaatien ehkäisemiseksi ja siihen liittyvän tutkimustoiminnan tukeminen. Ohjelmassa on ollut useita teemoja kuten lähiökoulut, ikäystävällisyys ja esteettömyys sekä viihtyisä toimiva ja vihreä elin- ja asuinympäristö. Ohjelman tuloksia on esitelty useissa seminaareissa.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Taantuvien alueiden ongelmien ratkaiseminen elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikalla

3. Eduskunta edellyttää, että kahdeksaksi vuodeksi laadittavan asuntopolitiikan kehittämisohjelman yhteydessä selvitetään, kuinka elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikalla voidaan ennaltaehkäistä taantuvien alueiden asumisen ongelmia.

3. Asuntopoliittisen kehittämisohjelmaan sisällytettiin toimia taantuvien alueiden asumisen ongelmien ennaltaehkäisemiseksi. Valtakunnallisen alueidenkäytön kehityskuvatyö julkaistiin 15.1.2024. Kehityskuvatyössä tuotettiin monipuolista tietoa Suomen alue- ja yhdyskuntarakenteen nykytilasta ja tulevaisuudesta. Alueidenkäytön kehityskuva arvioi myös elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikan tekijöitä ja tarjoaa ajantasaista tietoa alue- ja yhdyskuntarakenteen kehityksestä suunnittelun ja päätöksenteon tueksi.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Asumistukijärjestelmän kehittämistarpeiden arviointi

4. Eduskunta edellyttää, että asumistukijärjestelmän kehittämistarpeet arvioidaan ensi vaalikaudella sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä.

4. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on useita kirjauksia yleisen asumistuen uudistamisesta. Osa mainituista toimista toteutettiin jo lainmuutoksella 21.12.2023/1241 (HE 74/2023). Uudistaminen jatkuu vaalikaudella hallitusohjelman mukaisesti osana sosiaaliturvan laajempaa uudistusta.

Mikko Horko, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Julkisesti tuettu asuntotuotanto

5. Eduskunta edellyttää, että kohtuuhintaista valtion tukemaa vuokra-asuntotuotantoa lisätään pääkaupunkiseudulla ja niillä kasvavilla seuduilla, joilla vuokra-asunnoista on kysyntää pitkällä tähtäyksellä. Julkisesti tuetussa asuntorakentamisessa on perusteltua huomioida suhdannetekijät siten, että matalasuhdanteessa julkista rakentamista voidaan lisätä.

5. Vaparaahoitteisen asuntotuotannon laskiessa voimakkaasti valtion tukemaa asuntotuotantoa lisättiin viime vuonna ja korkotukilainaa myönnettiin arviolta yli 8 000 asunnon rakentamiseen (Vuonna 2022: 5619 asuntoon). Tällä tavoin on vastattu rakennusalan vaikeaan suhdannetilanteeseen. Edellytykset valtion tukeman asuntotuotannon toteuttamiselle pidetään edelleen hyvällä tasolla ja edellisen hallituskauden aikana toteutettiin suuri määrä valtion tukemaa asuntotuotantoa. Asuntotuotanto on painottunut erityisesti pääkaupunkiseudulle ja MAL-alueille.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Valtion asuntorahaston aseman itsenäisyys

7. Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee säilyttää Valtion asuntorahaston asema itsenäisenä ja riippumattomana ja lisäksi rahaston varallisuuden käyttö tulee suunnata asumiseen.

7. Valtion asuntorahasto on ympäristöministeriön alainen valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Ympäristöministeriö on 1.9.2023 asettanut työryhmän selvittämään valtion tukeman asuntotuotannon kehittämismahdollisuuksia ja valtion asuntorahaston (VAR) roolia.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Sosiaalisen asumisen osuuskuntamalli

9. Eduskunta edellyttää, että lainmuutoksilla edistetään ns. sosiaalisen asumisen osuuskuntamallin käyttöönottoa.

9. Osuuskuntamallin käyttöönottoa on arvioitu asunto-osakeyhtiölain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 250/2022 vp) valmistelun yhteydessä ja päädytty siihen, ettei lainsäädäntömuutoksia ehdoteta. Asumisen osuuskuntamallin edellyttämät yhtiöoikeudelliset piirteet voitaisiin toteuttaa asunto-osakeyhtiölakiin otettavilla osuuskuntalakia vastaavilla säännöksillä osakkeiden vaihdannan rajoituksista sekä muuttamalla lakia siten, että asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä voitaisiin määrätä osakkaiden yhtäläisestä äänioikeudesta. Tällaisen sääntelyn käytännön toimivuuteen liittyy kuitenkin edellä mainitun esityksen valmistelussa tunnistetuja epävarmuustekijöitä. Kokonaan uuden asunto-osuuskuntia koskevan yhtiöoikeudellisen säädöksen laatimisen kustannusten arvioidaan ylittävän tällaisesta sääntelystä saatavat hyödyt. Sosiaalisen asumisen tarpeiden huomioon ottaminen on asumisen yhtiöoikeudellisen sääntelyn sijaan toteutettavissa muun lainsäädännön ja hallintokäytäntöjen kehittämisen kautta. Osuustoiminnallinen yhteisömuoto ei sellaisenaan tuota muita omistusasumisen yhteisömuotoja parempaa oikeutta esimerkiksi julkisiin tukiin eikä oikeuta poikkeamaan esimerkiksi asuntokaupan ja ryhmärakentamisen sääntelystä. Myös valmistelun aikana saatu lausuntopalaute osoittaa, että osuustoiminnallista asumisyhteisöä koskevaan yhtiöoikeudelliseen erityissääntelyyn ei ole merkittävää tarvetta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Markus Tervonen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Kotouttamisen toimivuus

EK 35/2018 vp – O 10/2017vp – TrVM 6/2018 vp

Kotouttamisprosessin nopeuttaminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kotouttamisen merkittävästä nopeuttamisesta siten, että kotoutumisjakso määritellään pääsääntöisesti yhden vuoden pituiseksi. Toimintoja tulee tehostaa nykytilanteeseen verrattuna kaikissa vaiheissa siitä lähtien, kun maahanmuuttaja saapuu Suomeen.

3. Kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista annetussa valtioneuvoston selonteossa kotoutumissuunnitelman enimmäiskestoksi esitettiin kahta vuotta, jonka mukaisesti kotoutumisen edistämisestä annettua lakia uudistettiin. Selonteon mukaan yhden vuoden tavoiteaikaa on pidetty toimivana etenkin niille kotoutujille, joilla on hyvät opiskelu- ja työllistymisvalmiudet, mutta merkittävälle osalle maahanmuuttajista yhden vuoden kesto arvioitiin valmistelun yhteydessä riittämättömäksi, erityisesti esimerkiksi kotona lapsia hoitaville vanhemmille, luku- ja kirjoitustaidottomille ja henkilöille, joilla on terveydellisiä haasteita.

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tulee voimaan 1.1.2025, ja kumoaa voimassa olevan saman nimisen lain. Sen mukaan kotoutumissuunnitelman kesto on yksilöllinen ja lähtökohtaisesti enintään kaksi vuotta. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään yhden vuoden ajaksi. Lakiuudistuksella pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan kotoutumisen alkuvaihetta, esimerkiksi nopeuttamalla maahanmuuttajan pääsyä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin ja siitä kotoutumissuunnitelman laadintaan. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa keskitytään aiempaa enemmän yksilöllisyyteen ja tavoitteellisuuteen.

Lisäksi lain tavoitteissa painotetaan työllistymistä aiempaa vahvemmin. Uuden kotoutumislain mukaan kunnan/työvoimaviranomaisen vastuulla on järjestää kotoutumisohjelma, joka muodostaa maahanmuuton alkuvaiheen palvelut. Kotoutumislain tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osallisuutta yhteiskunnassa. Myös 1.1.2025 voimaan tuleva työvoimapalveluiden järjestämisestä annettu laki (380/2023) tullee nopeuttamaan ja tehostamaan työnhakijana olevien kotoutuja-asiakkaiden prosesseja sitä kautta, että vastuu työvoimapalveluiden järjestämisestä siirretään kunnille, joille siirtyy myös nykyistä suurempi rahoitusvastuu työttömien työnhakijoiden työttömyysetuusmenoista.

Nea Brandt, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Maahanmuuttajien työllistymistä tukevat palvelut

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että maahanmuuttajien työllistymistä tukevien palvelujärjestelmien ja -rakenteiden toimivuutta parannetaan vastaamaan myös työllistävien yritysten tarpeita.

5. Työmarkkinoille suuntaavat maahanmuuttajat ovat muiden työnhakijoiden tavoin työ- ja elinkeinopalveluiden asiakkaina. Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetulla lailla (380/2023) siirretään työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisvastuu paikallistasolle eli kunnille. Maahanmuuttajien työllisyyden edistämisessä voidaan

täten hyödyntää työ- ja elinkeinopalveluiden osaamista työlläisy- ja yrityspalveluista ja yrityskontakteja. Työ- ja elinkeinopalveluiden avulla voidaan tukea myös maahanmuuttajien yrittäjyyttä.

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tulee voimaan 1.1.2025, ja kumoaa voimassa olevan saman nimisen lain. Uuden kotoutumislain mukaan kunnan/työvoimaviranomaisen vastuulla on järjestää kotoutumishjelma, joka muodostaa maahanmuuton alkuvaiheen palvelut. Kotoutumishjelma voi sisältää laissa säädettyjen palveluiden lisäksi myös muita kotoutumista edistäviä palveluita, joita kunta tai työvoimaviranomainen voi kehittää yhteistyössä myös paikallisten työntekijänsä kanssa. Lisäksi työnantajat voivat osallistua kotoutumisen edistämisen suunnitteluun, kehittämiseen ja seurantaan paikallistasolla.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus, jonka mukaan edistetään kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuutta joustavasti myös työpaikoilla.

Hanna-Maria Hyttinen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyn nopeuttaminen

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyaika nopeutetaan. Hakemusten käsittely saa kestää enintään kaksi kuukautta.

6. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on varmistaa sujuvat ja hallitut oleskelulupaprosessit sekä toimiva jälkivalvonta. Hallitusohjelman mukaan työperusteisissa oleskeluluvissa tavoitellaan keskimäärin enintään yhden kuukauden käsittelyaika. Lisäksi yli 4 000 euroa ansaitsevien erityisasiantuntijoiden osalta tavoitellaan seitsemän vuorokauden käsittelyaika.

Työ- ja koulutusperusteisia oleskelulupamenettelyjä koskevien hallitusohjelmakirjauksien toimeenpano on kytketty osaksi poikkihallinnollista Talent Boost-toimenpideohjelmää, josta on marraskuussa 2023 hyväksytty hallitusohjelman prioriteettien mukaisesti päivitetty versio, ja jonka toimeenpanon tueksi on asetettu erillinen ohjausryhmä. Talent Boost 2023–2027 -toimenpideohjelmassa yhden kuukauden käsittelyaikatavoite ulotetaan sekä työ- että koulutusperusteisiin oleskelulupiin.

Oleskelulupaprosessien kehittämistyötä on edellisellä hallituskaudella edistetty Ulkomaalaislainsäädännön ja lupamenettelyjen kehittämishankkeissa, joka päätti toimintansa syyskuussa 2023. Käsittelyaikaan liittyvien hallitusohjelmakirjauksien toteuttamiseksi jatketaan jo aloitettua toimintatapojen ja tietojärjestelmien

kehittämistyötä poikkihallinnollisena yhteistyönä ja operatiivisena viranomaisyhteytenä. Kehittämistyön ohjausta varten työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö, ulkoministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö ovat 15.11.2023 asettaneet työ- ja koulutusperusteisten lupamenettelyjen ohjausryhmän ja sen alaisuuteen kaksi työryhmää: digitalisaation edistämisen työryhmä ja oleskelulupamenettelyjen kehittämisen yhteistyöryhmä, joista jälkimmäistä puheenjohtaa Maahanmuuttovirasto.

Työ- ja koulutusperusteisen oleskelulupamenettelyn teknistä ja viestinnällistä kehittämistä rahoitetaan vuosien 2021-2024 aikana ensisijaisesti EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF). Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan (RRP) sisältyvän uudistuksen P3C1R3 (OLEDIGI) päätavoitteena ja siten RRF-rahoituksen täysimääräisen toteutumisen edellytyksenä on, että 30 vrk:n keskimääräinen käsittelyaika saavutetaan kaikissa työ- ja koulutusperusteisissa lupakategorioissa vuoden 2024 aikana. RRP-uudistus jatkaa toimintaansa työ- ja elinkeinoministeriön ohjauksessa 31.12.2024 asti.

Essi Lojander, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kotoutumiskoulutuksen kieliopinnot

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kotoutumiskoulutuksen kieliopintojen uudelleen järjestämiseksi, jotta opetuksen laatu turvataan ja oppimistulokset paranevat vastaamaan niille asetettuja oppimistavoitteita sekä työelämän kielitaitovaatimuksia.

7. Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tulee voimaan 1.1.2025, ja kumoaa voimassa olevan saman nimisen lain. Lakiuudistuksen myötä kotoutumiskoulutukseen on lisätty suomen tai ruotsin kielen taidon päättöttestaus. Päättöttestauksen avulla pyritään parantamaan kotoutumiskoulutukselle asetettujen kielitaitotavoitteiden toteutumisen sekä kielitaidon kehittymisen seuraamista, testauksen yhteismitallisuutta eri koulutuksenjärjestäjien kesken sekä tukemaan jatko-ohjausta muihin palveluihin tai koulutuksiin kotoutuja-asiakkaan kielitaitotasoa vastaavasti. Yhtenäinen tieto saavutetuista kielitaitotasosta parantaa myös kotoutumiskoulutuksen seurantaa. Kotoutumiskoulutuksen kielitaidon päättöttestauksen valtakunnallisesta kehittämisestä ja ylläpidosta vastaa Opetushallitus.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuudistuksesta. Hallitusohjelmassa on myös muita maahan muuttaneiden kielitaitoa koskevia kirjauksia. Työ- ja elinkeinoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat perustaneet syksyllä 2023 kielitaidon osoittamista ja testaamista koskevien hallitusohjelmakirjausten työryhmän. Hallitusohjelmassa on kirjaus ruotsinkielisen kotoutumisen edistämisestä ja vuodesta 2024

alkaen osoitetaan ruotsinkieliseen kotoutumiskoulutukseen 1 miljoona euroa. Hallitusohjelmassa on myös kirjaus, jonka mukaan edistetään kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuutta joustavasti myös työpaikoilla. Liittyen sosiaali- ja terveysalan henkilöstövajeeseen vastaamiseen on käynnistetty sosiaali- ja terveysministeriön johdolla selvitys mahdollisuudesta toteuttaa kansallinen yhteinen kielikoulutus osana EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien terveydenhuollon ammattilaisten laillistamisprosessia.

Laura Ruuskanen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Maahanmuuttajataustaisten naisten työllistymisen edistäminen

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viivytyksettä toimiin maahanmuuttajataustaisten naisten työllistämisen edistämiseksi. Maahanmuuttajataustaiset naiset tulee asettaa kotouttamispalveluiden erityiseksi kohderyhmäksi.

10. Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tulee voimaan 1.1.2025, ja kumoaa voimassa olevan saman nimisen lain. Uuden kotoutumislain myötä kunnan kotoutumista edistävien palveluiden kohderyhmää laajennetaan. Jatkossa kotoutumispalveluihin tavoitetaan laajemmin työvoiman ulkopuolella olevia maahanmuuttaneita, kuten kotihoidon tuella lapsia hoitavia vanhempia. Lisäksi kotoutumissuunnitelman enimmäisaikaa voitaisiin pidentää, jos maahanmuuttaja on osallistunut kotoutumissuunnitelmaan osa-aikaisesti saadessaan kotihoidon tukea. Myös perheen kotoutumissuunnitelman kautta voidaan edistää puolisojen ja koko perheen kotoutumista.

Kuntien kotoutumisohjelmaan sisältyy jatkossa monikielinen yhteiskuntaorientaatiojakso. Osana monikielistä yhteiskunta-orientaatiota voidaan keskustella muun muassa sukupuolten välisestä tasa-arvosta ja sukupuolirooleista vastikään maahanmuuttaneiden kanssa heidän omalla tai hyvin osaamallaan kielellä. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio tasoittaisi koulutustaustaan ja sukupuoleen liittyvää eriarvoisuutta maahanmuuttajien välillä.

Maahanmuuttajanaisten kotoutumisen edistäminen edistää koko perheen kotoutumista. Ulkomailla syntyneiden naisten työllisyysaste on viime vuosina noussut Suomessa muita EU-maita nopeammin (Eurostatin tilastot, [Sutela 2023](#)). Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus maahanmuuttajaaitien aseman parantamisesta osana kotoutumispalveluiden kokonaisuudistusta. Vaikutukset julkiseen talouteen kirjauksen osalta ovat vuodesta 2025 lukien. Valmisteilla olevassa hallituksen esityksessä laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen

liittyviksi laeiksi (Hankeikkuna: TEM018:00/2023) esitetään, että hallitusohjelman mukainen lisärahoitus kohdennettaisiin kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta kotona lapsia hoitavien maahanmuuttajien palveluiden järjestämiseen.

Minna Säävälä, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattaminen kotoutumisessa

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kolmannen sektorin eli järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattamisesta kotoutumisessa sekä ryhtyy toimiin viranomaisten ja kolmannen sektorin välisen työnjaon määrittämiseksi uudelleen.

11. Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tulee voimaan 1.1.2025, ja kumoaa voimassa olevan saman nimisen lain. Uuden kotoutumislain mukaan kunnan/työvoimaviranomaisen vastuulla on järjestää kotoutumisohjelma, joka muodostaa maahanmuuton alkuvaiheen palvelut. Kotoutumisohjelma voi sisältää laissa säädettyjen palveluiden lisäksi myös muita kotoutumista edistäviä palveluita, joita kunta tai työvoimaviranomainen voi kehittää yhteistyössä myös kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kunta/työvoimaviranomainen voi myös ulkoistaa palveluntuottajille (esim. oppilaitoksille tai kolmannen sektorin toimijoille) tiettyjä julkisia hallintotehtäviä, kuten ohjausta ja neuvontaa sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation ja kotoutumiskoulutuksen toteuttamisen. Lisäksi kolmannen sektorin toimijat voivat osallistua kotoutumisen edistämisen suunnitteluun, kehittämiseen ja seurantaan paikallistasolla.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus kolmannen sektorin keskeisen roolin tunnistamisesta ja tunnustamisesta kotoutumistoimien monipuolisessa kokonaisuudessa.

Työ- ja elinkeinoministeriön koordinoima kotoutumisen kumppanuusohjelma täydentää valtion kotoutumisen edistämishjelmaa tukemalla pitkäjänteisesti kotoutumisen parissa toimivia järjestöjä ja yhteisöjä. Kumppanuusohjelma tarjoa sekä uusille että vanhoille toimijoille muun muassa yhteistyöfoorumeita, kuten erilaisia verkostotapaamisia, sekä kumppanuusalusta- ja kotoutumisentukena.fi -verkkopalvelut järjestöjen ja viranomaisten käyttöön.

Kumppanuusohjelman avulla tehostetaan kotoutumistyön vaikuttavuutta tehostamalla yhteistyötä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen (STEA), Euroopan sosiaalirahaston plus:n (ESR+) ja Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) hankkeissa rahoittajien ja toimijoiden välillä. Kumppanuusbarokyselyn avulla seurataan kotoutumisen kentän yhteistyön tilaa sekä kotoutumisen

kumppanuusohjelman etenemistä ja kehitetään kotoutumisen kumppanuusohjelman toimintaa yhdessä toimijoiden kanssa. Toinen kumppanuusbarometri toteutettiin vuodenvaihteessa 2022–2023.

Työ- ja elinkeinoministeriö myönsi valtion erityisavustusta vuosille 2022–2023 kahdelletoista pienelle ja keskisuurelle järjestölle niiden kotoutumista edistävän hanketyön mahdollistamiseksi. Vuosina 2023–2024 työ- ja elinkeinoministeriö rahoittaa Moniheli ry:n Kumppanuudessa-hanketta, jonka tavoitteena on edistää erityisesti pienten kotoutumisen saralla toimivien järjestöjen osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut sisäministeriön AMIF-ohjelmassa toteutettavan Suomen Punaisen Ristin johtaman yhteisölähtöisen kotoutumisen pilotin rahoitukseen. Pilotissa kehitetään vuodesta 2023 lähtien toimintamallia, jossa kansalaisyhteiskunnan toimijat ja paikalliset yhteisöt tukevat kiintiöpakolaisten kotoutumista yhteisölähtöisesti.

Varpu Taarna, erityisasiantuntija työ- ja elinkeinoministeriö

Hallituksen vuosikertomus 2017

EK 47/2018 vp – K 11/2018 vp, K 17/2018 vp – TrVM 11/2018 vp

Työvoiman kohtaanto-ongelman poistaminen

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin talouskasvua heikentävän työvoiman kohtaanto-ongelman poistamiseksi.

2. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan hallituksen tavoitteena on 80 prosentin työllisyysaste vuoteen 2031 mennessä. Myös tehtyjen työtuntien määrää pyritään kasvattamaan. Hallitus toteuttaa uudistuksia työllisyyden nostamiseksi vähintään 100 000 työllisellä. Työllisyyden kasvulla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista yli 2 miljardilla eurolla. Tavoitteiden saavuttamiseksi hallitus toteuttaa laajan kokonaisuuden uudistuksia, joilla muun muassa parannetaan työnteon kannustimia, yksinkertaistetaan sosiaaliturvajärjestelmää, helpotetaan työllistämistä, kehitetään kansainvälistä rekrytointia, lisätään paikallista sopimista työmarkkinoilla, parannetaan työhyvinvointia sekä työn ja perheen yhteensovittamista ja jatketaan työvoimapalveluiden uudistamista. Kaikkien työllisyysasteen nostamiseen tähtäävien toimien voidaan katsoa ainakin jossain määrin pyrkivän vastaamaan myös kohtaanto-ongelmaan.

Hallitusohjelman mukaan hallitus huolehtii, että kunnille siirtymässä olevien TE-palvelujen rahoitus, ohjausjärjestelmä ja asiakaspalvelun lainsäädäntö turvaavat kuntien todelliset mahdollisuudet onnistua kohtaanto-ongelmien ratkaisemisessa kannustinjärjestelmän edellyttämällä tavalla. Lisäksi osana osaavan Suomen kokonaisuutta hallitusohjelmassa asetetaan tavoitteeksi, että koulutus vastaa paremmin työelämän tarpeisiin ja vähentää kohtaanto-ongelmaa. Myös osana kansainvälisen rekrytoinnin kokonaisuuteen sisältyviä toimia hallitusohjelman mukaan oppilaitoksia ohjataan sisällyttämään työelämässä suoritettavia työssäoppimisjaksoja opiskelijoiden ja työnantajien välisen kohtaanto-ongelman helpottamiseksi.

Ville Heinonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Hallituksen vuosikertomus 2018

EK 25/2019 vp – K 3/2019 vp – K 13/2019 vp

Rakentamisen ja rakennusten käytön vastuut

2. Eduskunta edellyttää, että rakentamisen ja rakennusten käytön laatua selkeästi parannetaan sekä valvontaa ja vastuita selkeytetään.

2. Uusi rakentamislaki sisältää säännöksen päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuusta. Petteri Orpon hallitusohjelmassa päätettiin, että vuonna 2023 säädettyä rakentamislakia korjataan niin, että hallinnollinen taakka kevenee, byrokratia vähenee, valitusoikeus selkeytyy ja päävastuullisen toteuttajan vastuu täsmentyy. Lisäksi lakiin määritellään rakentamislupien käsittelyaikatakuu. Hallituksen esitysluonnos rakentamislain muuttamisesta oli lausunnoilla alkuvuodesta 2024 ja esitysluonnoksessa rakentamislain 95 §:n päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuuta ehdotetaan täsmennettäväksi erityisesti suhteessa rakennusvalvontaan.

Kirsi Martinkauppi, hallitusneuvos, ympäristöministeriö

Homeloukkuun jääneiden tukeminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, minkälaista apua ja tukea homeloukkuun jääneet tarvitsevat.

3. Avuntarpeesta on toteutettu vuonna 2021 valmistunut VN-TEAS selvitys: ”Sisäilmaongelmia kohdanneiden ihmisten auttaminen ja tukeminen” (Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja, 2021:48). Lausuma ei edellytä jatkotoimenpiteitä.

Liisa Meritähti-Lustig, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

Terveet tilat 2028

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä Terveet tilat 2028 hankkeen konkreettisista tuloksista ja arvioi hankkeen vaikuttavuutta.

4. Valtioneuvoston kanslian koordinoiman Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman toteutus on ollut aktiivista vuoden 2023 aikana. Valtioneuvoston kanslian lisäksi ohjelman toteutukseen osallistuivat opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö.

Ohjelman kevätkausi käynnistyi suurella sidosryhmätapaamisella helmikuussa 2023. Terveet tilat -foorumissa luotiin katsaus ohjelman etenemiseen ja keskusteltiin ajan-kohtaisista sisäilmateemoista. Tilaisuudessa puheenvuoroja sisäilman laadusta, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä tulevaisuuden sisäilmahaasteista käyttivät ministerit, valtiosihteerit, alan asiantuntijat sekä kansanedustajat. Foorumissa esiteltiin ohjelmassa tuotettuja oppaita, selvityksiä, tutkimuksia ja hankkeita, joiden tarkoituksena on tukea julkisia toimijoita ennakoivassa kiinteistönpidossa sekä sisäilmatilanteiden selvittämisessä. Ohjelman laajan yhteistyöverkoston avulla tutkittua tietoa ja Terveet tilat -toimintamallia levitetään ja jalkautetaan kuntiin sekä organisaatioihin.

Terveet tilat -toimintamallin käytön vakiinnuttamiseksi vuonna 2023 aloitettiin toimintamallin arviointityökalun kehitystyö. Arviointityökalun avulla kunnat voivat jatkossa arvioida ja verrata omia sisäilmatoimiaan Terveet tilat -toimintamallin suosituksiin ja hyviin käytäntöihin. Arviointityökalun kehitystyö jatkuu alkuvuonna 2024 ja työkalu julkaistaan keväällä 2024.

Toimintavuonna 2023 järjestettiin kuusi kuntien Terveet tilat -verkoston etätapaamista. Tapaamisissa esiteltiin sekä ohjelmassa valmistuneita oppaita ja selvityksiä, että muiden tahojen tekemiä ajankohtaisia sisäilmateemaan liittyviä ohjeistuksia. Verkostotapaamisten tavoitteena on osaltaan varmistaa, että ohjelman hankkeista ja toimenpiteistä syntyy konkreettisia tuloksia ja pystymme jalkauttamaan tuloksia kuntia paremmin hyödyttäväksi toimintatavoiksi ja -malleiksi.

Keväällä 2023 käynnistyi uusi juttusarja Vinkit kentältä, jossa julkaistaan ohjelman yhteistyökumppaneiden ja sidosryhmien ajatuksia parempaan sisäilmaan tähtäävistä toimista. Vinkit kentältä -jutut ovat luettavissa samassa osoitteessa Vinkit kunnista -juttujen kanssa: <https://tilatjaterveys.fi/toimintamalli/vinkit-kunnista>

Vuonna 2023 panostettiin ilmanvaihdon katsastustoimintamallista viestimiseen. Ilmanvaihdon katsastusopas julkaistiin elokuussa 2022. Tämän jälkeen aiheesta on järjestetty lukuisia yhteistyökumppaneiden koulutuksia ja webinaareja. Syksyllä 2023 valmistui kaksi informatiivista lyhytvideota, jotka valottavat, miksi säännöllinen ilmanvaihdon katsastus kannattaa ottaa käyttöön ja mitä katsastustyö on käytännössä. Tietoisuusk videot ovat katsottavissa Terveet tilat -ohjelman YouTube-kanavalla osoitteessa: <https://www.youtube.com/channel/UCXXZO3EWnv7L7PO-CsoL1Jg>

Terveet tilat -ohjelma on lisännyt vuonna 2023 yhteistyötä myös hyvinvointialueiden kanssa. Tammikuussa 2024 valmistuu hyvinvointialueille suunnattu sisäilmatilanteiden hoitoon liittyvä ohjeistus, , joka toimii apuna eri hyvinvointialueiden sisäilmaprosessien kehittämisessä [Toimintamalli sisäympäristötilanteisiin hyvinvointialueille](#) Ohjeistusta on valmisteltu yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa.

Toimintavuoden 2023 aikana julkaistut selvitykset ja oppaat on koottu ohjelman verkkosivuille Oppaita ja selvityksiä -osioon (<https://tilatjaterveys.fi/ohjelma/oppaita-ja-selvityksia>). Ohjelman hankkeista ja muista ajankohtaisista sisäilmateemaan liittyvistä aiheista voi lukea ohjelman uutisista (<https://tilatjaterveys.fi/ohjelma/uutiset-ja-tiedotteet>)

Toimintavuoden 2023 loppupuolella valmisteltiin ohjelman koordinoitavastuun siirtymistä valtioneuvoston kansliasta ympäristöministeriöön vuoden 2024 alusta lähtien.

Katja Outinen, rakennusneuvos, ympäristöministeriö

4. Valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva Senaatti-konserni seuraa valtion tiloissa asiakkaiden tyytyväisyyttä sisäolosuhteisiin vuosittaisissa asiakastytyväisyyskyselyissä. Vuonna 2023 Senaatti-konsernissa toteutettiin noin 16 sisäolosuhdeongelman nollatoleranssin kehitysprojektia. Näistä tärkeimmät liittyivät rakennuttamisen nollatoleranssin toimintamallien täydentämiseen, rakennuskatsastusten toimintamallien edelleen kehittämiseen sekä nollatoleranssin viestinnän ja koulutuksen suunnitelmalliseen ja ennakkoivaan toteutukseen. Valtion toimistotiloissa tilojen käyttö ei ole palautunut koronapandemiaa edeltäneelle tasolle vaan on edelleen alhainen. Laajasti toteutetuissa käyttöastemittauksissa valtion toimistotilojen käyttöaste oli keskimäärin 28 prosenttia.

Senaatti-konserni käynnisti lokakuussa 2022 laajan [energiansäästöohjelman](#), joka päättyi vuoden 2023 lopussa. Ohjelma toteutettiin yhdessä asiakkaiden ja palveluimittajien kanssa. Ohjelman säästötavoite energiankulutuksessa oli 50 000–75 000 megawattituntia ja kustannuksissa 10 miljoonaa euroa. Toteutunut energiankulutuksen säästö oli lopulta noin 100 000 megawattituntia (Mwh), mikä vastaa noin 12 miljoonan euron säästöä. Ohjelmassa kehitettyjä käytäntöjä hyödynnetään jatkossa osana kiinteistöjen ylläpidon prosesseja ja systemaattista energiatehokkuuden kehittämistä.

Marika Paavilainen, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

4. Vuonna 2023 ympäristöministeriö jatkoi toimenpiteitä, jotka keskittyivät muun muassa sisäilmasto-ongelmien korjaamiseen liittyvien prosessien vahvistamiseen, ilmastonmuutokseen sopeutumiseen sekä ilmanvaihdon hallintaan erityisesti olemassa olevassa kiinteistökannassa. Sisäilmasto-ongelman ratkaisemiseen liittyen valmistui kaksi opasta, joissa annetaan tietoa [sisäilmastokorjausten toteutukseen](#) ja [sisäilmastokorjausten sopimustekniikkaan](#) liittyen. Homekoiratutkimuksen käytäntöjen ja periaatteiden yhtenäistämiseksi julkaistiin yhteistyössä Senaatti-kiinteistöjen kanssa tuotettu [opas homekoiran käytöstä mikrobiperäisten hajujen havainnoimisessa](#). Tämän lisäksi ohjelman rahoituksella toteutettiin [asbestikartoitus](#), jossa tarkasteltiin asbestipitoista materiaalia sisältävien rakennusten määrää ja rakennuskannassa jäljellä olevan asbestin määrää. Alkuvuonna 2023 valmistui hanke, jossa tarkasteltiin [sisälämpötilan laskemisen vaikutusta rakennusten ja rakenteiden homehtumisriskiin](#).

Ympäristöministeriö osallistui yhteistyössä valtioneuvoston kanslian kanssa aktiivisesti ilmanvaihdon katsastusmallin jalkautukseen. Ministeriö jatkoi toimintavuonna myös [Hometalkoot.fi](#) ja [kosteudenhallinta.fi](#) -verkkosivustojen sisällön ylläpitoa.

Toimintavuoden 2023 loppupuolella valmisteltiin ohjelman koordinoitavuuteen siirtymistä valtioneuvoston kansliasta ympäristöministeriöön vuoden 2024 alusta lähtien. Terveet tilat 2028 -ohjelmasta helmikuussa 2022 julkaistun kehittävästä väliarviointin mukaan tuotetut selvitykset ja tutkimukset sisäilmahaasteiden nykytilasta ja tarpeista ovat tuoneet kaivattua tietoa julkisten toimijoiden hyödynnettäväksi. Toimintavuonna 2023 on vahvistettu ohjelman vaikuttavuutta esimerkiksi paketoimalla tuloksia helposti omaksuttaviksi kokonaisuuksiksi ja vahvistamalla verkostoyhteistyötä. Valmistuneista hankkeista ja oppaista on tiedotettu laajasti ja niitä on esitelty myös kuntien Terveet tilat -verkoston tapaamisissa. Kunnista saadun palautteen perusteella kunnat hyötyvät erityisesti ohjeistuksista, Terveet tilat -toimintamallista ja kuntaverkostoyhteistyöstä.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoiman Kansallisen sisäilma ja terveys -ohjelman vuonna 2022 toteuttaman media-analyysin perusteella voidaan todeta, että vuosien 2017–2021 aikana sisäilmakeskustelu on vähentynyt mediassa ja julkaistujen uutisten ja keskustelujen sävy on muuttunut neutraalimmaksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Suomen Kuntaliitto ry:n vuonna 2023 toteuttaman kuntakyselyn mukaan kuntien kiinteistöjen sisäilmaongelmat ovat vähentyneet viimeisen viiden vuoden aikana ja sisäympäristöön liittyviä ongelmatilanteita pystytään yhä useammin ehkäisemään ennalta. Kuntakyselyn mukaan kuntien omistamissa ja käyttämissä rakennuksissa merkittäviä sisäilmaongelmia esiintyy 5–10 prosentissa rakennusten kokonaisneliömäärästä. Vuonna 2019 merkittäviä sisäilmaongelmia esiintyi kuntien omistamissa ja käyttämissä rakennuksissa 5–18 prosentissa kokonaisneliömäärästä. Kuntien antaman palautteen mukaan kunnat ovat hyötäneet erityisesti Terveet tilat -ohjelmassa luoduista ohjeista, Terveet tilat -toimintamallista ja kuntaverkostoyhteistyöstä.

Katja Outinen, rakennusneuvos, ympäristöministeriö

4. Opetushallituksen loppuvuonna 2022 käynnistämä ja teettämä nykytilaselvitys varhaiskasvatuksen tiloista ja rakennuksista valmistui vuonna 2023. Opetushallituksen kesällä 2022 käynnistämä ja teettämä käsitöiden oppimisympäristön suunnitteleoppaan oppimisympäristöjen teknisiä vaatimuksia koskeva osio valmistui vuonna 2023. Opetushallitus teetti vuonna 2023 sisäilmaosaamisen kartoituksen sosiaali- ja terveysalalla. Opetus- ja kulttuuriministeriö teetti Terveidenhuollon oppimateriaalin pilotointi -hankkeen vuonna 2023. Opetushallituksen vuonna 2023 käynnistämät ja teettämät selvitykset Joustavat, muunneltavat, monikäyttöiset ja turvalliset tilat – Yleissivistävät oppimisympäristöt ja Joustavat, muunneltavat, monikäyttöiset ja turvalliset tilat – Ammatilliset oppimisympäristöt 2023–2024 valmistuvat vuonna 2024. Opetus- ja kulttuuriministeriön loppuvuonna 2023 käynnistämät liikunnan rakennusten nykytilaselvitys ja kulttuurirakennusten nykytilaselvitys valmistuvat vuonna 2024.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa osaltaan poikkihallinnollista hanketta ”Hiukkaset, mikrobit ja kemikaalit – ilmanpuhdistimien vaikutukset altistumiseen kouluissa (HiMiKKo)”, jonka toteutuksesta vastaa Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos. Hanke valmistuu vuonna 2024.

Mikko Helasvuo, rakennusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

4. Terveet tilat 2028 -ohjelmaa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alalla toteutavassa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimassa Kansallisessa sisäilma ja terveys -ohjelmassa toteutettiin vuoden 2023 aikana mm. ohjelman väliarviointiin liittyviä selvityksiä.

Vuoden 2023 alussa uusittiin vuonna 2018 kansalaisille suunnattu Kansallinen sisäilmakartoitus, jonka selvitettiin kansalaisten käsityksiä sisäympäristöihin liittyvistä terveysriskeistä sekä heidän kokemuksiaan sisäilman laadusta kodeissa ja työpaikoilla. Kuntien kiinteistöjen sisäilman tilaa kartoitettiin kyselyllä yhteistyössä Kuntaliiton kanssa. Alustavien tulosten mukaan sisäilman tilanne on kunnissa kohentunut erityisesti kouluissa ja päiväkodeissa. Kunnat ovat panostaneet muun muassa kiinteistökannan uudistamiseen ja peruskorjauksiin. Loppuvuodesta 2023 keuhkosairauksien asiantuntijajärjestö Filha ry selvitti terveydenhuollon ammattilaisten näkemyksiä sisäilmasta oireilevien hoidosta ja tuesta. Väliarvioinnin tulokset julkaistaan alkuvuodesta 2024.

Vuonna 2023 julkaistiin päivitetty ohje kouluille sisäilmatilanteisiin. Ohjeistukseen on lisätty tietoa siitä, kuinka oppilaita voidaan tukea tilanteessa, jossa sisäilmaan liitetty haitta koskee oppilasryhmää tai yksittäistä oppilasta. Lisäksi julkaistiin ohje päiväkotien johtajille siitä, mitä päiväkodin sisäilmaan liitetyn haitan selvittämisen eri vaiheissa yleisimmin tapahtuu ja mikä on päiväkodin johtajan rooli. Työterveyslaitos julkaisi yhteistyössä työpaikkojen edustajien kanssa kehitetyn työkyvyn tuen toimintamalliin sisäilmatilanteisiin ja ohjeet mallin käyttöönottoon työpaikoilla. Ohjelmassa toteutettiin ja pilotoitiin sisäilma-aiheinen sähköinen oppimateriaali ammattikorkeakouluille terveydenhuoltoalan opetukseen.

Ohjelmassa on toteutettu katsauksia eri altisteisiin liittyvästä tutkimustiedosta. Vuoden 2023 aikana toteutettiin katsaus suomalaisten altistumista puolihaihtuville orgaanisille yhdisteille (SVOC). Lisäksi ohjelmassa tarkasteltiin suomalaiskotien hiukkaspitoisuuksia eri tutkimushankkeissa tehtyjen mittausten pohjalta.

Yhtenä Terveet tilat -ohjelman ja Kansallisen sisäilma ja terveys -ohjelman tavoitteena on lisätä ymmärrystä sisäympäristöjen terveys- ja hyvinvointivaikutuksista. Osana tavoitteen toteuttamista ohjelman asiantuntijat laativat Duodecimiin artikkelin Faktantarkistusta: sisäilma ja terveys. Artikkelin palkittiin marraskuussa Aikakauskirja Duodecimin kirjoituspalkinnolla.

Vesa Pekkola, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

UM:n tietoturvajärjestelyt

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa toimenpiteitä ulkoasiainhallinnon tietoturvajärjestelyjen parantamiseksi ja raportoi niistä hallituksen vuosikertomuksessa

5. Valtioneuvoston kanslia on jatkanut ministeriöiden yhteisen tiedonhallintaympäristön tietoturvallisuuden kehitystyötä ottamalla käyttöön erityisiä tietoturvaratkaisuja sekä palveluja sekä organisoimalla tietoturvatoimintonsa uudelleen. Valtioneuvostolle yhteisten järjestelmä- ja turvaamistratkaisujen käyttöä, mm. tietoturvalvomon toimintaa, on kehitetty, sekä parannettu valtioneuvoston verkkoliikenteen suojauksia ja valtioneuvoston käyttäjähallintaa.

Tietoturvatoimijoiden välinen yhteistyö on kehittynyt, pääpainona on ollut poikkeamien hallinta. Ennakoinnin ja varautumisen suhteen on edelleen kehitettävää. Tietoturvallisuuden tilannekuvan jakamista mainittujen toimijoiden kesken on tehostettu valtion kyberturvallisuusjohtajan koordinoimana. Kaikkia suunniteltuja ulkoasiainhallinnolle tuotettavia tietoturvaratkaisuja ei kuitenkaan ole saatu käyttöön suunnitelmien mukaisesti.

Tieto- ja kyberturvallisuustilanteen negatiivinen kansainvälinen kehitys on korostanut tarvetta kiinnittää erityistä huomiota ulkoasiainhallinnon uhkakenttään. Ulkoasianhallinnon osalta on jatkettu valtioneuvoston yhteisen tieto- ja kyberturvallisuuden kehittämisen rinnalla ulkoministeriön toimesta erityisiä turvallisuuteen liittyviä järjestelyjä sekä kehitystyötä. Ulkoasianhallinnon toiminta- ja uhkaympäristö poikkeaa monella tavoin muusta valtioneuvostosta, ja yhtenä tavoitteena on vaikuttaa valtioneuvoston yhteisten palvelujen toteuttamiseen siten, että ne vastaavat toisaalta ulkoasiainhallinnon toiminnalliseen tarpeeseen, mutta myös uhkamalliin.

Ulkoasianhallinto on jatkanut edelleen tietoturvastrategiansa mukaisia tietoturvallisuuden kehitys- ja parannustoimenpiteitä. Keskeisenä tavoitteena on tunnistaa toimialan ja toimintaympäristön ominaispiirteet, joiden perusteella tietoturvallisuus sovitetaan riskilähtöisesti hallinnonalan tarpeisiin ja vaatimuksiin. Hallinnonalan tietoturvallisuuden hallintajärjestelmään on integroitu Naton tietoturvavaatimukset. NIS2 direktiivin tuomien vaatimusten integrointi on raportointihetkellä kesken. Ulkoministeriön ISO27001-tietoturvasertifiointi on uusittu.

Ulkoasiainhallinnossa on painopisteenä ulkomaantoimintojen tietoturvallisuuden parantaminen. Tähän liittyen salaviestitysjärjestelmien käyttöä on laajennettu, ja edustustojen palveluja ja osaamista systemaattisesti parannetaan. Valtioneuvoston sekä koko valtionhallinnon kriittisten toimijoiden osalta on kehitetty korkeampaan tietoturvallisuustasoon sekä varautumiseen tarkoitettuja palveluita, huomioiden mm. Nato-jäsenyyden johdosta lisääntyneet kansainvälisen tiedonvaihdon tarpeet.

Max Hamberg, tietoasiainneuvos, valtioneuvoston kanslia
Ari Uusikartano, tietohallintojohtaja, ulkoministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoito

EK 22/2021 vp – O 4/2021 vp – TrVM 2/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja selvittää, kuinka niin sanotun yksi yli yhden -periaatteen toteutumista voidaan edistää koko valtionhallinnossa. Eduskunta pitää tärkeänä selvittää menettelytapaa, jolla sisäisen tarkastuksen ja myös Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen havaitsemista, valtion viraston tai laitoksen ylintä johtoa koskevista epäkohdista, voitaisiin ilmoittaa kyseisen viraston tai laitoksen operatiivisesta johdosta riippumattomalle taholle. Myös ulkoisen tarkastajan tiedonsaannista tulee tässä yhteydessä huolehtia.

1. Valtionhallinnon sisäisiä väärinkäytöksiä koskeva ilmoituskanavapalvelu (Whistleblowing) käynnistettiin kansallisen ilmoittajansuojalain tultua voimaan vuoden 2023 alusta. Käytännössä virastot avasivat ilmoituskanavansa maaliskuun loppuun mennessä. Valtiokonttorin hallinnoiman palvelusopimuksen puitteissa palvelun otti lopulta käyttöönsä 55 organisaatiota tai organisaatioryhmittymää. Valtiokonttorin hankkimalla yhteisellä teknisellä ratkaisulla varmistetaan laadukas palvelu ja kustannustehokkuus, kun jokaisen viraston ei tarvitse hankkia omaa teknistä ratkaisua sisäistä ilmoituskanavaa varten. Oikeuskanslerinvirasto tarjoaa keskitetyn ulkoisen ilmoituskanavan.

Valtiovarainministeriö on suositellut kirjeessään 4.11.2021 (VN/27962/2021), että virastot hyväksyisivät myös muut väärinkäytösepäilyt vastaanotettavaksi teknisessä ilmoituskanavaratkaisussa. Viraston sisäisen tarkastuksen tai vastaavan toiminnon tulisi osallistua väärinkäytösilmoitusten vastaanottoon. Ilmoitukset toimitetaan viraston johdolle jatkotoimenpiteitä varten. Jos väärinkäytösepäily koskee viraston ylintä johtajaa, ilmoitus toimitetaan virastoa ohjaavalla ministeriölle.

Lisäksi ulkoisen tarkastuksen osalta on syytä todeta, että valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 16 § velvoittaa valtion viranomaisia, laitosta, liikelaitosta ja valtion rahastoa ilmoittamaan niiden toiminnassa tehdystä, niiden hoitamiin tai vastattavina oleviin varoihin tai omaisuuteen kohdistuneesta väärinkäytöksestä tarkastusvirastolle. Lain 17 pykälä sisältää lisäksi säännökset valtion viranomaisten, laitosten, liikelaitosten ja rahastojen sekä valtiontalouden tarkastusviraston velvollisuudesta rikosilmoituksen tekemiseen.

Käsityksemme mukaan hallitus on ryhtynyt eduskunnan edellyttämiin toimenpiteisiin.

Markus Siltanen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin valtionhallinnon matkustamiseen liittyvän ohjeistuksen selkeyttämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi. Ohjauksen ja neuvonnan riittävydestä sekä ohjeistuksen noudattamisen valvonnasta tulee myös huolehtia. Yksittäisenä kysymyksenä tulee selvittää, miten virkamatkoista kertyvien kanta-asiakkuusettujen käyttöä pitäisi ohjeistaa niin, että käytännöt olisivat yhdenmukaisia, selkeitä ja noudatettavissa. Hallituksen tulee lisäksi tehdä kokonaisarviointi siitä, tuoko virkamiehelle annettu suositus tehdä henkilökohtainen kanta-asiakkuussopimus lentoyhtiön kanssa valtion virkamatkustukseen riittäviä taloudellisia tai muita olennaisia hyötyjä, jotta sen säilyttäminen tiedossa olevista ongelmista huolimatta olisi jatkossakin perusteltu.
2. [Valtion matkustusstrategia](#) vuodelta 2021 ohjaa hyödyntämään uusia yhteydenpidon muotoja ja harkitsemaan matkustustarvetta huolellisesti. Matkustusmäärien vähentämisellä tavoitellaan sekä kustannussäästöjä että ympäristökuormituksen vähentämistä. Strategiassa korostuvat kokonaisharkinta ja vastuullisuusnäkökulmat kuten ympäristövastuullisuus sekä turvallisuus. Matkustaminen pohjautuu aina työtehtävien hoitamiseen ja virkamatkalle tulee lähteä vain siinä tapauksessa ja sillä osallistujamäärällä, kuin se on välttämätöntä. Esimiehen velvollisuutena on harkita virkamatkalle lähteminen huolellisesti ennen kuin antaa virkamiehelle matkamääräyksen. Virastojohtoon vastuulla on huolehtia, että matkustusstrategiaa ja keskitettyä ohjeistusta noudatetaan virastossa.

Valtiovarainministeriö on antanut helmikuussa 2022 virastoille [ohjeen viraston päällikön virkamatkustamiseen liittyvästä seurannasta ja valvonnasta](#). Virastojen tulee raportoida hallinnonalan ministeriölleen viraston päällikön matkustamisesta kahdesti vuodessa kuuden kuukauden välein ja esittää viraston päällikön ennakollisen matkasuunnitelman ja edellisen kuuden kuukauden aikana toteutuneet virkamatkat.

Valtiovarainministeriö antoi kesäkuussa 2021 [virkamatkustamista ja kanta-asiakasohjelmien hyödyntämistä koskevan ohjeen](#), jonka mukaan kaikki virkamatkoista saatavat kanta-asiakasasetuudet tulee käyttää virkamatkoihin ja niiden käyttö henkilökohtaisiin etuuksiin on kielletty. Virkamatkoja varten suositellaan hankittavaksi oma erillinen kanta-asiakas- tai etukortti, jos kanta-asiakasohjelma sen sallii ja erityisesti silloin, kun henkilö matkustaa paljon. Virkamatkoja varten hankittu kanta-asiakas- tai etukortti erotetaan matkustajan mahdollisesta omasta kortista. Virkamies vastaa kanta-asiakasasetuuksien asianmukaisesta hyödyntämisestä virkamatkoihin. Ohjeessa on otettu kantaa myös siihen, milloin virkamatkustamisessa voisi olla taloudellisesti tai muutoin hyödyllistä liittyä kanta-asiakassopimukseen.

Valtiokonttori teki tammikuussa 2022 arvion valtion virkamatkustamisen volyy-meistä ja taloudellisista sekä muista hyödyistä lentoyhtiöiden kanta-asiakkuusso-pimuksissa. Tehdyn selvityksen perusteella ainakin paljon matkustavat hyötyvät kanta-asiakkuudesta matkustuksen sujuvuuteen liittyen. Esimerkiksi nopeu-tettu turvallisuustarkastus ja lähtöselvitys sekä lounge-tilojen käyttömahdollisuus odotustiloina ovat hyötyjä, jotka lisäävät matkustusmukavuutta huomattavasti. Virkakäyttöön tarkoitetun kanta-asiakkuuden säilyttäminen noudattaen valtiovai-ministeriön antamaa ohjeistusta voidaan katsoa jatkossakin perustelluksi.

Juha Madetoja, yksikön päällikkö, valtiovarainministeriö

Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen

O 48/2019 vp – EK 14/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää onko lainvalmistelun resursointi oikealla tasolla suhteessa valtioneuvoston muihin tehtäviin, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

1. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus varmistaa lainsäädännön tehokkaan ja laadukkaan valmistelun sekä yhteiskunnan ohjaamisen, että kansa-laisten ja yritysten oikeusturvan turvaamiseksi. Säädösvalmistelu on ministeriöiden ydintehtävä. Kukin ministeriö vastaa oman toimialansa lainvalmistelusta. Ministe-riön kansliapäällikön tehtävänä on huolehtia lainsäädännön valmistelun laadusta ministeriössä. Lainvalmisteluhankkeiden valmistelun voimavaroista huolehtiminen kuuluu ministeriön virkamiesjohdon vastuulle. Hallitusohjelmahankkeiden ohella on keskeistä huolehtia peruslainsäädännön selkeydestä ja ajantasaisuudesta. Tilan-teessa, jossa valtion menojen lisäsopeutustarve asettaa voimakkaan paineen myös henkilöstökustannusten leikkaamiseen, on tärkeää, että lainvalmistelun voimavaro-jen riittävyyteen kiinnitetään huomiota.

Hallitusohjelman mukaan vaalikauden aikana kehitetään ministeriöiden lainvalmis-telutyön organisointia ja johtamista sekä ministeriöiden yhteistyötä lainsäädännön valmistelussa. Syksyllä 2023 viisivuotiskaudeksi asetetun lainvalmistelun kehit-tämisen yhteistyöryhmän tavoitteena on vahvistaa ministeriöiden välistä yhteis-työtä, tiedonkulkua ja yhteisiä toimintatapoja ministeriöiden lainvalmistelussa ja sen kehittämisessä. Valtioneuvostossa on panostettu myös lainvalmisteluosaami-sen kehittämiseen. Vuonna 2023 järjestettiin lainvalmistelun perehdytyskursseja, uudistettu lainvalmistelun peruskurssi, EU-valmistelun peruskurssi sekä syventäviä teemakoulutuksia. Koulutuksilla tavoitettiin lähes 400 valmistelijaa. Ministereiden,

valtiosihteereiden ja erityisavustajien perehdytyksessä uuden hallituksen työn käynnistymisvaiheessa keskeinen teema oli lainsäädäntösuunnittelu ja -johtaminen sekä lainvalmistelu.

Hallitusohjelman mukaan hallitusohjelman toimeenpanon helpottamiseksi luodaan valtioneuvoston yhteinen ja tarkasti määritetty toimintamenovaraus sekä toimintamalli mahdollistamaan henkilöstövoimavarojen nopea, tehokas ja joustava kohdentaminen. Valtioneuvoston kansliassa on syksyn 2023 aikana valmisteltu toimintamalli ”valtioneuvoston yhteinen toiminta ja hankkeet”-määrärahan myöntämiseksi. Mallin kautta toimintamenoja kohdennetaan määräaikaaisesti keskeisiin hankkeisiin, joita ovat esimerkiksi merkittävät tai laajat lainsäädäntö- ja kehittämishankkeet. Ministeriöt voivat hakea pääosin vuosittain valtioneuvoston kanslialta määrärahoja hankkeisiinsa kyseisen toimintamallin puitteissa. Valtion vuoden 2024 talousarviossa on osoitettu kyseisen määrärahan puitteissa hallitusohjelman toimeenpanoon yhteensä 5 miljoonaa euroa, josta osa kohdentuu lainsäädäntöhankkeisiin. Ensimmäiset määrärahat myönnetään alkuvuodesta 2024.

Heidi Kaila, lainsäädäntöneuvos, valtioneuvoston kanslia

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tulisiko vaikutusarviointiosaamista lisätä ministeriöiden tasolla vai tulisiko perustaa valtioneuvostotasoinen osaamiskeskittymä tai vaikutusarviointiyksikkö.

3. Vaikutusarviointiosaamista on vahvistettu viime vuosina sekä ministeriöiden että koko valtioneuvoston tasolla. Vuoden 2022 lopussa hyväksytystä uudesta Lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeesta ([Lainvalmistelun vaikutusarviointiohje](#)) on julkaistu joulukuussa 2022 ruotsinkielinen versio ([Anvisningar om konsekvensbedömning vid lagberedning](#)) ja toukokuussa 2023 englanninkielinen versio ([Guidelines for Impact Assessment in Law Drafting](#)). Uudistetusta ohjeesta järjestettiin useita koulutustilaisuuksia ja ministeriökohtainen esittely yli puolessa ministeriöistä. Uudistettu ohje on sisällytetty lainvalmistelun peruskoulutuksiin. Lisäksi järjestettiin syventävä koulutus lainvalmistelun vaikutusarvioinnin menetelmistä. Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmä on seurannut uuden ohjeen käyttöönottoa ja vaikutusarvioinnin osaamistarpeita. Useat ministeriöt ovat vahvistaneet vaikutusarvioinnin tukirakenteita mm. erillisen yksikön, tiimin tai asiantuntijarekrytointien avulla. Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmässä katsotaan, että vaikutusarviointiosaamisen ja -tuen tulee olla mahdollisimman lähellä lainvalmistelijoita. Lisäksi on tarkoituksenmukaista, että osaaminen linkittyy kunkin ministeriön toimialaan.

Valtioneuvostotason osalta keskeisin yhteistyöelin on vuonna 2020 perustettu vaikutusarvioinnin osaamisverkosto, joka asetettiin vuonna 2023 toiselle toimikaudelle. (OM; [Valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkosto 2023–2027](#)). Osaamisverkoston tavoitteena on helpottaa lainvalmistelijoiden työtä ja tukea laadukasta vaikutusarviointia. Siinä on edustajat kaikista ministeriöistä ja puheenjohtajana toimii lainsäädännön arviointineuvoston edustaja. Verkosto vahvistaa ministeriöiden välistä yhteistyötä vaikutusarvioinneissa ja sen kautta lainvalmistelijat voivat pyytää tukea vaikutusarviointeihin myös muista ministeriöistä. Verkoston kokouksista kolme avattiin vuoden 2023 aikana kaikille valtioneuvoston lainvalmistelijoille, joilla oli mahdollisuus kuulla verkkokokouksessa asiantuntija-alustuksia vaikutusarviointeihin liittyen. Jatkossa verkoston on tarkoitus järjestää vuosittain vähintään neljä kaikille lainvalmistelijoille avointa tilaisuutta. Verkosto seuraa vaikutusarviointeihin liittyviä ajankohtaisia asioita ja voi tehdä niihin liittyviä aloitteita. Verkosto osallistuu myös valtioneuvoston vaikutusarviointia koskevien koulutusten suunnitteluun ja toteutukseen.

Lainvalmistelun vaikutusarvioinnin ohjeistusta ja rakenteita on vahvistettu merkittävästi viime vuosien aikana. Vaikutusarvioinnin osaamisverkosto on tarkoitettu pysyväisluonteiseksi yhteistyörakenteeksi, jonka kautta on saatavissa poikkihallinnollista tukea yli ministeriörajojen. Myös lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmä seuraa vaikutusarviointien toimivuutta ja lainvalmistelun osaamistarpeita yleisesti. Vaikutusarviointeja tulee kehittää jatkossakin sekä koko valtioneuvoston, että yksittäisten ministeriöiden tasolla. Valtioneuvostotasolla kehittäminen tapahtuu parhaiten yhteisen lainvalmisteluohjeistuksen ja koordinaation kautta. Vaikutusarvioinnin sisältöosaaminen tulee turvata ministeriötasolla ja varmistaa, että olemassa oleva osaaminen saadaan koko valtioneuvoston käyttöön. Nykyinen malli tukee tätä.

Edellä esitetyn perusteella hallitus katsoo, että asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Kaisa Tiusanen, kehittämisneuvos, oikeusministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että säädösehdotusten ennakkolliset vaikutusarvioinnit ja jälkiarvioinnit ovat yhdenmukaisella tavalla dokumentoituna ja saatavilla.

4. Hallituksen esitysten laatimisoheessa (<http://helo.finlex.fi/>) ja vuonna 2022 uudistetussa lainvalmistelun vaikutusarviointioheessa ([Lainvalmistelun vaikutusarviointiohje](#)) on ohjeistettu säädösehdotusten ennakkollisten vaikutusarviointien dokumentoinnista. Vaikutusarvioinnin tulokset esitetään tiiviissä muodossa ehdotuksesta laadittavassa hallituksen esityksessä. Lisäksi lainsäädäntöhankkeen

esivalmistelun ja perusvalmistelun aikana tehdyt alustavat arviot kirjataan mahdollisuuksien mukaan hankkeen julkisiin valmisteluasiakirjoihin, jotka julkaistaan valtioneuvoston Hankeikkunassa. Valmistuneet hallituksen esitykset julkaistaan muun muassa Finlexissä ja eduskunnan verkkosivuilla. Edellä mainitun lainvalmisteluohjeistuksen ja hallituksen esityksen perusmallin johdosta kaikki lakiesitykset sisältävät vaikutusarviointia koskevan jakson, joka on lähtökohtaisesti yhdenmukaisella tavalla dokumentoitu ja saatavilla.

Vuonna 2023 valtioneuvostossa valmisteltiin ja hyväksyttiin uudet yhteiset periaatteet lainsäädännön seurannasta ja jälkiarvioinnista ([Valtioneuvoston yhteiset periaatteet lainsäädännön seurannasta ja jälkiarvioinnista](#)). Periaatteet sisältävät ensimmäistä kertaa ministeriöille tarkempia ohjeita ja toimintamalleja lainsäädännön seurantaan ja jälkiarviointiin, mukaan lukien jälkiarviointien yhdenmukaiseen dokumentointiin ja julkaisuun. Periaatteiden mukaan tiedot vireillä olevista ja valmistuneista jälkiarviointihankkeista julkaistaan pääsääntöisesti valtioneuvoston Hankeikkunassa. Jälkiarvioinnista julkaistaan loppuraportti, josta käyvät ilmi hankkeen tausta, menetelmät ja aineistot, tulokset epävarmuustekijöineen sekä kehittämisehdotukset. Lisäksi periaatteet sisältävät tarkemman mallirakenteen ja muistilistan kysymyksistä, joita jälkiarvioinnin loppuraportin laatimisessa voi hyödyntää. Periaatteiden yhdenmukaisen toimeenpanon varmistamiseksi valtioneuvostossa vahvistetaan muun muassa jälkiarviointeja koskevaa koulutusta.

Edellä esitetyn perusteella hallitus katsoo, että asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tuomas Lihr, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluiden vaikuttavuus

0 41/2020 vp – EK 56/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuudesta kokonaisuutena huolehditaan, kun sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen siirtyy hyvinvointialueiden vastuulle. Palveluiden on toimittava yhteen riippumatta siitä, mikä taho on järjestäjänä.

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen uudistuksen yhteydessä varmistettiin lakisääteisillä velvoitteilla, että hyvinvointialue ja kunnat sovitavat yhteen toimintansa ja palvelunsa nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Sekä sosiaali- ja terveystieteiden järjestämisestä annetussa laissa (612/2021) (6 ja 7 pykälät) että lastensuojelulaissa (417/2007) (12 pykälä) velvoitetaan kuntia ja hyvinvointialueita tekemään yhteistyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvointialueella on myös järjestämislain 10 §:n mukaisesti velvollisuus sovittaa yhteen palvelunsa muun muassa kunnan palveluiden kanssa.

Hallitusohjelman mukaan hallitus osoittaa kokonaisvastuun nuorten hyvinvointityön johtamisesta opetus- ja kulttuuriministeriöön. Asia ei anna enää aihetta sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteisiin.

Elina Palola, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, kuinka tieto- ja tilastopohjaa nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palveluista voitaisiin parantaa. Vertailukelpoista tietoa tulee olla saatavilla palveluiden vaikuttavuuden arvioinnin tueksi sekä palvelujärjestelmän kehittämiseksi.

2. Sosiaalihuollon palvelujärjestelmän seurantaan on Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksessa käynnistetty Sosiaalihuollon seurantarekisteri vuonna 2023. Rekisteri kokoa jatkossa Kanta-palveluihin tallennetut olennaiset tiedot asiakkaiden palvelutarpeista ja palvelutuotannosta. Seurantarekisterin sisältö laajenee lähivuosina vaiheittain Kanta-palveluiden käyttöönoton myötä. Sosiaalihuollon seurantarekisteri mahdollistaa jatkossa sote-palveluiden tarkastelun ja tutkimuksen yhtenäisenä ketjuna. Vaikka palveluiden vaikuttavuustutkimus tulee jatkossakin olemaan haastavaa, kehittyvä tietopohja kuitenkin moninkertaistaa mahdollisuudet kehittää varhaisen tuen palveluita tietoon perustuen.

Hallitusohjelman mukaan hallitus osoittaa kokonaisvastuun nuorten hyvinvointityön johtamisesta opetus- ja kulttuuriministeriöön. Asia ei anna enää aihetta sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteisiin.

Elina Palola, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, millä edellytyksillä kokonaisvastuu nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palveluista ja tiedonkulusta toimijoiden välillä voitaisiin asettaa yhdelle taholle. Tulee myös selvittää mikä tämä taho voisi olla.

3. Petteri Orpon hallituksen Vahva ja välittävä Suomi -hallitusohjelmassa kokonaisvastuu nuorten hyvinvointityön johtamisesta on osoitettu opetus- ja kulttuuriministeriölle, jonka valmisteluvastuulla olevan valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (VANUPO) avulla hallitus tiivistää nuorten hyvinvointityön poikkihallinnollista johtamista. Hallitus laatii ohjelmansa mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla laaja-alaisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi, hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi ja vahvistaa moniammatillista työtä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Elina Palola, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan ja tarkastuksen vaalikausiraportti 2019–2022

K 25/2022 vp – EK 75/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää riippumattoman ulkoisen talous- ja finanssipolitiikan valvonta- ja arviointitehtävän tarkoituksenmukaista järjestämistä sekä resurssien yhdistämisen tarpeellisuutta ja ryhtyy asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvosto päätti 23.3.2023 ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Seppo Orjasniemi, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

Aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannusvaikuttavuus

O 15/2021 vp – EK 81/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannustietojen saatavuudesta ja valtakunnallisesta vertailukelpoisuudesta, kun julkisten työllisyyspalveluiden järjestäminen

siirtyy kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta. Kustannustietoja tulee olla saatavilla kattavasti arviointikäyttöön kustannusvaikuttavien työvoimapalveluiden kehittämiseksi riippumatta palveluiden järjestäjästä.

1. TE-palvelujen kustannustiedot ja kustannusvaikuttavuuden seurannan kehittäminen on huomioitu KEHA-keskuksessa käynnissä olevassa TE- ja koto- palveluiden tiedolla johtaminen -hankkeessa. Hankkeessa kehitetään TE- ja koto-palveluiden vaikuttavuuden seurantaa ja raportointia osana TE-palvelut 2024 uudistusta. Kustannustiedon ja kustannusvaikuttavuuden osalta keskeistä vuodesta 2025 lähtien on työvoimaviranomaisten talousraportointi TE-palveluista sillä tarkkuustasolla, että se mahdollistaa kattavien kustannusvaikuttavuusanalyysien laatimisen. Tällä hetkellä kuntien työllisyyspalveluiden kustannuksista tekemä talousraportointi on liian karkealla tasolla vaikuttavuusanalyysien tekemiseen esim. yksittäisten palvelujen osalta. Työ- ja elinkeinoministeriö on käynyt keskustelua valtiovarainministeriön ja kuntasektorin edustajien kanssa kuntien tulevasta talousraportoinnista työvoimapalvelujen siirtyessä kuntien vastuulle vuodesta 2025 alkaen. Vuoden 2023 aikana käytyjen keskustelujen pohjalta voidaan todeta, että valtion ja kuntakentän näkemykset siitä, millä tarkkuustasolla TE-palvelujen talousraportointia tulisi tehdä, poikkeaa vielä toisistaan. Keskustelut kuntien työllisyyspalveluihin liittyvästä talousraportoinnin rakenteesta jatkuvat vuoden 2024 alussa, ja valmisteltu ratkaisu lähtee kommentoille keväällä 2024.

Lari Anttonen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii yhteistyön ja tiedonkulun varmistamisesta kuntien ja hyvinvointialueiden välillä julkisten työvoimapalveluiden siirtyessä kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta. Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden palveluiden ja palvelupolkujen tulee olla toimivia ja niistä tulee huolehtia myös muutosten yhteydessä.

2. Vuoden 2025 alussa voimaan tuleva laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä (381/2023, TyM-laki) velvoittaa työvoimaviranomaisen (kunta tai kunnat yhdessä), hyvinvointialueen ja Kelan organisoimaan palvelunsa johtoryhmävetoiseksi yhteistoimintamalliksi niille työttömille, jotka tarvitsevat työvoimapalveluja, sosiaali- ja terveyspalveluja sekä tarvittaessa Kelan kuntoutuspalveluja yhteen sovitettuna kokonaisuutena. Yhteistoimintamalli on rakenteeltaan samankaltainen kuin nykyinen TYP-toimintamalli, jossa toimijoina ovat TE-toimisto, kunnat, hyvinvointialue ja Kela. Vuoden 2024 aikana työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kela neuvottelevat TyM-lain mukaisesti yhteistoimintamallin organisoinnista sekä laativat yhteistyösopimuksen palveluista ja resursoinnista. TyM-laki velvoittaa

työvoimaviranomaisen myös neuvottelemaan ja järjestämään alle 30-vuotiaille nuorille matalan kynnyksen yhteispalvelua, jossa ovat mukana keskeiset tahot. Nuorten yhteispalvelu rakentuu nykyisen Ohjaamo-toiminnan tavoitteille.

Työvoimaviranomaisen ja hyvinvointialueiden yhteistyötä tukee myös KEHA-keskus, joka TyM-lain nojalla hoitaa palveluintegraation ja monialaisen työn kehittämisen tukipalvelua kunnille ja muille työllisyyttä edistävän monialaisen palvelun toimijoille. Vuosina 2023 ja 2024 tuki toteutetaan hankepohjaisena. Lisäksi KEHA-keskus toteuttaa vuoden 2024 aikana toimijoiden käyttöön verkkoalustan, joka tarjoaa mm. perehdytys- ja koulutusmateriaalit toimijoiden käyttöön. Alusta tarjoaa monialaisen palvelun toimijoille myös yhteisen työskentelyalustan. KEHA-keskus, työ- ja elinkeinoministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö tekevät yhteistyötä mm. koulutusten sisältöjen suunnittelussa.

Osana TE24-valmistelua sote-yhdyspinnat -työryhmä tuottaa vuoden 2024 aikana suosituksia kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintojen rakentamiseen. Työryhmässä on edustus mm. ministeriöistä, kunnista ja hyvinvointialueilta

Lari Anttonen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, miten olemassa olevia työ- ja toimintakykyä mittaavia mittareita olisi mahdollista ottaa käyttöön aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden pehmeiden vaikutusten mittaamiseksi. Tietoa palveluiden vaikuttavuuden arvioimiseksi ja kehittämiseksi tulee olla käytettävissä myös niissä palveluissa, joista työllistyminen avoimille työmarkkinoille ei ole ensisijainen tavoite.

3. Työllisyyden edistämisen kuntakokeilujen valmistelun yhteydessä kartoitettiin olemassa olevia työ- ja toimintakykyä mittaavia työkaluja, jotka soveltuisivat työllisyyspalvelujen pehmeiden vaikutusten mittaamiseen. Kuntakokeilun kohderyhmän hyvinvoinnin ja työmarkkinavalmiuksien kehityksen seurantaan parhaiten arviointiin soveltuvan Työterveyslaitoksen tuottama Kykyviisari. Kykyviisarin käyttö on kokeiluissa vapaaehtoista. Kykyviisarin on otettu myös käyttöön Työmarkkinatorilla, jossa se on kaikkien työikäisten käytettävissä oman työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa. Mikään olemassa oleva työ- ja toimintakyvyn mittaamisen työkalu ei kuitenkaan vastaa suoraan työvoimapalvelujen tarpeita.

DigiFinland Oy kehittää yhteistyössä Terveystietokeskuksen ja Työterveyslaitoksen kanssa sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta parhaillaan kansallista työ- ja toimintakyvyn itsearviointityökalua, joka voisi soveltua myös työvoimaviranomaisten käyttöön. Yhdenmukainen tapa mitata työkykyä kansallisesti loisi paremmat mahdollisuudet seurata asiakkaan palvelupolun etenemistä ja siinä

tapahtuvaa kehitystä suhteessa tarjottuihin palveluihin. TE-palvelujen lainsäädännössä ei kuitenkaan ole työvoimaviranomaisille käyttövelvoitetta yksittäiseen mittariin, joka voi johtaa siihen, etteivät kaikki työvoimaviranomaiset ota samaa mittaria käyttöön, jonka vuoksi kansallisesti ei muodostu yhtenäistä tietoa työvoimapalvelujen vaikuttavuudesta. Käyttövelvoite yksittäiseen mittariin vaatisi lakimuutosta.

Lari Anttonen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ovatko heikoimmassa työmarkkina-asemassaoleville suunnatut palvelut kaikilta osin tarkoituksenmukaista järjestää osana työvoimapolitiikan palveluita vai tulisiko niiden olla osa sosiaali- ja terveyspalveluita.

4. Hyvinvointialueiden käynnistyttyä vuoden 2023 alusta ja työvoima- ja yrityspalvelujen siirtyessä kuntien järjestämisvastuulle vuonna 2025, työ- ja elinkeinoministeriö ei katso tarkoituksenmukaiseksi tässä vaiheessa tarkastella palveluiden sijoittumista. Huomioitavaa on myös, ettei julkisissa työvoima- ja yrityspalveluissa ole mitään yksittäistä palvelua vain heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleville. Julkisia työvoima- ja yrityspalveluja tarjotaan asiakkaille palvelutarpeen mukaisesti. Työvoima- ja yrityspalvelujen sisältöä sekä niiden suhdetta sosiaali- ja terveyspalveluihin on tarkoituksenmukaista tarkastella kokonaisuudessa TE-palvelut 2024 uudistuksen käynnistymisen jälkeen siinä vaiheessa, kun nähdään, millaisia tarpeita kuntapuolella on palvelujen sisältöjen kehittämisen suhteen.

Lari Anttonen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että riippumatonta tutkimusta järjestöjen roolista työllisyyttä edistävien palveluiden tarjoajina sekä näiden palveluiden vaikuttavuudesta on saatavilla.

5. Järjestöjen rooli työllistymistä edistävien palvelujen tarjoajana on kokonaisuutena suhteellisen vähäinen. Järjestöjen rooli painottuu erityisesti vaikeammassa työmarkkina-asemassa olevien työllistämiseen palkkatuen ja työkokeilun avulla. Järjestöjen roolia työllisyyttä edistävien palvelujen tuottajana ja näiden palvelujen vaikuttavuutta voidaan parhaiten selvittää laajemman vaikuttavuustutkimuksen osana. Tarkoituksenmukaisin ajankohta palvelujen vaikuttavuustutkimukselle olisi TE-palvelut 2024 -uudistuksen käynnistymisen jälkeen, jolloin palvelujen järjestämisvastuu on siirtynyt kunnille. Työ- ja elinkeinoministeriö voi edistää vaikuttavuustutkimusta yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa julkisen talouden asettamat rajoitukset huomioon ottaen.

Lari Anttonen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Hallituksen vuosikertomus 2022

K 2/2023 vp – K 16/2023 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että sen liitteinä oleviin erikoisvaliokuntien lausuntoihin sisältyvät eduskunnan aiempia lausumia ja muitakin seikkoja koskevat kannanotot.
 2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää vuoden 2024 loppuun mennessä mahdollisuutta laajentaa tilaajavastuulain rakennusalaan koskevat velvoitteet muille toimialoille ottaen huomioon laajentamisen hyödyt suhteessa hallinnollisen taakan kasvuun.
2. Työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus käynnistää selvitystyö vuoden 2024 loppupuolella ottaen huomioon muu työlainsäädännön valmistelutilanne.
- Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö**
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa viranomaisten välisen oma-aloitteisen tietojenvaihdon kehittämistä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa.
3. Valtiovarainministeriö asetti 21.6.2022 laaja-alaisen työryhmän tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa.

Työryhmä asetettiin toimikaudelle 1.8.2022–30.4.2023 ja toimikautta jatkettiin 14.6.2023 asti. Työryhmän tehtävänä oli valmistella toimintasuunnitelma tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa sekä hallituksen esitys toimintasuunnitelmassa esitettyjen lainmuutostarpeiden edistämiseksi. Työryhmämuistio julkaistiin 30.6.2023 ja lähetettiin lausunnoille. Toimintasuunnitelmassa esitetään toimenpiteitä tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa. Työryhmän esittämät toimenpiteet ovat sekä lainsäädännöllisiä että käytännön toimia. Vastuu kunkin toimenpiteen toteuttamisesta on kirjattu toimintasuunnitelmaan. Toimenpiteiden toteutumista seurataan ja niistä raportoidaan kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen viranomaisyhteistyöryhmässä. Hallituksen esitystä on jatkovalmisteltu lausuntokierroksen jälkeen valtiovarainministeriössä. Hallituksen esitys on tarkoitus viedä eduskuntaan kevään 2024 aikana.

Sisäministeriö on syyskuussa 2023 käynnistänyt lainsäädäntöhankkeen poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn muuttamiseksi (SM046:00/2023). Hankkeen toimikausi kestää 31.5.2026 saakka. Hankkeen tehtävänä on arvioida poliisilain (872/2011) 4 ja 7 luvun ja poliisin henkilötietolain (616/2019) 3 ja 4 luvun kansallista tiedonvaihtoa koskevien säännösten muutostarpeet suhteessa voimassa olevaan yleislainsäädäntöön ja poliisin nykyisen toimintaympäristön vaatimuksiin ja valmistella arvion pohjalta ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi. Hankkeessa arvioidaan muun muassa poliisin oma-aloitteista tietojen luovuttamista muille viranomaisille. Valtiovarainministeriö on hankkeessa osallisena ja havaitut muutostarpeet on tarkoitus huomioida soveltuvin osin myös Tullin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn osalta.

Elise Luovula, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö
Sanna Rekonen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

6 Hallintovaliokunta

Tietosuojaan valvontaviranomaisen organisointi

HE 9/2018 vp – EV 108/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, tulisiko tietosuojaan valvontaviranomaisen organisaatiota kehittää virastomuotoiseksi, ja tarvittaessa valmistelee asiasta lainsäädännön muutokset. Organisaatiota kehitettäessä tulee muiden seikkojen ohella ottaa huomioon hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen viraston monijäsenisessä toimielimessä ja EU:n tietosuoja-asetuksen vaatimukset valvontaviranomaisen itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta.

Eduskunta hyväksyi joulukuussa 2023 lain, jolla oikeusministeriön hallinnonalan pienten ja toiminnallisesti itsenäisten erityisviranomaisten hallinnolliset tehtävät kootaan yhteen (HE 31/2023 vp – EV 47/2023 vp). Muutos koskee myös tietosuoja-valtuutetun toimistoa. Tietosuojavaaltuutetun toimisto ei enää sijaitse oikeusministeriön yhteydessä, vaan oikeusministeriön hallinnonalalla uudessa Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virastossa. Uudistuksella ei vaikuteta tietosuojavaaltuutetun riippumattomaan asemaan, tehtäviin ja toimivaltuuksiin, jotka perustuvat EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen ja tietosuojalakiin (1050/2018). Lainmuutoksilla ei ole myöskään vaikutusta tietosujalaissa säädettyyn seuraamuskollegioon eikä hallinnollisten seuraamusmaksujen määräämiseen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain mukaisesti.

Oikeusministeriön hallinnonalan pienten ja toiminnallisesti itsenäisten toimijoiden kokoamisesta hallinnollisesti yhteen tehtiin kaksi selvitystä vuosina 2019-2021. Niistä ensimmäinen päättyi kahteen vaihtoehtoiseen malliin. Ensimmäisessä mallissa tietosuojaviranomaisesta olisi muodostettu virasto, jonka hallintoyksikkö olisi tuottanut määrätyt hallinto- ja tukipalvelut kaikille erillisviranomaisille. Hallituksen esityksessä 31/2023 vp on kuvattu tämän mallin haasteellisuuksia sekä perusteluita sille, että valmistelua jatkettiin toisen vaihtoehtoisen mallin perusteella. Tämä on se malli, johon edellä mainitut lainmuutokset perustuvat.

Virpi Koivu, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

HE 242/2018 vp – EV 318/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi uuden poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa, kiinnittäen huomiota muun ohella uuden käyttötarkoituksellisen sääntelyn toimivuuteen, henkilötietojen suojan toteutumiseen, vaikutuksiin poliisin ja muiden viranomaisten toimintaedellytyksiin sekä henkilötietojen käsittelyn valvontaan, ja laatii siitä seikkaperäisen selvityksen hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä.

Sisäministeriö on toimittanut hallintovaliokunnalle lausumassa edellytetyn selvityksen valiokunnan täsmentämässä aikataulussa 31.1.2022. Sisäministeriössä on syksyllä 2023 käynnistetty neljä lainsäädäntöhanketta, joissa arvioidaan muiden säädösten ohella eräitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muutostarpeita: lainsäädäntöhanke poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn muuttamiseksi (SM046:00/2023), lainsäädäntöhanke poliisin rikostiedustelua koskeväksi lainsäädännöksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (SM047:00/2023), lainsäädäntöhanke poliisin rekisteriin tallennettuja biometrisia tietoja koskevan sääntelyn muuttamiseksi (SM048:00/2023) sekä lainsäädäntöhanke siviilitiedustelulainsäädännön ja poliisin henkilötietolain 7 luvun tarkistamiseksi (SM061:00/2023). Sisäministeriön näkemyksen mukaan asia ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin.

Suvi Pato-Oja, erityisasiantuntija, sisäministeriö
Johanna Hakala, hallitusneuvos, sisäministeriö

Asetietojärjestelmän kehittäminen

HE 101/2019 vp – EV 2/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää hallituksen ensisijaisesti huolehtivan siitä, että ennen ampumaaselain 25 pykälän voimaantuloa nyt säädettävän lain nojalla varmistutaan nykyisen tietojärjestelmän kehitystyöstä ja muista toimenpiteistä niin, ettei jää epävarmuutta aseturvallisuuden, elinkeinonharjoittajien tarpeiden ja oikeusturvan, asetietojärjestelmän eheyden ja luotettavuuden tai muiden asiassa merkityksellisten seikkojen suhteen; sekä

1. Ampuma-aselain 25 pykälässä tarkoitettuja ilmoituksia varten on laadittu sähköiset lomakkeet, joilla ase-elinkeinoharjoittaja voi tehdä ilmoituksen asetietojärjestelmään. Poliisihallitus käyttää sähköistä asiointialustaa, jolla

ase-elinkeinonharjoittajat toimittavat vaaditut ilmoitukset poliisille. Ase-elinkeinonharjoittajan tekemät ilmoitukset syötetään toistaiseksi käsin tietojärjestelmään. Syöttöjä tehdään Poliisihallituksessa ja joissakin poliisilaitoksissa.

2. Eduskunta edellyttää hallituksen toissijaisesti antavan eduskunnalle hallituksen esityksen ampuma-asetlain 25 pykälän voimaantulon lykkäämisestä 1.11.2020 jälkeiseen ajankohtaan, mikäli edellä 1 kohdassa tarkoitettua varmuutta ei joiltakin osin ole.

2. Järjestelmän valmistumistavoite on 1. maaliskuuta 2024. Poliisihallitus ei ole ilmoittanut sisäministeriölle muutoksista valmistumisajassa.

Seppo Sivula, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkoitus

KA 5/2019 vp – EK 5/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii seksuaalirikoksiin ja törkeisiin rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten nopeasta ja tehokkaasta maasta poistamisesta sekä varmistaa muutoinkin kansalaisten turvallisuuden tunteen, rikosten uhrien ja asianosaisen itsensä oikeusturvan parantamiseksi entistä sujuvammat käsittelyprosessit rikosasioissa sekä antaa hallintovaliokunnalle selvityksen tehdyistä toimenpiteistä ja niiden tuloksista vuoden 2022 syysistuntokauden alkuun mennessä.

Hallitus on antanut hallintovaliokunnalle selvityksen tehdyistä toimenpiteistä ja niiden tuloksista lausuman mukaisesti.

Riitta Koponen, lainsäädäntöjohtaja, sisäministeriö

Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttäminen rikostorjunnassa

HE 206/2020 vp – EV 81/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että sisäministeriö selvittää oikeudelliset ja muut edellytykset lainmuutokselle, jolla passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien käyttäminen olisi mahdollista ainakin kaikkein törkeimpien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, joko osana poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa koskevaa selvitystä tai antaa hallintovaliokunnalle asiasta erillisen selvityksen viimeistään syysistuntokauden 2022 alkuun mennessä.
1. Sisäministeriö on toimittanut hallintovaliokunnalle selvityksen passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttämisestä rikostorjunnassa 5.9.2022. Sisäministeriö on syksyllä 2023 asettanut lainsäädäntöhankkeen valmistelemaan ehdotuksen passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin tallennettujen biometristen tietojen sekä ulkomaalaislain 131 pykälän nojalla poliisin ylläpitämään rekisteriin tallennettujen biometristen tietojen käsittelyä koskevien säännösten muuttamiseksi (SM048:00/2023). Hankkeen toimikausi on 25.9.2023–31.5.2025.

Suvi Pato-Oja, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

VNS 4/2021 vp – EK 11/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii sisäisen turvallisuuden keskeisten viranomaisten (poliisi, Rajavartiolaitos, pelastustoimi, Häätakeskuslaitos, Tulli ja Maahanmuuttovirasto), rikosoikeudenhoidon ketjuun kuuluvien oikeushallinnon viranomaisten (Syyttäjälaitos ja Rikosseuraamuslaitos) sekä tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytyksistä ja turvaa niiden rahoituspohjan vaalikaudet ylittävällä, kestäväällä ja pitkäjänteisellä tavalla sisäisen turvallisuuden selonteossa (VNS 4/2021 vp) esitettyihin resurssitarpeisiin perustuen.
1. Pääministeri Orpon hallituksen esitykset vuoden 2024 talousarvioksi ja vuosien 2025–27 tarkistetuiksi kehyksiksi, sisältävät hallitusohjelmaan liittyvät muutokset sisäministeriön hallinnonalalle. Verrattuna vuoden 2024 tekniseen kehykseen, on vuoden 2024 varsinaisen talousarvion loppusumma noin 220 miljoonaa euroa suurempi. Kokonaisuuteen vaikuttavat hallitusohjelmalisäysten ohella esimerkiksi

Maahanmuutto-lukuun tehdyt lisäykset vastaanoton menoihin (yhteensä 74 miljoonaa euroa), hallinnonalan VES:n mukaiset palkkausten tarkistukset (53 miljoonaa euroa), hallinnonalan arvonnäköveromenot (40 miljoonaa euroa) ja EU:n pelastuspalvelumekanismi; lääkinnällisten materiaalien CBRN-varastointi -hanke (25 miljoonaa euroa).

Vuosien 2025-27 julkisen talouden suunnitelman ja tarkistetun kehyspäättöksen mukaisesti hallinnonalan kehystaso kasvaa vuoden 2023 kevään tekniseen kehyspäättökseen verrattuna seuraavasti: 2025: 176 miljoonaa; 2026: 47 miljoonaa ja 2027: 48 miljoonaa euroa. Kehystasoa laskevasti vaikuttavat erityisesti maahanmuuttoon tehdyt vähennykset kehyskauden lopulla. Sisäministeriön pääluokkaan on kohdennettu hallintosäästö vuodesta 2025 alkaen. Säästö kasvaa vuoden 2025 tasosta (10 miljoonaa) vuoden 2027 yhteensä 15 miljoonan tasoon.

Sisäministeriön pääluokan määrärahataso on vuoden 2027 tarkistetussa kehyksessä vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna yhteensä 392 miljoonaa euroa (n. 26 prosenttia) suurempi. Hallinnonalan virastojen toimintamenoissa vastaavan vertailun mukainen muutos on merkittävä: 404 miljoonaa euroa (noin 34 prosenttia). Selonteossa asetetun tavoitteen sisäasiainhallinnon resurssien turvaamisesta voi katsoa toteutuneen hyvin. Arviossa on kuitenkin otettava huomioon virastoille tulleet uudet lakisääteiset tehtävät, toimintaympäristön muutos (Ukrainan sota), palkkausten tarkistuksista aiheutuneet lisäykset (VES) ja voimakas kustannustason nousu, mikä haastaa virastoja erityisesti toimitila- ja lct-kustannusten osalta.

Oikeudenhoidon resursseja on tarkasteltu laajasti, mutta myös rikosoikeuden ketjun näkökulmasta oikeudenhoidon selonteossa (VNS 13/2022 vp). Kokonaisuudessaan oikeudenhoidon lisähenkilötyövuosien tarve on noin 1 200 henkilötyövuotta vuoteen 2030 mennessä. Henkilötyövuositavoitteen saavuttamiseksi oikeudenhoidon toimijoille on vuonna 2023 hyväksytyissä Julkisen talouden suunnitelmissa kohdennettu pysyvää lisärahoitusta 75 miljoonaa euroa. Käytännössä rahoitusta on osoitettu 30 miljoonaa euroa vuodelle 2024, 65 miljoonaa euroa vuodelle 2025, 80 miljoonaa euroa vuodelle 2026 ja 75 miljoonaa euroa vuodesta 2027 lukien. Rikosvastuun sujuva toteutuminen edellyttää oikein mitoitettua resursointia esitutkintaviranomaiselle, syyttäjälle, oikeusapuun, tuomioistuimiin ja rangaistusten täytäntöönpanoon ja resursoinnin oikeasuhtaisuutta jatkuvasti seurataan.

Antti Karila, neuvotteleva virkamies, sisäministeriö
Juha Saunamäki, johtava asiantuntija, oikeusministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa ja tässä tarkoituksessa muun muassa 1) päivittää järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen strategian mahdollisimman pian, sekä 2) selvittää ja arvioi lainsäädännön kehittämistarpeet ja sen pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntöesitykset.

2. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti Suomessa on aloitettu järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen strategian päivitys ja tarvittavien lainsäädäntöesitysten valmistelu loppusyksyllä 2023. Oikeusministeriön johtamaan työryhmään on jäseniksi kutsuttu asiakokonaisuuden valmistelun kannalta keskeisten ministeriöiden ja virastojen virkahenkilöitä. Strategiaa ja sen toimenpideohjelmaa valmistelevan työryhmän toimikausi on vuoden 2024 loppuun. Torjuntastrategiasta tehdään Valtioneuvoston periaatepäätös. Keväällä 2023 valmistui Poliisiammattikorkeakoulun toteuttama järjestäytyneen rikollisuuden tilannekuva, jonka tietoja käytetään päivitettävän strategian taustatietoina.

Mika Junninen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä ja sen pohjalta valmistelee esityksen lainsäädännön muuttamiseksi siten, että sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan viranomaisia veloitettaisiin antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän koskien mahdollista veloitetta antaa poliisille uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten salassa pidettävät tiedot. Työryhmä asetettiin ajalle 22.5.2023-30.6.2024. Työryhmässä on edustus sosiaali- ja terveysministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, sisäministeriöstä ja asiantuntija Tietosuojavaltuutetun toimistosta. Työryhmä voi kutsua kuultavaksi muita asiantuntijoita. Työryhmä arvioi tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä ja sen pohjalta valmistelee esityksen lainsäädännön muuttamiseksi siten, että sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan viranomaisia veloitettaisiin antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot.

Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
Katriina Laitinen, lainsäädäntöjohtaja, sisäministeriö
Marja Penttilä, hallitusneuvos, opetus – ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista

VNS 6/2021 vp – EK 22/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa kotoutumiskoulutuksen, erityisesti kielikoulutuksen, vaikuttavuutta ja kieliopintojen velvoittavuutta lisäävien toimenpiteiden vaikutuksia oppimistuloksiin sekä huolehtii kieliopintojen kehittämisestä siten, että maahan muuttaneiden kielitaito vastaa nykyistä paremmin työelämän kielitaitovaatimuksia.

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tulee voimaan 1.1.2025, ja kumoaa voimassa olevan saman nimisen lain. Lakiuudistuksen myötä kotoutumiskoulutukseen on lisätty suomen tai ruotsin kielen taidon päättöttestaus. Päättöttestausta kehitetään Opetushallituksessa, ja työ- ja elinkeinoministeriö on mukana kehittämistyön ohjausryhmässä. Uudessa kotoutumislaisissa säädetään kotoutumisen edistämisen seurannasta paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla. Lisäksi uudessa kotoutumislaisissa säädetään kotoutumisen edistämisen asiakastietojärjestelmästä, jolla on myös merkitystä kotoutumisen seurannassa.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuudistuksesta. Hallitusohjelmassa on myös muita maahanmuuttaneiden kielitaitoa koskevia kirjauksia. Työ- ja elinkeinoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat perustaneet syksyllä 2023 kielitaidon osoittamista ja testaamista koskevien hallitusohjelmakirjausten työryhmän.

Laura Ruuskanen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Biometrysten tietojen käsittelyä koskeva sääntely

HE 35/2021 vp – EV 92/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi tarkkaan ulkomaalaisten biometrysten tietojen käsittelyä koskevaa kansallista ja EU-sääntelyä, mukaan lukien edellytyksiä kansallisiin tietojärjestelmiin tallennettujen biometrysten tietojen käyttämiselle SIS-asetusten mukaisissa kuulutuksissa, ja ryhtyy tarvittaessa asianmukaisiin toimiin kansallisen lainsäädännön muuttamiseksi.

Biometrysten tietojen käsittelyä selvitetään ja arvioidaan kahdessa sisäministeriön asettamassa hankkeessa. ulkomaalaislain 131 pykälän nojalla poliisin ylläpitämään rekisteriin tallennettujen biometrysten tietojen luovuttamista Schengenin

tietojärjestelmään tallennettaviin palauttamista ja maahantulokieltoa koskeviin kuulutuksiin arvioidaan sisäministeriön 12.9.2023 asettamassa hankkeessa, jossa kehitetään ulkomaalaislainsäädännön oleskelulupasäätelyä (SM041:00/2023). Lisäksi hallitusohjelman mukaan hallitus arvioi ja parantaa edellytyksiä biometriikan käyttöön lainvalvonta- ja rikosentorjuntatarkoituksissa. Sisäministeriö on 25.9.2023 asettanut lainsäädäntöhankkeen valmistelevaan ehdotuksen passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin tallennettujen biometrinen tietojen sekä ulkomaalaislain 131 §:n nojalla poliisin ylläpitämään rekisteriin tallennettujen biometrinen tietojen käsittelyä koskevien säännösten muuttamiseksi (SM048:00/2023).

Anu Polojärvi, erityisasiantuntija, sisäministeriö
Suvi Pato-oja, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien jälkivalvonta

HE 232/2021 vp – EV 35/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tulevaisuudessa tarvittaviin toimenpiteisiin opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien edellytyksiä koskevan jälkivalvonnan toimivuuden varmistamiseksi, tehostamiseksi ja resursoimiseksi tavalla, jolla varmistetaan oleskeluluvan edellytysten olemassaolo myös luvan myöntämisen jälkeen.

Maahanmuuttovirastossa käynnissä olevassa AURA-hankkeessa (Automaattisen ratkaisun ja jälkikäteisen lupavalvonnan mahdollistaminen) yhtenä tavoitteena on luoda ja ottaa käyttöön automaattisen jälkivalvonnan mekanismit. AURA-hankkeessa toteutetaan tietojärjestelmämuutokset työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupien jälkivalvonnan automatisoinnille Maahanmuuttovirastossa ja luodaan prosessit ko. automaation käyttöönotolle. Jälkivalvonnan automatisoinnin ensimmäisenä käyttötapauksena on otettu käyttöön opiskelijoiden 1. oleskelulupiin tehtävä automaattinen jälkivalvonta, joka käynnistyi viikolla 39/2023. Jälkivalvontaa tehdään vaiheistettusti opiskelijoiden 1. oleskelulupiin, joiden voimassaolo on alkanut 1.6.2022 tai sen jälkeen ja jotka on myönnetty tutkinnon suorittamista varten. Maahanmuuttovirasto valvoo muun muassa opintojen aloittamista, opintojen etenemistä, opinto-oikeuden voimassaoloa sekä muita opiskelijan oleskeluluvan edellytyksiä, kuten toimeentuloa. Automaattinen jälkivalvonta perustuu automaattisiin rekisteritarkastusajoihin. Maahanmuuttovirasto tekee rekisteritarkastuksia erilaisiin kansallisiin rekistereihin, kuten Kela-, Opetushallituksen Koski-, ja väestötietojärjestelmän rekistereihin. Rekisteritarkastuksien tulosten avulla

Maahanmuuttovirasto arvioi, ovatko oleskeluluvan edellytykset edelleen voimassa. Jos automaattisen jälkivalvonnan rekisteritarkastusten tuloksien perusteella myönnetyn oleskeluluvan edellytyksiä täytyy tutkia tarkemmin, asia ohjautuu Maahanmuuttoviraston virkailijalle käsittelyyn, jossa asiakkaan tilanne arvioidaan tapauskohtaisesti. Jos on syytä harkita oleskeluluvan peruuttamista, asiakasta kuullaan ennen päätöksentekoa. Jos asiakkaan oleskelulupa peruutetaan, on hänellä päätöksen vastaanottamisen jälkeen 30 päivää aikaa valittaa päätöksestä. Yleensä asiakkaan työnteko-oikeus jatkuu ja hän voi oleskella Suomessa, kunnes valitukseen on tehty päätös.

Työ- ja elinkeinoministeriö käynnistää vuoden 2024 alkupuolella lainsäädöshankkeen hallitusohjelman toteuttamiseksi siten, että opiskeluperusteisissa oleskeluluvissa siirrytään käytäntöön, jossa suomalaisen toimeentulotukeen turvautuminen johtaa luvan peruuttamiseen. Lisäksi Kelalle tullaan asettamaan velvollisuus luovuttaa sekä pyydettyä että oma-aloitteisesti Maahanmuuttovirastolle tätä koskevat tiedot tietosuojalainsäädäntö huomioon. Siinä myös selvitetään mahdollisuudet hyödyntää muiden viranomaisten rekisteritietoja jälkivalvonnassa.

Jarmo Tiukkanen, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttaminen

HE 68/2022 vp – EV 102/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin merellisen öljyntorjunnan rahoituksen turvaamiseksi.

1. Hyvinvointialueiden rahoituslain (617/2021) 10 §:n mukaan hyvinvointialueiden valtion rahoituksen taso korjataan kahden vuoden viiveellä vastaamaan toteutuneita kustannuksia. Jälkikätestarkistus varmistaa, että valtion rahoitus ei pääse erkanemaan lakisääteisten palveluiden järjestämisestä toteutuneesta kustannuskehityksestä.

Jälkikätestarkistuksen perusteella tehtävä rahoituksen tason muutos kohdentuu hyvinvointialueille rahoituksen laskennallisten määräytymistekijöiden mukaisesti. Laskennalliset määräytymistekijät kuvaavat aluekohtaisia kustannuksia selittäviä

tarve- ja olosuhdetekijöitä mahdollisimman kattavasti. Jos hyvinvointialueiden rahoitus ei riitä öljyntorjunnan tehtäviin, näkyy kyseinen rahoitusvaje kahden vuoden viiveellä korjauksena koko maan rahoituksen tasossa.

Valtion rahoitus hyvinvointialueille on yleiskatteista. Jos aikaisemmin avustuksin rahoitettua toimintaa ei jatkossa rahoiteta avustuksin, nettokustannusten lisäys näkyy koko maan tasolla tehtävässä rahoituksen jälkikäteistarkistuksessa. Tämä rahoitus jakaantuu alueille rahoitusmallin mukaisin osuuksin. Hyvinvointialueiden käyttötalouden rahoituksen riittävyys on joka tapauksessa turvattu nykyisen lainsäädännön puitteissa, alueilla on mahdollisuus hakea lisärahoitusta valtiolta. Valtiovarainministeriö seuraa hyvinvointialueiden talouden kehitystä ja rahoituksen riittävyyttä säännöllisesti. Lakisääteisten tehtävien rahoitus tulee olla joka tapauksessa riittävää – tarvittaessa hyvinvointialueiden tulee myös kohdistaa resurssejaan paremmin tuottavuushyötyjen aikaansaamiseksi.

Jenni Jaakkola, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

1. Perustettava uusi ympäristövahinkorahasto ei korvaa öljysuojarahaston lakkauttamisesta aiheutuvan rahoitusvajeen paikkaamista ympäristövahinkojen torjuntaan käytettävän kaluston uudistamisessa. Ympäristövahinkorahasto ei korvaa torjuntakaluston hankintoja valtion viranomaisille. Myös pelastustoimen osalta ympäristövahinkorahaston tuki on määritetty harkinnanvaraiseksi ja sen taso on vielä päättämättä. Rahasto aloittaa toimintansa vasta vuonna 2025, joten lähivuodet toimitaan kokonaan ilman hankintatukea.

Lausuntoon tulisikin kirjata, ettei tämänhetkisillä järjestelyillä ole vielä ryhdytty riittäviin toimenpiteisiin merellisen ympäristövahinkojen torjunnan rahoituksen turvaamiseksi. Rajavartiolaitoksen johdolla öljy- ja aluskemikaalivahinkojen valtakunnallisessa neuvottelukunnassa valmisteltu ympäristövahinkojen torjunnan kansallinen strategia vuoteen 2035 -asiakirja vahvistettiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä helmikuussa 2023. Strategian mukaan ympäristövahinkojen torjunnan kalustoinvestointien rahoitus tulee turvata. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan valtakunnallinen neuvottelukunta valmistelee Rajavartiolaitoksen johdolla strategian toimeenpanosuunnitelman vuonna 2024.

Öljysuojarahaston toiminnan päättyminen edellyttää 2,20 – 2,44 miljoonan euron lisäystä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntamomentille 26.01.25 vuosille 2025–2028, jotta öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmius voidaan varmistaa. Ilman öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntamomentille myönnettävää lisärahoitusta Rajavartiolaitos ei pysty jatkossa uusimaan ja kehittämään öljy- ja kemikaalivahinkojen

torjuntaan tarvittavaa teknistä välineistöä, torjuntakalustoinvestointeja joudutaan siirtämään, eikä momentin käyttö VL2025-luokan vartiolaivojen ympäristövahinkojentorjuntasuorituskyvyn rakentamiseksi ole mahdollista.

Jaakko Olli, yksikön päällikkö, Rajavartiolaitoksen esikunta, sisäministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että sosiaali- ja terveyshuollon ja pelastustoimen uudistuksen tavoitteiden toteutumista seurataan pitkäjänteisesti ja havainnoista raportoidaan säännöllisesti.

2. Sosiaali- ja terveyspalveluja sekä pelastustoimea koskevan uudistuksen tavoitteena oli kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimen palvelut, parantaa turvallisuutta, palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua. Uudistuksen tavoitteiden toteutumista seurataan monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Keskeinen väline tavoitteiden toteutumisen tukemiseen ja seurantaan on sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen sekä hyvinvointialueiden taloudenhoitoon liittyvä kansallinen ohjaus. Hyvinvointialueiden ohjauksen yhteinen tietopohja muodostuu hyvinvointialueen väestöä, taloutta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämistä koskevista tiedoista.

Hyvinvointialue laatii vuosittain selvityksen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon ja talouden tilasta sekä selvityksen hyvinvointialueen pelastustoimen palveluiden toteutumisesta ja talouden tilasta. Valvira ja aluehallintovirastot laativat valvonnan yhteydessä saatujen tietojen perusteella selvityksen sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisesta toteutumisesta hyvinvointialueilla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos valmistelee edellä mainittuja selvityksiä hyödyntäen valtakunnallisesti, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueittain ja hyvinvointialueittain vuosittain asiantuntija-arvion väestön hyvinvoinnin ja terveyden sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tilasta. Aluehallintovirasto valmistelee alueellaan pelastustoimen palvelutason ja rahoituksen tason riittävyyden arvioimiseksi hyvinvointialueittain vuosittain asiantuntija-arvion. Aluehallintovirastojen pelastustoimen asiantuntija-arvioista kootaan valtakunnallinen asiantuntija-arvio.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö neuvottelevat vuosittain hyvinvointialueiden kanssa niiden järjestämisvastuulle kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluiden järjestämistehtävän toteutumisesta. Valtiovarainministeriö osallistuu neuvotteluihin. Neuvotteluista laaditaan asiakirja, joka julkaistaan julkisessa tietoverkossa.

Sosiaali- ja terveysministeriö laatii vuosittain valtakunnallisen selvityksen, jossa arvioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaista toteutumista ja rahoituksen tason riittävyyttä. Sisäministeriö laatii vuosittain valtakunnallisen selvityksen, jossa arvioidaan pelastustoimen palvelujen toteutumista ja rahoituksen tason riittävyyttä. Talouden kehitystä ja sille hyvinvointialueen rahoituksesta annetussa laissa asetettuja tavoitteita seurataan julkisen talouden suunnitelmassa.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittaminen säädetään valtiovarainministeriön tehtäväksi. Hallitusohjelman mukaan valtiovarainministeriön johdolla sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö sekä muut viranomaiset seuraavat ja arvioivat hyvinvointialueiden toiminnan vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuloksellisuutta. Eri ministeriöiden päällekkäiset hyvinvointialueiden toimintaan ja talouden ohjaukseen liittyvät lakisääteiset välineet (muun muassa neuvottelukunnat, neuvottelut ja valtakunnalliset tavoitteet) yhdistetään.

Lakisääteisiä neuvottelumenettelyitä selkiytetään ja neuvotteluille määritellään nykyistä selkeämmät tavoitteet. Tietojohtamisen eteneminen varmistetaan ja kokonaisuuden johtaminen varmistetaan ja vastuutetaan ministeriötasolla. Säädosmuutoksia varten valtiovarainministeriön on asettanut 29.8.2023 valmisteluryhmän hyvinvointialueiden ohjauksen kehittämiseen liittyen. Ryhmän toimikausi on 1.9.2023–30.6.2024.

Hallitusohjelmaan liittyen sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt niin sanotun sote-palvelureformin toimeenpanon. Hallitusohjelman mukaisesti palvelureformilla uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelulainsäädäntö sekä siihen liittyvä ohjaus vastaamaan uusia sote-rakenteita ja valtakunnallisia sote-tavoitteita. Lisäksi poistetaan esteitä palveluiden integraation, tietojohtamisen, digitalisaation ja henkilöstön riittävyyden edistämiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt kesäkuussa 2023 sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen ulkoisen arvioinnin. Arvioinnin tavoitteena on tuottaa ulkopuolinen ja riippumaton arvio uudistuksen lainsäädäntöprosessin ja kansallisen toimeenpanon tuen onnistumisesta.

Myös Valtiontalouden tarkastusvirasto on käynnistänyt tarkastuksen, johon liittyy sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen arviointiin. Vaa-likauden ylittävään valmisteluun liittyvän tarkastuksen tavoitteena on arvioida

esimerkkitapausten kautta, onko hallitus- ja vaalikaudet ylittävälle valmistelulle luotu onnistumista tukevat puitteet. Yhtenä esimerkkinä tarkastuksessa on sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus.

Antto Korhonen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

2. Hyvinvointialueet ovat käynnistäneet toimintansa 1.1.2023. Vuoden 2022 tietoihin perustuen pelastustoimen palveluiden toteutumisesta ja talouden tilasta laadittiin vuonna 2023 hyvinvointialuekohtaiset selvitykset, aluehallintovirastot laativat aluekohtaiset ja valtakunnallisen asiantuntija-arvion sekä sisäministeriö laati valtakunnallisen selvityksen. Lainsäädäntöön perustuvien em. selvitysten ja asiantuntija-arvioiden kautta saadaan säännönmukaisesti tietoa hyvinvointialueuudistukselle asetettujen tavoitteiden, palveluiden yhdenvertaisuuden, laadun ja kustannustehokkuuden toteutumisesta.

Tiina Snellman, neuvotteleva virkamies, sisäministeriö

Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä

VNS 11/2021 vp – EK 70/2022 vp

- 1 Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee perusteellisen selvityksen tiedustelulainsäädännön palomuurisäätelyn toimivuudesta ja täsmentämistarpeista, ja arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat kattavat, tarkkarajaiset ja täsmälliset säännösehdotukset säätelyn selkeyttämiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus muutoinkin tarkastelee tiedustelulainsäädännön toimivuutta, vaikutuksia ja mahdollisia muutostarpeita, huolehtii lainsäädännön ajantasaisuudesta muuttuvassa toimintaympäristössä sekä varmistaa tiedustelutoiminnan ja sen valvonnan riittävät resurssit.

1.–2. Valtioneuvosto päätti 9.3.2023 merkitä eduskunnan kirjelmän valtioneuvoston selonteosta tiedustelulainsäädännöstä pöytäkirjaan sekä ryhtyä kirjelmään sisältyvästä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäministeriö on asettanut lainsäädäntöhankkeen siviilitiedustelulainsäädännön ja poliisin henkilötietolain 7 luvun tarkistamiseksi (SM061:00/2023). Sisäministeriön näkemyksen mukaan asia ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin.

Johanna Hakala, hallitusneuvos, sisäministeriö

7 Lakivaliokunta

Vaikutusvallan väärinkäyttö

HE 79/2010 vp – EV 373/2010 vp

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi.

Oikeusministeriö asetti huhtikuussa 2014 työryhmän selvittämään muun muassa tätä kysymystä (lahjusrikoksia koskevien säännösten eräitä muutostarpeita selvittävä työryhmä, OM 7/41/2014). Työryhmän mietintö valmistui helmikuussa 2015, ja siitä pyydettiin lausunnot. Jatkovalmistelussa laadittiin asiaa koskeva lainsäädäntöluonnos, joka oli lausuntokierroksella. Aiempaan valmisteluun ja siitä saatuun lausuntopalautteeseen perustuva lainsäädäntöehdotus oli lausuntokierroksella syksyllä 2022.

Oikeusministeriössä on vuonna 2023 edistetty mainitun lainsäädäntöehdotuksen jatkovalmistelua. Vaikutusvallan väärinkäyttöä koskeva kriminalisointivelvoite sisältyy kuitenkin myös Euroopan komission toukokuussa 2023 antamaan ehdotukseen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi korruption torjumiseksi (COM (2023)234 lopullinen). Euroopan neuvoston korruptionvastaiselle toimielimelle GRECO:lle on syksyllä 2023 ilmoitettu lahjontaa koskevaan Euroopan neuvoston rikosoikeudelliseen yleissopimukseen (SopS 108/2002) tehdyn, vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoinnin laajuutta koskevan varauman uudistamisesta.

Leena Mäkipää, lainsäädäntöneuvos oikeusministeriö

Vakuutusosoikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen

HE 104/2014 vp – EV 330/2014 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisuudet muuttaa vakuutusosoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelyä nykyistä avoimemmaksi sekä kelpoisuusvaatimusten asettamista tällaisille jäsenille.

2. Oikeusministeriössä on laadittu muistio vakuutusosoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelystä. Oikeusministeriö on toimittanut selvityksen lakivaliokunnalle 17.12.2018. Jatkossa on tarkoitus arvioida, tulisiko vakuutusosoikeuden asiantuntijajäsenille asettaa kelpoisuusvaatimuksia ja millä perusteilla tuomioistuimiin voidaan valita intressijäseniä.

Piritta Koivukoski-Kouhia, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Oikeudenhoidon uudistamisohjelma

HE 246/2014 vp – EV 308/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus joutuisasti selvittää tarpeen ja mahdollisuudet ottaa käyttöön järjestelmä, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyn kuva- ja äänitallenteen avulla.

Eduskunta on hyväksynyt tätä uudistusta koskevan hallituksen esityksen (HE 133/2021 vp) joulukuussa 2021 (EV 214/2021 vp). Uudistuksen voimaantulosta säädetään erikseen lailla, kun sen edellyttämä tekninen järjestelmä on valmis. Järjestelmän käyttöönoton valmistelusta vastaa Tuomioistuinvirasto. Tavoitteena on siirtää uuteen menettelyyn niin nopeasti kuin mahdollista.

Jukka Siro, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen

HE 291/2014 vp – EV 363/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakon muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltäviä vaiheita ja valmistelee tarvittavat ehdotukset annettavaksi samanaikaisesti eduskunnalle sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaansaapoa koskevan lakiehdotuksen kanssa.

Oikeusministeriössä on vuonna 2021 käynnistynyt sakon täytäntöönpanosta annetun lain uudistamistarpeiden arviointi. Hanke liittyy Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmän uudistamiseen. Tässä yhteydessä arvioidaan, voidaanko sakon muuntorangaistusmenettelyä vielä joltain osin yksinkertaistaa

aiemmissa selvityksissä tehtyjen ehdotusten pohjalta. Oikeusministeriön hankkeeseen asettaman työryhmän raportti valmistuu kevään 2024 aikana. Asiaa koskevan hallituksen esityksen antamisen aikataulu riippuu tietojärjestelmähankkeen etenemisestä.

Juho Martikainen, lainsäädäntöneuvos oikeusministeriö

Tuomarien koulutusta koskeva uudistus

HE 7/2016 vp – EV 99/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tuomareiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa uudistuksen aiheuttamiin kustannuksiin, tuomarinkoulutuslautakunnan voimavaroihin, asessorien haku- ja nimitysmenettelyyn ja uudistuksen vaikutuksiin tuomarin uran avoimuuteen ja antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen sekä vuoden 2020 että vuoden 2023 loppuun mennessä.

Hallitus julkaisi joulukuussa 2023 selvityksen tuomioistuinlaitoksen koulutusjärjestelmän kehittymisestä. Selvitys on annettu lakivaliokunnalle 20.12.2023. Linkki selvitykseen: [Tuomioistuinlaitoksen koulutusjärjestelmän kehittyminen : Selvitys tuomioistuinlain vaikutuksista](#)

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Oikeusprosessien keventämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 200/2017 vp – EV 31/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että oikeusministeriö seuraa oikeusprosessien keventämistä yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia erityisesti tuomioistuimien kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista asioista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

Oikeusministeriö on toimittanut eduskunnan lakivaliokunnalle selvityksen oikeusprosessien keventämisestä 29.12.2023.

Sofia Söderholm, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Lapsenhuoltolain uudistus

HE 88/2018 vp – EV 175/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ja arvioi vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistelee viipymättä tarvittavat lainsäädäntömuutokset annettaviksi eduskunnalle.

2. Vaalikaudella 2019-2023 laadittua poikkihallinnollista toimenpidesuunnitelmaa toteutetaan lasten aseman parantamiseksi vanhempien erillään asumisen tilanteissa (STM raportteja ja muistioita 2021:34). Kukin ministeriö vastaa toimenpidesuunnitelman toteuttamisesta omalla hallinnonalallaan. Hallitus edistää vuoroasuvien lasten asemaa turvaamalla arjen sujuvuuden kannalta välttämättömät palvelut. Esimerkiksi lasten koulukuljetusten saatavuudesta molempiin talouksiin on käynnissä selvitys opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla.

Asettamispäätöksensä mukaan vaalikaudelle 2023-2027 asetettu sosiaaliturvako-mitea tarkastelee osana kokonaisuutta myös niiden lasten ja perheiden elatusta ja sosiaaliturvaa, joiden vanhemmat asuvat erillään, tai joiden hoidosta ja huollosta vastaa yksi vanhempi. Komitea tekee viimeistään vuoteen 2027 mennessä ehdotukset sosiaaliturvan kehittämiseksi.

Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
Annika Juurikko, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja pitkittyneiden ja vaikeiden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

3. Vanhemmuuden ja parisuhteen tukea on kehitetty aiempina vuosina erityisesti perhekeskuskehittämisen yhteydessä. Vaativia erotilanteita ja eron jälkeisen väkivallan vastaista työtä on puolestaan kehitetty vaativien erityispalvelujen yhteydessä (OT-keskuspiloteissa, jotka päättyivät vuoden 2023 lopussa). Osana kansallisen

lapsistrategian työtä on päivitetty terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuille materiaalia vaativia erotilanteita koskien. Vuonna 2024 kehittämistä tullaan tekemään lastenasiointalo/ Barnahus-työn yhteydessä.

Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle.

4. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on julkaissut oppaan lapsenhuoltolain mukaisen hyvinvointialueen selvityksen laatimiseksi. Oppaan 2. uudistettu laitos on julkaistu 2023 (THL ohjaus 16/2023). Oppaan julkaisemisen yhteydessä on annettu myös koulutusta ja terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuja päivitetty. Lisäksi on julkaistu asiantuntijaryhmän kannanottona julkaisu lapsenhuoltolain mukaisen tuomioistuimelle annettavan selvityksen tekemiseen tarvittavasta kelpoisuudesta, täydennyskoulutuksesta ja yhteistyörakenteista (THL ohjaus 12/2022).

Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa entistä laajempien lapsen huoltoa, asumista ja tapaamista koskevien sopimismahdollisuuksien ja sosiaaliviranomaisten toimivaltuuksien käyttöön, vuoroasumisen toimivuuteen sekä vieraannuttamiseen ja muuhun tapaamisoikeuden estämiseen tarkoitettujen keinojen tehokkuuteen.

5. Lapsenhuoltolain uudistus tuli voimaan 1.12.2019. Uudistuksen toimeenpanosta ja vaikutuksista tehdään erillinen selvitys kiinnittäen erityistä huomiota eduskunnan esille tuomiin seikkoihin, kun uudistuksen soveltamisesta on saatu riittävästi kokemuksia.

Outi Kemppainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

5. Sosiaali- ja terveysministeriö tekee yhteistyötä oikeusministeriön kanssa lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanon ja vaikutusten seurannassa. Perhekeskusten ja vaativien erityispalvelujen kehittämisen yhteydessä on kiinnitetty huomiota lapsenhuoltolain toimeenpanoon ja lapsen tapaamisoikeuksien toteutumiseen.

Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Tuomioistuinviraston perustaminen

HE 136/2018 vp – EV 218/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia tuomareiden koulutukseen sekä tuomarinkoulutuslautakunnan samoin kuin tuomarinvalintalautakunnan asemaan ja tehtäviin sekä antaa asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

1. Hallitus julkaisi joulukuussa 2023 selvityksen tuomioistuinlaitoksen koulutusjärjestelmän kehittymisestä. Selvitys on annettu lakivaliokunnalle 20.12.2023. Linkki selvitykseen: [Tuomioistuinlaitoksen koulutusjärjestelmän kehittyminen : Selvitys tuomioistuinlain vaikutuksista.](#)

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota tuomioistuinten riippumattomuuteen ja oikeusturvaan, oikeusministeriön ja viraston väliseen suhteeseen ja tehtävienjakoon, viraston johtamisjärjestelmän ja johtokunnan kokoonpanon toimivuuteen sekä voimavarojen riittävyyteen sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2025 loppuun mennessä.

2. Hallitus julkaisi marraskuussa 2023 arvioinnin Tuomioistuinvirastosta. Linkki selvitykseen: [Tuomioistuinviraston arviointi : Kuuden viraston yhteinen arviointi-hanke.](#) Lausumassa tarkoitettu selvitys annetaan lakivaliokunnalle edellytetyssä määräajassa.

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen

HE 178/2018 vp – EV 245/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet kehittää ja laajentaa muuntorangaistukseen tuomittujen sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen päihdehuoltoon ja mahdollisuudet varmistaa tarvittavien päihde-, sosiaali- ja terveyspalvelujen jatkuvuus riittävän ajan laitossijoituksen ja muuntorangaistuksen suorittamisen jälkeen.

Oikeusministeriö antoi Rikosseuraamuslaitokselle tulostavoitteen vuosille 2021–2024 lisätä lyhytaikais- ja sakkovankien sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen. Rikosseuraamuslaitos käynnisti vuonna 2021 sakko- ja lyhytaikaisvankihankkeen, joka päättyi 30.6.2023. Ulkopuolisen sijoituksen aloitti hankkeen aikana 746 vankia, joista loppuun suoritettuja sijoituksia oli 595.

Hankkeen aikana tehtiin tiivistä yhteistyötä eri sidosryhmien kuten Vankiterveydenhuollon, päihdepalvelujen tuottajien ja hyvinvointialueiden kanssa, minkä johdosta ulkopuolisen sijoituksen mahdollisuus on tullut tunnetummaksi. Hankkeen aikana selkeytettiin ja nopeutettiin prosesseja, ja erityisen hyviä kokemuksia saatiin sijoitusten valmistelusta ennen vankilaan tuloa.

Hankkeen päättymisen jälkeen ulkopuolisia sijoituksia on jatkettu. Oikeusministeriön Rikosseuraamuslaitokselle antaman tulostavoitteen mukaan vajaa kymmenesosa vapautuneista sakkovangeista sijoitetaan ulkopuoliseen päihdehoitoon vuosina 2024–2027. Sijoitusten lisäämistä vaikeuttaa se, että yleensä vain yli 14 vuorokauden muuntorangaistusta suorittavat, joiden sijoituksen edellytykset täyttyvät, voidaan sijoittaa ulkopuoliseen päihdehoitoon.

Minna Piispa, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Ympäristövastuut konkurssissa

HE 221/2018 vp – EV 311/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee konkurssipesän ympäristövastuuta koskevat säännökset, joissa otetaan tasapainoisesti huomioon sekä velkojien oikeus maksun saantiin, että ympäristöperusoikeuden näkökohdat.

Valtioneuvosto on käynnistänyt VN TEAS -selvityksen sääntelymallien vertailusta julkisoikeudellisten ympäristövastuiden asemasta konkurssissa. Selvityksen on tarkoitus valmistua keväällä 2024. Mahdollisesta jatkovalmistelusta päätetään lausuntokierroksen jälkeen.

Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen

KA 1/2019 vp – EK 44/2020 vp

Eduskunta edellyttää kansalaisaloitteen pohjalta, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen säätämiseksi rikoslaissa rangaistavaksi nykyistä selkeämmin ja antaa tarvittavat lakiehdotukset eduskunnan käsiteltäviksi kuluva vaalikauden aikana.

Oikeusministeriön asettama työryhmä on 27.5.2021–30.11.2022 tarkastellut vaihtoehtoja tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen säätämiseksi rikoslaissa nykyistä selkeämmin (Hanke naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen rangaistavuuden selkeyttämisestä rikoslaissa). Työryhmän mietintö julkaistiin 13.2.2023. Mietinnössään työryhmä ei esitä rikoslakiin sukuelinten silpomista koskevia muutoksia.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaan tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen kriminalisoidaan rikoslaissa nykyistä selkeämmin. Myös alaikäisen tytön vieminen ulkomaille sukuelinten silpomista varten kriminalisoidaan. Asiaa koskevaa hallituksen esitystä valmistellaan oikeusministeriössä virkatyönä.

Mia Spolander, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Maalittaminen

HE 226/2020 vp – EV 97/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että viipymättä selvitetään ja arvioidaan lainsäädännön muutostarpeet maalittamiseen puuttumisen tehostamiseksi rikosoikeudellisin keinoin sekä valmistellaan tarvittavat lakiehdotukset ja ohjeet niin, että maalittamisen uhrin asemaa vahvistetaan.

Oikeusministeriön 7.9.2022 julkaistussa arviomuistiossa katsottiin olevan perusteita säätää maalittaminen erikseen rangaistavaksi. Arviomuistion lausuntokierros kuitenkin vahvisti käsitykset kriminalisoinnin merkittävistä haasteista. Nämä haasteet liittyvät ensinnäkin hyvin erilaisiin näkemyksiin siitä, mitä maalittaminen on. Huomioon on otettava myös sananvapaus, joka turvaa laajat oikeudet arvostelun ja mielipiteiden esittämiselle. Haasteista johtuen rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämään tarkkarajaiseen sääntelyyn ei näytä olevan mahdollista päästä.

Maalittamisen kriminalisoiminen omana rikoksena ei ole myöskään tarpeen, koska maalittamisen kaltaisen toiminnan keskeiset tekotavat on jo säädetty rangaistaviksi rikoslaissa. Olennaista onkin jo olemassa olevien rangaistussäännösten tehokas soveltaminen. Suomen tilanne ei poikkea merkityksellisistä vertailuvaltioista, joissa niissäkään maalittamista ei ole säädetty erikseen rangaistavaksi.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin rikoslainsäädännön osalta. On kuitenkin tärkeää varmistaa, että maalittamisen kohteeksi joutuneet saavat riittävän tuen työympäristössään ja rikosprosessissa. Tältä osin työ jatkuu osana hallitusohjelmaan kirjatun uhripoliittisen toimenpideohjelman valmistelua.

Janne Kanerva, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskeva uudistus

HE 109/2021 vp – EV 34/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä.

1. Lausumassa tarkoitettu seuranta toteutetaan osana luottotietolain muutosten kokonaisvaltaisempaa jälkiarviointia. Jälkiarviointiin liittyvä aineiston kokoaminen on käynnissä. Hallituksen esityksen sisältämän seurantasuunnitelman mukaisesti vaikutuksia luonnollisten henkilöiden ja yritysten asemaan seurataan esimerkiksi luottotietotoiminnan harjoittajien maksuhäiriömerkintöjen määrää koskevien tilastojen, viranomaisten tilastojen ja muiden lähteiden, kuten ylivelkaantumista koskevan uusimman tutkimustiedon avulla. Velallisiin kohdistuvien vaikutusten lisäksi on tarpeen arvioida ainakin säilytysaikojen muutosten vaikutuksia luottotietotoimintaan ja luottotietojen käyttöön, kuten luottokelpoisuuden arviointiin, luotonmyöntöprosessiin tai asuntojen vuokraamiseen. Myös viranomaisvaikutuksia seurataan,

mukaan lukien erityisesti vaikutukset Ulosottolaitokseen ja tietosuojavaltuutettuun. Ulosottolaitoksen luottotietotoiminnan harjoittajille tekemien peruuttamispyyntöjen käsittelyajat pidentyivät hetkellisesti loppuvuodesta 2022, mutta käsittelyajat ovat sen jälkeen olleet kohtuullisia (EOAK/7035/2022, 14.11.2023). Osana arviointia seurataan kehittyvää EU:n tuomioistuimen (EUT) oikeuskäytäntöä. EUT on antanut 7.12.2023 tuomion (yhdistetyt asiat C 26/22 ja C 64/22), jossa EUT katsoi, että luottotietopalveluja tarjoavat yritykset eivät voi säilyttää jäännösveloista vapauttamista koskevia tietoja rekisterinpitäjän oikeutetun edun perusteella sen jälkeen, kun nämä tiedot on poistettu julkisesta maksukyvyyttömyysrekisteristä.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskevan uudistuksen ja mahdollisen positiivista luottotietorekisteriä koskevan uudistuksen keskinäistä toimivuutta ja yhteisvaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen viimeistään neljän vuoden kuluttua positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotosta.

2. Positiivista luottotietorekisteriä koskeva laki tuli voimaan 1.8.2022. Lain voimaantulosäännösten mukaisesti positiivinen luottotietorekisteri on tarkoitus ottaa käyttöön kuluttajaluottojen osalta keväällä 2024, sekä luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaansa varten ottamien luottojen osalta keväällä 2026. Uuden rekisterin vaikutuksia sekä sen ja luottotietolain muutosten yhteisvaikutuksia luotonantoon ja velallisiin on mahdollista seurata eduskunnan lausuman mukaisesti sen jälkeen, kun rekisteri on otettu käyttöön kuluttajaluottojen osalta. Myös tältä osin oikeusministeriöllä on tarkoitus toteuttaa lainsäädännön jälkiarviointi.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii Ulosottolaitoksen lisämäärärahatarpeista maksuhäiriötietojen säilytysaikoja koskevan uudistuksen tavoitteiden toteuttamiseksi.

3. Lausumassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi varattiin kehyspääätöksessä vuosille 2023–2026 Ulosottolaitokselle 320 000 euron määräraha vuosiksi 2023 ja 2024 luottotietolain muutoksista aiheutuvien menojen kattamiseksi. Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen muutosten valmistelun yhteydessä arvioitiin, että Ulosottolaitokselle seuraisi muutoksista 8–10 henkilötyövuoden verran lisätyötä. Myönnetyn 320 000 euron arvioidaan kattavan kahdeksan henkilötyövuotta. Lainmuutosten vaikutuksia Ulosottolaitokseen seurataan.

Virpi Koivu, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vanhemmuuslain muutoksen seuranta

HE 132/2021 vp – EV 85/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa vanhemmuuden kumoamiskanteen nostamiselle asetetun määräaika sääntelyn ehdottomuutta lieventävän muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä tarvittaessa selvittää mahdollisia vaihtoehtoja sääntelyn edelleen kehittämiseksi.

Vanhemmuuslaki (775/2022) tuli voimaan 1.1.2023. Muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan.

Salla Silvola, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Suullisen todistelun tallentaminen ja vastaanottaminen yleisissä tuomioistuimissa

HE 133/2021 vp – EV 214/2021 vp

2. Eduskunta edellyttää, että ennen uudistuksen voimaantuloa tietojärjestelmien ja teknisten ratkaisujen tulee olla valmiina ja toimintavarmat. Lisäksi on huolehdittava tarvittavasta koulutuksesta ja muusta valmistautumisesta sekä uudistuksen edellyttämistä resursseista. Edellä mainituista seikoista on annettava selvitys lakivaliokunnalle uudistuksen voimaantuloa koskevan hallituksen esityksen yhteydessä.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa suullisen todistelun tallentamista ja vastaanottamista yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen viimeistään viiden vuoden kuluessa uudistuksen voimaantulosta.

2. ja 3. Uudistuksen voimaansaattamista tarkoittavaa lakiehdotusta ei ole vielä annettu, koska uudistuksen edellyttämä tekninen järjestelmä ei ole vielä valmis. Oikeusministeriö antaa edellytetyt selvitykset lakivaliokunnalle lausuman mukaisissa määräajoissa.

Jukka Siro, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Avioliittoon pakottamista koskeva lainsäädäntö

HE 172/2021 vp – EV 285/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa pakottamalla solmitun avioliiton kumoamista koskevan sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii avioliittoon pakottamista koskevan rangaistussääntelyn tarkastelua ja ryhtyy sen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkeyttämiseksi rikoslaissa.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevaa sääntelyä sekä tarvittaessa arvioi lainsäädännön laajempia muutostarpeita.

1 ja 3. Avioliiton kumoamista ja ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevat avioliittolain muutokset (484/2023) tulivat voimaan 1.10.2023. Muutosten toimivuutta ja vaikutuksia seurataan.

Outi Kempainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

2. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkiyttämiseksi rikoslaissa. Oikeusministeriö on syyskuussa 2023 asettanut työryhmän valmistelemaan ehdotuksen avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkiyttämiseksi rikoslaissa. Työryhmän toimikausi on 28.9.2023–28.2.2024.

Leena Mäkipää, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Kouluväkivalta kirjattava rikoslakiin

KAA 5/2021 vp – EK 44/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää kokonaisvaltaisesti millä keinoin koulukiusaamistapauksia voidaan ehkäistä ja niihin puuttua nykyistä paremmin ja tähän liittyen arvioi muun muassa tarpeita opettajien koulutuksen täydentämiseen, valtakunnallisesti yhdenmukaisiin toimintamalleihin kiusaamistapauksissa sekä sitä, onko vahingonkorvaukseen ja opetustoimen valvontaan liittyvässä lainsäädännössä tarkistamistarpeita.

Lakimuutoksia oikea-aikaisen puuttumisen mahdollistamiseksi sekä oppilaan oikeusaseman vahvistamiseksi on tehty perusopetuslakiin ja perusopetusasetukseen, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin, lukiolakiin sekä tutkintokoulutuksen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin (1215/2020). Lakimuutosten tavoitteena on ehkäistä kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa kouluissa ja oppilaitoksissa sekä turvata turvallinen opiskeluympäristö kaikille. Lakimuutokset ovat tulleet voimaan 1.8.2022.

Lakimuutoksilla täsmennettiin opetustoimen säännöksiä, jotta kiusaamiseen voitaisiin puuttua tehokkaasti ja oikea-aikaisesti. Muutokset vahvistavat lapsen ja nuoren oikeutta käydä koulua ja opiskella turvallisessa ympäristössä antaen nykyistä parempia työkaluja kouluille ja oppilaitoksille puuttua kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään.

Perusopetuslain muutokset täsmentävät muun muassa opetuksen epäämistä koskevaa sääntelyä oppilaiden ja opetustilassa työskentelevien henkilöiden turvallisuuden takaamiseksi. Perusopetuksen oppilaan opetus voidaan jatkossa evätä jäljellä olevan koulupäivän lisäksi myös seuraavaksi työpäiväksi. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä oppilashuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi.

Perusopetuslakiin lisättiin oppilaalle velvollisuus käyttäytyä muita kiusaamatta ja syrjimättä. Lisäksi oppilaan on toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden tai opiskelijoiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Näitä velvollisuuksia voidaan täsmentää opetuksen järjestäjän hyväksymissä järjestyssäännöissä.

Koska edellä mainitut lakimuutokset ovat tulleet voimaan 1.8.2022 on tärkeää, että seurataan, miten ko. lakimuutoksia on sovellettu käytännössä ja mitkä niiden vaikutukset ovat olleet. Näin saadaan osaltaan tietoa myös mahdollisista uusista lakimuutostarpeista.

Heli Nederström, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta

VNS 13/2022 vp – EK 84/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä ja ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin oikeudenhoidon rahoitusvajeen korjaamiseksi lisäämällä olennaisesti oikeudenhoidon pysyviä määrärahoja selonteossa VNS 13/2022 vp esitettyjen resurssitarpeiden perusteella vaalikaudet ylittävällä, kestäväällä ja pitkäjänteisellä tavalla.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi laajapohjaisella kokoonpanolla tehtävän selvityksen lakimieskoulutuksen lisäämistarpeista ja -mahdollisuuksista sekä muunto- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä selonteosta VNS 13/2022 vp ilmenevään oikeudenhoidon henkilöstön koulutus- ja rekrytointihaasteeseen vastaamiseksi. Hankkeesta ja sen etenemisestä tulee antaa lakivaliokunnalle kirjallinen selvitys vuoden 2023 loppuun mennessä. Myös rikosseuraamusalan koulutuksen kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia tulee selvittää samassa yhteydessä tai erikseen.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin selonteossa VNS 13/2022 vp esitettyjen lainsäädännöllisten ja muiden toimenpiteiden jatkotyöstämiseksi ja toteuttamiseksi. Toimenpiteiden valmistelua, etenemistä ja vaikuttavuutta tulee seurata aktiivisesti ja tarkoin.
4. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle syyskuun 2026 loppuun mennessä uuden kokonaisvaltaisen selonteon oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä ja tarvittavista toimenpiteistä selonteossa VNS 13/2022 vp esitetyt toimenpiteet sekä oikeudenhoidon rekrytointi- ja koulutushaasteet huomioiden. Selonteossa tulee arvioida myös oikeusvaltioon liittyviä yleisempiä, periaatteellisempia kysymyksiä sekä oikeuden saatavuuteen liittyviä sisällöllisiä kysymyksiä kuten myös oikeudenhoidon EU:n ja kansainvälisen tason liittyviä.

1.-4. Eduskunnan kirjelmään sisältyviin toimenpiteisiin on ryhdytty. Selonteossa esitettyihin resurssitarpeisiin osoitetaan lisärahoitusta vuoden 2024 talousarviossa ja jatkovuosien määrärahakehyksissä. Lakimieskoulutuksen lisäämistarpeista ja -mahdollisuuksista sekä muunto- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä on käynnissä hanke yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja oikeusministeriön kesken, jonka määräaika on 30.5.2024. Rikosseuraamusalan koulutuksen kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia tarkastellaan Rikosseuraamuslaitoksen tutkinto- ja täydennyskoulutusta koskevassa esiselvityksessä, jonka on määrä valmistua 31.1.2024.

Selonteossa esitettyjä lainsäädännöllisiä ja muita toimenpiteitä valmistellaan ja seurataan sekä osana hallitusohjelman toimeenpanoa, että erikseen. Suunnitelma seuraavaksi selonteoksi laaditaan hallituksen puoliväliriihen yhteyteen vuonna 2025.

Jouni Rutanen, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön seuranta

HE 13/2022 vp – EV 88/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää oikeusministeriön hallinnonalan riittämättömät määrärahat huomioon ottaen, että hallitus seuraa tarkoin viranomaisille ja tuomioistuimille rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen toimeenpanoon kohdennettujen lisämäärärahojen riittävyyttä ja keskinäistä oikeasuhtaisuutta sekä tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin määrärahatilanteen vahvistamiseksi.
2. Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että kansalaisia tiedotetaan tehokkaasti ja kattavasti rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksesta ja että uudet seksuaalirikoksia koskevat rangaistussäännökset otetaan asianmukaisesti huomioon seksuaalivalistuksessa ja -kasvatuksessa. Myös viranomaisten ja tuomioistuinten koulutuksesta tulee huolehtia riittävän osaamisen varmistamiseksi.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen toimivuutta, soveltamista ja vaikutuksia laajalaisesti ja tiiviisti. Erityistä huomiota tulee kiinnittää muun muassa vapaaehtoisuuden puuttumiselle perustuvien raikausta ja seksuaalista kajoamista koskevien rangaistussäännösten soveltamiseen. Myös seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan rangaistussäännöksen soveltamista tulee seurata kiinnittäen erityistä huomiota kyseisen säännöksen ja edellä mainittujen vapaaehtoisuuden puuttumiselle perustuvien rangaistussäännösten väliseen rajanvetoon ja keskinäisen suhteen selkeyteen. Myös lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamiseen sekä rangaistuskäytäntöä koskeviin vaikutuksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Uudistuksen toimivuudesta ja vaikutuksista tulee antaa lakivaliokunnalle selvitys viimeistään viiden vuoden kuluttua uudistuksen voimaantulosta.

1.–3. Määrärahojen riittävyys:

Toimeenpanoon kohdennettujen lisämäärärahojen riittävyyttä seurataan. Mahdolliset määrärahatilanteen vahvistamisen toimenpiteet tehdään valtiontalouden kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä.

Uudistuneen seksuaalirikoslainsäädännön huomioon ottaminen seksuaalivaltuutuksessa ja -kasvatuksessa:

Seksuaalirikoslainsäädäntö liittyy kouluissa oppiaineista terveystietoon, ja rikossymyksenä yhteiskuntaoppiin, joissa näitä käsitellään oppilaiden kanssa. Käsittelyn tueksi kouluissa ja oppilaitoksissa tarvittavat materiaalit on julkaistu kootusti opetushallituksen sivustolla <https://www.oph.fi/fi/ei-kaikelle-vakivallalle>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kannustaa korkeakouluja ottamaan keskeiset ajan-kohtaiset opettajan työssä tarvittavaan osaamiseen liittyvät tavoitteet oma-aloitteisesti huomioon. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei voi kuitenkaan velvoittaa korkeakouluja siihen laissa niille turvatus tutkimuksen ja opetuksen autonomian vuoksi.

Kansalaisten tiedottaminen:

Oikeusministeriö julkaisi 19.12.2022 kansalaisille suunnatun seksuaalirikoslaki.fi -verkkosivun. Sivulla kerrotaan lyhyesti rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen pääsisältö ja esitetään vastauksia erilaisiin arjen kysymyksiin. Sivun on julkaistu seuraavilla kielillä: suomi, ruotsi, englanti, venäjä, viro, pohjoissaame, arabia, somali, farsi. Verkkosivun lisäksi oikeusministeriö käynnisti 23.1.2023 viestintäkampanjan kansalaisille lakiuudistuksen pääsisällöstä. Kampanjan tavoite oli varmistaa, että mahdollisimman moni Suomessa asuva henkilö tietää seksuaalirikoslainsäädännön uudistuksen keskeisistä muutoksista. Kampanja toteutettiin suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi ulkomainoksien, näyttöinä nuorten suosimissa verkkopalveluissa, ajan-kohtaissivustoilla sekä oikeusministeriön Instagram-julkaisuina.

Viranomaisten ja tuomioistuinten koulutus:

Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus huomioidaan poliisin säännöllisesti toteutettavassa perus-, täydennys- ja jatko-opetuksessa. Poliisissa on myös toteutettu erillinen verkkokoulutus seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksesta, minkä lisäksi poliiseja on osallistunut myös Syyttäjälaitoksen järjestämiin koulutuksiin ruotsin kieli huomioiden.

Syyttäjälaitos järjesti kolme koulutustilaisuutta seksuaalirikoslainsäädännön muutoksista loppusyksystä 2022. Kouluttajina toimivat aiheeseen perehtyneet erikoissyyttäjät. Koulutuksen tavoitteena oli antaa kuva uudistuksen tavoitteista ja sen keskeisestä sisällöstä RL 20 luvun rikosasioita hoitaville syyttäjille ja sidosryhmien edustajille, lähinnä tutkinnanjohtajille.

Tuomioistuinvirasto on järjestänyt uudistuneesta seksuaalirikoslainsäädännöstä valtakunnallista koulutusta vuonna 2023. Eri hovioikeudet ovat järjestäneet myös samasta aiheesta koulutusta hovioikeuksien ja omien hovioikeuspiiriensä käräjäoikeuksien lainkäyttöhenkilöstölle. Lähivuosille suunnitellaan tarvittaessa lisää koulutusta aiheesta.

Oikeusministeriö järjesti julkisille oikeusavustajille uudistuneesta seksuaalirikoslainsäädännöstä koulutuspäivän 31.1.2023. Koulutuksesta tehtiin tallenne, joka on oikeusavun henkilöstön katsottavissa eOppivan Moodlen kurssialustalla.

Lainsäädännön toimivuuden, soveltamisen ja vaikutusten seuraaminen:

Uudistunut seksuaalirikoslainsäädäntö on tullut voimaan 1.1.2023. Lainsäädännön toimivuutta, soveltamista ja vaikutuksia on tarkoituksenmukaista tutkia ja arvioida vasta, kun lainsäädäntö on ollut voimassa pidempään.

Sami Kiriakos, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Avoimuusrekisterilain toimivuus

HE 98/2022 vp – EV 304/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että avoimuusrekisterilain soveltamisalaa eduskuntaan ja ministeriöihin kohdistuvaan vaikuttamistoimintaan seurataan ja kokemusten perusteella arvioidaan soveltamisalan laajentamista muille hallinnon tasoille kohdistuvaan vaikuttamistoimintaan.
2. Eduskunta edellyttää, että avoimuusrekisterilain toimivuutta ja vaikutuksia seurataan ja arvioidaan laaja-alaisesti ja kattavasti kiinnittäen huomiota muun muassa ilmoitusvelvollisuuteen ja sen rajauksiin, ilmoitettaviin tietoihin ja ilmoitusmenettelyyn sekä sanktiojärjestelmään. Myös sääntelyn vaikutuksia kansalaisyhteiskunnan ja yritysten yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ja vaikuttamistoimintaan tulee seurata.

1.–2. Eduskunta hyväksyi avoimuusrekisterilain 24.2.2023. Lukuun ottamatta avoimuusrekisterin neuvottelukuntaan liittyvää 11 pykälää, joka tuli jo voimaan 1.4.2023, avoimuusrekisterilaki astui voimaan 1.1.2024. Vuoden 2023 aikana valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) toteutti lakiin liittyvän sähköisen rekisterijärjestelmän sekä koulutti laajasti sääntelyn piiriin kuuluvia toimijoita. Oikeusministeriö osallistui kouluttamiseen ja pyrki tukemaan muulla tavoin VTV:tä toimeenpanossa. Myös avoimuusrekisterin neuvottelukunta, joka aloitti toimintansa keväällä 2023, on osallistunut aktiivisesti toimeenpanon seurantaan. Varsinainen

avoimuusrekisterilain jälkikäteisarviointi, jonka yhteydessä tarkastellaan lain toimivuutta ja soveltamisalan laajentamista, on tarkoitus tehdä hallitusohjelman mukaisesti hallituskauden loppupuolelle. VTV tekee myös vuosittain raportin avoimuusrekisterin toiminnasta ja valvonnasta, minkä lisäksi se antaa vaalikausittain eduskunnalle kertomuksen rekisterin toiminnasta ja valvonnasta.

Sami Demirbas, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Lähestymiskiellon valvonnan toimivuus

HE 143/2022 vp – EV 203/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa laajennetun lähestymiskiellon sähköisen valvonnan toimivuutta ja vaikutuksia sekä kokemusten perusteella arvioi tarpeen ja mahdollisuudet kehittää sähköistä valvontaa ja laajentaa sen käyttöalaa lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lähestymiskiellon tehostamiseen kohdennettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimiin resurssien lisäämiseksi, jos ne osoittautuvat riittämättömiksi.

1.–2. Oikeusministeriö seuraa 1.10.2023 voimaan tulleiden säännösmuutosten vaikuttavuutta ja resurssien riittävyyttä. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaan arvioidaan mahdollisuudet kehittää sähköistä valvontaa ja laajentaa sen käyttöalaa lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa lähestymiskiellon tehokkuuden parantamiseksi ja lähestymiskiellon rikkomisten vähentämiseksi.

Sofia Söderholm, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellistä käsittelyä koskevat lait

HE 144/2022 vp – EV 192/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa aktiivisesti lapsiin kohdistuvien rikosten kiireelliseen käsittelyyn osoitettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin resurssien lisäämiseksi, mikäli resurssit osoittautuvat käytännössä riittämättömiksi erityisesti siten, että muiden rikosasioiden käsittely viivästyy.

Oikeusministeriö seuraa 1.10.2023 voimaan tulleiden säännösmuutosten vaikuttavuutta ja resurssien riittävyyttä.

Miia Ljungqvist, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 ja 8 b pykälän muuttaminen

HE 201/2022 vp – EV 240/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että oikeuden saatavuuden parantamiseksi hallitus ryhtyy pikaisesti uusiin lainsäädännöllisiin- ja muihin toimenpiteisiin riita-asian oikeudenkäynneistä aiheutuvien kustannusten ja prosessikynnyksen alentamiseksi sekä selvittää toimia, joilla voidaan tukea riita-asian asianosaisten taloudellisia mahdollisuuksia vastata oikeudenkäynnistä aiheutuvista kustannuksista.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaan oikeusavun saatavuutta parannetaan ja oikeusavun käyttöä sovittelussa edistetään. Hallitus myös parantaa edellytyksiä järjestää laadukkaita ja yhdenmukaisempia oikeusavun, edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluja perustamalla valtakunnallisen oikeuspalveluvieraston, joka aloittaa toimintansa vuoden 2025 alussa.

Hallitusohjelman mukaan yhteistyössä vakuutusyhtiöiden kanssa arvioidaan, miten oikeusturvavakuutuksia voitaisiin kehittää. Lisäksi arvioidaan kuluttajariitalautakunnan toiminnan kehittämistarpeet käsittelyaikojen lyhentämiseksi ja kuluttajien oikeusturvan parantamiseksi. Selvityksen kuluttajariitalautakunnan toiminnan kehittämistarpeista on määrä valmistua maaliskuussa 2024.

Edelleen hallitusohjelman mukaan varmistetaan riittävät resurssit tuomioistuimille asunto-osakeyhtiöiden ja asuntojen vuokrauksen riita-asioiden käsittelyyn sekä otetaan käyttöön pienten riita-asioiden menettely (mm. hädät). Pienten riita-asioiden käsittelystä on julkaistu arviomuistio jo alkuvuonna 2023.

Jukka Siro, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Pakkokeinolain ja esitutkintalain muutokset ja vaikutusten seuraaminen

HE 217/2022 vp – EV 305/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi mahdolliset yhteydenpidon rajoittamisen valvontaan liittyvät lainsäädännön muutostarpeet ja tuo tarvittaessa asiaa koskevat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevien muutosten vaikutuksia ja kohdentumista vakavuusasteeltaan erilaisiin rikoksiin ja tarvittaessa tarkastelee sääntelyn muutostarpeita.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi ampuma-aserikoksen lisäämistä rikoksiin, joiden selvittämisessä ylimääräistä tietoa voidaan käyttää ja tuo selvityksen perusteella tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian.
4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi, onko jälkikäteen ilmoitettavan paikkaan kohdistuvan etsinnän kaltaiselle sääntelylle tarvetta erityisesti vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan näkökulmasta ja tuo selvityksen perusteella tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian.

1. Eduskunnan hyväksymät pakkokeinolain 4 luvun mukaisia yhteydenpitorajoituksia koskevat lainmuutokset tulivat voimaan 1.10.2023. Oikeusministeriössä seurataan lainmuutosten voimaantulon jälkeen niiden käytännön soveltamista. Tästä saatavien tietojen perusteella arvioidaan tilannetta ja käynnistetään tarvittaessa lainvalmistelu mahdollisten havaittavien ongelmien korjaamiseksi.

2.–3. Eduskunnan hyväksymä ylimääräisen tiedon käyttämistä koskeva lainmuutos tuli voimaan 1.10.2023. Oikeusministeriössä seurataan lainmuutoksen voimaantulon jälkeen muutosten vaikutuksia ottaen huomioon muun ohella säännöksen kohdentumisen vakavuusasteeltaan erilaisiin rikokseen. Tästä saatavien tietojen perusteella arvioidaan tilannetta sekä tarvetta tarkastella sääntelyn muutostarpeita.

4. Hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriön tarkoituksena on tällä hallituskaudella arvioida jälkikäteen ilmoitettavan paikkaan kohdistuvan etsinnän sääntelyn tarpeellisuus.

Joni Korpinen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Vankien tupakointiin liittyvä lainsäädäntö

HE 272/ 2022 vp – EV 226/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin vankien ja tutkintavankien tupakoinnin järjestämiseen ja valvontaan sekä tupakoinnista vieroittautumisen tukitoimiin Rikosseuraamuslaitokselle ja Vankiterveydenhuollon yksikölle kohdennettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimiin resurssien lisäämiseksi, jos ne osoittautuvat riittämättömiksi.

Lausumassa tarkoitettu lainsäädäntö on tullut voimaan 4.9.2023. Ennen lain voimaantuloa Rikosseuraamuslaitos ja Vankiterveydenhuollon yksikkö sopivat tupakointiin liittyvistä käytännöistä ja vangeille tiedotettiin muutoksesta hyvissä ajoin. Oikeusministeriö on seurannut tilannetta lain voimaantulon jälkeen, eikä tiedossa toistaiseksi ole merkittäviä ongelmia tupakoinnin järjestämisessä, valvonnassa tai vieroittautumisen tukitoimien riittävyydessä. Erityisesti vieroittautumisen tukitoimien resurssien riittävyyttä on kuitenkin seurattava edelleen, jotta tukitoimien riittävyydestä saadaan tarpeelliset tiedot. Rikosseuraamuslaitoksen on myös tarkoitus teettää vankiloiden sisätilojen tupakansavumittaukset, kun lain voimaantulosta on kulunut jonkin aikaa.

Juho Martikainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeushallinnon erityisviranomaiset – viraston perustaminen

HE 31/2023 vp – EV 47/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa perustettavan Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimivuutta ja antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä. Seurannassa ja selvityksessä tulee kiinnittää erityistä huomiota tehtävänjaon toimivuuteen erityisviranomaisten ja hallintopalveluyksikön välillä, vastuukysymyksiin, kuulemiskäytäntöjen toimivuuteen erityisviranomaisten ja hallintopalveluyksikön välillä sekä uuden viraston resurssien käyttöön ja tehostamispotentiaalin toteutumiseen samoin kuin erityisviranomaisten sisältötyöhön käytettävissä olevien riittävien resurssien turvaamiseen.

Oikeusministeriö antaa lausumassa edellytetyn selvityksen eduskunnalle lausuman mukaisessa määräajassa.

Satu-Maaria Natunen, hallitusneuvos, oikeusministeriö

8 Liikenne- ja viestintävaliokunta

Uudet liikkumisvälineet

HE 24/2015 vp – EV 110/2015 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa jalankulkua avustavan tai korvaavan liikkumisvälineen sekä kevyen sähköajoneuvon käyttöä koskevien joko jalankulkijaa tai polkupyöräilijää koskevien säännösten rajanvedon toimivuutta ja vaikutusta liikenneturvallisuuteen, sekä että hallitus tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikenneturvallisuuden turvaamiseksi.

Kevyet sähköajoneuvot ovat vakiintuneet osaksi kaupunkiliikennettä. Kevyiden sähköajoneuvojen ja jalankulkua avustavien tai korvaavien liikkumisvälineiden käytön lisääntyminen on tuonut mukanaan myös uusia turvallisuusongelmia.

Kevyiden sähköajoneuvojen ja jalankulkua avustavien tai korvaavien liikkumisvälineiden liikennesääntöjä on tarkennettu voimassa olevassa tieliikennelaissa. Mainittujen turvallisuusongelmien taustalla ei ole puutteellinen sääntely, vaan liikennesääntöjen noudattamattomuus.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu, että hallituskauden aikana luodaan mikroliikkumista (muun muassa sähköpotkulaudat) ohjaavaa lainsäädäntöä, minkä lisäksi annetaan kaupungeille ja kunnille työkalut mikroliikkumisen hallintaan. Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan hallitusohjelman mukaisia lainsäädäntömuutoksia. Tavoitteena on, että muutokset tulisivat voimaan kesäkaudeksi 2025.

Työryhmän tehtävänä on laatia hallituksen esitys tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi, joilla luodaan mikroliikkumista ohjaavaa lainsäädäntöä ja annetaan kaupungeille ja kunnille työkalut mikroliikkumisen hallintaan. Työryhmän tehtävänä on selvittää ja arvioida, millaista sääntelyä tarvitaan, jotta kevyillä sähköajoneuvoilla ja polkupyörillä liikkuminen ja pysäköiminen on jatkossa mahdollisimman turvallista, eikä vaaranna esteettömyyttä. Työryhmän yhtenä tehtävänä on tarkastella sähköpotkulautailun liikennesääntöjen yhtenäistämistä siten, että kaikkiin potkulautamallisiin ajoneuvoihin ja liikkumisvälineisiin sovellettaisiin jatkossa samoja liikennesääntöjä.

Hallitus seuraa ja arvioi kevyiden sähköajoneuvojen ja jalankulkua avustavien tai korvaavien liikkumisvälineiden käyttöä myös osana tieliikennelain vaikutusten arviointia.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Sofia Johansson, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Juuso Suomento, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajokorttilain kokonaisuudistus

HE 146/2017 vp – EV 29/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ajokorttiuudistusten toteutumista erityisesti liikenneturvallisuuden ja yhtäläisten kilpailuedellytysten toteutumisen osalta ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin kilpailuvääristymien korjaamiseksi.

1. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa liikenneturvallisuustilanteen kehitystä ja yhtäläisten kilpailuedellytysten toteutumista.

Ministeriö järjesti syksyllä 2023 ensimmäisen pyöreän pöydän keskustelutilaisuuden nuorten liikenneturvallisuudesta osana liikenneturvallisuusstrategian 2022-2026 toimeenpanoa. Tilaisuuteen osallistui laaja joukko sidosryhmien edustajia ja asiantuntijoita. Keskustelussa vaihdettiin näkemyksiä nuorten liikenneturvallisuutta edistävistä keinoista.

Vuoden 2018 ajokorttiuudistuksen liikenneturvallisuusvaikutuksia on selvitetty Liikenne- ja viestintäviraston teettämässä, syksyllä 2022 julkaistussa [selvityksessä](#). Uudistuksen taloudellisia vaikutuksia on selvitetty keväällä 2021 julkaisussa [selvityksessä](#). Selvitykset ovat osa vuosina 2020-2022 toteutettua ajokorttilain seurantatutkimusta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Monika Mutanen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Saara Louko, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Uusi tieliikennelaki

HE 180/2017 vp – EV 65/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että uuden tieliikennelain uudistuksista tiedotetaan tiellä liikkuja tehokkaasti ja kattavasti, ja että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erityisesti liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden osalta.

Tieliikennelain uudistuksista on tiedotettu tiellä liikkujia muun muassa Tieliikennelaki 2020 -kampanjan avulla. Kampanja toteutettiin liikenne- ja viestintäministeriön toimeksiannosta. Myös muut toimijat, kuten eri viranomaiset ja Liikenneturva ovat osallistuneet uudesta laista tiedottamiseen aktiivisesti. Tieliikennelain kokonaisuudistuksen jälkiarviointi käynnistetään vuonna 2024.

Sofia Johansson, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Juuso Suomento, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen

HE 91/2019 vp – EV 75/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja tarkistaa viipymättä ajokieltopäätösten oikaisuvaatimus- ja valitusoikeutta koskevat säännökset siten, että ajo-oikeudenhaltijan oikeusturva säilyy riittävänä, mutta säännökset eivät aiheuta viranomaisten resursseja tarpeettomasti rasittavaa päällekkäistä oikaisu- tai valitusasioiden käsittelyä.

[Liikenneturvallisuusstrategiaan 2022–2026](#) sisältyy toimenpide (89) ajokorttilain mukaiseen ajokieltoimenettelyyn ja ajoluvan valvontaan liittyvien muutostarpeiden selvittämisestä kokonaisuutena. Toimenpiteen vaikutusarvion mukaan ajokieltojärjestelmään liittyy laajoja muutostarpeita, esimerkiksi ajokieltoprosessi kestää liian pitkään ja siinä on liian monta vaihetta.

Toimenpiteen vastuutahot ovat liikenne- ja viestintäministeriö, Liikenne- ja viestintävirasto, oikeusministeriö, sisäministeriö ja Poliisihallitus. Kesällä 2023 Liikenne- ja viestintävirasto asetti työryhmän toimenpiteen edistämiseksi. Työryhmän tehtävänä on antaa suositus ajokorttilakiin tehtävistä, ajokieltoihin liittyvistä muutoksista. Työryhmässä on jäsen jokaisesta toimenpiteen vastuutahoksi merkitystä ministeriöstä ja virastosta. Työryhmän toimikausi on syksystä 2023 kevääseen 2024.

Saara Louko, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Monika Mutanen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Taksipalveluiden saatavuuden parantaminen ja julkisesti tuettujen kuljetusten kehittäminen

HE 176/2020 vp – EV 34/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja toteuttaa viipymättä kaikki lainsäädännölliset ja muut toimenpiteet, jotka tarvitaan taksipalvelujen saatavuuden parantamiseksi eri alueilla.

1. Liikennepalvelulakiin täsmennettiin toukokuussa 2021 kaikkien henkilöliikenteen liikkumispalvelun tarjoajien velvollisuus toimittaa määräajoin tarjoamiensa tai välittemiensä palvelujen tarjontaa ja toteutunutta kysyntää koskevat tiedot alueellisesti ja ajallisesti luokiteltuna Liikenne- ja viestintävirastolle. Liikenne- ja viestintäviraston tarkentava määräys toimitettavista tiedoista, toimitustavoista sekä tietojen toimitamisen määräajoista tuli voimaan marraskuussa 2021. Liikenne- ja viestintävirasto kerää taksimarkkinaseurannan edellyttämiä tietoja.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan kuluttajien luottamusta taksiliikenteeseen vahvistetaan. Toteutetaan lainsäädäntöhanke, jolla edistetään taksien saatavuutta, huomioidaan eri asiakasryhmät koko maassa, tehostetaan taksiliikenteen valvontaa ja kitketään harmaata taloutta. Lisäksi hallitusohjelman mukaan hallitus kehittää julkisesti järjestettyjä liikennepalveluita kokonaisuutena yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää ja toteuttaa viipymättä lainsäädäntöhankkeen ja muut tarvittavat toimenpiteet julkisesti tuettujen kuljetusten kehittämiseksi ja nykyisten haasteiden ratkaisemiseksi yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

2. Parlamentaarisesti valmistellun valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaan kuntien ja valtion tulee edistää pitkäjänteisesti henkilökuljetusten yhdistelyä ja siihen kohdennetaan myös valtion tukea. Kuljetusten yhdistelyssä tulisi suunnitelman mukaan arvioida muun muassa mahdollisuuksia yhdistellä kuntien ja Kansan-eläkelaitoksen hankkimaa tai korvaamaa lakisääteistä liikennettä toisiinsa sekä joukkoliikenteeseen ohjeistuksen ja yhtenäisten hankintakäytäntöjen avulla. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman päivitystyö on alkanut hallitusohjelman mukaisesti.

Lisäksi pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus kehittää julkisesti järjestettyjä liikennepalveluita kokonaisuutena yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa. Varmistetaan, että palveluiden järjestämiseen suunnatuista resursseista saadaan mahdollisimman suuri lisäarvo.

Elina Immonen, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Laajakaistarakentamisen tuki

HE 221/2020 vp – EV 195/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin lain tavoitteiden toteutumista ja varsinkin, että kuntien maksuosuudet eivät muodostu kohtuuttomiksi, ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin lain ja asetuksen muuttamiseksi.

Uusi laajakaistatukilaki ja sen nojalla annettu valtioneuvoston asetus laajakaistayhteyden vähimmäisnopeudesta tulivat voimaan 3.2.2022. Liikenne- ja viestintäministeriön viimeisin laajakaistatukiohjelma oli sidottu EU:n elpymisrahoitukseen. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen kautta rahoitusta (RRF-rahoitus) oli vuosille 2022–2023 yhteensä 32 miljoonaa euroa. Tukiohjelman tavoitteena on saada 6400 uutta kuitusaatavuutta vuoden 2024 puoliväliin mennessä ja 16 000 uutta saatavuutta vuoden 2026 puoliväliin mennessä. Tuen edellytyksenä on kunnan maksuosuus, joka on 8, 22 tai 33 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista. Tukiohjelman aikana Liikenne- ja viestintävirasto Traficom teki yhteensä 95 markkina-analyysiä, joiden pohjalta käynnistettiin kilpailutuksia 43 kunnassa. Tukihakemuksia saatiin yhteensä 41 kappaletta. Tukea myönnettiin yhteensä 27 miljoonaa euroa. Tukiohjelman aikana Liikenne- ja viestintävirasto kävi tiivistä vuoropuhelua maakuntien ja kuntien kanssa eri tapahtumissa ja suorien yhteydenottojen kautta. Liikenne- ja viestintäviraston saaman palautteen mukaan valokuituyhteyden merkitys on tunnistettu kuntien elinvoimaisuuden kannalta, mutta toisaalta kunnissa budjetoinnin riittävyys ja tuen edellytyksenä olevat kuntaosuudet ovat saattaneet hankaloittaa hankkeiden käynnistämistä joillakin hankealueilla. Nämä vaikutukset on pyritty ottamaan huomioon tukiohjelmaa ja siihen liittyvää lainsäädäntöä kehitettäessä. Kerätyn datan perusteella negatiivisia taloudellisia vaikutuksia on aiheutunut lähinnä sellaisille kunnille, jotka ovat tarjonneet hankkeille lakisääteisen maksuosuuden lisäksi muuta vapaaehtoista rahoitusta. Tällä hetkellä liikenne- ja viestintäministeriössä valmistellaan hallitusohjelman mukaista arviota laajakaistatukiohjelman tarpeesta tulevaisuudessa. Selvitys valmistuu alkuvuodesta 2024.

Sofia Lindbäck, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Vahvan sähköisen tunnistamisen markkinat ja hintasääntelyn tarpeellisuus

HE 237/2020 vp – EV 17/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että liikenne- ja viestintäministeriö toimittaa vuosittain liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen vahvan sähköisen tunnistamisen markkinasta ja tarjonnasta kerätystä tiedosta ja arvion hintasääntelyn jatkamisen tarpeellisuudesta.

Liikenne- ja viestintävirasto toteutti toisen markkinatietokyselyn keväällä 2023. Liikenne- ja viestintäministeriö on toimittanut kyselyn tuloksista ja niiden analysoinnista erillisen selvityksen liikenne- ja viestintävaliokunnalle syksyllä 2023. Kysely on tarkoitus toteuttaa vuosittain ja seuraava kysely toteutetaan keväällä 2024. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Sonja Töyrylä-Posio, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimusten vaikutukset

HE 70/2021 vp – EV 106/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sääntelyn vaikutuksia alusta lähtien tiiviisti erityisesti harvaan asutumpia alueita ja tarjouskilpailuihin osallistuvia yrityksiä koskevien vaikutusten osalta ja ryhtyy tarvittaessa sääntelyn tarkistuksiin hyvissä ajoin jo ennen esityksessä tarkoitettua sääntelyn väliarviointia.

1. Ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksesta annetun lain velvoitteet on jaettu kahdelle eri hankinta-ajanjaksolle. Ensimmäinen hankinta-ajanjakso alkoi 2.8.2021 ja päättyy vuoden 2025 lopussa. Toinen hankinta-ajanjakso on 2026–2030. Lain velvoitteet koskevat vain 2.8.2021 jälkeen kilpailutettuja uusia hankintoja. 20.2.2023 lähtien laissa on määritelty vaatimukset täyttävien ajoneuvojen vähimmäisosuudet myös hyvinvointi-alueiden ajoneuvohankinnoille.

Arviointia sääntelyn vaikutuksista, kuntien rahoitusperiaatteen toteutumisesta ja mahdollisista tarvittavista muutoksista tehdään hankinta-ajanjakson edistytessä. Vuoden 2023 kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana tehtiin yhteensä

117 hankintaa, mikä on huomattavasti enemmän kuin vuonna 2022, jolloin koko vuonna tehtiin yhteensä 80 hankintaa. Vuoteen 2022 verrattuna puhtaiden ajoneuvojen osuus on noussut. Henkilöautojen osalta ei vielä olla päästy valtakunnalliseen velvoiteosuuteen, mutta alin kunnille osoitettu velvoiteosuus (20 prosenttia) täyttyy jo.

Laissa tarkoitettu sääntelyn varsinainen väliarviointi on suunniteltu tehtävän loppukeväästä 2024 niin, että se valmistuu hyvissä ajoin ennen lain 17 §:ssä säädettyä määräaikaan vuoden 2024 lopussa. Arviointiin mennessä yhä useammalle toimijalle ehtii kertymään kokemusta lain kanssa toimimisesta ja kokemukset ovat monipuolisempia. Näin tilannearviota varten ja päätöksenteon tueksi saadaan enemmän ja mahdollisesti myös laadukkaampaa tietoa.

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii jo ennen esityksessä tarkoitettua väliarviointia kuntien rahoitusperiaatteen toteutumisesta myös käytännössä ja lisäksi varmistaa riittävän tuki- ynnä muin tarvittavin toimenpitein, että puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen käyttö esityksen mukaisiin tarkoituksiin on mahdollista myös niillä alueilla, joilla lataus- ja jakeluinfrastruktuuria ei synny markkinaehtoisesti.
2. Suomessa on vuodesta 2018 alkaen ollut käytössä sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuuriohjelma. Valtion vuoden 2023 talousarviossa liikenteen infratukeen varattiin 21,5 miljoonaa euroa, jonka avulla edistettiin suuritehoisten latausasemien ja uusiutuvan vedyn tankkauspisteiden rakentamista. Vuoden 2024 talousarviossa sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuritukeen on osoitettu käytettäväksi enintään 10 miljoonan euron valtuutus. Lisäksi valtio on tukenut yksityisen latausinfrastruktuurin rakentamista taloyhtiöiden ja työpaikkojen kiinteistöillä. Vuoden 2023 talousarviossa taloyhtiöiden ja työpaikkojen latausjärjestelmiin osoitettiin yhteensä 19,5 miljoonaa euroa.

Joulukuussa 2022 valmistui kansallisen jakeluinfraohjelman seurantaraportti, ja keväällä 2023 julkaistiin päivitetty tieliikenteen jakeluinfraohjelma. Marraskuussa 2023 liikenne- ja viestintäministeriö aloitti kansallisen liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfraohjelman valmistelun. Ohjelma sisältää arviot fossiilille polttoaineille vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfra kehityksestä tie-, raide-, lento- ja meriliikenteessä, infraa koskevia tavoitteita sekä toimenpiteitä niiden

saavuttamiseen. Ohjelma toimii myös 13.10.2023 voimaan tulleen EU:n vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfrastruktuurin käyttöönotosta annetun asetuksen kansallisen täytäntöön-panon edistäjänä.

Laura Rantanen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021–2032

VNS 2/2021 vp – EK 23/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto sitoutuu valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman linjauksiin ja huolehtii siitä, että suunnitelman toimeenpanoon tarvittavat määrärahat otetaan huomioon julkisen talouden suunnitelmissa ja valtion talousarvioesityksissä.

1. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (2021–2032) eli Liikenne 12 -suunnitelman toteuttaminen on jatkunut vuonna 2023. Suunnitelmaa toimeenpannaan koko hallinnonalan virkakunnan yhteisin voimin ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Suunnitelma toimii yhtenäisenä strategisena viitekehyksenä monien erilaisten toimenpiteiden valmistelussa ja suurin osa suunnitelman mukaisista toimenpiteistä etenee hyvin. Vuonna 2023 laadittu talousarvioesitys vuodelle 2024 sekä julkisen talouden suunnitelma (vuosille 2025–2027) eivät vastaa kaikilta osin Liikenne 12 -suunnitelman rahoitusohjelmaa. Tietopohjainen valmistelutapa mahdollistaa suunnitelman toimeenpanon tehokkaasti myös muuttuvassa toimintaympäristössä ja rahoituskehityksessä. Suunnitelmaa päivitetään parhaillaan ja se mm. sovitetaan yhteen julkisen talouden suunnitelman kanssa.

Maria Torttila, johtava erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

1. Eduskunta edellyttää, että digitalisaation, liikennettä koskevan tiedon ja liikenteen uusien palvelujen mahdollistavien kilpailukyky- ja ympäristötietojen hyödyntämiseksi valtioneuvosto arvioi liikennejärjestelmän jatkokehittämisessä lisäpanostusten mahdollisuudet digitalisaation ja uusien liikenteen palvelujen edistämiseksi ja hyödyntämiseksi.
2. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus edistää liikenne- ja logistiikka-alan digitalisaatiota ja automatisaatiota, uudenlaisten liiketoimintamallien syntymistä ja hyödyntämistä sekä liikennejärjestelmän tehokkuutta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt liikenteen ja logistiikan tietosäätelyn päivityksen. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa syksyllä 2024.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin

Maria Torttila, johtava erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Laura Lassila, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Tiia Orjasniemi, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikennepalvelulain hyvämaineisuus ja kuljettajan ajolupaa koskeva sääntely

HE 194/2021 vp – EV 222/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja arvioi liikennepalvelulain hyvämaineisuutta ja kuljettajan ajolupaa koskevaan sääntelyyn liittyvät muutostarpeet erityisesti henkeen ja terveyteen liittyvien vankeustuomioiden tai asiakkaaseen kohdistuvien muun muassa seksuaalirikosten osalta.

EU:n liikkuvuuspaketin täytäntöönpanon yhteydessä liikennepalvelulain liikennelupien hyvämaineisuusedellytyksiä kiristettiin. Muutokset tulivat voimaan tammikuussa 2022. Vaikka liikkuvuuspaketin muutokset liittyivät pääosin henkilö- ja tavaraliikennelupiin, hyvämaineisuuden arviointiin tehdyt muutokset vaikuttavat myös taksiliikenneluvan myöntämisen edellytyksiin. Hyvämaineisuuden arvioinnissa huomioitavaksi lisättiin muun muassa ihmiskauppaan liittyvät rikokset. Toiseksi ei ole tunnistettu sellaisia matkustajien fyysiseen turvallisuuteen liittyviä ongelmia, joihin voitaisiin olennaisella tavalla vaikuttaa lisäämällä liikenneluvan hakijan henkilöön kohdistuvien rikosten selvittämistä ennen luvan myöntämistä.

Matkustajan kanssa toimivalla taksinkuljettajalla, myös taksiliikenneluvanhaltijalla, on aina oltava voimassa oleva taksinkuljettajan ajolupa, jonka myöntämisen yhteydessä rikostausta selvitetään. Taksisääntelyn toimivuuden arvioinnissa tai liikennepalvelulain jälkiarvioinnissa ei noussut esiin sellaisia fyysiseen matkustajaturvallisuuteen vaikuttavia ongelmia, joita ei olisi jo tällä hetkellä pyritty ennakolta estämään taksinkuljettajaksi hakevan henkilön rikostaustan selvittämällä. Rikoslakiin hiljattain tehdyt seksuaalirikoksia koskevat tiukennukset, jotka tulivat voimaan vuoden 2023 alussa, on jo huomioitu liikennepalvelulain taksinkuljettajien ajoluvan rikostaustaan liittyvissä vaatimuksissa.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan kuluttajien luottamusta taksiliikenteeseen vahvistetaan. Toteutetaan lainsäädäntöhanke, jolla edistetään taksien saatavuutta, huomioidaan eri asiakasryhmät koko maassa, tehostetaan taksiliikenteen valvontaa ja kitketään harmaata taloutta.

Sissi Kohtala, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Postilain muuttaminen

HE 58/2022 vp – EV 246/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin postinjakelun kulkunopeutta, jotta postinjakelulla ei olennaisesti hidasteta viranomaisten lähettämien oikeusturvan kannalta merkityksellisten postilähetysten kulkua tai perille saapumista, ja ryhtyy tarvittaessa sekä käytännön että lainsäädännöllisiin toimiin.

1. Postilain sääntelyn tarkoituksena on varmistaa tiedoksiantomenettelyn asianmukainen toteutuminen ja mahdollisuus tiedoksiantojen vastaanottamiseen tasapuolisesti koko maassa. Tiedoksiantojen toimittamisen ja oikeusturvan toteutumisen kannalta on olennaista, että tiedoksiannot pystytään toimittamaan laissa säädetyn tiedoksisaantiolettaman sisällä. Postilakia koskevan valvonnan osalta toimivaltainen viranomainen on Liikenne- ja viestintävirasto, joka arvioi säännöllisin väliajoin kirje- ja pakettimarkkinoita ja asettaa tarvittaessa velvollisuuden tarjota yleispalvelua.

Tiedoksiantomenettelyn toteutumisen varmistamiseksi tiedoksiantomenettelyn käytettävissä olosta huolehtimista ja toteuttamista koskevat tehtävät kuuluvat postilain mukaisen yleispalvelun tarjoajan vastuulle. Viranomaisten tiedoksiantokirjeet eivät kuitenkaan kuulu postilaissa säännellyn yleispalveluvelvoitteen piiriin. Viranomaiset tekevät lähetystensä jakelusta erillisen sopimuksen jakelijan kanssa ja viranomaiskirjeet jaellaan täysin näiden sopimusten mukaisesti riippumatta yleispalvelukirjeiden säädetystä kulkunopeudesta. Liikenne- ja viestintäministeriön tiedossa ei ole, että tiedoksiantokirjeiden kannalta keskeiset toimijat olisivat havainneet ongelmia näiden kirjeiden kulkunopeudessa.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee lain mediatuesta, jolla pyritään turvaamaan paikallislehtien asema merkittävänä tiedonvälittäjinä.

2. Valtioneuvoston asetus valtioneuvostuksesta tiedonvälityksen ja uutismedioiden tukemiseen annettiin maaliskuussa 2023. Valtioneuvostuksen tavoitteena on tukea kattavaa ja yhteiskunnallisesti tärkeää tiedonvälitystä sekä monipuolista ja

monimuotoista uutistoimintaa. Kattavan tiedonvälityksen tukemisella pyritään valtakunnallisen median lisäksi varmistamaan myös riittävä alueellisella ja paikallisella tasolla toteutuva tiedonvälitys ja välttämään uutiserämaiden syntyminen. Valtionavustus painottuu pienille toimijoille, kuten paikallislehdille, jotka erityisesti ovat kärsineet media-alan toimintaympäristön muutoksista.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Fanni Thessler, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikainen tuki

HE 171/2022 vp – EV 147/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että vedyn edistämiseen yhtenä liikenteen käyttövoimana etsitään jatkossa toimivia ja tehokkaita ohjauskeinoja sekä kansallisesti että EU-tasolla.

Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan määräaikaisesta tukemisesta annetun lain (1289/2021) mukainen tukiohjelma laajennettiin 31.12.2023 alkaen koskemaan sähkö- ja kaasukäyttöisten paketti- ja kuorma-autojen lisäksi vastaavia vetykäyttöisiä ajoneuvoja. Vetykäyttöisten paketti- ja kuorma-autojen tukeminen tehtiin vuoden 2023 talousarviopäätösten puitteissa (yhteensä 2,5 miljoonan euron määräraha sähkö- ja kaasukäyttöisten paketti- ja kuorma-autojen tukiin). Siten tukiohjelman laajentamisella ei ollut valtion menoja lisäävää vaikutusta. Paketti- ja kuorma-autojen hankintatuki on haettavissa 31.12.2024 asti.

Suomessa on vuodesta 2018 alkaen ollut käytössä sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuuriohjelma. Vedyn tankkausinfrastruktuurin hankkeet lisättiin tukiohjelmaan vuonna 2022 ja siihen on ollut käytössä yhteensä 3,6 miljoonan euron määräraha vuosina 2022-23. Vuoden 2024 talousarviossa sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuritukeen on osoitettu käytettäväksi enintään 10 miljoonan euron valtuutus.

Liikenne- ja viestintäministeriö aloitti marraskuussa 2023 kansallisen liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfraohjelman valmistelun. Ohjelma kattaa arviot fossiilisille polttoaineille vaihtoehtoisten käyttövoimien, mukaan lukien

vedyn, jakeluinfran kehityksestä tie-, raide-, lento- ja meriliikenteessä, infraa koskevia tavoitteita sekä niiden saavuttamiseen toimenpiteitä. Ohjelma toimii Suomessa EU:n vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfrastruktuuriasetuksen toimeenpanon edistäjänä. Jakeluinfrastruktuuriasetuksen neuvottelut saatiin valmiiksi kesällä 2023. Asetus asettaa sitovia vähimmäistavoitteita myös vedyn tankkausinfrastruktuurin rakentumiselle Suomeen.

Komissio antoi vuonna 2023 ehdotuksen raskaan liikenteen hiilidioksidipäästöraja-arvoihin liittyen. Suomi on kannattanut komission esittämiä hiilidioksidipäästöraja-arvoja, mutta sille on tärkeää huomioida raskaimmat yhdistelmät asetuksessa. Asetuksen neuvottelut ovat kesken, mutta voimaan tullessaan se ohjaisi ajoneuvonvalmistajia vähentämään uusien raskaiden ajoneuvojen päästöjä ja siten edistäisi myös vetykäyttöisten raskaan kaluston ajoneuvojen markkinoille tuloa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Emmi Simonen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Tiealueella työskentelyn ja liikenneonnettomuustilanteiden hoitamisen turvallisuuden parantaminen

HE 291/2022 vp – EV 290/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tekee kokonaisarvioinnin niistä lainsäädännöllisistä, teknisistä ja esimerkiksi tiedottamista, valvontaa tai ajo-opetusta koskevista keinoista, joilla voidaan parantaa tiealueella työskentelyn ja liikenneonnettomuustilanteiden hoitamisen turvallisuutta.

Voimassa oleva tieliikennelaki sisältää säännökset, joilla turvataan tiellä työskentelevien turvallisuutta. Tiellä työskentelevien turvallisuuden mahdollinen vaarantuminen johtuu usein tienkäyttäjien puutteellisesta sääntelyn tuntemisesta tai liikennesääntöjen noudattamattomuudesta. Liikenneturvallisuusstrategia sisältää useita toimenpiteitä, joilla pyritään vaikuttamaan tienkäyttäjien asenteisiin ja liikenneosaamiseen. Liikenneturvallisuusstrategian seurantaryhmä seuraa strategian toimenpiteiden toteutumista ja vaikutuksia.

Sofia Johansson, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Juuso Suomento, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Luotsauslain uudistuksen vaikutukset merenkulun toiminnan jatkuvuudelle

HE 293/2022 vp – EV 306/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi tarkoin ja laajasti uudistuksen vaikutuksia merenkulun toiminnan jatkuvuudelle ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin merenkulun ja kilpailukyvyn turvaamiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö on seurannut ja arvioinut yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa uudistuksen vaikutuksia merenkulun toiminnan jatkuvuudelle. Liikenne- ja viestintävirasto myönsi uuden luotsauslain 7 §:n nojalla poikkeuksen luotsinkäyttövelvollisuudesta hinausyhdistelmille, joissa hinaaja on pituudeltaan enintään 50 metriä ja hinattava enintään 110 metriä. Poikkeus on voimassa 1.3.2024 asti. Poikkeuksella annetaan hinaajien päällystölle lisääikaa hankkia uuden luotsauslain mukaiset PEC-lupakirjat ja turvataan siten osaltaan hinaajien toiminnan keskeytyksetön jatkuminen uuden luotsauslain tultua voimaan.

Uusi laki tuli voimaan 1.9.2023 ja se on siten ollut voimassa vasta joitakin kuukausia. Tämän vuoksi liikenne- ja viestintäministeriö sekä Liikenne- ja viestintävirasto seuraavat ja arvioivat myös jatkossa tiivistä uudistuksen vaikutuksia.

Tiina Ranne, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

9 Maa- ja metsätalousvaliokunta

Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki

HE 129/2012 vp – EV 151/2012 vp

2. Eduskunta edellytti, että hyljekantojen hoitosuunnitelma päivitetään.

2. Hoitosuunnitelma on ollut lausunnoilla vuoden 2023 aikana. Lausuntokierroksen aikana lausuntoja saatiin 26 kappaletta. Hoitosuunnitelman lausuntojen perusteella tehtävä viimeistelytyö on valmisteilla ja hoitosuunnitelma tullaan julkaisemaan vuoden 2024 aikana.

Ida Anomaa, asiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano

VNS 1/2014 vp – EK 13/2014 vp

Eduskunta hyväksyi 20.5.2014 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. maamme luontaisia edellytyksiä ja metsäalan osaamista nykyistäkin tehokkaammin hyödyntämällä vahvistetaan maamme asemaa maailman johtavana metsämaana;
2. maamme metsät kattavalla kestäväällä hoidolla ja hyödyntämisellä mahdollistetaan puun käytön lisääminen ja edistetään ilmastomuutokseen sopeutumista ehkäisten ilmastomuutoksen haittavaikutuksia – metsien hoidon ja käytön tulee olla hyväksyttävää ja tavoiteltavaa;
3. metsien monipuoliseen käyttöön perustuvaa aktiivista yrittäjyyttä edistetään muun muassa helpottamalla sukupolvenvaihdosten toteuttamista sekä edistämällä yhteismetsien muodostumista, joilla toimenpiteillä samalla ehkäistään metsälöiden pirstoutumista;
4. metsäalan kilpailukykyä lisäämällä luodaan edellytykset alan uusille investoinneille ja puunkäytön lisäämiselle;
5. metsäalan uudistumisen ja monipuolistamisen tueksi vahvistetaan monitieteistä tutkimusta ja
6. panostetaan nykyistä voimakkaammin ja määrätietoisemmin aloitteellisuuteen, koordinaatioon, johdonmukaisuuteen ja laaja-alaiseen vaikuttamiseen EU:n ja kansainvälisen metsä- ja ympäristöpolitiikan metsiä koskevien asioiden valmistelussa metsien monipuolisen käytön varmistamiseksi.

1.–6. Valtioneuvosto teki 19.10.2023 periaatepäätöksen kansallisen metsäneuvoston hyväksymästä Kansallinen metsästrategia 2035:stä. [Kansallinen metsästrategia 2035](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-744-0) (ruotsiksi: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-744-0>) sisältää Suomen metsäpolitiikan keskeiset linjaukset vuoteen 2035. Metsästrategiaan on sisällytetty metsäpolitiikassa selonteossa ja eduskunnan siitä tekemässä kannanotossa esitetyt tavoitteet. Kansallisessa metsästrategiassa kuvataan keskeiset metsäalan kehittämisen tavoitteet ja painopisteet. Strategia toimii kansallisena metsäohjelmana.

Strategian uudistamisen taustalla oli metsäalan toimintaympäristön nopea muutos sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Metsästrategia ottaa nyt ajanmukaisesti huomioon kokonaisvaltaisen kestävä kehityksen sekä myös metsien merkityksen ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa. Metsästrategialla on lukuisia liittymäkohtia useisiin kansallisiin ja kansainvälisiin strategioihin.

Kansallinen metsästrategia 2035 laadittiin vuorovaikutteisesti. Laajasti osallistavassa prosessissa sidosryhmien tarpeita ja alueellisia intressejä sovitettiin yhteen. Metsästrategiatyötä tuettiin useilla tutkimus- ja selvityshankkeilla.

Metsästrategian visio on tavoitella kasvavaa hyvinvointia metsistä ja metsille. Visiossa korostetaan metsien suomalaisille tuottaman hyvinvoinnin lisäksi myös metsien omaa hyvinvointia. Vastuullisuus ja kestävyys ovat kantavina teemoina koko metsästrategiassa eli ihminen, talous ja ympäristö otetaan huomioon ja kannetaan vastuuta sosiaalisista, taloudellisista ja ympäristövaikutuksista. Metsästrategia sovittaa vastuullisesti yhteen osin keskenään ristiriitaisia tarpeita ja tavoitteita. Visio korostaa myös sitä, että metsästrategia on kasvustrategia.

Metsästrategia rakentuu neljästä strategisesta päämäärästä, joista muodostuu yhdessä kokonaisuus. Visio saavutetaan ja strategia toteutuu yhteensovittaen neljää keskenään yhtä tärkeää päämäärää. Päämäärät ovat seuraavat:

- Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö uudistuvalla ja vastuullisella metsäalalla.
- Metsät ovat aktiivisessa, kestävässä ja monipuolisessa käytössä.
- Vahvistamme metsien elinvoimaisuutta, monimuotoisuutta ja sopeutumiskykyä.
- Vahvistamme tiedolla johtamista ja osaamista metsäalalla.

Metsästrategian toimenpanoa varten on laadittu hankesalkku, jossa kuvataan keskeisimmät toimenpiteet päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Hankesalkku muodostuu kolmesta kärkihankkeesta: metsien kasvu, elokirjoa talousmetissä ja metsäalan uudistuminen ja kilpailukyky. Kärkihankkeet yhdessä toteuttavat

strategian visiota, päämääriä ja tavoitteita. Tutkimus, tietopohja, osaaminen, digitalisaatio ja avoimen datan hyödyntäminen, vuorovaikutus ja viestintä sisältyvät jokaiseen kärkihankkeeseen. Strategia kirjaa tavoitteeksi myös sen, että proaktiivinen ja tehokas yhteistyö sekä vaikuttaminen EU- ja kansainvälisissä prosesseissa tukee metsäalan toimintaedellytyksiä. Hankesalkun tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyötä tukemaan on laadittu erillinen TKI-ohjelma. Uudistunutta strategiaa on toteutettu vuoden 2023 aikana ja lähivuosien toimenpiteitä on koottu toimenpidesuunnitelmaan, jota laaditaan yhdessä asiantuntijaverkostojen sekä metsäneuvoston ja sen työvaliokunnan kanssa.

Erno Järvinen, metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Yhteisaluelain muutostarpeiden arviointi

HE 192/2014 vp – EV 353/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää osakaskuntia koskevan yhteisaluelain (758/1989) muutostarpeiden arvioimista osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osakaskuntatoiminnan kehittämiseksi.

1. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että sen aiemmin tekemän selvityksen perusteella yhteisaluelain laajemmalle uudistamiselle ei havaittu olevan erityistä tarvetta tai edellytyksiä. Lain perusrakenteen voidaan selvityksen perusteella edelleen arvioida toteuttavan osakkaiden yhdenvertaisuuden siltä edellytetyllä tavalla sekä mahdollistavan tehokkaan osakaskuntatoiminnan osakkaille kuuluvan yhteisomaisuuden hyödyntämiseksi ja sen arvon turvaamiseksi.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että kalastuslain 13 pykälän mukaisen lupajärjestelmän käytännön toimivuutta kaupallisten kalastajien kalavesien saantiin sekä kotimaisen pyydetyn kalan tarjontaan seurataan ja vaikutusten arvioinnista toimitetaan selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulon jälkeen.

2. Kalastuslain 13 pykälän mukaista alueellista lupaa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen voidaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimesta tietyin ehdoin myöntää kalavarojen kestävä tuoton ja hyödyntämisen sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumisen turvaamiseksi. Uusien käyttö- ja hoitosuunnitelmien mukaisia ja kalastuslain 13 pykälässä tarkoitettuja alueellisia lupia on vastikään

myönnetty yhdelle kaupalliselle kalastajalle Pohjois-Savon ELY-keskuksen toimialueelle, yhdelle Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toimialueelle ja yhdelle Lapin ELY-keskuksen toimialueelle. Kolmesta hakemuksesta Varsinais-Suomen ELY-keskus on tehnyt kielteiset päätökset. Kahdesta luvasta on valitettu hallinto-oikeuteen. Lisäksi ELY-keskuksissa on kaksi lupahakemusta vireillä.

Kalastuslain 13 pykälän mukaisia lupia on siten vasta alettu myöntämään ja niiden käytännön toimivuutta ei vielä voida tarvittavassa laajuudessa selvittää. Uudet käyttö- ja hoitosuunnitelmat ja jo myönnettyt luvat luovat kuitenkin lähtökohtaisesti paremmat edellytykset kaupallisten kalastajien kalavesille pääsulle ja kotimaisen pyydetyn kalan tarjonnalle ja vahvistavat siten osaltaan huoltovarmuutta.

Orian Bondestam, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus

HE 239/2016 vp – EV 16/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää, että Maanmittauslaitokselle varataan riittävät taloudelliset ja henkilöstölliset resurssit Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön määräysten aiheuttamien menetysten korvaamiseksi annetun lain (501/1991) mukaisten vanhojen korvaustoimitusten loppuunsaattamiseksi nopealla aikataululla.

1. Maanmittauslaitos on eduskunnan edellyttämällä tavalla lisännyt resursseja Tenojoen kalakorvaustoimitusten edistämiseen vuodesta 2018 alkaen. Kalakorvaustoimituksia jatketaan sitä mukaan, kun kalastusoikeudet on lainvoimaisesti ratkaistu.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö tarkastelee yhdessä Norjan kanssa sopimuksen yleistä toimivuutta ja kalakantojen kehityssuuntia viimeistään kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta. Lisäksi saamelaisten sekä muualla asuvien kiinteistönomistajien kalastusoikeuksien laajuutta ja käyttöä tulee arvioida. Samalla on myös selvitettävä edellytykset siirtymiselle päivä- ja kausikohtaisiin kalastuskiintiöihin.

2. Myös vuonna 2023 lohien nousu Tenojokeen jäi poikkeuksellisen heikoksi ja lohienkalastus Tenon vesistössä kiellettiin kokonaan lailla (342/2023). Lohikantojen tila ei anna tällä hetkellä biologista perustetta minkäänlaiselle kalastuskuolevuuden

kasvattamiselle. Sopimuksen yleisen toimivuuden ja kalakantojen kehityssuuntien seuranta ja arviointi sekä kalastuskiintiöiden käyttömahdollisuuksien arviointi on jatkunut osana Tenon kalastussopimuksen soveltamista sekä uuden kalastussäännön valmistelua, missä neuvotteluissa Norjan kanssa saavutettiin lopputulos.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tapio Hakaste, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta: Ruoka 2030, Suomi-ruokaa meille ja maailmalle

VNS 2/2017 vp – EK 21/2017 vp

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varaa riittävät taloudelliset ja toiminnalliset resurssit elintarvikkeiden ja veden viennin pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen edistämiseen

4. Maa- ja metsätalousministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö ovat rahoittaneet elintarvikkeiden ja juomien vienninedistämiseen keskittyvää, Business Finland Oy:n toteuttamaa Food From Finland -kasvuohjelmaa. Ruokaviraston tehtäviin kuuluvat vientimahdollisuuksia avaavat markkinoillepääsyhankkeet, vientivalvontajärjestelmien kehittäminen, pienten ja keskisuurten elintarvikeyritysten neuvonta sekä vientivalmiuksien parantaminen. Maa- ja metsätalousministeriö on myös resursoinut elintarvikkeiden vientiin keskittyvän attasean Kiinaan ja Etelä-Koreaan, aiemmin myös Etelä-Afrikkaan. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta useiden elintarvikkeiden vientiosaaja -koulutuksen toteuttamiseen, elintarvikeviennin kehittämis- ja koordinoitihankkeeseen, viljatuotteiden vientivalmiuksien lisäämiseen, pakatun veden tuotannon ja viennin tilannekuvaselvitykseen sekä kotimaisen tuotannon erityispiirteiden terävöittämiseen suhteessa kilpailijamaihin. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta myös vesialan kansainvälistymiseen muun muassa rahoittamalla Suomen vesifoorumi ry:tä. Maa- ja metsätalousministeriö on tukenut vesiosaamisen vientiä erityisesti Suomen kestävän kasvun ohjelmaan kuuluvan Vesiosaamisen kasvu- ja kansainvälistymisohjelman avulla, yhteistyössä tukiviranomaisena toimivan Etelä-Savon ELY-keskuksen kanssa. Vesiosaamisen vientiä on pyritty kasvattamaan paitsi hankerahoituksen kautta, myös tekemällä tiivistä yhteistyötä Suomen Vesifoorumin ja alueellisten vesiklustereiden kanssa sekä

aktivoimalla Team Finland-verkostoa vesisektorin tukemiseen. Ohjelman kautta rahoitetaan myös suomalaisen vesiosaamisen vientitarjooma-koontia. Tämän lisäksi vientiä on edistetty Team Finland-vienninedistämismatkojen avulla.

Anna-Leena Miettinen, maatalousneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Metsityksen määräaikainen tukeminen

HE 150/2020 vp – EV 171/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tukijärjestelmän mahdollista laajentamista myöhemmin koskemaan myös sellaisia vähintään 0,5 hehtaarin suuruisia alueita, jotka koostuvat erillisistä vähintään 0,2 hehtaarin alueista kunkin alueen keskimääräisen leveyden ollessa vähintään 20 metriä ja kaikkien alojen täyttäessä muilta osin ehdot tukijärjestelmään hyväksymiselle, eikä pienempien alojen hyväksymisestä aiheudu tarpeetonta hallinnollista lisätaakkaa.

Metsityksen tukemista koskeva laki (1114/2020) valmisteltiin vuonna 2020 ja se tuli voimaan vuoden 2021 alusta. Laki oli määräaikainen ja voimassa vuoden 2023 loppuun asti. Hallitusohjelmassa linjattiin, että tukijärjestelmää ei jatketa vuoden 2024 alusta lähtien. 0,5 hehtaarin minimikokoa pienempien alueiden sisällyttämistä tukijärjestelmään vuoden 2024 alusta lähtien oli sitouduttu tarkastelemaan uuden tukijärjestelmän valmistelun yhteydessä. Edellä kuvattu tarkastelu tuettavien pinta-alojen minimikoosta osoittautui kuitenkin tarpeettomaksi, koska tukijärjestelmää päätettiin olla kokonaisuudessa jatkamatta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kaisa Pirkola, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Poronhoitolain muuttaminen

HE 152/2020 vp – EV 170/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lainsäädännön toimivuutta ja porovahinkolautakunnan toimintaa sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö on seurannut ja arvioinut lainsäädännön toimivuutta ja porovahinkolautakunnan toimintaa sekä antanut eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen joulukuussa 2023.

Selvityksen perusteella poronhoitolain muutos, jolla lakkautettiin aiemmat kuntakohtaiset porojen aiheuttamia vahinkoja ja aitaamisasioita käsitelleet riidanratkaisulautakunnat (arvioimislautakunnat) ja siirrettiin varsinainen riidanratkaisu käräjäoikeuksiin, on onnistunut ratkaisemaan arvioimislautakuntien puolueettomuuteen ja riippumattomuuteen liittyneet ongelmat. Porovahinkolautakunta, joka perustettiin asiantuntijalausuntoja antavaksi ja sovittelupalvelua tarjoavaksi toimielimeksi, koetaan selvityksen perusteella aiempia arvioimislautakuntia ammattitaitoisemmaksi ja luotettavammaksi. Kaikki selvitystyön puitteissa organisaatioille tehtyyn kyselyyn vastanneet tahot katsoivat uudistuksen onnistuneen täyttämään myös muut sille asetetut tavoitteet, lukuun ottamatta maanomistajia ja viljelijöitä edustavaa järjestöä, jonka mukaan uudistus on epäonnistunut. Kyseinen järjestö ei kuitenkaan ehdottanut, että palattaisiin lainmuutosta edeltäneeseen järjestelmään tai että porovahinkolautakunta lakkautettaisiin. Yksittäisille poronhoitoalueen asukkailla ja maanomistajille suunnatun kyselyn tulosten perusteella selvityksessä todetaan, että tietoisuus porovahinkolautakunnan olemassaolosta ja toiminnasta ei ole kovin suurta ja että lautakunnassa käsiteltyjä tapauksia on ollut vielä sen verran vähän, että vain harvoilla on omakohtaista kokemusta lautakunnasta. Uudistuksen yhtenä tavoitteena oli luottamuksen lisääntymisen kautta vähentää porotalouden ja muun maankäytön välisiä vastakkainasettelua poronhoitoalueella, mutta mainitun kyselyn perusteella ristiriitoja ja yleistä tyytymättömyyttä porojen laiduntamiseen edelleen esiintyy. Keskeisin selvityksessä tehty kehitysehdotus liittyi lautakunnan toimintaa koskevan tiedottamisen lisäämiseen.

Johanna Wallius, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Elintarvikelain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen

HE 3/2021 vp – EV 24/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö tiukentaa elintarvikkeiden merkitsemisvaatimuksia, jotka koskevat alkuperämerkintöjä, ja tehostaa valvontaa sekä sanktioita valiokunnan mietinnössä esitetyn mukaisesti ja tuo tarvittavat säädösmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2022 aikana. Suomen on haettava poikkeamista EU-lainsäädännöstä, mikäli säädösten muuttaminen ei muutoin ole mahdollista.

1. Koska alkuperämerkintöjä koskevaa harmonisoitua EU-lainsäädäntöä ei ole kehitetty Suomen edellyttämällä tavalla, Suomi antoi keväällä 2017 maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 218/2017, jolla säädetään lihan ja maidon alkuperämaan ilmoittamisesta Suomessa valmistetuissa valmiiksi pakatuissa elintarvikkeissa. Asetuksen voimassaoloa on jatkettu 31.12.2027 asti. Suomi antoi myös vuonna 2019 maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (154/2019), jolla säädetään, että ravintoloissa ja muissa tarjoilupaikoissa kuluttajalle on ilmoitettava kirjallisesti aterian ainesosana käytetyn lihan alkuperä. Asetuksen voimassaoloa on jatkettu 30.4.2025 asti.

Viranomaisvalvonnassa alkuperämerkintöjä kuten muitakin pakollisia elintarviketietoja valvotaan osana normaalia riskiperusteista elintarvikevalvontaa.

Komission Pellolta pöytään -strategian toimeenpanosuunnitelman mukaan komissio valmistelee ehdotuksia pakollisten alkuperämerkintöjen laajentamisesta tiettyihin elintarvikkeisiin. Strategian toimeenpanon aikana jäsenvaltiot eivät voi ilmoittaa EU:lle kansallisia alkuperämerkintäsäädösehdotuksia, sillä komissio on ilmoittanut antavansa niihin kielteisen lausunnon. Uusien kansallisten säädösten antaminen ei ole tällä välin mahdollista, mutta Suomi voi jatkaa nykyisten kansallisten alkuperämerkintäsäädöksen voimassaoloa. Komission lainsäädäntöehdotusten antaminen on viivästynyt.

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö helpottaa ja parantaa pienteurastamojen toimintaedellytyksiä sekä tilateurastusta valiokunnan mietinnössä esitetyn mukaisesti ja tuo tarvittavat säädösmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2022 aikana. Suomen on haettava poikkeamista EU-lainsäädännöstä, mikäli säädösten muuttaminen ei muutoin ole mahdollista.

2. Suomi on jo helpottanut ja parantanut pienteurastamoiden toimintaedellytyksiä ja tilalla tapahtuvaa teurastusta monin tavoin.

Pienteurastamoiden toimintaedellytykset: Suomessa on ollut voimassa vuodesta 2011 saakka pienteurastamoiden rakenteita koskevat laajat kansalliset mukautukset Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III vaatimuksista. Mukautukset keventävät pienteurastamojen tiloja koskevia vaatimuksia merkittävästi ja niistä on säädetty maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (318/2021).

Komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2019/627 13 artiklassa säädettyistä poikkeuksista virkaeläinlääkärin läsnäoloon säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (315/2021).

Lisähelpotuksia pienteurastamoille ja riistan käsittelylaitoksille tarjotaan lihan tarkastusmaksujen subventoinnilla sekä selvittämällä mahdollisuuksia hyödyntää tulevaisuudessa videokuvausta lihan tarkastuksessa.

Tilalla tapahtuva teurastus: Suomi on hyödyntänyt EU-lainsäädännön mahdollistamat lihan tarkastusta koskevat poikkeukset täysimääräisesti. Poikkeuksista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (318/2021).

Tilojen toimintaa helpottaa myös mahdollisuus nautojen, hevosten ja sikojen teurastuksen aloittamiseen alkuperätilalla (ns. laidunteurastus). Ruokaviraston laidunteurastusohjeistus valmistui 28.3.2022, ja Ruokavirasto hyväksyi 19.9.2022 ensimmäisen laidunteurastuksen mahdollistavan teurastamon liikkuvan yksikön. Euroopan komissio valmistelee parhaillaan delegoitua asetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 muuttamiseksi. Nautojen, hevosten ja sikojen ns. laidunteurastusmahdollisuutta olisi tarkoitus laajentaa myös lampaisiin ja vuohiin, joita saisi teurastaa kerrallaan yhdeksän. Lisäksi laidunteurastusta joustavoitettaisiin siten, että sitä voitaisiin käyttää kaikille em. eläinlajien eläimille. Tällä hetkellä käytön ehtona on se, ettei eläimiä voi kuljettaa teurastamoon, jotta vältettäisiin käsittelijälle mahdollisesti aiheutettavat riskit ja jotta estettäisiin eläinten loukkaantuminen kuljetuksen aikana.

EU-lainsäädännön mahdollistamat kansalliset helpotukset sekä pienteurastamoiden toimintaedellytysten, että tilalla tapahtuvan teurastuksen osalta on otettu Suomessa käyttöön täydessä laajuudessaan. Siten uusien mukautusten sisällyttäminen kansalliseen lainsäädäntöön olisi käytännössä erittäin vaikeaa.

Hannu Miettinen, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö

HE 101/2021 vp – EV 162/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa ja arvioi lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön ja erityisesti koirarekisteriä koskevien säännösten valvonnan toimivuutta

suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2024 loppuun mennessä.

Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (1069/2021) tuli voimaan 1.1.2022. Ruokaviraston koirarekisteri avautui yksityisasiakkaille 8.5.2023. Yritysten ja yhdistysten hallussa olevia koiria on voinut ilmoittaa rekisteriin 29.8.2023 alkaen. Alun perin rekisteri tuli saada käyttöön vuoden 2023 alusta. Vuoden 2023 loppuun mennessä koirarekisteriin oli ilmoitettu noin kolmasosa Suomessa olevista arviolta noin 800 000 koirasta. Koirien rekisteröinti Ruokaviraston koirarekisteriin jatkuu. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa edelleen yhdessä Ruokaviraston kanssa koirien tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön toteutumista. Koirien rekisteröinnille, sekä rekisteröinnin valvonnalle asetettuja tavoitteita, voidaan arvioida vasta, kun kaikki koirat on rekisteriin ilmoitettu, ja valvontaa voitu tämän jälkeen riittävästi tehdä ja tuloksia kattavasti saatavilla.

Maa- ja metsätalousministeriö seuraa yhdessä Ruokaviraston kanssa lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön ja erityisesti koirarekisteriä koskevien säännösten valvonnan toimivuutta suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2024 loppuun mennessä.

Anssi Welling, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Lakialoite avohakkuiden lopettamiseksi valtion mailla

KAA 9/2019 vp – EK 43/2021 vp

2. Eduskunta edellyttää, että Metsähallituksen tuottotavoitteet ja tuloutusvaatimukset asetetaan siten, että ne eivät vaikeuta valtion metsien kokonaiskestävää käyttöä. Valtioneuvoston tulee laatia pitkäjänteinen suunnitelma tuottotavoitteen ja tuloutusvaatimusten asettamiseksi metsien kokonaiskestävää käyttöä tukevalle tasolle, ja toimittaa suunnitelmaa koskeva selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

2. Suunnitelma on laadittu Metsähallituksen vuosia 2024–2027 koskevien omistajapolitiittisten linjausten valmistelun yhteydessä syksyllä 2023 ja selvitys on toimitettu eduskuntaan. Tuloutuksen sekä peruspääomalle asetettavan tuottovaatimuksen tavoitetaso hallituskaudelle on sovittu Metsähallituksen omistajapolitiikassa.

Omistajapoliittisia linjauksia laadittaessa on tuloutusta ja tuottotavoitetta pohdittaessa otettu huomioon paitsi metsätalouden tuotot ja markkinanäkymät niin myös muut Metsähallitus-liikelaitoksen liiketoiminnan tulokseen vaikuttavat tekijät.

Metsätalous, jota harjoitetaan tytäryhtiössä, ei vaikuta suoraan liikelaitoksen tulokseen tai tuottoon. Metsähallitus Metsätalous Oy:lle on annettu sopimukseen perustuva vastikkeellinen yksinoikeus harjoittaa metsätaloutta valtion talouskäytössä olevissa metsissä, josta yhtiö maksaa käyttöoikeuskorvauksen vuosittain Metsähallitus liikelaitokselle. Tämän korvauksen suuruudesta päättää valtioneuvosto ja se on voimassa olevan sopimuksen mukaan 95 miljoonaa euroa vuodessa. Korvaus on kiinteä eikä riipu vuosittaisista hakkuumääristä.

Hakkuut valtion metsistä suunnitellaan aina pidemmälle aikavälille osana Metsähallituksen laajasti sidosryhmiä osallistavaa alueellista luonnonvarasuunnitteluprosessia, missä määritellään myös suurimmat kestävät hakkuukertymät valtion metsille. Tällöin huomioidaan sertifiointin lisäksi myös kaikki muut tekijät, jotka vaikuttavat hakkuumahdollisuuksiin valtion metsissä. Metsähallituksen tulos-, tuotto- ja tuloutustavoitteet eivät vaikuta hakkuiden suunnitteluun. Suurin yksittäinen hakkuiden suunnitteluun ja määrään vaikuttava kestävyystekijä on Metsähallituksessa sen lakisääteiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteiskunnallisilla velvoitteilla tarkoitetaan sitä, että olennaisena osana luonnonvarojen kestävää hoitoa ja käyttöä Metsähallituksen on riittävästi otettava huomioon biologisen monimuotoisuuden suojelu ja tarkoituksenmukainen lisääminen metsien, meren ja muiden luonnonvarojen hoidolle, käytölle ja suojelulle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa. Metsähallituksen on lisäksi otettava huomioon luonnon virkistyskäytön sekä työllisyyden edistämisen vaatimukset. Metsähallituksen panostus yleisiin yhteiskunnallisiin velvoitteisiin oli 110,3 miljoonaa euroa vuonna 2023.

Leena Arpiainen, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Vesi on meidän – kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi

KAA 2/2020 vp – EK 26/2021 vp

2. Eduskunta edellyttää kansalaisaloitteen pohjalta, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin sellaisen lainsäädännön valmistelemiseksi, jolla varmistetaan kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa.

2. Eduskunnan edellyttämän lakiuudistuksen esivalmisteluvaihe on valmistunut. Esivalmistelu tehtiin poikkihallinnollisessa yhteistyössä ja valmistuneissa selvityksissä tarkasteltiin muiden näkökohtien lisäksi erityisesti myös toteutettavan sääntelyn suhdetta kunnalliseen itsehallintoon sekä perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin (esivalmisteluvaiheen 159 Valtioneuvoston julkaisuja 2023:39 selvitykset hankeikkunassa). Lakiuudistuksen perusvalmisteluvaihe on käynnistynyt maa- ja metsätalousministeriön 17.11.2022 asettaman työryhmän toimesta. Työryhmän tehtävänä on valmistella hallituksen esityksen muotoon kirjoitettu ehdotus vesihuoltolain uudistamiseksi 30.6.2024 mennessä. Vuoden 2023 aikana maa- ja metsätalousministeriö on laatinut vaikutustenarvioinnin säätelyvaihtoehdoista ja lainsäädäntötyöryhmä on käsitellyt aloitteen toteutusta. Hallituksen esitys on tarkoitus viimeistellä ja antaa eduskunnalle keväällä 2025.

Johanna Kallio, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen

HE 193/2021 vp – EV 218/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että Ruokavirastolle osoitetaan riittävät resurssit sille annettujen tehtävien hoitamiseksi.

1. Luonnonmukaisen tuotannon valvonnan osalta Ruokaviraston resursseja voidaan pitää riittävinä. Ruokavirasto on

saanut tehtyä uuden, 1.1.2022 lähtien sovellettavan EU-lainsäädännön mukaiset ohjeistukset, raporttimallit, rekisterit ja käytännöt. Ruokaviraston valvonnassa olevien luomutoimijoiden määrä on laskenut. ELY-keskusten alkutuotannon valvonnassa toimijoiden lukumäärä ei ole myöskään kasvanut, vaan laskenut noin 10 prosenttia vuoteen 2022 nähden, mikä osaltaan vaikuttaa Ruokaviraston työmäärään. Toisaalta Ruokaviraston tehtäviin ja resursseihin on tullut lisäystä muun muassa vähittäiskaupan valvonnassa.

Tero Tolonen, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Verkkokalastus kiellettävä saimaannorpan levinneisyysalueella

KAA 8/2019 vp – EK 43/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa saimaannorppakannan ja norppien kalanpyydyskuolleisuuden kehittymistä ja antaa näiden seurantatietojen perusteella selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö on antanut tilannekuvan maa- ja metsätalousvaliokunnalle saimaannorppakannan ja norppien kalanpyydyskuolleisuuden kehittymisestä sekä antanut seurantatietojen perusteella selvityksen valiokunnalle. Selvityksen mukaan saimaannorpan suojelua ja kalastuksen yhteensovittamista on tehty tavoitteellisesti ja sen ansiosta kalastus on aikaisempaa norppaturvallisempaa. Saimaannorppakanta on jatkanut elpymistään palaten pesimään alueille, joilta se on aikaisemmin ihmisen toiminnan seurauksena hävinnyt. Sivusaaliskuolemia aiheuttavat vielä ohutlankaiset verkot, joille korvaavia pyydyksiä ei ole saatavissa talvikalastukseen ja vapaa-ajankalastuksessa muikun- ja siian avoveden aikaiseen kalastukseen.

Eija Kirjavainen, kalastusneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Valkoposkihanhen metsästyksen salliminen

KAA 3/2020 vp – EK 42/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus vaikuttaa aktiivisesti komissioon ja EU:n jäsenvaltioihin, jotta Bernin sopimusta muutetaan ja sen myötä valkoposkihanhi siirretään lintudirektiivin liitteeseen II.

1. Bernin sopimuksessa (Yleissopimus Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristöjen suojelemisesta) valkoposkihanhi sisältyy sopimuksen liitteeseen II (tiukasti suojellut eläinlajit). Muutos valkoposkihanhen suojelustatukseen Bernin sopimuksen liitteestä II liitteeseen III (suojellut eläinlajit) on yksi edellytys sille, että eduskunnan edellyttämä muutos lintudirektiivin alla olisi mahdollinen. On kuitenkin huomioitava, että muutos Bernin sopimuksen alla ei automaattisesti johtaisi vastaavaan muutokseen lintudirektiivissä. Lisäksi on huomioitavaa, että jo nykyisellään sekä lintudirektiivi, että Bernin sopimus mahdollistavat suojelusta poikkeamisen.

Suomi osallistuu Bernin sopimuksen toimintaan osana EU:ta. EU:n kannasta Bernin sopimustekstiin tehtävistä muutoksista päätetään määräenemmistöllä. Ympäristöministeriö jatkaa keskustelua komission kanssa, osana EU:n sisäisiä valmisteluja, edellytyksistä tehdä Bernin sopimuksen pysyväälle komitealle ehdotus valkoposkihanhen suojelustatuksen muuttamiseksi sopimuksessa.

Maria Westerman, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että lintudirektiivin 9 artiklassa säädettyjä poikkeusmahdollisuuksia hyödynnetään ja lintujen karkottaminen ampumalla sallitaan myös keväällä pesintärauha huomioiden.

2. Luonnonsuojelulaissa sen säännöksistä poikkeaminen on säädetty elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivaltaan. Toimivaltaisena viranomaisena elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset tekevät lupapäätökset voimassa olevien lakien sekä tuomioistuimien linjaaman oikeuskäytännön nojalla. Toimivaltaisen viranomaisen tekemiin päätöksiin haetaan muutosta hallintotuomioistuimesta. Ministeriölle ei ole säädetty luonnonsuojelulaissa toimivaltaa ottaa ratkaistavakseen luonnonsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvaa asiaa, eikä myöskään toimivaltaa määrätä luonnonsuojeluviranomaisen harkintaan kuuluvan asian ratkaisemisesta.

Lintudirektiivistä aiheutuvien rajoitteiden vuoksi ei-kuolettavien karkotuskeinojen (esim. paukkupatruuna) tehokkuutta keväällä mukaan lukien näiden vaikutusta muuhun linnustoon on selvitetty osana ympäristöministeriön rahoittamaa ja Luonnonvarakeskuksen toteuttamaa hanhipelto-hanketta. Tutkimuksen tulokset tukevat toimivaltaisen viranomaisen päätöksentekoa poikkeuslupien käsittelyssä.

Maria Westerman, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkihanhiin hyödyntäminen sallitaan ja että hallitus valmistelee esityksen luonnonsuojelulain muuttamisesta siten, että lintudirektiivin 9 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen perusteella mahdollistetaan poikkeusluvalla tapetun valkoposkihanhen haltuunotto ja asiallinen hyötykäyttö.

3. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti ”tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposkihanhen osalta poistetaan, ja lajit siirretään metsästyslain piiriin.” Poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkihanhiin haltuunotto ja hyödyntäminen ravintona ratkaistaan parhaiten siirtämällä valkoposkihanhi metsästyslain piiriin.

Siirto toteuttaisi eduskunnan kirjelmässä EK 42/2022 vp edellytetyn lopputuleman ja kunnioittaa kansallisen lainsäädännön johdonmukaisuutta. Lintudirektiivistä johtuvat velvoitteet on kansallisesti toimeenpantu luonnonsuojelulailla ja metsästyslailla, joilla on toisistaan eroavat tavoitteet. Metsästys ja siihen kytkeytyvä saaliin haltuunotto ja hyötykäyttö on rajattu metsästyslailla säänneltäviin lajeihin (metsästyslaki 1 ja 2 pykälät) kun taas luonnonsuojelulain soveltamisalaan kuuluvien lajien osalta kuolleiden eläinten haltuunotto ja hyödyntäminen on kielletty (luonnonsuojelulaki 70 pykälä). Metsästetyn yksilön hallussapito ja hyötykäyttö kuuluvat kansallisessa lainsäädännössä siten vakiintuneesti metsästyslain piiriin ja yksittäisen lajin vuoksi tehtävä merkittävä kansallisen lainsäädännön muutos rikkoisi nykyisen lainsäädännön johdonmukaisuutta ja loisi paineita kohdella samoin muitakin rauhoitettuja lajeja.

Valkoposkihanhen siirrolle metsästyslain piiriin ei ole luonnonsuojelulaista (9/2023), lintudirektiivistä (2009/147/ETY) tai kansainvälisistä sopimuksista (Bernin sopimus) johtuvia esteitä.

Maria Westerman, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että valkoposkiahankia koskevat poikkeuslupa-asiat siirretään Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja samalla lupamenettelyä sujuvoitetaan.

4. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti ”tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposkihanhen osalta poistetaan, ja lajit siirretään metsästyslain piiriin.” Koska siirron myötä toimivalta siirtyisi Varsinais-Suomen ELY-keskukselta Suomen riistakeskukselle, eduskunnan edellyttämää poikkeuslupien siirtoa Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta Pohjois-Karjalan ELY-keskukseen ei ole tässä yhteydessä perusteltua toteuttaa.

Laura Mononen, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Suden kannanhoidollisen metsästyksen aloittaminen ja susivahinkojen estäminen

KA 4/2020 vp – EK 41/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto vaikuttaa Euroopan unioniin siten, että susi siirretään koko Suomen osalta luontodirektiivin liitteestä IV liitteeseen V.

1. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

Suomi tuki Sveitsin esitystä Bernin sopimuksen Pysyvässä Komiteassa suden liitteen muuttamisesta. Luontodirektiivin liitteen muutos EU-tasolla edellyttää ensin suden suojelustatuksen muuttamista Bernin sopimuksessa. Sveitsin aloite ei saanut riittävästi kannatusta.

2. Eduskunta edellyttää, että suotuisan suojelutason viitearvo ei voi perustua pelkästään genetiikkaan, vaan kokonaiskestävyyden kannalta on otettava huomioon turvallisuus, sosiaaliset ja taloudelliset seikat sekä koiran avulla tapahtuvan metsästyksen kulttuurin säilyminen.

2. Suotuisan suojelutason viitearvon määrittely oli osa susikannan hoitosuunnitelman päivitystyötä, joka käynnistyi helmikuussa 2023. EU- komission käynnistettyä syksyllä 2023 sutta koskevan selvitystyönsä, susikannan hoitosuunnitelman valmistelu keskeytettiin toistaiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee esityksen metsästyslain 41 a pykälän muuttamisesta siten, että se annetaan eduskunnalle viimeistään marraskuussa 2022.että se annetaan eduskunnalle viimeistään marraskuussa 2022.

3. Eduskunta vahvisti 23.3.2023 edellytetyn lainmuutoksen lailla 447/2023.

4. Eduskunta edellyttää, että kannanhoidollista metsästystä koskevat luvat myönnetään niin hyvissä ajoin, että ne ovat mahdollinen muutoksenhaku huomioon ottaen käytettävissä metsästysaikana ja että vahinkoperusteisten poikkeuslupien myöntämistä sujuvoitetaan ja niitä koskevat valitukset käsitellään kiireellisinä.

4. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli ministeriön asetuksen suden metsästyksen rajoittamisesta, joka osaltaan auttaa Suomen riistakeskusta perustelemaan poikkeuslupan vaikutuksen suden suotuisaan suojelutasoon. Muutoin tähän lausumaan otetaan kantaa susikannan hoitosuunnitelman päivitystyössä. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

5. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa kuluvana syksynä alkavalla metsästyskaudella rikoslain 4 luvun 5 pykälän säännösten toimivuutta suhteessa uhkaa tai vaaraa aiheuttavan suden poistamiseen

sekä selkiyttää pakkotilasääntelyn soveltamista kansalaisille suunnatuin ohjein ja neuvoin. Näitä toimenpiteitä koskeva selvitys tulee esittää eduskunnalle 28.2.2023 mennessä.

5. Asiasta on annettu ohjeet Suomen riistakeskukselle. Asiaa koskeva selvitys on toimitettu eduskunnalle. Selvityksen mukaan viime metsästyskaudella ei ollut yhtään rikoslain 4 luvun 5 pykälän mukaista pakkotilatapausta. Viimeisin tiedossa oleva tapaus on 3.9.2021 Lieksassa ammuttu susi. Asiassa syyttäjä ei nostanut syytettä. Yhteensä elokuusta 2010 alkaen on ollut seitsemän pakkotilatapausta, joista yhdessäkään ei nostettu syytettä.

Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyslaissa

KAA 9/2021 vp – EK 47/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää vesilintujen seurantaa ja kantojen kehittymisen arviointia siten, että käytettävissä olevat tietoineistot mahdollistavat vesilintujen metsästyksen vuosittaisen säätelyn, ja antaa vesilintujen seurannan kehittämistä koskevan selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

1. Maa- ja metsätalousministeriö on sopinut Luonnonvarakeskuksen tulostavoitteissa vesilintukantojen seurannan kehittämistä koskevista tulostavoitteista vuodelle 2024. Eduskunnalle toimitetun selvityksen mukaisesti maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että vesilintujen metsästyksen rajoitusmekanismi vaativat vielä lisää kehitystyötä. Maa- ja metsätalousministeriö pitää tarpeellisenä hyödyntää tässä kehitystyössä Suomen riistakeskuksen ja erityisesti sen Kestävä metsästys-tiimin asiantuntemusta. Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on ensivaiheessa aikaistaa kevään parilaskentojen perusteella tehtävää kanta-arvion tuottamista kesäkuulle, mikä mahdollistaisi arvioida kantojen muutoksia ja mahdollisesti tarpeellisia metsästysrajoituksia vielä ennen metsästyskauden alkamista. Maa- ja metsätalousministeriön käsityksen mukaan vielä tällä hetkellä ja ainakaan lähivuosina ei ole edellytyksiä ottaa ministeriön asetuksen valmistelussa huomioon myös heinäkuussa poikuelaskentojen tuloksia ennen lausuntokierrosta, koska poikuelaskentojen tulosten tallentaminen ja analysointi sekä asetusehdotuksen valmistelu, lain edellyttämät kuulemismenettelyt ja asetuksen viimeistely ministeriössä päätöksen tekoa varten sekä päätöksen tehokas tiedottaminen metsästäjille vielä

ennen metsästyskautta vaativat kokonaisuutena pidemmän ajan. Ensivaiheessa näitä poikuelaskennan tietoja voitaisiin kuitenkin hyödyntää informaatio-ohjauksessa vielä ennen vesilintujen metsästyskauden alkua. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan on tärkeää myös edistää koko muuttoreitin metsästyksen kestävyysvarmistamista Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehdyn sopimuksen (SopS 9/2000, ns. AEWA-sopimus) puitteissa.

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö varmistaa mahdollisimman laajan tiedon jakamisen olemassa olevista metsästysrajoituksista ja niiden merkityksestä uhanalaisten lajien suojelussa.

2. Maa- ja metsätalousministeriö on tiedottanut ministeriön asetuksella säädetyistä metsästysrajoituksista tiedotteilla. Suomen riistakeskus tiedottaa metsästysrajoituksista kaikille riistanhoitomaksun maksaneille metsästäjille lähetettävässä Metsästäjä-lehdessä. Ministeriön asetukset ja niitä koskevat perustelumuiot ovat julkisesti saatavilla ministeriön [internetsivuilta](#). Asia ei anna enää aihetta muihin toimenpiteisiin.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee mahdollisuuksia tehostaa tällä hetkellä uhanalaisimpien vesilintulajien suojelua rajoittamalla metsästystä metsästyslain 38 pykälän nojalla nykyistä laajemmin tai parantamalla näiden vesilintukantojen tilaa muilla hoitotoimilla, ja antaa edellä mainittuja toimenpiteitä koskevan selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

3. Maa- ja metsätalousministeriön asettama työryhmä valmisteli esityksen [Vastuullisen vesilintujen metsästyksen ja riistalintutarhauksen strategiaksi](#). Työryhmän esitys valmistui 6.3.2023. Asiaa koskeva selvitys on toimitettu eduskunnalle.

Janne Pitkänen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Eläinlääkintähuoltolain vaikutukset

HE 83/2022 vp – EV 269/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että eläinlääkintähuoltolain vaikutuksia eläinlääkäripalveluiden alueelliseen saatavuuteen sekä eläinten terveyteen ja hyvinvointiin seurataan, ja että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, joilla turvataan kohtuuhintaiset eläinlääkäripalvelut koko maassa. Edellä tarkoitetuista vaikutuksista toimitetaan selvitys eduskunnalle kahden vuoden kuluessa eläinlääkintähuoltolain voimaantulosta.

Eläinlääkintähuoltolaki on vahvistettu 3.3.2023. Lain voimaantulosta säädetään sen voimaantulosäännöksen mukaan valtioneuvoston asetuksella. Voimaantuloajankohdan jättäminen avoimeksi on perustunut tarpeeseen saada komission tulkinta notifiaktion tarpeesta ja tarvittaessa päätös eläinlääkäripalveluihin sisältyvän julkisen tuen hyväksyttävyydestä. Suomen ja komission välillä käytyjen neuvottelujen päätyttyä hallituksen on tarkoitus antaa kevätistuntokaudella 2024 eduskunnalle esitys, jolla lakiin tehtäisiin eräitä muutoksia sen voimaansaattamisen mahdollistamiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriö tulee seuraamaan uuden eläinlääkintähuoltolain vaikutuksia eläinlääkäripalvelujen alueelliseen saatavuuteen ja eläinten terveyteen ja hyvinvointiin sekä eläinlääkäripalvelujen hintatasoa. Ministeriö tulee toimittamaan vaikutuksia koskevan selvityksen kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Jos vaikutusten seuranta antaisi tietoa mahdollisista ongelmista, hallitus tulisi ryhtymään toimiin niiden korjaamiseksi.

Johanna Wallius, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Elintarvikemarkkinalain muuttaminen

HE 283/2022 vp – EV 267/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee esityksen kilpailu- ja elintarvikemarkkinalainsäädännön muuttamisesta siten, että markkinamuutosten välittymistä elintarvikeketjussa voidaan vahvistaa esimerkiksi kustannusindeksin ja hinnoittelujaksojen lyhentämisen avulla, ja antaa tätä koskevan esityksen eduskunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää keinoja parantaa elintarvikemarkkinoita koskevien tietojen saatavuutta ja valmistelee tarpeelliset muutokset tietojen keruuta ja käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön siten, että esitys annetaan eduskunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä.
3. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa ja arvioi elintarvikemarkkinalain ja siihen tehtyjen muutosten käytännön soveltamista ja vaikutuksia suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen kahden vuoden kuluttua elintarvikemarkkinalain muutosten voimaantulosta.

1.–3. Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut lainsäädäntöhankkeen (Elintarvikemarkkinalainsäädännön muutosten valmistelu MMM040:00/2023), jonka ensimmäisessä vaiheessa on tarkoitus muuttaa elintarvikemarkkinalakia ja kilpailulakia siten, että elintarvikemarkkinavaltuutetun riittävät tiedonsaantioikeudet varmistetaan ja mahdollistetaan nykyistä laajempi tietojenvaihto elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston välillä. Esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2024. Maa- ja metsätalousministeriö on lisäksi hankkinut selvityksiä indeksien nykyistä laajemmasta käytöstä elintarvikesektorilla ja nykyistä tarkempien tilastojen laatimisen ja hyödyntämisen mahdollisuuksista. Selvitysten valmistuttua niiden tuloksia voidaan arvioida lainsäädäntötarpeen kanalta edellä mainitun lainsäädäntöhankkeen toisessa osassa.

Aku-Petteri Korhonen, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Eläinten teurastusta koskevan sääntelyn kansainvälisen oikeustilan kehityksen seuranta

HE 186/2022 vp – EV 331/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa eläinten teurastusta koskevan sääntelyn kansainvälisen oikeustilan kehitystä, raportoi siitä valiokunnalle ensi vaalikauden loppuun mennessä ja tarvittaessa laatii siitä johtuvat muutosesitykset.

Maa- ja metsätalousministeriö seuraa eläinten teurastusta koskevan kansainvälisen oikeustilan kehitystä. Ministeriö laatii seurannasta raportin maa- ja metsätalousvaliokunnalle vaalikauden loppuun mennessä. Raportin tulosten perusteella hallitus esittää tarvittaessa muutoksia lainsäädäntöön.

Susanna Ahlström, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Toimet koirasusista johtuvien ongelmien vähentämiseksi

HE 288/2022 vp – EV 336/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee toimia, jotka parantavat edellytyksiä hoitaa koirasusista johtuvia ongelmia.

Lausuman edellyttämien toimien valmistelu sisältyi maa- ja metsätalousministeriön johdolla päivitettävään susikannan hoitosuunnitelmaan. EU-komission käynnistettyä syksyllä 2023 sutta koskevan selvitystyönsä, kansallisen hoitosuunnitelman valmistelu keskeytettiin toistaiseksi.

Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Kalastonhoitomaksun maksuvelvollisuuden yläikärajan muutoksen vaikutukset

HE 49/2023 vp – EV 69/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa ja arvioi kalastuslain 79 pykälän muutoksen vaikutuksia kalastonhoitomaksukertymään ja antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen maksukertymän kehityksestä ja kalastonhoitomaksuverojen käytöstä eri käyttötarkoituksiin vuoden 2026 toukokuun loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2026 toukokuun loppuun mennessä.

Roni Selén, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

10 Puolustusvaliokunta

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

HE 37/2007 vp – EV 110/2007 vp

Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on pyritty kehittämään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Asevelvollisten etuuksien kehittämistä koordinoi puolustusministeriön poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, joka on toiminnassaan systemaattisesti korostanut asevelvollisten taloudellisten ja sosiaalisten etujen parantamisen sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa (työelämä, opinnot) arvostamisen merkitystä.

Reserviläispalkan maksuperusteet uusittiin vuonna 2008, jolloin reserviläispalkka sidottiin puolustusministeriön palkkataulukkaan. Tämän mukaisesti reserviläispalkkoja korotettiin viimeksi 1.5.2023 lukien. Vuonna 2023 tehtiin päätös varusmiesten päivärahojen ja reserviläisten päivärahan korottamisesta 1.1.2024 alkaen. Lisäksi korotettiin 1.1.2024 alkaen päivärahaa, joka maksetaan työansion menetyksen korvauksena Puolustusvoimien ulkopuolelta palkatuille sotilaallisessa kriisinhallintakoulutuksessa oleville. Korotukset perustuivat elinkustannusindeksin nousuun. Seuraavat korotukset reserviläispalkkaan ja sotilaallisessa kriisinhallintakoulutuksessa olevien päivärahaan tulevat voimaan 1.3.2024 lukien.

[Puolustusselonteossa](#) (2021) ja [parlamentarisen asevelvollisuuskomitean mietinnössä](#) (2021) on asetettu tehtäviä selvittää ja kehittää asevelvollisten taloudellisia etuuksia. Nykyisessä hallitusohjelmassa ei ole aiheesta kirjausta. Asevelvollisten taloudellisten etuuksien kehittämistä tarkastellaan uutta puolustusselontekoa laadittaessa ja osana Nato-integraatiota.

Varusmiespalvelusajan mahdollinen huomioon ottaminen eläkkeen määräytymisessä sekä mahdolliseen kotiuttamisrahaan liittyvät toimenpiteet kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Ottaen huomioon taloudellisten tukien kokonaisuus, sosiaali- ja terveysministeriö ei ole toistaiseksi pitänyt tarpeellisena kotiuttamisrahan palauttamista.

Sami Roikonen, erityisasiantuntija, puolustusministeriö

11 **Sivistysvaliokunta**

Opintotukilain uudistaminen

HE 210/2014 vp – EV 360/2014 vp

Eduskunta edellytti, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus, jolla turvataan päätoimisen opiskelun taloudelliset edellytykset ja jossa otetaan huomioon myös järjestelmän selkeyttä, läpinäkyvyyttä, joustavuutta ja kannustavuutta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta parantavat näkökohdat.

Opintotukea on kehitetty pääministeri Juha Sipilän, Antti Rinteen sekä Sanna Marinin hallitusten hallitusohjelmien mukaisesti eduskunnan edellyttämän lausuman suuntaisesti.

Opintotukea kehitettiin Juhan Sipilän hallitusohjelman edellyttämien säästöjen vuoksi vaalikaudella 2015-2018 aiempaa lainapainotteisemmaksi syyslukukaudesta 2017 alkaen. Samalla korkea-asteen opintotukiaika lyheni, otettiin käyttöön huoltajakorotus ja oppimateriaalilisä sekä sidottiin opiskelijan omat tulorajat indeksiin. Lisäksi vanhempien tulojen vähentävä vaikutus poistettiin toisen asteen 18–19-vuotiaiden ja alle 18-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opiskelijoiden opintorahasta.

Opiskelijat siirtyivät myös 1.8.2017 pääasiassa yleisen asumistuen piiriin, mikä paransi erityisesti pienituloisimpien ja korkeita asumismenoja maksavien yksin asuvien opiskelijoiden taloudellista tilannetta. Opiskelijoiden käyttäytymisen muutoksia ei pystytty ennakoimaan, joten asumistukiuudistus johti kuitenkin huomattaviin ennakoimattomiin menoihin. Myöskin opintolainahyvitys aiheutti ennakoimattomia menoja lainankäytön yleistyttyä ennakoitua enemmän. Valtiontalouden tarkastusviraston 2010-luvun opintotukiuudistusten tuloksellisuutta koskevan arviointiraportin mukaan uudistuksen tavoitteet kuitenkin toteutuivat, koska opintotuen täysimääräinen hyödyntäminen lisääntyi selvästi, tutkintojen suoritusajat lyhentyivät ja opintotuen saajien keskimääräiset tulot kasvoivat merkittävästi johtuen opintolainan, asumistuen ja työtulojen kasvusta.

Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman mukaisesti opintorahan huoltajakorotusta korotettiin 1.1.2020 lukien 25 eurolla ja opintorahan määrät sidottiin indeksiin. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallituskaudella opiskelijan toimeentuloa on parannettu opintorahojen indeksikorotusten lisäksi korottamalla opintotuen tulo rajoja sekä ateriatukea. Koulumatkatukioikeutta on laajennettu osana maksutonta toista astetta. Lisäksi opintorahan huoltajakorotusta korotetaan määräaikaaisesti

vuonna 2023 10 eurolla kuukaudessa. Koronavirusepidemiasta johtuva opintojen aloittamisen estyminen ja opintojen viivästyminen on otettu huomioon opintolainahyvityksen ja opintolainavähennyksen ehdoissa opintovelallisen tilannetta turvaavasti.

Opintotuen kehittämistarpeita on käsitelty koulutuspoliittisen selonteon ja sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus käynnistää opintotuen kokonaisuudistuksen. Opintotuen tavoitteena on mahdollistaa ensisijaisesti täysipäiväinen opiskelu. Opintotuen kokonaisuudistuksessa käydään läpi opintorahan taso, opintolainan suuruus ja opintolainahyvityksen määrä, vapaiden tulojen rajat, perheellisten opiskelijoiden asema ja asumisen tukeminen. Lisäksi opiskelijoiden yleisen asumistuen rinnalle selvitetään ja kehitetään yhteisasumista suosiva ja taloudellisesti houkutteleva vaihtoehto. Tulorajojen riittävyyttä ja mahdollisuutta nostaa niitä arvioidaan puoliväliriihen yhteydessä. Selvitetään myös oppisopimuskoulutusten ja opintotuen parempi yhteensovittaminen. Tavoitteena on hallitusohjelman mukaan turvata opiskeluaikainen toimeentulo, vahvistaa opintotuen kannustinelementtejä sekä tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla

M 2/2014 vp – EK 54/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kokonaisselvityksen, jossa tarkastellaan maamme yleistä kielten opiskelun politiikkaa ja miten sitä pitäisi kehittää tulevia kielitaitohaasteita ennakoiden sekä huomioiden yhteiskunnan ja elinkeinoelämän yhä laajentuva ja monipuolistuva vieraiden kielten osaamisen tarve.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksessa on useita kirjauksia ruotsin kielen asemaan liittyen. Erityisiä toimia suunnataan maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisasteen nostamiseksi varhaiskasvatuksessa. Tämä vahvistaa maahanmuuttajataustaisten lasten suomen ja ruotsin kielen osaamista ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajien kielikoulutuksen kehittämisen tavoitteena on vahvistaa kaikilla koulutusasteilla niin suomen kuin ruotsin kielen opetusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi syksyllä 2023 hankeavustuksen

kotimaisten kielten (suomi, ruotsi) tarjonnan ja laadun parantamiseen ammatillisessa koulutuksessa. Hallitusohjelman mukaisesti suomen ja ruotsin kielen taitoa osoittavat valtionhallinnon henkilöstöltä vaadittavat kielitutkinnot tehdään maksuttomiksi. Tätä koskevaa lainsäädäntöä valmisteltiin opetus – ja kulttuuriministeriön ja oikeusministeriön yhteistyönä. Hallitusohjelman mukaisesti selvitetään mahdollisuutta tarjota erinomaista kielitaitoa osoittavat tutkinnot osana korkeakoulututkintoa.

Petri Lempinen, ylijohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta

HE 39/2017 vp – EV 86/2017 vp

4. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tukee ja seuraa sekä sen perusteella arvioi ammatillisen koulutuksen reformin toteutumista, muun muassa vaikutuksia koulutuksen alueelliseen ja kielelliseen saavutettavuuteen, opintojen keskeyttämisen vähentämiseen ja koulutustakuun toteutumiseen sekä siihen, että oppisopimus- ja koulutussopimuspaikkamäärät lisääntyvät toimialoittain uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Mikäli havaitaan muutostarpeita, joiden johdosta sääntelyä on tarkennettava tai muutettava, hallitus ryhtyy viipymättä toimiin ja valmistelee myös tarvittavat esitykset eduskunnalle. Hallituksen tulee seurata tarkoin sääntelyn tosiasiallisia vaikutuksia perustuslain sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen.

4. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti vuosina 2017 – 2020 laaja-alaisen (noin 60 miljoonaa euroa) ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tukiohjelman. Tukiohjelman kehittämishankkeilla uudistettiin laaja-alaisesti ammatillisen koulutuksen ydinprosesseja ja toimintamalleja reformin tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus uudistettiin vaiheittain vuoden 2018 lainsäädännön mukaisesti, viimeisimpänä varainhoitovuodesta 2023 alkaen vaikuttavusrahoituksen osaksi tuli työelämäpalaute. Vuonna 2021 voimaan tulleen lain säännöksen perusteella perusrahoituksen osuus pidettiin kuitenkin 70 prosentissa ja vastaavasti suoritusrahoituksen osuus 20 prosentissa ja vaikuttavuusasetuksen osuus 10 prosentissa.

Vuonna 2020 opetus- ja kulttuuriministeriö tarkisti koulutuksen järjestäjien järjestämislupien vähimmäisopiskelijamääriä. Tässä yhteydessä arvioitiin myös mm. koulutuksen alueellista saavutettavuutta. Vuonna 2021 rahoitusperusteasetuksella muutettiin rahoituksen perusteena käytettäviä kustannuskertoimia ja kustannusryhmien sisältöjä uusimpia kustannustietoja vastaaviksi.

Tiedonkeruuta, tilastointia ja seurantaindikaattoreita ylläpidetään ja kehitetään jatkuvasti, jotta voidaan seurata ja arvioida mahdollisimman reaaliaikaisesti vuonna 2018 voimaan tulleen lainsäädännön vaikutuksia. Tilastoraportteja julkaistaan opetushallinnon tilastopalvelu Vipusessa. Niiden avulla voidaan seurata mm. koulutuksen alueellista ja kielellistä saavutettavuutta, keskeyttämistä sekä oppi- ja koulutussopimuksena järjestettyyn koulutukseen osallistumista.

Ministeriössä on aloitettu Petteri Orpon hallituksen ohjelman kirjauksen mukaisesti ammatillisen koulutuksen rahoitusmallin uudistaminen. Hallitusohjelmassa todetaan, että koulutuksen järjestäjien kannustimia vahvistetaan siten, että opiskelijat suorittavat opintoja, valmistuvat, työllistyvät ja siirtyvät jatko-opintoihin valmistumisen jälkeen. Hallituksen esitys sisältäen rahoituksen uudistamista koskevat säädosmuutokset annetaan eduskunnalle syysistuntokaudella 2024.

Kari Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varhaiskasvatuslain uudistus

HE 40/ 2018 vp – EV 67/2018 vp

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siten, että viittomakielisten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomen tai ruotsin viittomakielellä, turvataan.

4. Osana peruspalvelujen arviointia vuonna 2019 aluehallintovirastot selvittivät, missä laajuudessa viittomakieliset ja kuurojen vanhempien kuulevat lapset (ns. coda-lapset) osallistuvat varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen ja kuinka paljon varhaiskasvatuksessa on viittomakieltä taitavaa henkilöstöä. [Arviointiraportti](#) julkaistiin kesäkuussa 2020 aluehallintovirastojen Patio-järjestelmässä.

Aluehallintoviraston raportin mukaan Manner-Suomessa viittomakieltä käyttäviä lapsia on vähän. Varhaiskasvatukseen Manner-Suomessa osallistuu 30 ja esiopetukseen 15 viittomakieltä käyttävää lasta. Coda-lasten kohdalla vastaavat luvut ovat 31

ja 8. Kuitenkin Suomessa työskentelee 221 viittomakielentaitoista henkilöä kasvatukseen opetus ja hoitotehtävissä tai avustavissa tehtävissä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen parissa.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa todetaan, että kotoperäisten vähemmistökielten, erityisesti saamen kielten, karjalan kielen, romanikielen ja kotimaisten viittomakielten asemaa halutaan vahvistaa. Hallitus selvittää, miten viittomakielisten lasten asemaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa voidaan vahvistaa. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi uudistukseen liittyvän mittavan henkilöstörakenteen muutoksen etenemistä, koulutuspaikkojen riittävyyttä ja valmistuvien määrää pitkän siirtymäkauden aikana sekä sen vaikutuksia varhaiskasvatukseen.

5. Varhaiskasvatuslain valmistelun yhteydessä vuonna 2018 (HE 40/2018) arvioitiin, että varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksen aloituspaikkamäärän tulisi olla vuodesta 2020 alkaen vuosittain noin tuhat vuoteen 2027 asti, jotta varhaiskasvatuslain (540/2018) päiväkodin henkilöstön rakennetta koskeva vaatimus voidaan täyttää. Arvio perustui nykyisen tasoiseen poistumaan sekä siihen, että 80 prosenttia aloitaneista valmistuu. Vuosittaiseen tuhanteen aloituspaikkamäärään pääsemiseksi määrällisiä koulutustavoitteita korotettiin 855 tutkintoon yliopistojen tulossopimuksissa sopimuskaudella 2021–2024 (2017–2020 vastaava luku oli 590). Koulutustavoitteisiin pääsyn mahdollistamiseksi koulutusmääriä on lisätty myös eduskunnan tähän tarkoitukseen myöntämällä erillisrahoituksilla. Vuoden 2023 lisätalousarviossa varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksen lisäaloituspaikkoihin osoitetulla 6,3 miljoonalla eurolla rahoitettiin kaikkien seitsemän varhaiskasvatuksen opettajan koulutusta tarjoavan yliopiston aloituspaikkoja vuosille 2024–2025 yhteensä 360 aloittavalla opiskelijalla. Lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2023 harkinnanvaraista rahoitusta Helsingin yliopistolle ja Åbo Akademiille erillisten varhaiskasvatuksen erityisopettajan opintojen tarjoamiseen. Rahoituksella toteutetaan 28 suomenkielistä ja 28 ruotsinkielistä koulutusta.

Varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen hakijamäärät eivät ole merkittävästi muuttuneet vuodesta 2017 (vuonna 2017 oli 2740 hakijaa ja vuonna 2023 2 639 hakijaa), mutta aloituspaikkamäärän kasvaessa hakijoiden määrä paikkaa kohden on pienentynyt merkittävästi. Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden suoritti yliopistossa vuosina 2020–2022 yhteensä noin 1 900 henkilöä (reilut kuusisataa tutkintoa vuodessa) ja ammattikorkeakoulussa reilut kaksituhatta henkilöä. Varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuden suoritti ammattikorkeakoulussa samaan aikaan

lähes 200 henkilöä. Vuonna 2023 yliopistoissa suoritettiin 878 varhaiskasvatuksen opettajan tutkintoa. Yliopistojen seuraavan sopimuskauden 2025–2028 neuvottelut käydään vuoden 2024 aikana. Tässä yhteydessä sovitaan seuraavan sopimuskauden tutkintotavoitteista.

Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

6. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisesta ja riittävästä sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoisesta kohdennuksesta Suomen kaikissa osissa.

6. Varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta toteutetaan seitsemässä yliopistossa. Vuoden 2023 lisätalousarviossa varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksen lisäaloituspaikkoihin osoitetulla 6,3 miljoonalla eurolla rahoitettiin kaikkien seitsemän varhaiskasvatuksen opettajan koulutusta tarjoavan yliopiston aloituspaikkoja vuosille 2024–2025 yhteensä 360 aloittavalla opiskelijalla. Aloituspaiikkoja on tarjolla sekä suomen- että ruotsinkieliseen koulutukseen. Lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2023 harkinnanvaraista rahoitusta Helsingin yliopistolle ja Åbo Akademille erillisten varhaiskasvatuksen erityisopettajan opintojen tarjoamiseen. Rahoituksella toteutetaan 28 suomenkielistä ja 28 ruotsinkielistä koulutusta. Yliopistojen seuraavan sopimuskauden 2025–2028 neuvottelut käydään keväällä 2024. Tässä yhteydessä sovitaan seuraavan sopimuskauden tutkintotavoitteista.

Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

7. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvoston perustamassa varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumissa sovitetaan yhteen sekä suomen- että ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tulevaa ammatillista, ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutusta. Tavoitteena on kehittää kunkin koulutuksen osaamisalueet ja vahvuudet tunnistavat ja tunnustavat varhaiskasvatuslain tavoitteisiin ja lapsen edun kokonaisarvioon perustuvat uudet koulutus- ja urapolut. Samalla on varmistettava muutoksen aikana ja sen jälkeen varhaiskasvatuksen henkilöstön mahdollisuudet edetä urallaan kattavan ja ajallisesti tehokkaan täydennys- ja jatkokoulutuksen myötä.

7. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin ensimmäiselle toimikaudelle ajalle 14.2.2019–31.12.2020. Kehittämisfoorumin laatima koulutusten kehittämisohjelma sisältää yhteensä 22 kehittämis ehdotusta liittyen nopeasti muuttuvan toimintaympäristön edellyttämään vahvaan ammatilliseen osaamiseen, työvoimatarpeeseen vastaamiseen ennakkoinnilla ja joustavilla koulutuspoluilla, koulutusten välisen yhteistyön kehittämiseen sekä lisäksi varhaiskasvatuksen veto- ja pitovoiman vahvistamiseen koulutusten ja työympäristöjen laatua ja yhteistyötä kehittämällä. Kehittämis ehdotusten

toimeenpanon edistämiseksi asiantuntijaryhmä laati toimeenpanosuunnitelman. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi asetettiin toiselle toimikaudelleen (VKF II) ajalle 1.11.2021–31.12.2023. Uuden koulutusten kehittämisfoorumin tehtävänä oli muun muassa edistää toimeenpanosuunnitelman toteuttamista ja seuranta. Foorumin loppuraportti kehittämis ehdotuksineen julkaistaan alkuvuodesta 2024.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin vuosien 2022–2023 aikana. Arviointi tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen opetus-, johtamis-, kasvatusta- ja hoitotehtäviin kelpoisuuden tuottavien koulutusten sisällöllisistä kehittämistarpeista. Lisäksi arvioinnilla selvitetään, onko varhaiskasvatuksen opettajien ja muun henkilöstön koulutus alueellisesti tasalaatuisia. Arvioinnissa tarkastellaan yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettäviä varhaiskasvatuksen koulutuksia. Arvioinnin loppuraportti julkaistaan maaliskuussa 2024.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta

VNS 6/2018 vp – EK 52/2018 vp

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää liikunnan merkittäviä terveysvaikutuksia koskevan osaamisen ja tietoisuuden lisäämistä ja parantamista ja liikunnan lisäämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikilla palvelujen järjestämisen tasoilla neuvolatoiminnasta aina ikäihmisten hoivaan ja hoitoon;

3. Liikunnan terveysvaikutuksiin liittyvän osaamisen ja tietoisuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa on toteutettu useita toimenpiteitä sosiaali- ja terveysministeriön toimesta ja liikuntapolitiikan koordinaatioelimen koordinoimana. Sote-ammattilaisten osaamista liikkumisen merkityksestä osana sairauksien ennaltaehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta on edistetty viestinnän ja täydennyskoulutuksen keinoin. Liikkumista osana mielenterveyden edistämistyötä on edistetty osana kansallista mielenterveysstrategiaa ja mm. matalan kynnyksen toimipisteiden kautta, joissa liikkuminen ja harrastaminen ovat palveluissa sisällä. Sosiaali- ja terveysministeriö on tukenut avustuksin sote-järjestöjä, jotka järjestävät matalan kynnyksen liikuntapalveluja. Elintapaohjausta ja liikuntaneuvontaa on edistetty osana useita ministeriövetoisia ohjelmia. Kansanterveyden neuvottelukunnan alainen

jaosto (LIIRA) antoi vuonna 2023 suosituksen, miten liikuntaa ja ravitsemusta voisi käyttää soten työkaluna. Liikuntasektorille on tehty ammatillisen koulutuksen vähimmäisopiskelijavuosien lisäyksiä. Liikuntapolitiikan koordinaatioelin laati hyvinvointialueille ja kunnille yhdyspintaohjeistuksen siitä, miten liikuntaneuvonta ja elintapaohjaus tulisi sote-uudistuksen yhteydessä toteuttaa. Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen päättämistä toimenpiteistä kesken on vielä hyvän ikääntymisen turvaamiseen ja ikääntyvien palvelujen parantamiseen liittyvän laatusuosituksen toimeenpano.

Esko Ranto, ylijohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Liikunnan terveys- ja hyvinvointivaikutuksia koskevan osaamisen ja tietoisuuden lisäämiseksi tehtiin Kansanterveyden neuvottelukunnan alaisessa jaostossa suunnitelma ”Liikunnan ja ravitsemuksen hyödyntäminen hyvinvointialueilla ja yhdyspinnoilla”. Suunnitelma sisältää neljä osiota: 1) Varmistetaan toimivat yhteistyörakenteet ja toimintakäytännöt, 2) Otetaan näyttöön perustuvat suositukset ja vaikuttavat toimintamallit käyttöön, 3) Parannetaan ammattilaisten osaamista perus- ja täydennyskoulutuksen avulla ja 4) Seurataan liikunnan ja ravitsemuksen hyödyntämisen toteutumista ja vaikuttavuutta.

Suunnitelman toteuttaminen sisältyy Suomi liikkeelle -ohjelman toimeenpanoon ja se käynnistetään vuonna 2024.

Mari Miettinen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

7. hallitus edistää aktiivisesti koulujen, liikunta- ym. seurojen ja muun kolmannen sektorin toimijoiden kanssa yhteistyössä järjestettävää koulupäivän jälkeistä kerho- ja harrastustoimintaa ja harrastustakuun toteutumista kaikille lapsille ja nuorille perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta;

7. Harrastamisen Suomen malli on toteutettu ja se on myös viety lainsäädäntöön. Mallin lähtökohtana on tarjota peruskouluikäisille lapsille mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Mallissa on jo mukana noin 90 prosenttia Suomen kunnista ja mallin valtionavustuksiin on käytetty 14,5-17 miljoonaa euroa vuodessa. Harrastamisen Suomen mallin sisältö päätetään kuntakohtaisesti lasten esittämiin toiveisiin perustuen. Mallin yhteystahot päätetään kuntakohtaisesti, mutta kansalaisjärjestöt ovat laajasti mukana mallin toteuttamisessa.

Esko Ranto, ylijohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä

VNS 7/2018 vp – EK 53/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa yhteistyössä eri hallinnonalojen ja asiantuntijaorganisaatioiden kanssa tietopolitiikan ja tekoälyn eettisen näkökulman käsittelemistä selonteossa esitettyjen periaatteiden konkretisoimiseksi.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää tekoälyn eettisen näkökulman ja periaatteiden käsittelyä koulutusasteiden yhteisen oppimisanalytiikan viitekehyksen kehittämistyössä kansallisessa oppimisanalytiikkajaostossa. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama asiantuntijaryhmä on laatinut oppimisanalytiikan viitekehyksen, joka pyrkii jäsentämään oppimisanalytiikan keskeisiä näkökulmia analytiikan tekemisen tueksi Suomessa.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on yhteistyössä suomalaisen tiedeyhteisön kanssa laatinut tutkimuseettisen ohjeen hyvästä tieteellisestä käytännöstä (HTK).

Asia ei anna enää aihetta jatkotoimenpiteisin.

Juha Haataja, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

1. Valtioneuvosto asetti 14.7.2023 pääministeri Orpon hallituksen ministerityöryhmät. Yhteiskunnan uudistamisen ministerityöryhmä ohjaa hallitusohjelman toteuttamista digitalisaation, robotisaation ja tekoälyn hyödyntämisessä laajasti koko yhteiskunnassa sekä julkisessa hallinnossa. Sen toimialaan kuuluvat myös tietopolitiikan kysymykset. Digitoimisto myös asetettiin uudelleen, mutta siten, että siihen kuuluvat kaikki ministeriöt. Sihteeristön muodostavat liikenne- ja viestintäministeriö, valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Puheenjohtajuus kiertää näiden neljän ministeriön kesken. Keskeisin strategia-asiakirja on digikompassi. Merkittävän osan työstä muodostaa myös EU:n digitaalisen vuosikymmenen kansallisten toimenpiteiden koordinointi ja raportointi.

Digitoimistossa haetaan edelleen vakiintuneita toimintamuotoja, mutta se on jo nyt merkittävästi vahvistanut valtioneuvoston yhteistyötä digitalisaation, datatalouden ja tietopolitiikan koordinoinnissa. Tavoite on tiivistää edelleen yhteistyötä, koska yleisesti nähdään, että digitalisaation seuraavat askeleet vaativat poikkihallinnollista yhteistyötä. Digitoimiston kautta pyritään vahvistamaan myös yhteiskunnan muiden toimijoiden mahdollisuutta osallistua valmisteluun.

Erilaisia tekoälyn eettisiä ohjeita on laadittu kymmeniä esimerkiksi erilaisten kansainvälisten järjestöjen nimissä. Kansallisesti niitä ei haluttu toistaa, vaan niiden keskeinen sisältö tiivistettiin julkisen hallinnon huoneentauluksi (5/2023).

Olli-Pekka Rissanen, johtava asiantuntija, valtiovarainministeriö

Opintolainan nostaminen osana opintotukea

HE 171/2018 vp – EV 141/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että selvitetään vaatimus pienituloisista perheistä tulevien toisen asteen opiskelijoiden velvollisuudesta nostaa opintolainaa ennen kuin voi saada toimeentulotukea. Kenenkään opintie ei saa katketa jo toisella asteella rahanpuutteen tai lainanoton takia.

1. Opintolaina on osa opintotukea. Toimeentulotukea ei ole tarkoitettu opintojen pitkäaikaiseen rahoittamiseen, joten yleensä edellytetään, että 18 vuotta täyttäneet opiskelijat hakevat opintolainaa. Opintolainan nostamista ei kuitenkaan edellytetä alle 18-vuotiailta. Lainan hakemista edellytetään sekä ammatillisia opintoja että lukiota suorittavilta. Täysi-ikäiseltä ei kuitenkaan edellytetä opintolainan hakemista, jos se johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen. Esimerkiksi jos opiskelija on lastensuojelun jälkihuollossa, hänellä on vakava sairaus tai koulutuksella on kuntoutukselliset tai syrjäytymisen ehkäisyä tukevat tavoitteet. Perheen toimeentulotuki-asiakkuus voidaan ottaa huomioon. Opintotuen ja toimeentulotuen rajapintoja on mahdollista tarkastella pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan sisältyvän toimeentulotuen kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen

HE 194/2018 vp – EV 266/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtakunnallisten ja alueellisten vastuumuseoiden rahoituksen riittävyttä suhteutettuna laissa määrättyihin tehtäviin sekä alueellisten vastuumuseoiden määrää suhteutettuna maakunnan tai sen osan tarpeisiin ja erityispiirteisiin arvioidaan osana laajempaa uudistuksen seurantaa ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle seuraavan vaalikauden lopussa.

Museolain ja museoiden rahoitusjärjestelmän uudistus tuli voimaan vuoden 2020 alussa. Opetus- ja kulttuuriministeriö teki syksyllä 2019 päätökset museoiden hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuiksi sekä museoiden nimeämisestä alueellisiksi ja valtakunnallisiksi vastuumuseoiksi sekä rahoituksesta kaudelle 2020–2023.

Lokakuussa 2023 opetus- ja kulttuuriministeriö teki päätöksen museoiden ns. valtionosuuden perusvaltionosuudesta sekä valtakunnallisten vastuumuseoiden rahoituksesta vuosille 2024–2027. Samalla valtionosuuden piiriin hyväksyttiin kaksi uutta museota ja yhden museon osalta valtionosuus peruutettiin. Lisäksi yksi uusi museo nimettiin valtakunnalliseksi vastuumuseoksi. Käytettävissä olevien henkilötyövuosien määrä sekä valtakunnallisten vastuumuseoiden harkinnanvaraisen lisärahoituksen määrä pysyivät ennallaan. Alueellisten vastuumuseoiden rahoituksesta vuosille 2023 – 2026 ministeriö teki päätöksen syksyllä 2022. Alueellisten vastuumuseoiden sekä käytettävissä olevien henkilötyövuosien määrät säilyivät ennallaan.

Ministeriö seuraa uudistuksen tavoitteiden toteutumista, järjestelmän toimivuutta ja resurssien riittävyyttä erityisesti nelivuotisen rahoitus- ja raportointiedon perusteella. Tätä varten ministeriö käynnisti joulukuussa 2022 museolain uudistusta koskevan arvioinnin, jonka väliraportti valmistui 16.2.2023. Ministeriö antoi valtakunnalle selvityksen 23.2.2023 väliraportin pohjalta koskien erityisesti valtakunnallisten ja alueellisten vastuumuseoiden rahoituksen riittävyyttä suhteutettuna laissa määrättyihin tehtäviin sekä alueellisten vastuumuseoiden määrää suhteutettuna maakunnan tai sen osan tarpeisiin.

Arvioinnin loppuraportin oli tarkoitus valmistua keväällä 2023. Arvioitsijaa pyydettiin loppuraporttiluonnoksen toimittamisen jälkeen kuitenkin vielä täydentämään arviointia, jotta se antaisi riittävän kuvan uudistuksen toteutumisesta. Loppuraportin määräaika siirrettiin ja [Museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistuksen ja museopoliittisen ohjelman 2030 arviointi](#) julkaistiin 9.1.2024.

Eeva Teräsvirta, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne

HE 235/2018 vp – EV 242/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi, miten ylioppilastutkinnon uusi rakenne vaikuttaa lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen, ottaen erityisesti huomioon kahta tutkintoa suorittavat opiskelijat ja aikuisopiskelijat, ja antaa siitä sivistysvaliokunnalle selvityksen, kun uudistuksen toimeenpanosta on saatavissa seurantatietoa riittävästi.

1. Ylioppilastutkinnon uutta tutkintorakennetta, jossa kokelaan on suoritettava viisi koetta, koskevaa säännöstä sovelletaan niihin kokelaisiin, jotka aloittavat tutkinnon suorittamisen kevään 2022 tutkintokerrasta lukien. Vuonna 2023 ylioppilastutkinnon suoritti noin 30 000 kokelasta. Suoritettujen ylioppilastutkintojen määrä on pysynyt samalla tasolla kuin ennen rakenteen uudistamista. Keväällä 2023 uuden tutkintorakenteen mukaisen tutkinnon suoritti 96 prosenttia ylioppilaista ja syksyllä 2023 97 prosenttia. Vanhan rakenteen mukaisesti ylioppilastutkintonsa suorittaneet ovat saaneet riittävät hyväksytyt arvosanat tai opintonsa suoritettua vuoden 2023 puolella, vaikka tutkinto onkin aloitettu ennen vuotta 2022.

Kahta tutkintoa suorittavien määrä on ollut tutkintolautakunnan tilastoinnin mukaan pienoisessa laskussa viime vuosina. Muutokseen voivat vaikuttaa myös muut lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen toteutetut muutokset. Ammatillisen perustutkinnon tai ammatillisen koulutuksen kanssa samanaikaisen lukio-opintojen perusteella valmistui 1 883 ylioppilasta vuonna 2017, 1 634 ylioppilasta vuonna 2019, 1 603 ylioppilasta vuonna 2021 ja 1 500 ylioppilasta vuonna 2023. Ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon peräkkäisinä vuosina suorittaneista on saatavilla vertailukelpoista tilastotietoa uuden tutkintorakenteen ajalta vasta, kun vuoteen 2024 suoritettut tutkintotiedot yhdistetään Vipunen-tilastopalvelussa.

Tietopalvelu Vipusen käyttämien tietojen mukaan ammatillisen ja kahden/kolmen tutkinnon suorittaneiden määrässä ei ole tapahtunut kovin merkittäviä muutoksia viime vuosina. Tiedon erilaiset luokittelu- ja yhdistelyperusteet selittänevät tietojärjestelmä Vipusen eroja tutkintolautakunnan tietoihin.

Vuosi	Suorittajia
2019	1 470
2020	1 515
2021	1 377
2022	1 413
2023	1 383

Uuden tutkinnon rakenteen seurauksena Ylioppilastutkintolautakunta antoi uudet määräykset, miten ylioppilastutkinto voi valmistua hylätystä arvosanasta huolimatta. Tavoitteena oli, että tutkinnon vaikeustaso ei oleellisesti muutu, vaikka kokealta edellytetään vähintään viiden kokeen suorittamista. Jotta hylätty arvosana voi kompensoitua uuden rakenteen mukaisessa tutkinnossa, kokelaalta edellytetään

neljää hyväksyttyä koetta kohtuullisilla arvosanoilla. Aiempi kompensatiomenettely oli vaikeaselkoinen ja edellytti kokelaalta yleensä ennakosuunnittelua jo kokeisiin ilmoittautuessa. Vuonna 2023 kompensatiomenettelyllä valmistui noin 2 200 ylioppilasta. Kokelaat voivat valmistumisen jälkeen uusia rajattomasti hylättyä arvosanaa. Kompensointimenettelyllä on merkitystä tutkinnon läpäisyyn.

Uuden lainsäädännön myötä kokelas voi sisällyttää hylättyyn tutkintoon sisällyneet hyväksytyt kokeet uuteen tutkintoon kolmen vuoden ajan aiemmin suoritettujen kokeiden hyväksymisestä. Uudistuksen tavoitteena on ollut ehkäistä tilanteita, joissa tutkinto jää kokonaan suorittamatta ja nopeuttaa tutkinnon suorittamista. Vuonna 2023 noin 260 ylioppilasta sisällytti hyväksytyjä kokeita aiemmasta hylätystä tutkinnosta. Sisällyttäminen on mahdollistanut näille kokelaille sujuvan valmistumisen hylätystä tutkinnosta huolimatta.

Aikuisopiskelijoiden tutkinnonsuoritusten selvittäminen on ongelmallista, koska ylioppilastutkintolautakunnan tietojärjestelmissä ei ole eritelty kokelaita heidän opiskeleman opetussuunnitelman perusteella.

Tietojärjestelmä Vipusen tietojen mukaan lukion aikuisten oppimäärän opiskelleiden lukumäärät ovat olleet väheneviä. Muutoksen suunta on jatkunut jo pitkään. Siihen vaikuttavat mm. koulutustason yleinen nousu ja ammatillisten tutkintojen antama yleinen korkeakoulukelpoisuus.

Vuosi	Nuorten	Aikuisten
2019	28 707	897
2020	28 947	960
2021	29 763	690
2022	30 276	627

Heikki Blom, opetusneuvos, Opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus harkitsee uuden esityksen tekemistä englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämisen ja suorittamisen mahdollistamiseksi. Esityksessä tulee ottaa huomioon kansalliskielten asema ja perustuslain vaatimukset.

2. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmakirjauksen mukaan mahdollistetaan englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tiukasti rajatuin kriteerein. Varmistetaan, että englanninkielinen koulutustarjonta ei uhkaa kansalliskielistä koulusivistystä, vaan vahvistaa Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten toimijoiden ja paluumuuttajien joukossa. Valmistelu lainsäädännön muuttamiseksi hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti on käynnistetty. Tavoitteena on antaa asiaa koskeva hallituksen esitys eduskunnalle syysistuntokaudella 2024.

Heikki Blom, opetusneuvos, Opetus- ja kulttuuriministeriö

Esittävän taiteen edistäminen

HE 132/2020 vp – EV 164/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa lainmuutoksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia ottaen huomioon esittävän taiteen eri alat sekä erityisesti vapaan kentän toimijoiden asema ja antaa selvityksen sivistysvaliokunnalle kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on toimittanut sivistysvaliokunnalle 31.10.2023 (VN/30899/2023-OKM-1) selvityksen esittävän taiteen valtionosuusuudistuksen vaikutuksista esittävän taiteen eri aloihin ja erityisesti vapaan kentän toimijoiden asemaan.

Laki esittävän taiteen edistämisestä tuli voimaan vuoden 2022 alusta. Valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksyttiin 114 hakijasta 100 toimijaa. Näistä 31 oli musiikin ja 69 muun esittävän taiteen edustajaa. Kaikki aikaisemmin valtionosuutta saaneet toimijat säilyttivät asemansa ja ns. uusia toimijoita lain piiriin hyväksyttiin kaikkiaan 15. Uusista toimijoista yksi oli kuoro ja yksi jazzyhtye, kaksi sirkustaiteen ja kolme tanssitaiteen toimijaa. Uusia puheteattereita hyväksyttiin seitsemän.

Selvityksen mukaan valtionosuusuudistus on selkeyttänyt rahoitusta, keventänyt hallinnollista työtä ja tehnyt valtionosuusjärjestelmää ymmärrettävämmäksi. Rahoitussuunnitelma on lisännyt toiminnan ennakoitavuutta ja mahdollistanut kestävän ja laadukkaan toiminnan sekä sen kehittämisen. Valtionosuuden piiriin on muutosten jälkeen päässyt monimuotoisempia toimijoita, mikä omalta osaltaan lisää taiteen monimuotoisuutta ja kulttuurista moninaisuutta. Lisäksi pienemmät taiteen alat ovat päässeet osaksi esittävää taidetta mm. yhteistyömahdollisuuksien kautta. Muutoksen myötä henkilöstön tehtävänimikkeitä on selvennetty ja taiteellisia johtajia palkattu, mikä näkyy myös korkeatasoisempana ohjelmistona. Vapaan kentän

toimijat katsoivat, että uudistus on mahdollistanut ammattimaisemman toiminnan. Pidempiaikainen rahoitus on helpottanut toiminnan pitkäjänteistä suunnittelua ja mahdollistanut useamman työntekijän työllistämisen ja toimitilan vuokraamisen. Siten uudistus ja siihen myönnetty lisämääräraha ovat auttaneet yhteisöjä kehittämään toimintaansa. Myös tuotantotalojen ja -alustojen tunnustaminen koettiin tärkeäksi asiaksi esittävien taiteiden erilaisten toimintamuotojen monimuotoisuuden tukemisen kannalta. Uudistuksella on ollut merkittävä vaikutus vapaalla kentällä työskentelevälle noin 600 taiteilijalle.

Katri Santtila, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppivelvollisuuden laajentaminen

HE 173/2020 vp – EV 218/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksen ohella tulee edelleen jatkaa koko koulutuspolun uudistamiseksi ja vahvistamiseksi tähtääviä toimia, sillä ne tukevat ja ovat edellytyksenä myös oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden ja toimeenpanon onnistumisessa.

1. Koko koulutuspolun uudistamiseen ja vahvistamiseen tähtääviä toimia on käynnistetty syksyn 2023 aikana pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman pohjalta. Toimenpiteillä tähdätään muun muassa varhaiskasvatuksen laadun parantamiseen, oppimistulosten ja koulutustason nostamiseen, perustietojen ja -taitojen vahvistamiseen sekä koulutuksen työelämävastaavuuden parantamiseen. Erityisenä tavoitteena on varmistaa läpi koulutuspolun jatkuva oppilaiden ja opiskelijoiden riittävä opetus, ohjaus ja tuki.

Perustaitojen opettamista vahvistetaan niin, että perusopetuksen vähimmäistuntimäärää lisätään kolmella vuosiviikkotunnilla. Lisäykset kohdentuvat äidinkielen ja kirjallisuuden sekä matematiikan opetukseen vuosiluokilla 1–2 sekä 3–6. Tuntilisäyksiin on varattu pysyvää rahoitusta. Asetusmuutoksia valmistellaan niin, että ne tulisivat voimaan peruskouluissa 1.8.2025 alkaen. Perusopetuksen oppimisen tukea koskevan lainsäädännön uudistaminen on aloitettu ja tavoitteena on, että oppilaat saavat jatkossa nykyistä peremmin tarvitsemansa tukitoimet. Tuen saatavuuden parantamiseksi varmistetaan riittävät resurssit pysyvällä rahoituksella.

Lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa on käynnistynyt oppimisen tukea koskevien hallitusohjelman linjausten toimeenpano. Tarkoitus on, että oppimisen tuki selkeytyisi ja oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle yhtenäistyisi. Lisäksi tavoitteena on oppimisen tuen yhdenmukaistaminen

lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Uudistuksella muun muassa taataan lukio-opiskelijoille oikeus tukiopetukseen ja otetaan huomioon opiskelijoiden ohjauksen kehittäminen. Tavoitteena on, että asiaa koskeva hallituksen esitys valmistuu vuoden 2024 aikana.

Oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden saavuttamista edistävät ja uudistuksen toimeenpanoa tukevat myös toimet, joilla muun muassa uudistetaan perusopetuksen maahanmuuttajaoppilaille suunnattua valmistavaa opetusta ja arvioidaan S2-opetuksen toimivuutta sekä vakiinnutetaan niin kutsutun tasa-arvorahoituksen määrärahan taso. 2024 – 2026 määrärahan suuruus on vuositasolla 50 miljoonaa euro. Avustus on kohdennettu haasteellisilla alueilla toimiville kouluille ja päiväkodeille lisäopettajien ja avustajien palkkaamiseen. Lisärahoituksen myötä opetusryhmien toivotaan pienenevän, ja lisäävän opettajille aikaa kohdata jokainen oppilas myös yksilöllisesti.

Lisäksi on käynnistetty selvitys tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen eli TUVA-koulutuksen toimivuudesta. Selvitys valmistuu kevään 2024 aikana ja sen tuottaman tiedon pohjalta arvioidaan mahdollisia säädösmuutostarpeita.

Minna Bálint, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa hallitus huomioi perusopetuksessa tehostettua tukea, erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea saaneiden oppilaiden oikeuden tukeen toisella asteella ja nivelvaiheen koulutuksessa.

2. Oppivelvollisuus uudistuksessa on otettu huomioon lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa ja tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa perusopetuksesta toiselle asteelle siirtyneiden oppilaiden tuen tarpeet.

Lukiokoulutuksesta annetussa laissa säädetään opiskelijan oikeudesta erityisopetukseen tai muuhun oppimisen tukeen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tuki on toiminut vaihtelevalla tavalla eivätkä opiskelijat ole olleet yhdenvertaisessa asemassa oppimisen tuen saamisen osalta.

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään, että opiskelijalle voidaan antaa oppimisvalmiuksia tukevia opintoja osana tutkintokoulutusta, joka antaa hänelle edellytykset osallistua tutkintokoulutukseen ja osoittaa osaamistaan näytöissä. Lisäksi laissa säädetään opiskelijan oikeudesta erityiseen tukeen ja vaativaan erityiseen tukeen. Oppimisvalmiuksia tukevien opintojen järjestämisessä on ilmennyt haasteita. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) on tuottanut [Erityinen tuki voimavaraksi -arvioinnissaan](#) tietoa erityisen tuen järjestelyistä

ja niiden toimivuudesta ammatillisessa koulutuksessa. Arvioinnissa annettiin myös kehittämissuositukset erityisen tuen kehittämiseksi. Oppivelvollisuuslain ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen lain osalta tukitoimet määräytyvät lukio- koulutuksen tai ammatillisen koulutuksen laissa säädetyillä tavoilla.

Oppivelvollisuuslakiin ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen lakiin on tehty korjauksia, joiden myötä ammatillisessa koulutuksessa ja tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tulee arvioida opiskelijan erityisen tuen tarve, kun opiskelija on saanut erityistä tukea perusopetuksen aikana. Samalla myös tiedonsiirtoon ja hallintaan liittyen on tehty toteutumista turvaavat säännösmuutokset. Lukiokoulutuksen lainsäädännössä näitä säännöksiä ei ole. Säännösmuutosten tarkoituksena on edistää opiskelijoiden tuen tarpeen varhaista tunnistamista ja tukitoimien varhaista käynnistämistä tarpeen mukaisesti.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Nykyisin kaikki oppilaat ja opiskelijat eivät saa tarvitsemaansa tukea. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti syksyllä 2023 lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen kehittämiseksi työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella esitykset oppimisen tuesta lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Esi- tetyjen muutosten tavoitteena on selkeyttää ja yhdenmukaistaa oppimisen tukea myös suhteessa esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen valmisteluun sekä käsitteiden että oppilaiden toisen asteen koulutukseen ohjautumisen ja koulutusten nivelvaiheiden näkökulmasta. Tuen muotojen määrittelyssä otettaisiin huomioon koulutusten erityispiirteet. Hallituksen esitykset lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta annetaan eduskunnalle syksyllä 2024 ja lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 alussa.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja varmistaa sen, että erityistä tukea tarvitseville ja vammaisille nuorille taataan opintojen kannalta olennaiset tukivälineet.

3. Vuoden 2021 elokuussa voimaan astunut oppivelvollisuuslaki laajensi oppivelvollisuutta Suomessa. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkin- non tai ammatillisen tutkinnon. Laajennetun oppivelvollisuuden tarkoituksena on varmistaa, että kaikki perusopetuksen päättävät jatkavat opintojaan ja siirtyvät joko välittömästi tai nivelvaiheen koulutuksen jälkeen toisen asteen koulutukseen.

Tavoitteena on, että jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon. Tämä tarkoittaa, että myös vammaisilla ja erityistä tukea tarvitsevilla nuorilla on mahdollisuus saada opiskelupaikka ja tarvittavat tukipalvelut opintojensa tueksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö laati osana oppivelvollisuuden seurantasuunnitelmaa [raportin oppivelvollisten vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tukipalveluiden saatavuudesta ja kehittämistarpeista toisen asteen koulutuksessa](#). Raportissa esitettävät kehittämis ehdotukset viitoittavat tarvittavia jatkotoimia. Ne liittyvät muun muassa opiskelijoiden avustamista koskevien palvelujen selkeyttämiseen opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön välillä, vaatimaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opintososiaalisia etuuksia koskevien säännösten selkeyttämiseen, vaativan erityisen tuen aloituspaikkojen lisäämiseen yhteishaussa ja koulutuksen järjestämisen riittävien resurssien turvaamiseen, opiskeluhoitopalvelujen kehittämiseen ja saatavuuden varmistamiseen, tukipalvelujen koordinoimisen ja yhteistyön kehittämiseen koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueiden välillä sekä viranomaisyhteistyön kehittämiseen tukipalveluista tiedottamisessa ja palveluihin ohjaamisessa.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että erityistä tukea tarvitsevien ja vammaisten nuorten riittävä toisen asteen koulutuspaikkojen alueellinen saatavuus ja määrä turvataan ja sitä seurataan.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa edelleen vaatimaan erityiseen tukeen oikeutettujen oppivelvollisten koulutuspaikkojen riittävyyttä erityisesti TELMA-koulutuksen osalta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on 29.11.2023 päivätyllä lisäsuoritepäätöksellä lisännyt ammatillisille erityisoppilaitoksille yhteensä 121 tavoitteellista opiskelijavuotta vaatimaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutuksen varmistamiseksi. Tämä tarkoittaa noin 4,1 miljoonan euron lisämäärärahan kohdentumista erityisoppilaitoksille.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti syksyllä 2023 lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen kehittämiseksi työryhmän pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteiden mukaisesti selkeyttämään ja yhtenäistämään oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Esitettujen muutosten arvioidaan selkeyttävän ja yhdenmukaistavan oppimisen tukea myös suhteessa esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen valmisteluun sekä käsitteiden että oppilaiden toisen asteen koulutukseen ohjautumisen ja koulutusten nivelvaiheiden näkökulmasta. Myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) on ammatillisen

koulutuksen erityisen tuen [arvioinnissaan Erityinen tuki voimavaraksi](#) todennut tarpeen tuen tasojen ja muotojen rajapintojen selkeyttämisestä, mikä osaltaan edistää koulutuspaikkojen tarkoituksenmukaista kohdentumista. Hallituksen esitykset lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta annetaan eduskunnalle syksyllä 2024 ja lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 alussa.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että opinto-ohjauksen riittävät resurssit turvataan ja niiden saatavuutta seurataan.

6. Perusopetuslain 11 a pykälän mukaisesti oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista oppilaanohjausta. Sellaisella perusopetuksen oppimäärää suorittavalla oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista oppilaanohjausta (tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus). Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan 8. ja 9. vuosiluokalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi valtionavustuksia perusopetuksen oppilaanohjauksen kehittämiseksi vuosille 2021–2022 yhteensä 3 miljoonaa euroa. Valtionavustus oli tarkoitettu perusopetuksen oppilaanohjauksen toimintatapojen kehittämiseen ja uudistamiseen sekä alueellisen koordinaation ja vaikuttavuuden vahvistamiseen. Avustuksen tavoitteena oli kannustaa kuntia yhteistyöhön perusopetuksen oppilaanohjauksen kehittämisessä. Avustusta käytettiin myös oppivelvollisuuden laajentumisen yhteydessä 1.8.2021 alkaen käyttöön otettavan tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen paikallisten käytänteiden ja toteutuksen suunnitteluun. Opetus- ja kulttuuriministeriö tuki kehittämisverkostoja Itä-Suomen yliopiston ohjauksen koulutuksen toteuttamalla koulutus- ja koordinaatio-ohjelmalla.

Opetushallitus päivitti hyvän ohjauksen kriteerit. Hyvän ohjauksen kriteerit on suunnattu ensisijaisesti opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä oppilaanohjaajille ja opinto-ohjaajille arjen työkaluksi, jonka avulla voidaan varmistaa laadukas ohjaus jokaisella kouluasteella sekä yksilöllisillä opintopoluilla.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toteuttaa opinto-ohjauksen uusia muotoja koskevan arvioinnin (OHJA) vuosina 2022–2024. Arviointi on osa opetus- ja kulttuuriministeriön Opinto-ohjauksen kehittämisohjelmaa. Arviointi kohdistuu

oppivelvollisuuden laajentamisen mukanaan tuomiin uusiin tai vahvistettuihin opinto-ohjauksen muotoihin. [Väliraportti ensimmäisen vaiheen tuloksista](#) julkaistiin 16.11.2023.

Itä-Suomen yliopiston Ohjauksen koulutus toteuttaa vuosina 2023–2024 tutkimuksen tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen käytäntöjen perusteellisesta kuvaamisesta erilaisina seuraamuksineen. Tutkimuksessa tuotetaan perustavaa tietoa tehostetun henkilökohtaisen ohjauksen käytännön toteutumisesta erilaisissa kouluissa. Tavoitteena on kehittää tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta niin, että oppilaanohjaus olisi tuloksellista ja yhdenvertaista, yhteisöllistä ja koko kouluyhteisön jaetun ohjaustietoisuuden ja -toiminnan kannattelemaa.

Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjauksen kehittäminen on toteutettu osana Oikeus osata -ohjelmaa, opinto-ohjauksen kehittämisen ja ohjauksen laadun parantamisen osakokonaisuudessa. Ohjelmassa on kehitetty hakeutumisvaiheen ohjausta, erityisesti nivelvaiheissa, opintojen aikaista ohjausta sekä jatko-ohjausta, ml. opintojen aikainen urasuunnittelu. Lisäksi on luotu vaativan erityisen tuen valtakunnalliset ohjausmallit sekä laadittu hyvän ohjauksen kriteerit. Opetushallitus on myöntänyt valtionavustusta yhteensä 5,6 miljoonaa euroa ohjelmassa toteutettaville hankkeille.

Lukiokoulutuksessa ohjauksen kehittämishanke on toteutettu osana lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmaa. Lukiokoulutuksen järjestäjille myönnettiin 3,8 miljoonaa euroa avustuksina opinto-ohjauksen kehittämiseen vuonna 2022. Opetushallituksen ylläpitämän Lukioden kehittämisverkoston (LUKE-verkoston) yhteyteen on perustettu syksyllä 2022 opinto-ohjaajien verkosto, jonka tavoitteena on tukea lukioden opinto-ohjaajia lukiokoulutuksen toimintakulttuurin muutoksissa sekä pedagogiikan ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. Verkostossa levitetään lukioden laatutyöhön, opinto-ohjaukseen, korkeakoulu- ja työelämäyhteistyöhön sekä kansainvälisyyteen liittyviä käytäntöjä ja toimintamalleja. LUKE-verkoston kautta on mahdollisuus myös ohjauksen materiaalien jakamiseen, osaamisen kehittämiseen ja tapahtumien järjestämiseen.

Heli Nederström, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)
Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (ammatillinen koulutus)

Heikki Blom, opetus- ja kulttuuriministeriö (lukiokoulutus)

7. Eduskunta edellyttää, että oppilaalle tai opiskelijalle, jolla on oppimisvaikeuksia, neuropsykologisia ongelmia tai mielenterveyden haasteita, tulee järjestää riittävä ja tarvittava tuki koko koulutuspolulla mukaan lukien nivelvaiheen koulutus ja että tuen saatavuutta seurataan.

7. Opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt oppilaiden ja opiskelijoiden tukitoimien saatavuutta koko koulutuspolulla. Esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyönä valmistellussa muistiossa tarkasteltiin opiskelijoiden tuen tarpeita ja niihin vastaamista eri koulutusmuodoissa koko tuen ketjussa.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Nykyisin kaikki oppilaat ja opiskelijat eivät saa tarvitsemaansa tukea. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti syksyllä 2023 lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen kehittämiseksi työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella esitykset oppimisen tuesta lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Hallituksen esitykset on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2024 ja lait tulisivat voimaan vuoden 2025 alusta. Valmistelun taustamateriaalina käytetään muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyönä laadittua muistiota esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta koulutuspolulla oppilaalle ja opiskelijalle järjestettävästä tuesta ja sen saatavuudesta erityisesti opiskelijoille, joilla on oppimisvaikeuksia, neuropsykiatrisia ongelmia tai mielenterveydenhaasteita. Oppimisen tuen järjestelmän kehittämisessä nämä tarpeet otetaan huomioon koko koulutuspolulla.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. Eduskunta edellyttää, että sekä yksilöllisen että yhteisöllisen opiskeluhuollon riittävä määrä ja alueellinen saatavuus turvataan ja sitä seurataan.

8. Opiskeluhuollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013), perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Opiskeluhuoltoon sisältyvästä opiskeluterveydenhuollosta säädetään lisäksi Terveystieteidenhuoltolaissa (1326/2019, 17 pykälä) ja valtioneuvoston asetuksessa 338/2011. Opiskeluhuollon tavoitteena on oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen sekä varhaisen tuen turvaaminen. Opiskeluhuolto edistää oppilaitosyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä monialaisena yhteistyönä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu on turvattava. Opiskeluhuoltotyö sisältää yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä. Ensisijaisesti opiskeluhuoltoa toteutetaan ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstö toteuttaa näitä molempia, yhteisöllistä työtä yhteistyössä oppilaitoksen henkilökunnan kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakeja muutettiin vuoden 2022 alusta lukien siten, että lakiin sisällytettiin psykologeja ja kuraattoreita koskevat mitoitus- ja kuraattoritöiden kohti saa olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohti enintään 780 opiskelijaa. Psykologien osalta mitoitus tuli voimaan 1.8.2023. Opiskelu- ja oppilaitos- palvelut siirtyivät sote-uudistuksen myötä 1.1.2023 alkaen järjestettäväksi hyvinvointialueille ja niitä toteutetaan edelleen siten, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi vuosille 2021–2022 yhteensä 9,94 miljoonaa euroa valtionavustusta oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstömitoituksen laajentamisen vaatimiin toimenpiteisiin, erityisesti yhteisöllisen opiskelu- ja oppilaitos- palvelun vahvistamiseen esi- ja perusopetuksessa sekä lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa sekä vuosille 2023–2025 yhteensä 23,6 miljoonaa euroa yhteisöllisen opiskelu- ja oppilaitos- palvelun kehittämiseen esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisten koulutusta järjestäville vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)
Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

9. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan tukiope- tus myös oppivelvollisille, jotka opiskelevat valmentavassa koulutuksessa, ammatillisessa ja lukiokoulutuksessa.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

9. Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastaavasti oppivelvollisten käytössä niin lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen kuin tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen osalta. Oppivelvollisuus- ja koulutuksen yhteydessä myös laajennetaan ja yhtenäistään nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaatimaan erityiseen tukeen.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Nykyisin kaikki oppilaat ja opiskelijat eivät saa tarvitsemaansa tukea. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti syksyllä 2023 lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen kehittämiseksi työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella esitykset oppimisen tuesta lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Hallituksen esitykset lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta annetaan eduskunnalle syksyllä 2024 ja lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 alussa. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA-koulutuksen)

toimivuudesta on käynnistetty selvitys, jonka tulokset saadaan keväällä 2024. Selvityksen tulosten perusteella arvioidaan tukiopetuksen tarvetta TUVA-koulutuksessa ja päätetään tarvittavista jatkotoimista.

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan ammatillisen koulutuksen sekä valmentavan koulutuksen oppivelvollisille oikeus erityisopetukseen.

10. Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastaavasti oppivelvollisten käytössä niin lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen osalta. Oppivelvollisuus uudistuksen yhteydessä on laajennettu ja yhtenäistetty nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaatimaan erityiseen tukeen.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Nykyisin kaikki oppilaat ja opiskelijat eivät saa tarvitsemaansa tukea. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti syksyllä 2023 lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen kehittämiseksi työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella esitykset oppimisen tuesta lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Hallituksen esitykset lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta annetaan eduskunnalle syksyllä 2024 ja lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 alussa. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA-koulutuksen) toimivuudesta on käynnistetty selvitys, jonka tulokset saadaan keväällä 2024. Selvityksen tulosten perusteella arvioidaan erityisopetuksen tarvetta TUVA-koulutuksessa ja päätetään tarvittavista jatkotoimista.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

12. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa uudistuksen vaikutuksia oppilaitosverkostoon ja opiskelupaikkojen saatavuuteen alueellisen tasavaruuden näkökulmasta sekä suurilla kaupunkiseuduilla että harvempaan asutuilla seuduilla.

12. Oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa ja vaikutuksia seurataan vuosille 2020–2024 ulottuvan sidosryhmäyhteistyössä laaditun seurantasuunnitelman mukaisesti. Seurannan suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavat opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus. Havaittuihin epäkohtiin tullaan puuttumaan ohjeistuksella, järjestämislupiin liittyvällä säätelyllä tai lainsäädäntömuutoksilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on hallitusohjelman mukaisesti käynnistänyt valmistelun lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmien kehittämiseksi. Hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty myös ammatillisen koulutuksen toiminnan ohjauksen kehittämistä koskeva valmistelu. Tavoitteena on ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen parantaminen.

Ville Heinonen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

14. Eduskunta edellyttää, että S2/R2 -opetuksessa olevien tukea ja ohjausta kehitetään ja kielitietoinen opetus otetaan myös osaksi muuta opetusta. Oppilaitoksissa tulee myös seurata toteutuneita S2/R2 -opetustuntimääriä ja resursointia.

14. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti selvityksen suomi/ruotsi toisena kielenä (S2) -opetuksen toteutumisesta ja kehittämistarpeista varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Selvityksestä ilmenee, että S2-opetuksen kehittäminen edelleen edellyttää varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä yhteistyötä ja kansallista ohjausta. Keskeisiä kehittämishaasteita S2-opetuksessa ovat resurssien niukkuus ja täydennyskoulutuksen tarve sekä maahanmuuttotasaisten oppilaiden ohjaus koulutuspolkujen jatkuvuuden takaamiseksi. Koko koulutusjärjestelmän näkökulmasta on tarve tarkastella myöhään maahan muuttaneiden koulutuspolkuja siten, että koulutusjärjestelmä mahdollistaisi riittävän opetuskielen taidon kehittymisen. Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkentaa toimenpiteitä selvityksen pohjalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat käynnistäneet perusopetuksessa opiskelevien maahanmuuttotasaisten oppilaiden oppimis- ja koulunkäyntivalmiuksia tukevan toimenpideohjelman vuosille 2022–2026. Toimenpideohjelmaan on varattu 13 miljoonaa euroa vuosille 2021–2024. Toimenpideohjelmalla varmistetaan maahanmuuttotasaisten oppilaiden perustaitojen pitkäjänteinen, tietoon perustuva kehittäminen.

Toimenpideohjelmalla vahvistetaan perusopetukseen opetusta, oman äidinkielen opetusta sekä suomi/ruotsi toisena kielenä (s2/r2)-opetusta sekä kehitetään toimenpiteitä, joilla voidaan vahvistaa erityisesti perusopetuksen vuosiluokkien 7–9 maahanmuuttotasaisten oppilaiden kielitaitoa, opiskelu- ja koulunkäyntivalmiuksia sekä perustaitoja sekä varmistetaan sujuvia siirtymiä toiselle asteelle, sekä valmistavasta opetuksesta perusopetukseen.

Ohjausryhmän työ on jatkunut ja työn tueksi on perustettu neljä alatyöryhmää:

1. Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaiden integraatio perusopetukseen valmistavan aikana.
2. Opetuskielen ja muun tuen organisointi perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaan siirtyessä perusopetukseen.
3. Maahanmuuttotilanteen oppilaan ohjaaminen S2-opetukseen ja menettelytavat siirtymisessä S1-opetukseen.
4. Kielitietoisuuden opetuksen toteuttaminen eri oppiaineissa erityisesti perustaitojen vahvistamiseksi ja opettajien yhteistyön rakenteet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt valtionavustuksena ammatillisen koulutuksen strategiarahoitusta 3,8 miljoonaa euroa vuosille 2023–2024 vieraskielisen opetuksen kehittämiseksi sekä kotimaisten kielten opetuksen tarjonnan ja laadun parantamiseksi. Avustuksen avulla kehitetään pedagogisia malleja ja oppimateriaaleja vieraskielisen ammatillisen opetuksen, monipuolisten oppimisympäristöjen ja toimintamallien kehittämiseksi ja hyödyntämiseksi. Lisäksi parannetaan kotimaisten kielten opetuksen tarjontaa ja laatua.

Anna Mikander, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)
Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

15. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa huomioidaan kielelliset oikeudet ja että erityishuomiota kiinnitetään pätevien osaajien saamiseen molemmilla kansalliskielillä sekä joustavuuteen ruotsinkielisen tutkintoon valmistavan koulutuksen toteuttamisessa.

15. Kansalliskielistrategiassa todetaan, että ruotsinkielentaitoisen työvoiman saatavuus on tärkeää palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ruotsin ja suomen kielellä. Monilla aloilla on pula ruotsinkielentaitoisesta työvoimasta, mutta tilanteesta ei ole kattavaa kuvaa. Tästä johtuen strategia sisältää työ- ja elinkeinoministeriölle osoitetun toimenpiteen arvioida ruotsinkielisen työvoiman saatavuuskysymykset toteuttamalla säännöllisesti työnantajakysely, jossa huomioidaan ruotsinkielisen työvoiman saatavuus- ja rekrytointihaasteet, sekä kerätä myös muita ennakkointitietoja. Opetus- ja kulttuuriministeriölle on strategiassa osoitettu vastuu käyttää näitä ennakkointitietoja ruotsinkielisen koulutuksen suunnittelussa. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee lisäksi luoda tilannekuva ja tarkastella kaksikielisten alueiden korkeakoulujen koulutusvastuita ja varmistaa, että kielitaitoista henkilöstöä on niillä aloilla, joilla tarve on jo tunnistettu, ottaen huomioon aloittainen, alueellinen ja kielellinen saatavuus koulutuksen kohdentumisessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2023 pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaiset valmistelut ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteiden ja toiminnan ohjauksen uudistamiseksi. Tavoitteena on parantaa koulutuksen ja opetuksen laatua sekä sen vastaavuutta työelämän tarpeiden kanssa. Tässä valmistelussa huomioidaan ruotsinkielisen ammatillisen koulutuksen erityispiirteet, jotta ruotsinkielisen ammattikoulutetun työvoiman tarpeisiin voidaan vastata. Opetus- ja kulttuuriministeriö valmisteli vuonna 2023 lukiokoulutuksen valtakunnallisten erityistehtävien ja niihin liittyvien valtakunnallisten kehittämissuhteiden toimivuuden selvitystä. Selvitys käynnistyy vuoden 2024 aikana ja siinä tullaan arvioimaan erityisten koulutustehtävien tarjonnan riittävyyttä molemmilla kansalliskielillä.

Tärkeä toimenpide-ehdotus sekä koulutuspoliittisessa selonteossa, että ruotsinkielisen koulutuksen kokonaisselvityksessä on, että ruotsinkielisen koulutuksen kansallista koordinaatiota vahvistetaan. Opetus- ja kulttuuriministeriössä työskentelee virkamies, jonka tehtäväkuvaan kuuluu mm. varmistaa, että ruotsinkielisen koulutuksen erityispiirteet tulevat otetuksi huomioon koulutusta kehitettäessä. Ministeriössä toimii myös ruotsinkielisten palveluiden yhteistyöverkosto, jonka päätehtävänä on tukea ministeriötä ruotsinkielisten palveluiden kehittämisessä ja vahvistamisessa.

Petri Lempinen, ylijohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

16. Eduskunta edellyttää, että kansanopistojen pitkien linjojen oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien opiskelupaikkojen määrän riittävyys varmistetaan.

16. Hallituksen esityksessä todetun mukaisesti (s. 280) uudistuksen toimeenpanossa seurataan kansanopistojen järjestämän oppivelvollisuuskoulutuksen hakija- ja opiskelijamäärien kehitystä. Jos kansanopistojen oppivelvollisuuskoulutuksen tarve osoittautuu uudistuksen yhteydessä arvioitua suuremmaksi, opiskelijamäärää jatkossa nostetaan. Tarkastelu tehdään säännöllisesti. Ensimmäisen kerran se tehtiin vuoden 2023 keväällä. Opetushallituksen keräämien tilastotietojen mukaan 20.9.2021 kansanopistojen oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa opiskeli 521 opiskelijaa, kun rahoitusta on tälle koulutukselle varattuna noin 650 opiskelijalle.

Opetushallituksen 20.9.2022 keräämien tilastotietojen mukaan kansanopistojen oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa opiskeli 705 opiskelijaa. Koska kevätlukukauden opiskelijamäärä oli pienempi, talousarviossa oleva määräraha riitti rahoittamaan kaikki rahoituksen perusteena olevat opiskelijaviikot vuonna 2022.

Hallitus päätti hallitusohjelmassa kaksinkertaistaa kansanopistojen opistovuosi-koulutuksen opiskelijapaikkojen määrää kohdistamalla 3 miljoonan euron lisäys tähän koulutukseen vuodesta 2024 lukien. Lisäyksen jälkeen rahoitus riittää noin 1 250 opiskelijalle. Opetushallituksen 20.9.2023 keräämien tilastotietojen mukaan kansanopistojen oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa opiskeli 742 opiskelijaa.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Annika Bussman, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

17. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa turvataan jatkossakin soveltavien erikoiskurssien ja opintojaksojen sekä erityisen koulustehtävän lukioiden ja erikoislinjojen toimintaedellytykset.

17. Lukiokoulutuksen lakisääteinen rahoitus turvataan eduskunnan lukiokoulutukseen osoittamien määrärahojen mukaisesti. Lukiokoulutuksen rahoitus on yleiskatteellista ja sen kohdentamisesta päättävät koulutuksen järjestäjät. Erikoiskurssien ja opintojaksojen rahoittamiseen ei ole erikseen kohdennettua lakisääteistä rahoitusta. Erityisten koulustehtävien toteuttamiseen on vuosittain kohdennettavissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetyn suuruinen erillismääräraha. Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelman mukaisesti oppivelvollisuuden laajentamisen mahdollisia vaikutuksia lukiokoulutuksen opetustarjontaan selvitetään lukuvuoden 2023–2024 aikana. Opetushallitus vastaa selvityksen tekemisestä ja se valmistuu eduskunnan kevätistuntokaudella 2024.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

20. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksia ja toisen asteen maksuttomuuden toteutumista seurataan tieteellisen tutkimuksen avulla. Pitkäkestoisen seurannan päämääränä on oltava uudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumisen seuranta. Näitä ovat muun muassa koulutus- ja työllisyysasteen nouseminen sekä koulutuksellisen tasa-arvon kehittymiseen kiinteästi liittyvä lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääntyminen ja syrjäytymisen väheneminen.

20. Hallituksen esityksessä todetun mukaisesti uudistuksen vaikutuksista on tarpeen teettää myös riippumattomia ulkopuolisia arviointoja, ja uudistus olisi tarpeen ottaa huomioon myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointisuunnitelmissa. Oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden toteutumista ja vaikutusta seurataan ja arvioidaan oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon

seurantasuunnitelman (2020 -2024) mukaisesti kunkin seurattavan temaattisen kokonaisuuden osalta koko seurantakauden ajan seurantasuunnitelmassa tarkemmin kuvatulla tavalla.

Koko oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden toteutumisen, toimeenpanon onnistumisen ja vaikuttavuuden arviointi tehdään laajana tieteellisenä tutkimuksena. Kokoavassa riippumattomassa tutkimuksessa tullaan hyödyntämään teemakohtaisista seurannoista, selvityksistä ja arvioinneista saatavaa tietoa. Kokonaisselvityksen painopiste tulee olemaan uudistukselle asetettujen keskeisten tavoitteiden, erityisesti toisen asteen tutkinnon suorittamisasteen, koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisääntymisen, syrjäytymisen ehkäisyn, lasten ja nuorten hyvinvoinnin paranemisen sekä työelämään ja jatko-opintoihin siirtymisen, toteutumisen arvioinnissa. Koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tullaan tarkastelemaan myös kielellisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Toisen asteen tutkinnon suorittamisasteen sekä työelämään ja jatko-opintoihin siirtymisen osalta tutkimus tulee antamaan vasta alustavaa tietoa tavoitteiden toteutumisesta, sillä ensimmäiset oppivelvolliset valmistuvat yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta pääasiassa vasta vuonna 2024. Näiden tavoitteiden toteutumisen kattava arviointi edellyttää seuranta-aikaa pidempää tarkastelujaksoa. Työllisyysvaikutuksia pystytään seuraamaan käytännössä aikaisintaan vuodesta 2025 alkaen. Tämä aikataulu edellyttää mahdollisuutta hyödyntää Kansallista tulorekisteriä (Katre). Jos käytössä on vain Tilastokeskuksesta saatava työllistymistieto, niin tiedot saadaan myöhemmin.

Minna Bálint, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

21. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa huolehditaan myös saamenkielisten mahdollisuudesta saada opetusta omalla äidinkielellään ja edistetään riittävän saamenkielisen opetushenkilöstön saatavuutta.

21. Opetus- ja kulttuuriministeriön 6.2.2020 asettaman saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän loppuraportti julkaistiin 4/2021. Kehittämistyöryhmän tehtävänä oli tarkastella saamenkielisen varhaiskasvatuksen, saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminnan, saamelaisopetuksen ja -koulutuksen tilaa sekä tehdä tarvittavia esityksiä. Lisäksi työryhmä selvitti saamenkielisen opetushenkilöstön ja saamenkielisen oppimateriaalin saatavuutta. Saamen kielten etäopetuspilottia on vuodesta 2018 alkaen johtanut Utsjoen kunta ja sen koordinoinnista on vastannut Saamelaiskäräjät. Hankkeessa tarjotulla etäopetuksella pyritään tavoittamaan saamelaisalueen kuntien ulkopuolella olevia saamenkielisiä lapsia ja nuoria. Hankkeen tavoitteena on saattaa yhä useampi saamelaistaustainen

oppilas saamen opetuksen piiriin ja luoda saatujen tulosten ja kokemusten kautta edellytykset saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen valtakunnalliselle vakinaistamiselle. Etäopetuspilottihanke toteutetaan ajalla 1.8.2018–31.7.2024.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän loppuraportissa (2021) esitettiin, että saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta jatketaan katkeamatta hanketoimintana siihen asti, että toiminta vakinaistetaan opetuksen toiminnallisiin ja rahoitussääntöksiin tehtävillä muutoksilla. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi, on toteuttanut [saamen kielten \(pohjoissaame, inarinsaame, koltansaame\) etäopetuspilottin arvioinnin](#) vuonna 2022. Arvioinnissa selvitettiin elokuussa 2018 alkaneen etäopetuspilottin toimivuutta opetuksen järjestäjän, koulujen, opettajien ja oppilaiden näkökulmasta. Etäopetuspilottia rahoittaa opetus ja kulttuuriministeriö ja sen koordinoinnista vastaa Saamelaiskäräjät. Arviointi julkistettiin 18.1.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2021 harkinnanvaraista valtionavustusta Oulun yliopistolle saamenkieliseen varhaiskasvatukseen (kandidaatti) ja erityisvarhaiskasvatukseen (maisteri) opettajankoulutukseen vuosina 2022–2024. Ketterä korkeakoulu on ollut yksi opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamista opettajankoulutuksen kehittämishankkeista. Hanke päättyi 31.12.2022. Hanke on tarjonnut opettajan kelpoisuuteen kuuluvia opintoja niille, jotka haluavat opettaa saamen kieliä tai saamen kielillä. Vuonna 2022 hanke keskittyi erityisesti saamen kielten ja saamenkielisten opettajien kouluttamissuunnitelman laatimiseen sekä opettaja-opiskelijoille ja opettajille suunnattujen täydennyskoulutuskurssien järjestämiseen.

Saamelaisopetuksen pohjoismaisen yhteistyön kehittämiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö ja Saamelaiskäräjät järjestivät saamelaisopetuksen pohjoismaisen foorumin 2021.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

Anna Mikander, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

22. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppivelvollisuus uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia laajasti ja ryhtyy tarvittaviin toimiin mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi.

22. Oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa ja vaikutuksia seurataan vuosille 2020–2024 ulottuvan sidosryhmäyhteistyössä laaditun seurantasuunnitelman mukaisesti. Seurannan suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavat opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus. Havaittuihin epäkohtiin tullaan puuttumaan ohjeistuksella, järjestämislupiin liittyvällä säätelyllä tai lainsäädäntömuutoksilla.

Oppivelvollisuuden laajentamisen seuranta jakautuu seuraaviin hallituksen esityksen mukaisiin temaattisiin kokonaisuuksiin:

1. Oppivelvollisten hakeutuminen koulutukseen ja koulutukseen pääsy
2. Opinto-ohjaus ja koulutukseen kiinnittyminen
3. Opetus ja ohjaus
4. Erityinen tuki ja muut tukimuodot
5. Oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointi
6. Uudistuksen kustannusvaikutukset
7. Uudistuksen tavoitteiden toteutuminen ja vaikuttavuus

Seurantasuunnitelman mukainen oppivelvollisuusuudistuksen seuranta toteutetaan hyödyntämällä ensisijaisesti olemassa olevia rekistereitä ja muita tietolähteitä ja niihin sisältyvää pääosin määrällistä tietoa. Lisäksi tarvittaessa tehdään erillisiä kyselyjä, selvityksiä, tutkimuksia tai arviointoja.

Seurantasuunnitelmaan sisältyvissä tutkimuksissa ja arvioinneissa painottuu oppivelvollisuusuudistuksen käytännön toimijoiden eli opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sekä kuntien toiminta ja toiminnan uudistuminen oppivelvollisuuden laajentamista koskeva hallituksen esityksen ja uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi tarkastellaan opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen toimintaa esimerkiksi uudistuksen valmistelussa, viestinnässä, ohjauksessa ja neuvonnassa.

Seurantasuunnitelmassa esitettyjen seurantojen, selvitysten, tutkimusten ja arviointien lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus kannustavat informatio-ohjauksen ja mahdollisesti resurssien kohdentamisen kautta tutkimusryhmiä ja tutkijoita selvittämään oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa ja vaikutuksia eri tieteenalojen näkökulmista.

Minna Bálint, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lapsen tuen toteutuminen varhaiskasvatuksessa

HE 148/2021 vp – EV 195/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että lapsen tuen toteutumista ja resursointia varhaiskasvatuksessa seurataan ja sen pohjalta lapsen tukea koskevan sääntelyn muutostarpeista tehdään selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä ja lapsen tuen säännösten kehittämistä jatketaan

selvityksen esiintuomien muutostarpeiden pohjalta selkeyttäen mm. tuen portaiden määrittelyä ja kriteereitä sekä inklusion tarkempaa määrittelyä ja toteuttamista.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on tuen toteutumisen seurantaan koskien aloitettu kahden Itä-Suomen yliopistossa toteutettavan tutkimushankkeen osarahoi-
tus vuonna 2022. Tuen säädösten jatkokehittämisestä on julkaistu [Oikeus oppia -ohjelman mukaisen oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia valmistelleen työryhmän loppuraportti](#) marraskuussa 2022. Tuen säädösten jatkokehittämis ehdotukset ja tuen seurantaan liittyvien tutkimusten tulokset raportoidaan sivistysvaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä annettavassa selvityksessä.

Kirsi Alila, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa koko oppimisen tuen järjestelmän kokonaisuudistuksen koko koulutuspolulla varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle, jotta jokainen oppimisvaikeuksia kokeva ja tukea opinnoissaan tarvitseva saa tarvitsemansa tuen jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

2. Oikeus oppia -ohjelmaan kuuluvassa oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia valmisteleavassa työryhmässä on toteutettu vuoden 2021 aikana kaksi laajaa valtakunnallista selvitystä varhaiskasvatuksen tuen (OKM 2021:13) sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen nykytilasta esi- ja perusopetuksessa. [Varhaiskasvatuksen selvitys](#) tuotti ajantasaista tietoa kehityksen ja oppimisen tuesta sekä inklusiivisuudesta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa. Lisäksi selvitys tuotti esityksen kehityksen ja oppimisen tuen mallista ja lainsäädännön kehittämisen tarpeista. [Esi- ja perusopetusta koskeva selvitys](#) on tuottanut ajantasaista tietoa oppimisen tuen tarjoamisen periaatteista, tuen toteuttamisen käytännöistä kunnissa sekä sääntelyä ja ohjausta koskevista selkiyttämistarpeista. Selvitys on julkaistu tammikuussa 2022 (OKM 2022:6).

Varhaiskasvatuslain (540/2018) lapsen saamaa tukea koskeva muutos 1183/2021 on tullut voimaan 1.8.2022. Uudistuksessa lakiin lisättiin uusi tukea koskeva 3 a luku.

Oikeus oppia -ohjelmaan kuuluvan [oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia valmisteleavan työryhmän loppuraportti](#) on valmistunut marraskuussa 2022. Loppuraporttiin sisältyvät ehdotukset varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön tuen jatkokehittämistä ja muuta tuen kehittämistä koskien sekä perusopetuslakia sekä esi- ja perusopetuksen tuen toteuttamista koskevista muutoksista ajatellen oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistusta. Tukea koskevissa toimenpiteissä on huomioitu jatkumon muodostuminen varhaiskasvatuksesta

esi- ja perusopetukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on tuen toteutumisen seurantaan koskien aloitettu kahden Itä-Suomen yliopistossa toteutettavien tutkimushankkeiden osarahoitus vuonna 2022. Tuen säädösten jatkokehittämisestä on julkaistu [Oikeus oppia -ohjelman mukaisen oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia valmistelleen työryhmän loppuraportti](#) marraskuussa 2022. Tuen säädösten jatkokehittämisehdotukset ja tuen seurantaan liittyvien tutkimusten tulokset raportoidaan sivistysvaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä annettavassa selvityksessä.

Vuonna 2021 julkaistu korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelma sisälsi yhteensä 38 tavoitetta saavutettavuuden edistämiseksi. Tavoitteita asetettiin suunnitelmassa sekä korkeakouluille (koskien mm. opiskelijoiden ohjausta ja tukea) että opetus- ja kulttuuriministeriölle. Esitettyjen tavoitteiden mukaisesti ministeriö päätti ottaa korkeakoulujen saavutettavuussuunnitelmat osaksi ministeriön ja korkeakoulujen välistä ohjausprosessia. Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjeisti helmikuussa 2022 korkeakouluille toimitetussa ohjauskirjeessä korkeakouluja laatimaan omat saavutettavuussuunnitelmansa vuoden 2022 aikana korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman yleisten linjausten pohjalta laajasti korkeakoulu yhteisöä osallistaen. Erityistä huomiota suunnitelmassa pyydettiin kiinnittämään opiskelija-valintoihin ja opetuksen järjestämiseen (ml. kohtuulliset mukautukset, yksilölliset opiskelijajärjestelyt ja esteettömyys), opinto- ja uraohjaukseen (ml. tarveharkintainen tuki) ja kaikenlaisen häirinnän ja syrjinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen korkeakoulu yhteisössä. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti kesäkuussa 2023 korkeakouluille saavutettavuussuunnitelmia koskevan keskustelutilaisuuden jatko-toimista keskustelemiseksi. Korkeakoulut päivittävät suunnitelmansa seuraavalle sopimuskaudelle (2025–2028). Jatkossa korkeakoulujen saavutettavuussuunnitelmien tavoitteiden toteutumisesta seurataan osana korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välistä ohjausprosessia.

Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa esi- ja perusopetuksen oppimisen tukea koskevan lainsäädännön vuosien 2023–2025 aikana. Lähtökohtana on varmistaa oppilaalle hänen tarvitsemansa tukitoimet sekä riittävät resurssit tuen toteuttamiseen. Uudistaminen perustuu edellisellä hallituskaudella uudistamista valmistelleen Oikeus oppia -ohjelman työryhmän työhön (2020–2022) ja siihen liittyviin selvityksiin, kyselyihin ja kuulemisiin. Uudistamisen tavoitteena on selkiyttää esi- ja perusopetuksen oppimisen tukea koskeva lainsäädäntö kokonaisuudessaan, etenkin vähentäen opettajien hallinnollista työtä ja varmistaa riittävien tukitoimien saatavuus. Keskeisenä tavoitteena on vahvistaa ennaltaehkäiseviä tukitoimia korjaavien toimien rinnalla. Tavoitteena on, että esi- ja perusopetuksen

oppilas saa tukea oppimiseensa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Lainsäädännön uudistus on käynnistetty ja toteutetaan virkavalmisteluna opetus- ja kulttuuriministeriössä.

**Kirsi Alila, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
(varhaiskasvatus- ja esi- ja perusopetus)**

Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

VNS 1/2021 vp – EK 15/2022 vp

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa koko oppimisen tuen järjestelmän kokonaisuudistuksen koko koulutuspolulla varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle, jotta jokainen oppimisvaikeuksia tai muita oppimisen haasteita kokeva ja tukea opinnoissaan tarvitseva saa tarvitsemansa tuen jo varhaisessa vaiheessa, ja että oppimisvaikeuksien tuen tarpeen tunnistamisen sekä oikea-aikaisen ja vaikuttavan tuen saavutettavuuden parantamiseksi laaditaan kansallinen toimenpideohjelma;

6. Korkeakoulut laativat opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksesta vuonna 2022 omat korkeakoulukohtaiset saavutettavuussuunnitelmansa vuonna 2021 julkaistun korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman yhteisten suuntaviivojen pohjalta. Erityistä huomiota suunnitelmassa pyydettiin kiinnittämään opiskelijavalintoihin ja opetuksen järjestämiseen (ml. kohtuulliset mukautukset, yksilölliset opiskelujärjestelyt ja esteettömyys), opinto- ja uraohjaukseen (ml. tarveharkintainen tuki) ja kaikenlaisen häirinnän ja syrjinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen korkeakoulu-yhteisössä. Oppimisen tuki ja ohjaus on huomioitu korkeakoulujen suunnitelmissa niihin liittyviä korkeakoulukohtaisia tavoitteita ja toimenpiteitä on kuvattu. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti kesäkuussa 2023 korkeakouluille saavutettavuussuunnitelmia koskevan keskustelutilaisuuden suunnitelmia koskevista jatkotoimista keskustelemiseksi. Korkeakoulut päivittävät suunnitelmansa seuraavalle sopimuskaudelle (2025–2028).

Asia ei anna aiheutta jatkotoimenpiteisiin.

Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

7. osana varhaiskasvatustalainsäädännön ja perusopetuslainsäädännön uudistusta tulee huomioida maksuton varhaiskasvatus, kaksivuotisen esiopetuksen vakinaistaminen, joustava siirtymä ja yhteistyö esi- ja alkuopetuksen välille sekä yhtenäinen tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta

toiselle asteelle; lisäksi lainsäädännön kehittämisessä tulee huomioida osa-aikaisen varhaiskasvatuksen suhdeluvun määrittelyn korjaaminen, varhaiskasvatuksen vuorohoidon saavutettavuus, laadun kehittäminen sekä pienten koululaisten vuorohoidon järjestäminen;

7. Valtioneuvosto antoi koulutuspoliittisen selonteon eduskunnalle 8.4.2021. Selonteossa valtioneuvosto loi tilannekuvaa ja linjasi koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä aina 2040-luvulle ulottuen. Selonteossa esitetään koulutuksen ja tutkimuksen tavoitela sekä tarvittavat voimavarojen, rakenteiden ja ohjauksen muutokset, joilla vastataan ja vaikutetaan toimintaympäristön muutostekijöihin ja luodaan merkityksellisen elämän edellytykset kaikille. Koulutuspoliittisessa selonteossa esitettyjä toimenpiteitä on edistetty erilaisina kokonaisuuksina jo edellisellä hallituskaudella esimerkiksi Oikeus Oppia -kokonaisuudessa, jossa koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi toteutettiin tarveperusteisen rahoituksen vakiinnuttaminen varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen, tehtiin ehdotuksia lähikoulu- ja lähipäiväkotiperiaatteiden vahvistamiseksi sekä koronapandemian tasa-arvovaikutusten lieventämiseksi. Työryhmässä tehtiin myös esityksiä esimerkiksi lähikouluperiaatteen vahvistamiseksi sekä oppimisen tuen uudistamiseksi. Oikeus oppia -työryhmien loppuraportit on julkaistu syksyllä 2022.

Toimeenpanoa on jatkettu pääministeri Orpon hallituskaudella talousarvion sallimissa rajoissa. Tällä hallituskaudella pääministeri Orpon ohjelman mukaan pyritään edelleen nostamaan varhaiskasvatuksen osallistumisastetta erityisesti yli 3-vuotiaiden lasten osalta. Erityisiä toimia tulisi suunnata maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisasteen nostamiseksi varhaiskasvatuksessa. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu päättyy keuhällä 2024 ja kokeilun päättyttyä hallitus arvioi kokeilun tulokset ja valmistelee jatkotoimet. Seurantatutkimusta on myös tarkoitus jatkaa. Hallitusohjelmassa ei kuitenkaan ole varattu määrärahoja varhaiskasvatuksen kehittämistoimenpiteisiin.

Tommi Karjalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. hallitus valmistelee kokonaisvaltaisen ja tavoitteellisen toimenpideohjelman, jolla varmistetaan jokaisen oppilaan perusopetuksen aikana vaadittavien perustaitojen (lukutaito, kirjoittaminen, laskeminen) oppiminen;

8. Perusopetuksen osalta pääministeri Petteri Orpon hallituskaudella keskitytään perustaitojen ja -valmiuksien parantamiseen. Jokaisella peruskoulun päättävällä nuorella on oltava riittävät perustiedot ja -taidot toisen asteen opintoihin. Oppilailla ja opettajilla on oltava työrauha keskittyä oppimiseen ja opettamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa perustaitojen vahvistamista koskevan hallitusohjelman tavoitteen lisäämällä opetustuntimäärää perustaitojen, nimenomaan luku- ja

kirjoitustaidon sekä laskutaidon opetukseen kolmella vuosiviikkotunnilla. Viikkotunneista kaksi lisätään äidinkielen ja kirjallisuuteen vuosiluokille 1–2 ja yksi tunti matematiikkaan vuosiluokille 3–6. Samalla perusopetuksen opetussuunnitelmaa ei kuitenkaan laajenneta vastaavasti. Nämä lisätunnit antavat lisää aikaa käydä läpi nykyiset valtakunnalliset tavoite ja sisällöt sekä auttavat tuomaan työrauhaa opettajille ja oppilaille. Perustaitojen hallinta on edellytys myöhemmälle oppimisen kerryttämiselle.

Tommi Karjalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

9. hallitus jatkaa toimia koulutuksen tasa-arvon parantamiseksi ja segregaaation vähentämiseksi sekä maahanmuuttajien koulutuspolkujen vahvistamiseksi; tomissa pyritään purkamaan sukupuolen mukaan vahvasti jakautuneita oppimistuloksia ja koulutusvalintoja sekä vähentämään lasten kotitaustan vaikutusta oppimistuloksiin;

9. Tarveperusteisen rahoituksen (ns. ”tasa-arvoraha”) myöntämistä jatketaan pääministeri Orpon hallituskaudella. Avustuksella vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa kohdentamalla tukea niille päiväkodeille ja kouluille, jotka sijaitsevat sosioekonomisesti huono-osaisemmillä alueilla, vahvistetaan laadukkaiden oppimistulosten saavuttamista ja hyvinvointia ja pienennetään lapsi- ja opetusryhmäkokoja. Rahoituksen tarkoitus on vahvistaa varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen laatua, tasoittaa oppimiseroja ja ehkäistä segregatiota. Avustuksella on mahdollista palkata lisää opettajia ja avustajia. Näin vahvistetaan varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen laatua ja tasoitetaan oppimiseroja. Tarveperusteinen rahoitus vakiinnutettiin osaksi lainsäädäntöä lisäämällä lakiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta säännös erityisavustuksesta varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin. Laki astui voimaan 1.1.2023. Erityisavustuksen toteutumisesta ja sen määrästä päätetään kuitenkin erikseen valtion talousarviossa.

Korkeakoulut laativat opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksesta vuonna 2022 omat korkeakoulukohtaiset saavutettavuussuunnitelmansa vuonna 2021 julkaistun korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman yhteisten suuntaviivojen pohjalta. Korkeakoulujen suunnitelmissa on huomioitu korkeakoulutuksessa aliedustetut ryhmät, ja joissakin suunnitelmissa on kuvattu tavoitteita ja toimenpiteitä, joilla näiden ryhmien koulutukseen hakeutumista ja valintaa voidaan edistää. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti kesäkuussa 2023 korkeakouluille

saavutettavuussuunnitelmia koskevan keskustelutilaisuuden suunnitelmia koskevista jatkotoimista keskustelemiseksi. Korkeakoulut päivittävät suunnitelmansa seuraavalle sopimuskaudelle (2025–2028).

Tommi Karjalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (varhaiskasvatus ja esi- ja perusopetus)

Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

11. hallitus valmistelee kiireellisesti toimenpiteet (ml. aloituspaikat, läpäisyasteen parantaminen, avoimen korkeakoulutuksen väylä, saavutettavuus), joilla varmistetaan, että vähintään puolet ikäluokasta suorittaa korkea-asteen tutkinnon;

11. Hallitus on käynnistänyt toimenpidekokonaisuuden korkeakoulutuksen tarpeettoman kasautumisen ehkäisemiseksi. Toimenpiteet valmistellaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään vuoden 2024 kehysriiheen mennessä. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmässä on valmisteltu ehdotukset korkeakoulujen rahoitusmallin kehittämiseksi siten, että se sisältää nykyistä paremmat kannusteet ensikertalaisten aseman ja läpäisyn parantamiseen. Hallituksen tavoitteena on kohdistaa korkeakoulujen tutkintoon johtavan koulutuksen aloituspaikkamäärien lisäämiseen yhteensä 42,1 miljoonaa euroa vuosina 2024–2027. Korkeakoulujen edellytyksiä avoimen korkeakoulutuksen järjestämiseen ehdotetaan vahvistettavaksi muuttamalla opetuksesta perittävien maksujen enimmäismäärää 15 eurosta 45 euroon.

Sanna Hirsivaara, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

12. hallitus huolehtii koulutuksen saavutettavuudesta ja siitä, että tarvittava määrä osaajia on saatavilla joka puolella Suomea kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi, huomioiden molemmat kansalliskielet;

12. Korkeakoulujen vuonna 2022 laatimat saavutettavuussuunnitelmat sisältävät selvityksen korkeakoulun saavutettavuuden tilanteesta sekä mitattavissa olevat tavoitteet ja toteuttavat toimenpiteet saavutettavuuden edistämiseksi vuosina 2022–2024. Erityistä huomiota suunnitelmissa on kiinnitettävä opiskelijavalintoihin ja opetuksen järjestämiseen (ml. kohtuulliset mukautukset, yksilölliset opiskelijajärjestelyt ja esteettömyys), opinto- ja uraohjaukseen (ml. tarveharkintainen tuki) ja kaikenlaisen häirinnän ja syrjinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen korkeakoulu-yhteisössä. Korkeakoulut raportoivat ministeriölle saavutettavuussuunnitelmiansa tavoitteiden toteutumisesta ja niitä seurataan osana korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välistä ohjausprosessia.

Ministeriö tukee korkeakoulujen digivisiota sen tavoitteiden saavuttamisessa varmistamalla sen yhteentoimivuuden muiden julkisten digitaalisten palveluiden kehittämishankkeiden (mm. JOD) kanssa. Korkeakoulujen tarjontaa tuodaan jatkuvan oppimisen yhteiselle digitaaliselle alustalle.

Korkeakoulujen aloituspaikkoja lisättiin vuosina 2020–2023 useaan otteeseen. Kaikkiaan aloituspaikkalisäykset ovat yli 12 000. Vuonna on 2023 on valmisteltu valtion talousarvion 2024 mukaisia aloituspaikkalisäyksiä sosiaali- ja terveysalan sekä varhaiskasvatuksen opettajien koulutukseen. Lisäksi korkeakoulut ovat lisänneet tutkintotavoitteiden kasvattamisen myötä sisäänottojaan korkeakoulujen sopimuskaudella 2021–2024.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on hallitusohjelman mukaisesti käynnistänyt valmistelun lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmien kehittämiseksi. Hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty myös ammatillisen koulutuksen toiminnan ohjauksen kehittämistä koskeva valmistelu. Tavoitteena on ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen parantaminen.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)
Ville Heinonen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

13. hallitus käynnistää opintotukilainsäädännön kokonaisuudistuksen, jonka tavoitteena on mahdollistaa opiskelijoille riittävä toimeentulo opiskeluaikana ja opintojen tavoitteellinen eteneminen; opintotukea tarkastellaan myös osana sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuutta;

13. Hallitus on parantanut opintotuen riittävyyttä koulutuspoliittisen selonteon ehdotusten mukaisesti tekemällä opintorahaan indeksikorotuksia sekä korottamalla kohdennetusti opintorahan huoltajakorotusta (10 e/kk) vuodeksi 1.1.2023 osana lapsiperheiden tukipakettia. Lisäksi opintotuessa käytettäviä opiskelijan omia tuloja korotettiin opiskelijoiden työssäkäynnin helpottamiseksi 25 prosentilla vuonna 2022 ja vuoden 2023 alusta lukien pysyvästi 50 prosentilla verrattuna vuoden 2021 tasoon. Opintotuen kehittämistarpeita on käsitelty sosiaaliturvuudistuksen yhteydessä. Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti käynnistetään opintotuen kokonaisuudistus. Uudistuksen tavoitteena on turvata opiskeluaikainen toimeentulo, vahvistaa opintotuen kannustinelementtejä sekä tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

14. hallitus vahvistaa kasvatus- ja opetusalan vetovoimaa ja pitovoimaa, huolehtii perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä, kelpoisuusvaatimusten säilymisestä vähintään nykytasolla ja siitä, että alan henkilöstöllä on mahdollisuus osaamisen jatkuvaan kehittämiseen ja täydennyskoulutukseen kaikkialla Suomessa, huomioiden molemmat kansalliskielet;

14. Opettajankoulutuksen kehittämistä ja uudistamista on jatkettu toimijoiden yhteistyönä Opettajankoulutusfoorumissa. Opettajankoulutusfoorumin toiminnassa huomioidaan kaikki opettajaryhmät ja kaikkien koulutusasteiden opettajien koulutus opettajien peruskoulutuksesta jatkuvaan oppimiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi joulukuussa 2023 rahoitusta Opettajankoulutusfoorumin uuden nelivuotisen toimikauden (2024-2027) toteuttamiseen. Opettajankoulutusfoorumin toimintaa koordinoi Helsingin yliopisto ja toimintaa toteutetaan kaikkien opettajankoulutusta tarjoavien korkeakoulujen yhteishankkeena.

Opettajankoulutusfoorumin tehtävänä on mm. edistää Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman toimeenpanoa (kehittämisohjelma huomioi myös opetus- ja kasvatusalan veto- ja pitovoiman vahvistamisen näkökulman), opettajankoulutusten ajankohtaisia kysymyksiä, LUMA(TE)-strategian ja toimenpidesuunnitelman toteuttamista, koulutuspoliittisen selonteon opettajankoulutuksia koskevia tavoitteita ja toimenpide-esityksiä sekä tukea opettajankoulutusten laadun vahvistamista ja varmistamista.

Marjo Vesalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

16. koulutuspolitiikan rahoituksessa pyritään pitkäjänteisyyteen ja riittävään perusrahoitukseen hankerahoituksen sijasta ja että tarveperusteisesti koulutuksen perusrahoitusta ohjataan segregaaation vähentämiseksi ja koulutuksellisen tasa-arvon lisäämiseksi kaikkialla Suomessa;

16. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tavoitteet ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää korkeakoulutuksen ja tutkimuksen resurssien kasvattamista. Tarpeen vaatiessa on pohdittava myös koulutussektorilla käytävissä olevien resurssien priorisoimista ja sen edellyttämiä koulutusjärjestelmän sisäisiä resurssisiirtoja suomalaisten koulutustason nostamiseksi.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää resurssien kasvattamisen lisäksi koulutusjärjestelmän toiminnallisen tehokkuuden ja kustannustehokkuuden parantamista.

Riittävän perusrahoituksen rinnalla on säilytettävä riittävä kehittämis- ja ylläpitörahoitus esim. digitalisaation pitkäjänteiseen hyödyntämiseen.

Maarit Palonen, Opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

17. hallitus varmistaa koulutuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminnan oppilas- ja opiskeluhuollon oikea-aikaisen saatavuuden turvaamiseksi.

17. Opiskeluhuollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013), perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Opiskeluhuoltoon sisältyvästä opiskeluterveydenhuollosta säädetään lisäksi Terveydenhuoltolaissa (1326/2019, 17 pykälä) ja valtioneuvoston asetuksessa 338/2011.

Opiskeluhuollon tavoitteena on oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen sekä varhaisen tuen turvaaminen. Opiskeluhoito edistää oppilaitosyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä monialaisena yhteistyönä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu on turvattava. Opiskeluhoitotyö sisältää yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä. Ensisijaisesti opiskeluhoitoa toteutetaan ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Opiskeluhoitopalvelujen henkilöstö toteuttaa näitä molempia, yhteisöllistä opiskeluhoitoa yhteistyössä oppilaitoksen henkilökunnan kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia muutettiin vuoden 2022 alusta lukien siten, että lakiin sisällytettiin psykologeja ja kuraattoreita koskevat mitoitukset. Yhtä kuraattoria kohti saa olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohti enintään 780 opiskelijaa. Psykologien osalta mitoitus tuli voimaan 1.8.2023. Psykologi- ja kuraattoreiden mitoituksella voidaan turvata palvelut kaikille oppilaille ja opiskelijoille yhdenvertaisesti eri puolilla maata. Opiskeluhoitopalvelut siirtyivät sote-uudistuksen myötä 1.1.2023 alkaen järjestettäväksi hyvinvointialueille. Ne toteutetaan edelleen niin, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi vuosille 2023–2025 yhteensä 23,6 miljoonaa euroa yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisten koulutusta järjestäville vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille. Avustusten tavoitteena

on, että yhteisöllisen opiskeluhuollon ennaltaehkäisevä tuki sekä yksilökohtaisen opiskeluhuollon varhainen tuki ovat kaikkien oppilaiden ja opiskelijoiden saatavilla yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja yhdenvertaisesti.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)
Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

Psykoterapian puolesta – Kansalaisaloite psykoterapiakoulutuksen muuttamisesta maksuttomaksi

KAA 3/2021 vp – EK 19/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa psykoterapeuttikoulutuksen järjestämistä ja rahoitusta koskevien vaihtoehtojen selvittämistä ja ryhtyy selvitysten pohjalta pikaisesti tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta psykoterapeuttien ja muiden mielenterveystyössä toimivien henkilöiden riittävä saatavuus sekä palveluiden saatavuus molemmilla kansalliskielillä voidaan turvata.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö asettivat yhdessä vuoden 2021 keväällä hankkeen sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittämiseksi (ns. SOTEKO-hanke), jonka osana sosiaali- ja terveysministeriö toteutti selvitystyön psykoterapiakoulutuksen kehittämistarpeista.

Petteri Orpon hallituksen ohjelma sisältää kirjauksen, jonka mukaan psykoterapiapalveluiden saavutettavuutta vahvistetaan uudistamalla psykoterapeuttikoulutusta kaksiporaiseksi ja säätämällä ensimmäisen portaan koulutus maksuttomaksi. Psykoterapiakoulutusta koskeva hallituksen esitys tulee hallitusohjelman mukaan antaa vuonna 2025 ja sille on osoitettu määrärahat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan momentille 29.40.20 (Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot).

Juha Luomala, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Nuorisolain muuttaminen

HE 107/2022 vp – EV 109/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi tutkittuun tietoon perustuen Harrastamisen Suomen mallin toimivuutta sekä nuorten että harrastusta järjestävien toimijoiden kannalta ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin tarvittavien lainmuutosten valmistelemiseksi.

1. Harrastamisen Suomen mallin toimeenpano lakisääteisenä toimintana on alkanut 1.1.2023, kun asiaa koskevat säännökset lisättiin nuorisolakiin. Ensimmäiset muutetun nuorisolain mukaiset valtionavustukset Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen myönnettiin huhtikuussa 2023 ja avustuksilla tuetut harrastukset alkoivat elokuussa 2023. Malliin liittyvien mahdollisten lakimuutosten tarpeellisuuden arvioiminen edellyttää, että Harrastamisen Suomen mallin toiminnasta lakisääteisenä tehtävänä kertyy kokemuksia riittävältä ajalta, arviolta noin kahden vuoden kaudelta.

Harrastamisen Suomen mallista valmistui Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tekemä arviointi maaliskuussa 2023. Arvioinnissa todettiin, että Harrastamisen Suomen malli on lyhyessä ajassa lunastanut paikkansa merkityksellisenä toimintana lapsille ja nuorille sekä huoltajille, ohjaajille ja kuntien päättäjille. Lasten mielestä harrastukseen sitoutumisessa on erityisen tärkeää vuorovaikutus ja aito yhteys ohjaajan kanssa. Harrastuksen mieluisuutta lisäsivät myös mahdollisuudet vaikuttaa harrastuksen sisältöön, tekemisen laatu, paineettomuus ja yhteisöllisyys. Mieluisa ja maksuton harrastus vaikuttaa myönteisesti lasten yhdenvertaisuuteen ja koulujen arkeen. Harrastamisen Suomen mallin toiminnalle olisi paljon enemmän kysyntää kuin mitä tällä hetkellä pystytään tarjoamaan rahoituksen rajallisuuden vuoksi. Maksuttomuus mahdollistaa osallistumismahdollisuuden kaikille lapsille ja nuorille, taustasta riippumatta. Elämisen kustannusten noustessa maksuttoman harrastuksen merkitys kasvaa yhä suuremmaksi. Maksuttomuus antaa myös lapsille ja nuorille mahdollisuuksia kokeilla eri harrastuksia. Koulut ovat avainasemassa siinä, kuinka hyvin Harrastamisen Suomen mallin toimintaa on mahdollista toteuttaa koulupäivän yhteydessä. Raportissa ehdotetaan lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamista, harrastusten kokeilumahdollisuuksien lisäämistä ja valtakunnallisen tason tilasto- ja seurantatiedon keruuseen panostamista.

Henni Axelin, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisimman pian nuorisolain toimivuutta ja antaa siitä sivistysvaliokunnalle selvityksen.

2. Ryhtyessään valmistelemaan lakia nuorisolain muuttamisesta vuoden 2020 alussa, opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi osana säädösvalmisteluprosessia, että laki oli osoittautunut kokonaisuutena katsoen selkeäksi ja käytännössä toimivaksi, lukuun ottamatta eräitä laissa olevia yhteisöjen valtionapukelpoisuutta ja avustusprosessia koskevia säännöksiä, joita olisi tarpeen tarkistaa. Lisäksi lakiin katsottiin tarpeelliseksi valmistella uutena asiana säännökset Harrastamisen Suomen mallista. Nuorisolain muutetut ja lisätyt säännökset ovat tulleet voimaan vuoden 2023 alussa. Muutetun nuorisolain mukaisia valtionavustuksia koskevia säännöksiä on sovellettu ensimmäistä kertaa vuoden 2023 aikana, kun vuoden 2024 avustuksia on valmisteltu ja arvioitu. Nuorisolain mukaisia valtionavustuksia koskevia säännöksiä sovelletaan ensimmäistä kertaa vuonna 2024. Uusien säännösten toimivuutta on mahdollista ja tarkoituksenmukaista arvioida, kun säännösten soveltamisesta on kertynyt kokemuksia riittävältä ajalta, käytännössä joidenkin vuosien ajalta.

Henni Axelin, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Perusopetuslain 26 pykälän muuttaminen

HE 162/2022 vp – EV 128/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppilas- ja opiskeluhuollon palveluiden toimivuutta etenkin monialaisen yhteistyön näkökulmasta hyvinvointialueille siirron jälkeen.

Perusopetuslain 26 pykälän muutos liittyy sitouttavan kouluyhteisötyön kehittämis-toimintaan, joka on osa Oikeus Oppia -ohjelmaa. Ko. lainsäädännön muutos on vahvistettu 25.11.2022 ja se on tullut voimaan 1.8.2023 alkaen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut erityisavustuksen Helsingin yliopiston ja Jyväskylän yliopiston toteuttamalle tutkimushankkeelle perusopetuksen poissaoloista ja niihin annetun tuen vaikutuksista koulunkäyntiin. Tutkimuksessa selvitetään mm. moniammatillisten käytänteiden ja pedagogisten toimenpiteiden toimivuutta sekä niiden vaikutusta oppilaiden poissaoloihin. Hankkeen tutkimusraportti ilmestyy vuoden 2024 alkupuolella.

Marja Penttilä, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tekijänoikeuslain muutostarpeet

HE 313/2022 vp – EV 312/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tekijänoikeuslain toimivuutta ja vaikutuksia eri tahojen ja toimijoiden näkökulmista. Arvioinnissa tulee lisäksi huomioida perusoikeusvaikutusten punninta suhteessa sääntelyn tulkinta- ja soveltamiskäytäntöihin ja määrittelytarpeet erityisesti alkuperäisen ja edelleen lähettämisen suhteen. Arvioinnissa mahdollisesti havaittuihin epäkohtiin tulee puuttua valmistelemalla tarvittavat lainsäädäntömuutokset EU-oikeuden ja kansallisen liikkumavaran mahdollistamissa puitteissa.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on tarkasteltu tekijänoikeuslainsäädännön kokonaisuutta. Tekijänoikeus on kansainvälinen oikeudenala, joka perustuu kansainvälisiin sopimuksiin ja EU-lainsäädäntöön. Keskeisin kansallinen säädös on tekijänoikeuslaki. Edellä mainituista velvoitteista johtuen säännösten kansallinen liikkumavara on usein pieni.

Tekijänoikeuslainsäädäntö vaikuttaa laajasti yhteiskunnan eri osa-alueisiin. Sen vaikutukset kohdistuvat tekijänoikeudella ja tekijänoikeuden lähioikeuksilla suojattujen aineistojen tekijöihin ja muihin oikeudenhaltijoihin, käyttäjiin, luovasta työstä syntyvään talouteen sekä aineistojen taloudelliseen hyödyntämiseen ja muuhun käyttämiseen. Tekijänoikeutta on laissa rajoitettu yhteiskunnan tärkeiden intressien kuten sivistyksellisten oikeuksien ja sananvapauden toteuttamiseksi.

Eri sidosryhmillä on erilaisia ja erisuuntaisia intressejä tekijänoikeuteen. Yhdelle myönteinen muutos on usein toiselle vastainen. Konsensusta tekijänoikeuksien kokonaisuudesta on mahdotonta saavuttaa. Tämä vaikuttaa mahdollisuuksiin toteuttaa muutoksia ja niiden toteuttamistapaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä jatketaan asiakysymyksittäin sen arvioimista, miltä osin tekijänoikeuslain muuttaminen on tarpeellista ja mahdollista. Kansallinen liikkumavara arvioidaan kunkin asian yhteydessä.

2. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ja arvioi ehdotetun sääntelyn toimivuutta opetus- ja tutkimuskäytännössä oikeudenhaltijoiden, opettajien ja oppilaitosten näkökulmista ja sen perusteella valmistelee tarvittavat säädösmuutosesitykset.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriö on osallistunut Opetushallituksen ja Kopiosto ry:n toteuttaman, opettajien kokemuksia käyttöluvista ja rajoitussäännöksistä kartoittavan selvityksen suunnitteluun. Alkuvuodesta 2024 toteutettavassa selvityksessä saatavia tietoja voidaan käyttää myös sääntelyn toimivuuden arvioinnissa. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen Tieteelliseen tutkimukseen liittyvät tekijänoikeuskysymykset -tutkimus tuo niin ikään hyödyllistä tietoa tekijänoikeuslain vaikutuksista.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä kerätään tietoa eri sidosryhmien osalta tilannekuvan muodostamiseksi. Alustavia arvioita sääntelyn toimivuudesta voitaneen esittää vuoden 2024 lopussa.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tekijänoikeuslainsäädännön kokonaisuudistuksen tarpeen tekijänoikeusjärjestelmän läpinäkyvyyden sekä lainsäädännön selkeyden ja ymmärrettävyyden vahvistamiseksi kansallinen liikkumavara huomioon ottaen.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on arvioitu tekijänoikeuslain kokonaisuudistuksen tarvetta ja toteuttamismahdollisuuksia. Tekijänoikeuslain laajuus ja tietynasteinen vaikeaselkoisuus johtuu pitkälti siitä, että yhdessä ja samassa laissa säännellään sekä varsinaisesta tekijänoikeudesta (tekijät) että tekijänoikeuden lähioikeuksista (esittävät taiteilijat, äänite- ja elokuvatuottajat, lähettäjäryitykset, luettelon ja tietokannan valmistajat, valokuvaajat ja lehtijulkaisun kustantajat). Lakiin sisältyy myös lukuisia rajoitussäännöksiä sekä korvaus- ja lisensiointimekanismeja, joiden soveltaminen vaihtelee suojan kohteesta riippuen. Tekijöiden, oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien intressit poikkeavat toisistaan huomattavasti toimijoiden erilaisten roolien ja suojan kohteiden moninaisuuden vuoksi. Yhteen toimiva sääntely on tarpeen, koska tekijänoikeudet ja lähioikeudet esiintyvät usein yhtäaikaisesti samoissa kohteissa kuten musiikissa, elokuvissa ja eri digitaalisen median palveluissa.

Mahdollisuudet yhtenäistää ja yksinkertaistaa edellä kuvattua tekijänoikeussäännösten kokonaisuutta, joka perustuu useisiin kansainvälisiin sopimuksiin ja EU-lainsäädäntöön, ovat varsin rajalliset. Keskeiset yksinoikeudet, oikeuksien rajoitukset ja suojan kesto on säädelty yksityiskohtaisesti ja harmonisoitu kansainvälisesti. Kansalliset poikkeukset käytetystä käsitteistöstä tai käsitteiden yksinkertaistaminen tai poikkeaminen sopimusten ja EU-lainsäädännön systematiikasta ei ole useinkaan mahdollista. Tekijänoikeuslain kokonaisuudistukselle aiheutuisi lisäksi suuria haasteita myös suuresta pykälämäärästä, lukuisista eri suojankohteista koskevista erityissäännöksistä sekä eri tahojen ja toimijoiden hyvin erilaisista ja erisuuntaisista intresseistä. Kokonaisuudistuksen voidaan arvioida olevan myös pitkä prosessi, joka jättäisi tekijänoikeusmarkkinat epävarmaan tilaan vuosiksi.

Tekijänoikeuslainsäädännön kehittäminen on jatkuva prosessi. Opetus- ja kulttuuriministeriössä keskitytään tarkastelemaan yksittäisiä lakiin liittyviä asiakysymyksiä ja arvioimaan, miltä osin tekijänoikeuslain muuttaminen on tarpeellista ja mahdollista kansallisen liikkumavaran mahdollistamissa puitteissa. Asioita ja asiakysymyksiä tuodaan julkiseen keskusteluun mm. tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnassa sekä muulla tavalla tekijänoikeuden sidosryhmien ja viranomaisten kanssa.

Tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta voidaan parantaa myös lisäämällä tekijänoikeudellista koulutusta, osaamista ja tiedottamista. Tekijänoikeuden infrastruktuurin kehittäminen, jota ministeriössä edistetään myös Euroopan unionin tasolla, on keino, jolla tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta voitaisiin mahdollisesti konkreettisimmin ja parhaiten parantaa. Näihin liittyviä toimenpiteitä jatketaan.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksia koskevat säännökset

HE 46/2023 vp – EV 80/2023 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvausta koskevien säännösten toimivuutta korvausoikeuden piirissä olevien eri oikeudenhaltijoiden kannalta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin korvausoikeuden jatkokehittämiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuuden sisällyttää verkkokirjahyllyjen käyttäminen e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksen piiriin.

1.–2. Valtioneuvosto päätti 21.12.2023 ryhtyä lausumista aiheutuviin toimenpiteisiin.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

12 Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen

HE 134/2008 vp – EV 106/2008 vp

Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan lääkkeiden annosjakelua kehitetään edelleen lääkitysturvallisuuden ja henkilöstöresurssien tehokkaan käytön lisäämiseksi. Lääkeasioiden uudistusta jatketaan tiekartan pohjalta ja varmistetaan rationaalisen lääkehoidon toteutuminen tavoitteena parantaa väestön terveyttä ja toimintakykyä, lääkehoitojen vaikuttavuutta, turvallisuutta ja laatua sekä taloudellisuutta, yhdenvertaisuutta ja saatavuutta.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Palveluseteli

HE 20/2009 vp – EV 67/2009 vp

2. Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.

2. Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Asiakasmaksulakia (734/1992) uudistettiin osittain pääministeri Marinin hallituskaudella. Toteutetussa lakimuutoksessa ei tehty muutoksia liittyen palvelusetelin omavastuuosuuden huomioimiseen maksukaton kertymisessä, vaan asiakasmaksulain lähtökohtana on edelleen, että vain asiakasmaksulaissa säädetty asiakasmaksut kerryttävät maksukattoa. Palvelusetelistä ja sen arvosta säädetään palvelusetelilaissa. Palvelusetelilain sääntelyn peruseriaatteen mukaisesti palvelujen omavastuuosuuden määräytymisestä eroavat asiakasmaksulain mukaisista asiakasmaksuista, eivätkä palvelusetelin omavastuuosuudet siten myöskään kerrytä

asiakasmaksulaissa säädettyä asiakasmaksukattoa. Asiakkaalla on kuitenkin oikeus kieltäytyä palvelusetelistä, jolloin hyvinvointialueen tulee ohjata hänet hyvinvointialueen muilla tavoin järjestämien palvelujen piiriin.

Mahdollista muutosta asiakasmaksu- ja palvelusetelilakiin ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa nykymuotoisessa järjestelmässä, vaan tämä edellyttäisi asiakasmaksu- ja palvelusetelisääntelyn laajempaa uudistamista sekä tämän osana omavastuuosuuksien ja maksukaton perusteiden ja tason uudelleenmäärittelyjä. Uudistettaessa jatkossa asiakasmaksu- ja palvelusetelilakia voidaan sääntelyn peruseriaatteista riippuen samalla arvioida sitä, olisiko maksukaton kertymisessä mahdollista ja tarkoituksenmukaista huomioida myös palvelusetelin omavastuuosuudet.

Marjo Kekki, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus

HE 86/2011 vp – EV 78/2012 vp

Eduskunta edellytti 2.10.2012, että hallitus seuraa ja arvioi biopankkilainsäädännön toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Biopankkilakia (688/2012) muutettiin vastaamaan yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksia sekä henkilötietolain (523/1999) kumoamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) ja sen liitännäisten säännösmuutosten voimaantulosta aiheutuvia teknisluonteisia muutoksia. Biopankkilain muutokset tulivat voimaan 1.1.2024. Samaten annettiin lakimuutosta vastaava uusi asetus biopankin suostumus- ja hyväksyntäasiakirjasta, joka niin ikään tuli voimaan 1.1.2024.

Biopankkilain ohjausryhmä on asetettu toimikaudelle 1.3.2023–31.12.2024.

Sini Tervo, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta

HE 96/2015 vp – EV 57/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lainsäädännön vaikutuksia kehitysvammaisten oikeuksien toteutumiseen ja jatkaa itsemääräämisoikeutta koskevan sääntelyn kehittämistä.

Nykyinen itsemääräämisoikeushanke on käynnistetty sosiaali- ja terveysministeriössä kesäkuussa 2021. Hankkeella on seurantaryhmä, jonka tehtävänä on i) edistää, seurata ja tukea asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamista koskevaa työskentelyä ml. lainsäädännön valmistelua; ii) osallistua vaihtoehtojen ja ehdotusten sekä niiden vaikutusten arviointiin; sekä iii) tuottaa asiantuntijatie-toa ja -näkemyksiä valmistelun tueksi. Seurantaryhmä kokoontui ensimmäisen toimikautensa aikana (1.9.–31.12.2023) yhdeksän kertaa. Vuosien 2022–2023 aikana hankkeessa julkaistiin kolme erillistä oikeudellista selvitystyötä, jotka käsittelevät ikääntyneiden itsemääräämisoikeutta, lasten itsemääräämisoikeutta ja itsemääräämisoikeutta päihdehuollon palveluissa. Selvitystyöt toimivat tausta-aineistona lainsäädäntötyön käynnistämiseksi. Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan jatketaan asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuslainsäädäntötyötä, jonka tavoitteena on tukea ja vahvistaa itsemääräämisoikeutta ja varmistaa, että ihmisten perusoikeudet toteutuvat, kuitenkin siten, että asiakkaan turvallisuus ja yksilöllinen tarve voidaan huomioida kaikissa tilanteissa. Lainsäädäntöä kehitetään oikeudellisesti tärkeys- ja kiireellisyysjärjestyksessä. oikeudellista kiireellisyys- ja tärkeysjärjestystä koskeva päätöksenteko on sosiaali- ja terveysministeriössä vielä kesken.

Maija Miettinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus

HE 107/2015 vp – EV 103/2015 vp

Eduskunta edellyttää, että kielitaitovaatimuksen toteutumista lain toimeenpanossa seurataan ja tarkastellaan tarvetta laajentaa EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuutta. Seurannan yhteydessä tulee selvittää direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa.

Terveysthuollon ammattihenkilöistä annetun lain 18 a §:n mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön työnantajan tulee varmistua siitä, että ammattihenkilön kielitaito on hänen tehtäviensä edellyttämällä riittävällä tasolla. Terveysthuollon ammattihenkilöistä annetun lain nykytilaa ja uudistamistarpeita käsittelevä selvityshenkilöiden raportti on julkaistu vuonna 2018. Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistus ja se toteutetaan tavalla, jossa ammattioikeuksiin kytketään vain asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta välttämättömät ja oikeasuhtaiset edellytykset. Ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistuksessa tarkastellaan ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuutta sekä selvitetään direktiivin toimeenpanoa EU/ETA-jäsenvaltioissa osana hallituksen esitykseen sisältyvää kansainvälistä vertailua.

Henna Vidén, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut

HE 112/2015 vp – EV 108/2015 vp

2. Eduskunta edellyttää, että nyt säädettävän varallaolon maksullisuuden vaikutuksia lomituspalveluiden käyttöön ja käytänteisiin seurataan ja lomituksen kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan sen muutostarpeita.
3. Eduskunta edellyttää, että tuetun maksullisen lomituksen enimmäistuntimäärän riittävyttä ja rajauksen vaikutuksia maatalousyrittäjien jaksamiseen seurataan ja tuntimäärän muutostarpeita tarkastellaan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

2.–3. Vuonna 2022 sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin lomitusbainsäädännön kokonaisuudistusta, joka oli tarkoitus toteuttaa kahdella hallituksen esityksellä. Jälkimmäisessä hallituksen esityksessä oli tarkoitus käsitellä muun muassa varallaoloa ja tuettua maksullista lomitusta. Hallitusten esitysten valmistelu kuitenkin keskeytettiin syksyllä 2022. Pääministeri Orpon hallituksen hallituskaudella ei vielä ole tehty päätöstä lomitusbainsäädännön kokonaisuudistuksen aloittamisesta eikä siten linjauksia kokonaisuudistuksen sisällöistä ole vielä olemassa.

Mikko Rissanen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Tartuntatautilain vaikutukset hoitoon hakeutumiseen

HE 13/2016 vp – EV 168/2016 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana lain vaikutuksia ulkomaalaisten hakeutumiseen Suomeen tartuntatautien hoitoon, tästä aiheutuvia kustannuksia sekä tartuntatautien hoidon alueellisen yhdenmukaisuuden toteutumista. Hallituksen tulee seurannan perusteella tarvittaessa antaa viipymättä esitys eduskunnalle lainsäädännön muuttamiseksi.

1. Tartuntatautilainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2017 alussa. Tartuntatautilainsäädännön vaikutuksia on seurattu sosiaali- ja terveysministeriön, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä muiden tartuntatautien torjuntatyöhön osallistuvien viranomaisten toimesta lain voimaantulosta lähtien. Tartuntatautilain uudistuksen myötä ulkomaalaisten hakeutuminen tartuntatautien hoitoon Suomeen ei ole merkittävästi muuttunut. Tartuntatautien hoito toteutuu seurannan perusteella alueellisesti yhdenvertaisella tavalla. Seurannan perusteella tarvetta tartuntatautilainsäädännön muuttamiseen ei ole ilmennyt. Joka tapauksessa covid-19-pandemian myötä tartuntatautilain kokonaisuudistus on tarpeellinen ja tämä valmistelu on jo käynnistetty.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana tartuntatautien hoitoa saaneiden ulkomaalaisten henkilöiden nykyistä kattavamman rekisteröinnin tarpeen.

2. Henkilötunnuksen uudistamishankkeen tavoitteita toteuttava HE 132/2022 vp väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain sekä siihen liittyvien lakien muuttamiseksi esiteltiin VN:n yleisistunnossa 15.9.2022. Eduskunta lopetti työskentelynsä 3.3.2023 pidetyn täysistunnon päätyttyä ja Tasavallan presidentti julisti 29.3.2023 eduskunnan työn päättyneeksi vaalikaudelta 2019-2022. Hallituksen esitystä laiksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi ei eduskunnassa ehditty käsitellä ja sen käsittely raukesi.

Hallitus selvitti eduskunnan edellytysten mukaisesti rekisteröinnin tarpeen. Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Mirka-Tuulia Kuoksa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen

HE 100/2017 vp – EV 186/2017 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää etämyyntiä koskevat säännökset ottaen huomioon unionin oikeuden vaatimukset sekä KKO:n tuleva ratkaisu Visnapuutapauksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevassa valmistelussa tulee EU-oikeudellisten reunaehtojen ohella ottaa huomioon erityisesti se, että etämyyntiä koskevat ratkaisut eivät saa vaarantaa laissa säädetyn vahvuusrajan ylittävien alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuden säilyttämistä eivätkä suomalaisen elinkeinoelämän yhdenvertaisuutta ulkomaisiin kilpailijoihin nähden. Valmistelussa tulee ottaa huomioon myös valmisteverojen sujuvalle perinnälle asetettavat vaatimukset.

2. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus on päättänyt selkeyttää alkoholijuomien etämyyntiä koskevaa sääntelyä yksiselitteiseksi siten, että suomalaisilla olisi jatkossa oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisissa EU-maissa toimivilta yrityksiltä. Hallituksen esityksen valmistelu käynnistetään sosiaali- ja terveysministeriössä vuoden 2024 aikana.

Mirka-Tuulia Kuoksa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Kansalaisaloite; Eutanasia – aloite hyvän kuoleman puolesta

KAA 2/2017 vp – EK 9/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto asettaa laajapohjaisen asiantuntijatyöryhmän selvittämään elämän loppuvaiheen hyvää hoitoa, itsemääräämisoikeutta sekä saattohoitoa ja eutanasiaa koskevia sääntelytarpeita ja tarvittaessa antaa selvitystyön pohjalta eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi.

Asiantuntijatyöryhmä työskenteli 2018-2021. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaan säädöksiin selkeytetään oikeus saattohoitoon, joka turvaa hyvän elämän loppuvaiheen hoidon riippumatta ihmisen asuinpaikasta tai hoitopaikasta. Lainsäädännön muutostarpeiden kartoitus tehdään hallituskauden aikana.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaaminen Tapaturmavakuutuslain 41 d pykälän muuttaminen siten, että tuo mielivaltaisuus poistuu

KAA 4/2018 vp – EK 39/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee esityksen vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaamiseksi ja antaa eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi vuoden 2020 kevätistuntokaudella. Tässä yhteydessä on selvitettävä vakuutuslääkäreiden lausuntojen muotovaatimusten kirjaamista lainsäädäntöön.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin. Hallituksen esityksessä (HE 213/2020) ehdotetut työtapaturma- ja ammattitautilain sekä eräiden muiden sosiaalivakuutuslakien muutokset tulivat voimaan 1.7.2021 (lait 207–212/2021).

Kirsi Terhemaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus

HE 54/2018 vp – EV 201/2018 vp

Eduskunta hyväksyi 15.1.2019 lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelutyön ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain kokonaisuudistukseksi.

Euroopan komissio antoi 14.7.2022 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ihmisessä käytettäväksi tarkoitettujen ihmisperäisten aineiden laatu- ja turvallisuusvaatimuksista ja direktiivien 2002/98/EY ja 2004/23/EY kumoamisesta (COM (2022) 338 final). Asetusehdotuksen käsittely on edennyt kolmikantaneuvotteluihin.

Hyväksytyksi tullessaan asetuksella on merkittäviä vaikutuksia ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annettuun lakiin. Euroopan komission säädösvalmistelu on ollut sosiaali- ja terveysministeriön tiedossa jo ennen asetusehdotuksen antamista, joten kansallisen lain kokonaisuudistuksen edistäminen on viivästynyt asetusehdotusta odottaessa ja viivästyy edelleen asetusehdotusta käsittelyn ajan. Kansallisen lainsäädännön muutosten valmisteluun ryhdytään välittömästi asetusehdotuksen hyväksynnän jälkeen.

Sini Tervo, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen

HE 237/2018 vp – EV 317/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että sijaishuollossa olevien lasten oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin sekä lastensuojelulakiin sisältyvien rajoitusten käyttöä arvioidaan ja selkeytetään osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämistä koskevan lainsäädännön valmistelua.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan jatketaan asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuslainsäädäntötyötä, jonka tavoitteena on tukea ja vahvistaa itsemääräämisoikeutta ja varmistaa, että ihmisten perusoikeudet toteutuvat, kuitenkin siten, että asiakkaan turvallisuus ja yksilöllinen tarve voidaan huomioida kaikissa tilanteissa. Lainsäädäntöä kehitetään oikeudellisessa tärkeys- ja kiireellisyysjärjestyksessä. Lisäksi hallitus uudistaa lastensuojelulainsäädännön. Uudistuksessa varmistetaan lapsen edun, hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutuminen rajoitustoimien käytön edellytyksiä selkeyttämällä. Eduskunnan lausuman sisältämä asia tullaan arvioimaan osana hallitusohjelman mukaista lastensuojelulainsäädännön uudistamista.

Tiina Muinonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi

HE 71/2019 vp – EV 80/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arvioinnin sekä ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että hallitus uudistaa lastensuojelulainsäädännön. Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmä arvioidaan osana tätä työtä ja mahdolliset säädösmuutokset toteutetaan niin ikään osana uudistusta.

Tiina Muinonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuu

HE 129/2020 vp – EV 197/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy selvittämään asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuun siirtämistä asiakkaalta viranomaiselle.

1. Eduskunnan lausuman jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuun siirtämistä koskevan selvityksen, jonka lähtökohtana oli eduskunnan lausuman mukaisen tavoitetilan toteuttaminen. Selvitys toteutettiin syksyllä 2021 – keväällä 2022, ja siinä keskityttiin erityisesti seurantavastuun siirtämiseen liittyviin tietojärjestelmien kehittämistarpeisiin ja -mahdollisuuksiin. Asiakasmaksukaton seurantavastuun siirtämiseen ja maksukaton seurannan hallinnointiin liittyvät keskeisesti juuri tietojärjestelmäkysymykset, koska asiakasmaksujen tai maksukaton hallintaan ei nykyisin ole yhteentoimivia tiedonhallinnan malleja tai tietojärjestelmiä. Tehdyn selvityksen tuloksia voidaan jatkossa hyödyntää maksukattoa koskevan sääntelyn uudistamisessa sekä tietojärjestelmien kehittämisen jatkotyössä.

Selvityksen perusteella yhteinen kansallinen tietovaranto ja keskitetty tiedonhallinta olisi tarkoituksenmukaisin toteutusvaihtoehto maksukaton hallintaan. Mallissa hyvinvointialueiden asiakasmaksuja hallinnoivat järjestelmät integroitaisiin yhteiseen kansalliseen tietovarantoon. Osana tätä toteutusvaihtoehtoa tunnistettiin mahdollisuus tehdä tekninen toteutus myös osaksi Kanta-palveluita. Yhteisen tietovarannon avulla maksukaton ajantasainen tilanne seuraisi asiakasta riippumatta siitä, missä hän asioi. Selvityksen seurauksena muutosta tukeva tietojärjestelmäkehitystyö on huomioitu sote-tiedonhallinnan kehittämistarpeiden priorisoinnissa. Muutoksen toteuttaminen edellyttäisi myös säädösmuutoksia, joita ei ole suunniteltu toteutettavaksi tällä hallituskaudella.

Marjo Kekki, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely

HE 212/2020 vp – EV 71/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaa koskevan sääntelyn kokonaisuudistuksen valmistelua.

Eduskunta hyväksyi sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kokonaisuudistusta koskevan uuden asiakastietolain (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023)) huhtikuussa 2023.

Lausuma ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeva lainsäädäntö sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antaminen

HE 241/2020 vp – EV 111/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi huolellisesti uudistuksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia kuntien rahoitukseen ja kuntien talouden tasapainoon sekä alueelliseen kehitykseen ja hyvinvointierojen tasaamiseen.

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen toimeenpanoa tehtiin yhdessä keskeisten ministeriöiden ja muodostuvien hyvinvointialueiden kanssa. Varsinainen toimeenpanotyö päättyi vuoden 2023 alussa, jolloin järjestämisvastuu siirtyi onnistuneesti hyvinvointialueille.

Vuoden 2023 aikana ministeriöt (sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö ja sisäministeriö) kävivät kahdet neuvottelut alueiden kanssa varmistaakseen toimeenpanon etenemisen myös järjestämisvastuun siirtymisen jälkeen. Lisäksi seuranta-arviointia toteutettiin muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön

selvityksen, hyvinvointialueiden selvityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä valvovien viranomaisten arviointiraporttien pohjalta. Ministeriöt myös jatkoivat vuorovaikutteista yhteydenpitoa alueiden kanssa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Antti Kuopila, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

1. Kuntien valtionosuusjärjestelmään tehtiin sote-uudistuksen yhteydessä vain välttämättömät muutokset. Uudistuksen jälkeen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita arvioidaan suhteessa kuntien jäljelle jääviin tehtäviin ja toimintaympäristön muutoksiin.

Valtiovarainministeriö asetti 31.8.2023 kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelua varten valmisteluryhmän. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantumisen ja TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Uudistuksen lähtökohdaksi otetaan tavoite varmistaa eri kokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa, ottaa huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden demografisen kehityksen sekä vahvistaa kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytykset investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia.

Osana valtionosuusuudistusta arvioidaan verotuloihin perustuvan tasauksen piirissä olevien verojen tarkoituksenmukaisuutta ja tasauksen tasoa. Samalla tarkastellaan tasauksen piirissä olevien verojen määrää ja tasauksen suuruutta. Peruseriaatteena on, että kuntien alueella syntyvästä verotulosta mahdollisimman suuren osan tulee jäädä kuntien omaan käyttöön, kuitenkin kaikkien kuntien elinvoima ja kuntien välinen rahoituksen tasapainoisuus huomioiden.

Ennen laajemman uudistuksen valmistumista hallitus seuraa tarkoin kunkin kunnan mahdollisuuksia selviytyä kasvavasta palvelukysynnästä ja -kustannuksista erityisesti varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa, ja reagoi niihin. Lisäksi vahvistetaan erityisesti kuntien ja kaupunkien investointikykyä.

Sote-uudistuksen vaikutusarvioita on täsmennetty syksyllä 2023, kun käytettävissä on ollut lopulliset tiedot vuoden 2022 tilinpäätöksistä kunnissa. Käytettävissä on lopulliset laskelmat kuntien talouden tasapainotilanteen muutoksesta sote- ja pelastustoimen tehtävien siirtyessä kunnista hyvinvointialueille. Pysyvästi kuntien talouden muutoksia arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa (JTS) ja kuntatalousohjelmassa kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä. Näiden lisäksi valio-kuntakäsittelyjen aikana on esitetty toiveita arvioida kuntien talouden kehitystä

pitemmällä aikavälillä. Jatkossa vastaavia laskelmia on tarkoitus päivittää säännöllisesti, erityisesti kun kuntien taloudesta saadaan ensimmäisiä toteumatietoja vuodesta 2023. Keskipitkän aikavälin laskelmia on päivitetty JTS-valmistelun aikana.

Markku Nissinen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto turvaa kasvukaupunkien investointikyvyn seuraamalla uudistuksen vaikutuksia kaupunkien kykyyn investoida kestäväan kasvuun ja MAL-velvoitteiden hoitamiseen sekä ryhtymällä toimiin, mikäli jonkin kasvukaupungin toiminta- ja investointikyky heikkenisi uudistuksen seurauksena.

2. Sote-uudistuksen myötä kunnilta siirtyy sote- ja pelastustoimen tehtävien kustannuksia vastaavasti yhtä paljon tuloja, toisin sanoen kustannusten ja tulojen siirto on koko maan tasolla kustannusneutraali. Lähtökohtaisesti suuret kuntakohtaiset muutokset kustannusten ja tulojen siirrossa rajataan valtionosuusjärjestelmään sisällytettävällä tasauselementillä pysyvästi enintään +/- 60 euroon asukasta kohden. Edellä mainittu enimmäismuutos on voimassa viiden vuoden siirtymäajan jälkeen eli vuodesta 2027 lähtien. Uudistuksen voimaantulovuonna muutokset rajataan nolnaan ja siitä eteenpäin porrastetusti muuttuen vuosittain enintään +/- 15 euroa per asukas pysyvään +/-60 euroon per asukas. Tässä tulee kuitenkin huomioida se oleellinen asia, että vain tasauselementti kiinnitetään pysyväksi uudistusta edeltävän vuoden poikkileikkaustilanteen perusteella ja muut tulot ja kustannukset (eli pääosa) kehittyvät ja muuttuvat normaaliin tapaan.

Edellä mainitut muutokset ja niiden rajaukset koskevat siis kaikkia kuntia, myös kasvukaupunkeja. Kunnat rahoittavat investointinsa lopulta aina tulorahoituksellaan, joka tiivistyy vuosittaisen käyttötulojen ja -kustannusten erotusta kuvaavaan vuosikatteeseen. Kunnat kattavat vuosikatteellaan sekä suorat investointimenot että lainat, joita on otettu investointimenoihin. Kuten edellä on todettu, sote-uudistuksessa tulojen ja kustannusten nettomuutos eli vuosikate poistojen jälkeen rajataan kohtuulliseksi, joten myös välittömät muutokset investointikykyyn ovat kohtuulliset.

Valtiovarainministeriö käy aika ajoin tilannekeskusteluja erilaisten kuntien kanssa. Esimerkiksi kuuden suurimman kaupungin (C6-kaupunkien) kanssa käytyjen keskustelujen mukaan uudistuksen vaikutukset niiden investointikykyyn ovat edellä kuvatun mukaisesti poikkileikkaustilanteessa melko maltilliset. Haasteeksi ja mahdolliseksi riskiksi koetaan kuitenkin tulorahoituksen painopisteen siirtyminen enemmän verotuloista valtionosuuksiin ja siten tulojen euromääräisen kasvun kehittyminen pidemmällä aikavälillä. Epävarmaa on, kasvavatko valtionosuudet siinä määrin, missä siirtyneet verotulot olisivat kasvaneet. Tulopohjan mahdollinen

heikkeneminen vaikuttaa taas heikentävästi lainanhoito- ja investointikykyyn. Tähän muuttuneeseen tilanteeseen pyritään osaltaan vastaamaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisella kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän uudistuksella, joka on käynnistynyt syksyllä 2023.

Sote-uudistus siirtää sairaanhoitopiirien varsin merkittävät investointipaineet kaupungeitakin hyvinvointialueiden vastattavaksi, mutta muutoin uudistus ei juuri vähennä suurten kaupunkien investointitarpeita ja -suunnitelmia. Investointitarpeita syntyy sekä perusparannus- ja korjaushankkeista että uudisrakentamisesta. Vaikka tulorahoituksen taso pysyisi C6-kaupungeilla lähes ennallaan ja vahvana suhteessa pienempiin kuntiin, suuret kaupungit myös velkaantuvat lähivuosina merkittävästi. Tämä taas johtuu pääosin siitä, että investointitaso on huomattavan korkea ja ylittää selvästi poistojen määrän. Toisaalta uudishankkeita voidaan rahoittaa taloudellisesti kestävästi myös lainoilla tai muilla vastaavilla pitkäaikaisilla sopimuksilla, kunhan vuosikate kattaa keskimäärin poistotason pitkällä aikavälillä tarkasteltuna. Uudishankkeet tuovat oletettavasti lisätuloja kaupunkien talouteen (muun muassa maan arvonnousu ja verotulot) sekä lisäävät kaupunkien elin- ja vetovoimaa, joskin korkean investointitason ja siitä aiheutuvien tulevien vuosien nettohyötyjen havaitseminen ja erittely voivat olla toisinaan haasteellisia.

Kuten kaikkien kuntien, myös kasvukaupunkien taloudellisten riskien sietokyvyn kannalta on tärkeää, että investointiohjelmat suunnitellaan kestävyys ja realistisesti ennakoitavat tarpeet huomioon ottaen. Investointeja koskevaan päätöksentekoon tulisi sisältyä myös laadukkaat pitkän aikavälin kustannus-hyötylaskelmat ja riskiarvotukset. Kuntien talouden kehittymistä tullaan seuraamaan muun muassa julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvässä kuntatalousohjelmassa sekä valtiovarainministeriön normaalina virkatyönä ja tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin tilanteen niin vaatiessa. Valtiovarainministeriössä pohditaan myös yleensä kuntapolitiikan, kuntien tehtävien ja rahoituksen, kehittämistä sote-uudistuksen jälkeisessä toimintaympäristössä. Tähän kehittämistarkasteluun liittyy osaltaan myös hyvinvointialueiden tehtävät ja rahoitus näkökulmat.

Ville Salonen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tarvekertoimia tarkennetaan jatkotyössä ottaen huomioon todelliset kustannustekijät, kuten sosiaalihuollon kustannukset ja alueelliset kustannustekijät.

5. Hyvinvointialuekohtainen valtion rahoitus määräytyy laskennallisten tekijöiden perusteella. Noin 80 prosenttia rahoituksesta kohdennetaan alueille THL:n laskemien aluekohtaisten tarvekertoimien perusteella. Palvelutarve perustuu THL:n

yksilötason aineistolla vuonna 2020 tehtyyn laajaan tutkimukseen sote-rahoituksen tarvevakioinnista, missä on selvitetty palvelujen käyttöä ja kustannuksia selittäviä tekijöitä. Keskeisiä tekijöitä mallissa ovat erilaiset sairaudet, kuten syövä, muistisairaudet ja mielenterveys. Toisaalta mallissa huomioidaan myös ikärakenne ja erilaisia sosioekonomisia tekijöitä sekä vammoja ja vammaisuutta kuvaavia tekijöitä, jotka selittävät sosiaalihuollon tarvetta. Aluekohtaiset tarvekertoimet lasketaan kolmelle osa-alueelle: terveydenhuollon tarvekertoimet, vanhustenhuollon tarvekertoimet ja sosiaalihuollon tarvekertoimet. Sosiaalihuollon palveluryhmään kuuluvat muun muassa lastensuojelu, vammaispalvelut ja päihdehuolto. Sosiaalihuolto on siis jo mukana tarvemallissa niiltä osin kuin tutkimusaineistot ovat mahdollistaneet tarkastelun.

Palvelutarvearvion pohjalla olevia kertoimia on tarkistettu uusimman aineiston perusteella kesällä 2022. Uusista palvelutarvetta kuvaavista kertoimista on säädetty hyvinvointialueiden rahoituksesta annetussa laissa (617/2021), lakimuutos vahvistettiin heinäkuussa 2022. THL päivittää aluekohtaiset kertoimet vuosittain uusimman palveluiden käytön aineistojen perusteella. Tarvekertoimien tulisi siten heijastella mahdollisimman hyvin aluekohtaisia muutoksia esimerkiksi ikärakenteessa tai sairastavuudessa. Palvelutarvetutkimus on jatkuvaa kehittämistyötä.

THL tuotti keväällä 2022 yhdessä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen kanssa yllä kuvattua palvelututkimusta tukevan jatkotutkimuksen alueellisista olosuhde- ja kustannustekijöistä. Tutkimuksessa pyrittiin huomioimaan aiempaa kattavammin, miten esimerkiksi palkkaerot, kiinteistökustannukset ja muut tuotantopanosten hinnat vaihtelevat alueellisesti. Tutkimuksen perusteella valtioneuvosto esitti eduskunnalle uutta, yliopistosairaalaastatukseen perustuvaa määräytymistekijää rahoitusmalliin. Hallituksen esitys rahoituslain muuttamisesta annettiin eduskunnalle tammikuussa 2023.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti hyvinvointialueiden rahoitusmallia kehitetään. Tätä varten on asetettu työryhmä syksyllä 2023. Työryhmä on aloittanut hallitusohjelman kirjauksen mukaisen tarvemallin kehitystyön. Tutkimus valmistuu loppuvuodesta 2024.

Jenni Jaakkola, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden laatua sekä sitä, kuinka kuraattori- ja psykologipalveluiden toteuttaminen lähipalveluina koulujen ja oppilaitosten tiloissa on toteutunut. Hallituksen on ryhdyttävä pikaisesti tarvittaviin toimenpiteisiin, jos eduskunnan hyväksymät laille asetetut tavoitteet eivät toteudu.

6. Opiskeluhoitopalvelut koottiin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle eri alueilla hyvin erilaisista lähtökohdista. Niillä hyvinvointialueilla, joilla toiminnot on koottu useista kunnista, palvelujen organisointi ja toiminnan yhteen sovittaminen sekä yhdenmukaistaminen on suuri työ, joka on vasta alkuvaiheessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos sekä Opetushallitus seuraavat opiskeluhoitopalvelujen toteutumista ja laatua säännöllisin seuranta tutkimuksin joka toinen vuosi. Seuraava seuranta tutkimus toteutetaan vuonna 2024.

Arja Ruponen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

6. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vastaa yhteistyössä Opetushallituksen kanssa opiskeluhoitopalveluiden valtakunnallisesta ohjaamisesta ja kehittämisestä. Tietoa opiskeluhoitopalveluista kerätään palvelujen ammattilaisilta, lapsilta ja nuorilta sekä kouluilta ja oppilaitoksista.

Joka toinen vuosi toteutettavalla Opiskeluhoitopalvelujen seuranta -kyselyllä (OPA) kootaan tietoa sekä yhteisöllisen että yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämisestä ja työn toteuttamisesta. Kouluterveyskyselystä saadaan tietoa muun muassa 4. ja 5. sekä 8. ja 9. luokan oppilaiden avun saamisesta ja palvelujen vastaanemisesta opiskelijoiden tarpeisiin, opiskeluhoitopalvelujen käytöstä sekä niissä saadusta avusta ja tuesta. TEA-tiedonkeruulla THL kerää tietoa peruskouluilta ja toisen asteen oppilaitosten toimipisteiltä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa kahden vuoden välein syksyisin. Tiedot mm. opiskeluhoitopalvelujen saatavuudesta ja resursseista raportoidaan TEAvisarissa.

Opiskeluhoitopalvelut siirtyivät sote-uudistuksen myötä järjestettäväksi hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta ja ne toteutetaan edelleen siten, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Koulutuksen järjestäjä arvioi opiskeluhoollon toteutumista ja vaikuttavuutta sekä tekee opiskeluhoollon kokonaisuuden omavalvontaa yhteistyössä kunnan opetus-toimen ja hyvinvointialueen kanssa. Opiskeluhoitopalveluiden järjestämisvastuun siirtymistä hyvinvointialueille ja sen vaikutuksia opiskeluhoollon palveluiden laatuun sekä kuraattori- ja psykologipalveluiden toteutumiseen lähipalveluina koulujen ja oppilaitosten tiloissa ei voida vielä tässä vaiheessa luotettavasti arvioida. Muun muassa tätä pyritään kuitenkin arvioimaan pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti opiskeluhoollon kustannus- ja vaikuttavuusarvioinnilla, joka on tarkoitus toteuttaa vuonna 2024 opiskeluhoollon selvityksenä. Selvityksessä kootaan tietoa yhteisöllisen opiskeluhoollon ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteutumisesta nykytilanteesta sekä kokonaiskuva opiskeluhoollosta saatavilla olevasta tietopohjasta (esim. OPA-tiedonkeruu, Kouluterveyskysely ja TEAvisari).

Selvityksen tavoitteena on arvioida oppilaiden ja opiskelijoiden näkökulmasta, toteutuuko heille lain perusteella kuuluva opiskeluhuollon kokonaisuus tarkoituksenmukaisella tavalla.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

7. Eduskunta edellyttää, että osana työpajojen seurantaa hallitus arvioi työpajatoiminnan lainsäädännön uudistamisen tarvetta huomioiden eri hallinnonalojen lainsäädännön yhteensovittamisen siten, että työpajatoimintaa voidaan toteuttaa ja kehittää poikkihallinnollisesti joustavasti ja asiakaslähtöisesti.

7. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti työpajatyöryhmän selvittämään lainsäädännössä tehtyjen ja tehtävien muutosten vaikutuksia työpajatoimintaan. Työryhmän tehtävänä oli selvittää, millaisia muutoksia ja vaikutuksia sote-lainsäädännöllä, tulevalla TEPA2024 -uudistuksella sekä koulutuksen lakiuudistuksilla on työpajatoimintaan, ja tehdä suosituksia toimiin, joilla vähennetään lakimuutosten kielteisiä vaikutuksia. Työryhmän työ keskittyy erityisesti nuorten työpajatoiminnan järjestämiseen.

Työryhmän johtopäätöksissä todetaan, että

1. työpajatoimintaa on toteutettu monialaisena tukipalveluna kunnan, kuntayhtymien ja työhallinnon sosiaali-, työllisyys- ja koulutuspalveluille. Nuorisolain lisäksi työpajatoiminnan järjestämisestä ei kuitenkaan ole säädöstä järjestämiseen. Nuorisolain lisäksi yleensä työpajatoiminnan järjestämisestä ja rahoituksesta pitäisi säätää monialaisena palveluna säilyttäen järjestäjätahojen moninaisuus.
2. jotta tulevina vuosina voitaisiin paremmin vastata pitkään työttömänä olleiden ja/ tai monialaista tukea tarvitsevien nuorten ja aikuistenkin ohjauksen ja tuen tarpeisiin, on valtion suunniteltava työpajatoimintaan osallistuville oma toimenpide, jonka toteuttamisesta järjestäjä voi saada korvauksen.
3. työpajatoiminnan ja koulutuksen järjestäjien yhteistyölle tulisi luoda selkeät perusteet ja kehittämistavoitteet, niin että koulutuksen järjestäjät voivat paremmin hyödyntää työpajaa oppimisympäristönä. Lisäksi yö- ja elinkeinoministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi perustaa yhteinen määräaikainen opinnollistamisen käytäntöjen osaamis- ja kehittämisverkosto, johon kutsutaan laajasti mukaan kuntia, työpajatoiminnan järjestäjiä ja oppilaitoksia.

4. kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyömahdollisuudet työtoiminnan järjestämisessä työpajoilla työpajavalmennuksena tulisi selvittää huolellisesti.

Merja Hilpinen, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta ja niiden rahoitusta koskeva erillislainsäädäntö saatetaan eduskunnan käsittelyyn siten, että se tulee voimaan viimeistään ennen sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen toimeenpanoa. Hallituksen on turvattava yliopistollisten sairaaloiden mahdollisuus tehdä edelleen tieteellistä tutkimusta ja tuottaa alan perus- ja erikoistumiskoulutusta.
9. Eduskunta edellyttää, että sosiaalihuollon tutkimusrahoituksen taso turvataan ja sosiaalihuoltoon luodaan yliopistosairaaloita vastaavan kaltaiset, palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet.

8. ja 9. Sosiaali- ja terveysministeriö on kokonaisuudessaan vastannut eduskunnan lausumiin toteuttamalla useita lainsäädäntömuutoksia. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain 60 pykälän muuttamisesta sekä erikoissairaanhoidon lain 28 ja 29 pykälän kumoamisesta. Ehdotetut lait tulivat voimaan 1.1.2023. Esityksellä lisättiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin säännökset yliopistollisen sairaalan pääasiallisista tehtävistä, joilla täsmennettiin ja vahvistettiin yliopistollisen sairaalan nykyisiä tehtäviä ja vastuuta erikoissairaanhoidon palveluissa sekä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan liittyvissä tehtävissä. Lakiin lisättiin erikoissairaanhoidolaissa olevat säännökset sivuviroista ja -toimista yliopistollisessa sairaalassa, minkä johdosta vastaavat erikoissairaanhoidon säännökset kumottiin. Hyväksytyillä säädös-
muutoksilla varmistettiin yliopistollisten sairaaloiden mahdollisuus tehdä edelleen tieteellistä tutkimusta ja tuottaa alan perus- ja erikoistumiskoulutusta sekä vahvistettiin terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin (612/2021) sisällytettiin 32 pykälä, jonka mukaan hyvinvointialue vastaa alueellaan tehtäväalansa koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Vastuu koskee yhtäläisesti sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtäviä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen yhteydessä annetun ns. SOTE100-lakipaketin yhteydessä muutettiin lakia sosiaalialaan osaamiskeskustoiminnasta (1230/2001) siten, että hyvinvointialueet tulivat vastuutahoiksi sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan organisoinnista ja

ohjauksesta. Tällä muutoksella mahdollistetaan sosiaalihuollon tutkimus- ja kehittämisosaamisen integroitumisen myös tuleviin yhteistyöaluetasoihin kehittämis- ja toimintarakenteisiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 pykälässä säädetään hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta, jossa on sovittava koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan strategisesta suunnitelmasta ja sen toteuttamisesta sekä yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen koordinaatio-, ohjaus- ja neuvontatehtävistä näissä toiminnoissa. Velvoite koskee sekä sosiaalihoitoa että terveydenhuoltoa. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut 36 pykälän nojalla valtioneuvoston asetuksen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta (309/2023), jolla tuetaan eduskunnan lausuman edellyttämällä tavalla hyvinvointialueiden koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa ja sen yhteensovittamista, yhteistyötä ja työnjakoa toiminnan sisällössä ja rakenteissa koko yhteistyöaluetta koskevana kokonaisuutena sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Sopimuksessa on sovittava yhteistyöalueella toimivien sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan ja tavoitteiden yhteensovittamisesta koko yhteistyöaluetta ja hyvinvointialueiden toimintaa tukevaksi kokonaisuudeksi.

Lisäksi valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle hyvinvointialueilla. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset strategiset tavoitteet ovat keskeinen osa valtakunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausta. Vuonna 2022 määritellyissä tavoitteissa yhtenä tavoitteena on, että palvelujärjestelmään sekä perusterveydenhuollon ja sosiaalihoitoon palveluihin liittyvä tutkimus- ja kehittämistoiminta vahvistuu. Sosiaalityön yliopistollisen tutkimuksen valtionrahoitus on turvattu osana sosiaali- ja terveysministeriön tutkimusrahoituskokonaisuutta (sosiaalityön yliopistollinen tutkimus, yliopistotasoinen terveyden tutkimus). Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Juha Luomala, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kuntien mahdollisuudet ja kantokyvyn järjestää sivistyksellisiä perusoikeuksia turvaavat palvelut ja ryhtyy tähän tarvittaviin toimenpiteisiin.

10. Sote-uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia kuntien toimintaan ja talouteen. Kunnista hyvinvointialueille siirrettiin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät. Kuntien lakisääteiset eli niin sanotut valtionosuustehtävät koskevat opetus- ja kulttuuritoimea (varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, kirjastot, yleinen kulttuuritoimi ja taiteen perusopetus). Lisäksi kunnilla on muita tehtäviä entiseen tapaan.

Kuntien valtionosuusjärjestelmään tehtiin sote-uudistuksen yhteydessä vain välttämättömät muutokset. Uudistuksen jälkeen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita arvioidaan suhteessa kuntien jäljelle jääviin tehtäviin ja toimintaympäristön muutoksiin.

Valtiovarainministeriö asetti 31.8.2023 kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelua varten valmisteluryhmän. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon ja TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Uudistuksen lähtökohdaksi otetaan tavoite varmistaa eri kokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa, ottaa huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden demografisen kehityksen sekä vahvistaa kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytykset investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia.

Osana valtionosuusjärjestelmän uudistusta valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) selvittää kuntien varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, kirjastojen, taiteen perusopetuksen ja yleisen kulttuuritoimen tehtävien

kustannuspainoja valtionosuusjärjestelmässä. Tällä varmistetaan, että kuntien ikäraenne valtionosuusjärjestelmässä vastaa mahdollisimman tarkasti sitä tehtäväkenttää, joka kunnilla on edellä mainittujen uudistusten jälkeen.

Ennen laajemman uudistuksen valmistumista hallitus seuraa tarkoin kunkin kunnan mahdollisuuksia selviytyä kasvavasta palvelukysynnästä ja -kustannuksista erityisesti varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa, ja reagoi niihin. Lisäksi vahvistetaan erityisesti kuntien ja kaupunkien investointikykyä.

Sote-uudistuksen vaikutusarvioita on täsmennetty syksyllä 2023, kun käytettävissä on ollut lopulliset tiedot vuoden 2022 tilinpäätöksistä kunnissa. Käytettävissä on lopulliset laskelmat kuntien talouden tasapainotilanteen muutoksesta sote- ja pelastustoimen tehtävien siirtyessä kunnista hyvinvointialueille. Pysyvästi kuntien talouden muutoksia arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa (JTS) ja kuntatalousohjelmassa kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä.

Markku Nissinen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi rikoslain 40 luvun virkarikossäännösten ja rikoslain ulkopuolisten virkavastuusäännösten kokonaisarvioinnin sekä arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

11. Oikeusministeriö on arvioinut rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten ajantasaisuutta. Asiasta on laadittu virkatyönä arviomuistio [Rikosoikeudellisen virkavastuun nykytila ja yleisiä kehittämistarpeita : Arviomuistio](#) ja tilattu erillinen selvitys [Virkarikossääntelyn kehittämistarpeista – erityistarkastelussa henkilöpiiri ja blankosääntelytekniikka oikeuskäytännön valossa](#), jotka on julkaistu tammiukuussa 2024. Jatkotoimista päätetään tämän jälkeen.

Jussi Matikkala, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

12. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi varainsiirtoveron vapauttamista koskevan uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan siirtymäkaudella. Muutosesitysten valmistelussa tulee huomioida EU:n valtioneuvoston päätökset.

12. Lausuma koskee sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistuksen yhteydessä kuntien omistukseen jääneitä, kuntien hyvinvointialueille vuokraamia toimitiloja koskeviin omistusjärjestelyihin kohdistuvaa varainsiirtoverovapautta (StVM 16/2021 vp ja VaVL 1/2021 vp).

Hallituksen esitys HE 40/2023 vp, jossa varainsiirtoverolakia ehdotettiin lausuman johdosta muutettavaksi muun ohessa siten, että varainsiirtoveroa ei olisi suoritettava, kun kunta tai niin sanottu vapaaehtoinen sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen kuntayhtymä viimeistään vuoden 2030 loppuun mennessä luovuttaa järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen käytössä olleen hyvinvointialueelle vuokraamansa kiinteistön tai toimitilojen hallintaan oikeuttavat osakkeet omistamalleen yhtiölle sen osakkeita vastaan, annettiin eduskunnalle 9.10.2023. Eduskunta hyväksyi verovapautta koskevat säännökset lakiehdotuksen mukaisina 5.12.2023 ja ne vahvistettiin tulemaan voimaan 1.1.2024.

Lausuma ei anna aihetta enempään toimenpiteisiin

Jukka Vanhanen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

13. Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää lapsibudjetointia ja lapsivaikutusten arviointia siten, että se voidaan ottaa käyttöön hyvinvointialueilla vuosittaisessa talousarviossa mahdollisimman pian hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyttyä.

13. Osana kansallisen lapsistrategian toimeenpanoa lapsibudjetointia pilotoidaan kahdella hyvinvointialueella ja verkostoyhteistyötä lapsibudjetoinnin kehittämiseksi tehdään 14 hyvinvointialueen kanssa. Työ jatkuu vuonna 2024. Lapsivaikutusten arviointi on otettu osaksi lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmaa.

Johanna Laaja, johtava asiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

13. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaan hallitus sitoutuu arvioimaan päätösten lapsivaikutuksia, edistämään lapsibudjetointia, lasten hyvinvoinnin tietopohjan vahvistamista sekä lasten ja nuorten osallisuutta. Valtioneuvoston periaatepäätös kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmaksi ([Planen för genomförandet av den nationella barnstrategin : Statsrådets principbeslut](#)) hyväksyttiin 7.10.2021. Valtiovarainministeriö tilasi asiantuntijaselvityksen kuntien ja hyvinvointialueiden lapsibudjetoinnista ja toteumatietojen seurannasta sekä raportoinnista.

Selvityshenkilöt ehdottavat raportissaan kuntiin ja hyvinvointialueille yhteistä liikennevaloluokitteluun pohjautuvaa lapsibudjetoinnin mallia, jonka toimeenpano ja jatkokehittäminen lähtisi liikkeelle piloteista. Lapsibudjetointi koskisi pääsääntöisesti alle 18-vuotiaita muutamain poikkeuksin. Liikennevaloluokittelun vihreät palvelut ovat universaaleita ennaltaehkäiseviä palveluita (esimerkiksi kouluterveydenhuolto), keltaiset palvelut tilapäistä tukea vaativia palveluita (esimerkiksi lastensuojelun avohuolto) ja punaiset kokoaikaista tukea vaativia palveluita (esimerkiksi vammaisten laitospalvelu).

Eduskunta osoitti joulukuussa 2022 Kansallinen lapsistrategia -toiminnolle 340 000 euron rahoituksen lapsibudjetoinnin pilotoinnin käynnistämiseen muutamilla hyvinvointialueilla (mom. 33.60.01). Pilotin toteuttaminen edellyttää kokeiltaan mallin konkreettista kehittämistä verkostomaisella työotteella osallistaen myös taloushallinnon substanssihallinnon rinnalla. Pilotointi vaatii myös monien rajauksen, linjausten ja tarkennusten pohtimista sekä pilotoinnin aikataulun harkinnan ottaen huomioon sote-uudistuksen jälkeisen toteumatiedon saatavuuden aikataulun. Hyvinvointialueiden lapsibudjetoinnin pilotointi jatkuu kansallisen lapsistrategian johdolla.

Heidi Järvenpää, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

14. Eduskunta edellyttää, että ruotsinkielisen erityishuollon tilaa seurataan, jotta ruotsinkielinen asiantuntemus ja palvelut kehitysvammaisille henkilöille turvataan myös uudessa toimintaympäristössä ja että toiminnan resurssit ovat riittävät.

14. Kaksikieliset hyvinvointialueet ovat laatineet erillisen yhteistyösopimuksen turvaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut myös ruotsinkielellä. Yhteistyösopimuksessa sovitaan kaksikielisten hyvinvointialueiden työnjaosta ja yhteistyöstä sellaisten ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamisessa, joissa tämä on välttämätöntä kielellisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi. Lisäksi yhteistyösopimuksessa sovitaan työnjaosta ja yhteistyöstä sellaisten ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamisessa, joita on tarkoituksenmukaista toteuttaa vain osassa hyvinvointialueita tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi. Sopimuksessa sovitaan myös asiantuntijatuesta, jota kaksikieliset hyvinvointialueet antavat toisilleen ruotsinkielisten palvelujen toteuttamisessa.

Kehitysvammaisten peruspalvelut (esim. perusterveydenhuolto, päivystys, somaattinen erikoissairaanhoidto) toteutuvat normaalisuuden periaatteella, kuten muunkin väestön palvelut ja yleispalveluiden yhteydessä kaksikielisesti. Kaikkien palveluiden osalta pyritään luonnollisesti integraatioon.

Ministeriö myös seuraa palveluiden toteutumista alueilla mm. vuosittaisten neuvotteluiden, vuosittaisen selvityksen sekä muun vuorovaikutuksen avulla. Tarvittaessa ministeriö voi myös antaa alueille toimenpidesuosituksia.

Antti Kuopila, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveystoiministeriö

15. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii julkisomisteisia yhtiöitä koskevaa selvitystä.

15. Julkisomisteisten yhtiöiden toimintaedellytyksiä koskeva selvitys julkaistiin 7.6.2022. Valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveystoiministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä oikeusministeriön yhteishankkeessa selvitettiin, millaisia julkisesti omistettuja yhtiöitä Suomessa toimii, edellyttääkö niiden toiminnan jatkuminen muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön ja voidaanko julkisomisteisten yhtiöiden tuotanto lukea mukaan hyvinvointialueiden omaan tuotantoon. Lisäksi selvitettiin, tulisiko julkisomisteisten yhtiöiden asemasta ja toiminnasta säännellä erikseen. Hankkeen aikana kuultiin laajasti selvityksen kannalta keskeisiä sidosryhmiä. Selvityksessä ei noussut esiin perusteita, jotka puoltaisivat vain julkisomisteisia yhtiöitä koskevaa, osakeyhtiölain kanssa päällekkäistä tai rinnakkaista sääntelyä. Julkisomisteisia yhtiöitä koskevan yleis- tai puitelain sijaan tarpeellisiksi katsottavat säännökset voidaan lisätä kunkin alan erityislainsäädäntöön. Asiassa on otettava huomioon myös ne rajoitukset ja reunaehdot, joita perustuslaista sekä EU- ja kilpailuoikeudesta aiheutuu viranomais tehtävien yhtiöittämiselle ja julkisomisteisten yhtiöiden toiminnalle. Julkisten hallintotehtävien antamista yhtiön hoidettavaksi tulee

aina arvioida tapauskohtaisesti, samoin yhtiön toiminnan luonteen määrittelyä EU-oikeuden kannalta. Tällaisesta tapauskohtaisesta arvioinnista olisi vaikea säätää yleis- tai puitelaissa.

Hyvinvointialueita koskevilla oman tuotannon rajoituksilla pyritään varmistamaan palvelujen saatavuus kaikissa tilanteissa. Riittävän oman tuotannon arviointi edellyttää tapauskohtaista tarkastelua, jossa on otettava huomioon myös hyvinvointialueiden itsehallinto. Vahvalla omistajaohjauksella voidaan varmistaa, että yhtiöiden toiminta on niiden julkisten omistajien päätösten mukaista.

Minna-Marja Jokinen, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle!

KA 8/2020 vp – EK 46/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää välittömästi valmistelun raskauden keskeyttämisestä annetun lain laajemmasta kokonaisuudistuksesta tavalla, joka edelleen vahvistaa raskaana olevan itsemääräämisoikeutta.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. Raskauden keskeyttämistä koskevan lainsäädännön uudistaminen ei sisälly pääministeri Orpon hallituksen ohjelmaan.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun henkilömitoituksen vaikutukset

HE 170/2021 vp – EV 200/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lastensuojelun henkilöstömitoituksen vaikutuksia lastensuojelupalvelujen ja muiden sosiaalihuollon palvelujen saatavuuteen ja toteuttamiseen sekä lapsen edun toteutumiseen ja ryhtyy arvioinnin pohjalta tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on seurannut sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta lastensuojelun henkilöstömitoituksen vaikutuksia laadullisesti ja määrällisesti vuosina 2022 ja 2023. THL on käynnistänyt aiheesta säännöllisen tiedonkeruun ja tilastoinnin. Keskeiset seurantatiedot on koottu Sotkanet-indikaattoreihin (3584-3588).

THL:n uusi vuonna 2023 käynnistynyt Sosiaalihuollon seurantarekisteri mahdollistaa lastensuojelun asiakkaiden ja lapsiperheiden palveluiden asiakasmäärien seurannan neljä kertaa vuodessa. Uusi seurantarekisteri tulee täydentämään ja taustoitamaan merkittävästi lastensuojelun sosiaalityön henkilömitoitustilastoa. Vuosien 2024–2026 aikana Sosiaalihuollon seurantarekisteri tulee täydentymään myös tiedolla asiakkaan sosiaalityöntekijästä, kun asiakastietojärjestelmät liittyvät käyttämään Kanta-palveluja.

Susanna Hoikkala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaaminen työtaistelun aikana

HE 130/2022 vp – EV 105/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää suojelutyötä koskevat kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittaessa lainsäädäntöehdotukset, joilla suojelutyön järjestäminen turvataan ristiriitatilanteissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö tulee vuoden 2024 aikana käynnistämään lainsäädäntöhankkeen, jonka tarkoituksena on turvata sellaisen suojelutyön toteutuminen työtaisteluiden aikana, joka on välttämätöntä ihmisten hengen ja terveyden suojelemiseksi taikka omaisuuden tai ympäristön vakavan vaarantumisen estämiseksi. Hankkeessa tullaan tasapainoisella tavalla huomioimaan työntekijöiden työtaisteluoikeuden käyttöön liittyvät tarpeet.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Lapsiperheiden kotipalvelun toteutuminen ja ikäihmisten kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoivan saatavuus

HE 231/2021 vp – EV 96/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lapsiperheiden kotipalvelun toteutumista hyvinvointialueilla ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin palvelun saannin turvaamiseksi.

1. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää tietoa lapsiperheiden kotipalvelun määrästä vuodesta 2023 alkaen kahdella tavalla. Kunnat ovat ilmoittaneet lapsiperheiden kotipalvelua saaneiden asiakasperheiden määrän sosiaalipalveluiden toimintatilastoon vuodesta 2015. Koko maan tasolla kotipalveluja saaneiden perheiden osuus on pysynyt samalla tasolla sosiaalihuoltolain uudistuksesta 2015 asti. Hyvinvointialueiden edellytetään antavan tiedot kotikunnittain eroteltuna myös jatkossa.

Lisäksi THL on käynnistänyt vuonna 2023 uuden Sosiaalihuollon seurantarekisterin, joka hyödyntää hyvinvointialueiden toimittamaa rekisteritietoa ja Kanta-palveluihin kirjattuja tietoja. Rekisteri käynnistyy vaiheittain ja alkuvaiheessa rekisteriin on toimitettavat tiedot palvelutehtävien asiakkuuksista. THL on julkaisut ensimmäiset arviot lapsiperheiden asiakasmääristä tammikuussa 2024.

Sosiaalipalveluja (kuten lapsiperheiden kotipalvelun) koskevaa tietoa toivotaan ilmoitettavan rekisteriin mahdollisimman paljon, mutta sen toimittamisesta ei ole voitu tehdä velvoittavaa asiakastietojärjestelmien puutteista johtuen. THL julkaisee ensimmäiset alueelliset tiedot lapsiperheiden kotipalveluista kesällä 2024.

Susanna Hoikkala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lakiesityksen vaikutuksia ikäihmisten kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoivan saatavuuteen ja laatuun.

2. Iäkkäiden palveluista on THL:ssä rakennettu vanhuspalvelulain säätämisestä lähtien palvelujen seurantajärjestelmää, joka antaa varsin kattavan kuvan iäkkäiden palvelujen tilanteesta. Seuranta toteutetaan osana THL:n tekemää [Vanhuspalvelujen tila](#) -tutkimusta, jolla on seurattu vanhuspalvelulain toteutumista lain voimaantulovuodesta 2013 alkaen. Tutkimus kattaa sekä ympärivuorokautisen hoidon että kotihoidon toimintayksiköt. Siinä seurataan henkilöstömitoituksen kehitystä, toimintayksikköjen toimintakäytäntöjä ja johtamista kyselyllä, joka on suunnattu palvelujen järjestäjille sekä yksityisiä palveluja tuottaville toimintayksiköille.

Henkilöstön riittävyyttä koskevat tiedot kerätään tällä hetkellä kaksi kertaa vuodessa. Toimintatapojen ja johtamisen seurantaan koskeva kysely tehdään vuorovuosin asiakaskyselyn kanssa.

Vanhuspalvelulain mukaan osana seurantaan THL:n on toteutettava valtakunnallinen asiakaskysely joka toinen vuosi, jolloin saadaan tietoa asiakkaiden ja heidän omaistensa asiakaskokemuksesta ja tyytyväisyydestä palveluihin. THL toteutti ensimmäisen kansallisen vanhuspalvelujen asiakastytyväisyyskyselyn keväällä 2022. Siihen vastasi yhteensä 42 000 säännöllisen kotihoidon ja pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakasta. THL toteuttaa vuodesta 2024 alkaen kansallisen kyselyn joka toinen vuosi.

Alkuvuodesta julkaistavan uuden iäkkäiden laatusuosituksen tavoitteena on hyvä ikääntyminen sekä laadukkaita ja vaikuttavat palvelut niitä tarvitseville iäkkäille henkilöille. Raportissa on kuvattu suosituksiin liittyvät indikaattorit, joilla toimien etenemistä ja palvelun laatua on tarkoitus seurata kansallisesti ja aluetasolla. Indikaattorit syntyvät hyvinvointialueiden tuottamasta tiedosta sekä THL:n Vanhus-palvelujen tila -seurannan, RAI-arviointien, väestötutkimuksen ja Tilastokeskuksen tiedoista. Näiden lisäksi indikaattoreiden muodostamisessa on hyödynnetty Suomen ympäristökeskuksen tuottamaa tietoa sekä kansainvälistä SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe) aineistoa. Kaikille annetuille suosituksille ei ole olemassa indikaattoria, josta suosituksen etenemistä voitaisiin seurata. Tietolähteiden täydentämiseksi tehdään jatkossa kehittämistyötä.

THL seuraa jatkossa annettujen suositusten toteutumista ja ikääntyneiden palvelujen laadun kehittymistä tuottamalla laatusuositukseen sisältyvät laatuindikaattorit Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanetiin. Tilannekuva raportoidaan vuonna 2024 erillisjulkaisulla ja jatkossa tietoa tuotetaan säännöllisesti tilastoraporttein sekä tutkimusjulkaisuin.

Satu Karppanen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää hyviä toimintatapoja ikääntyneen väestön terveyden ja hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja parhaiden käytäntöjen vakiinnuttamiseksi koko maahan esimerkiksi ikäihmisten neuvolatoimintana.

3. Hyvien ikääntyneen väestön terveyden ja hyvinvoinnin toimintakäytänteiden vahvistamiseksi ja vakiinnuttamiseksi hallitus on lisännyt terveyden edistämisen määrärahaan yhteensä 27 miljoonaa euroa vuosille 2024-2027. Määrärahalla tuetaan kuntien, hyvinvointialueiden ja järjestöjen tekemää iäkkäiden ja omaishoidon asiakkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen tarkoitettujen toimintamallien kehittämistä tai jo hyviksi osoitettujen toimintamallien

käyttöönottoa ja sovittamista oman alueen rakenteisiin. THL tukee, seuraa ja arvioi alueellisten hankkeiden toimeenpanoa ja toimivia malleja levitetään jatkossa myös kansallisesti.

Toimintamallit voivat liittyä esimerkiksi elintapaohjauksen, muistisairauksien, kuntoutuksen, liikunnan, ravitsemuksen, mielen hyvinvoinnin, mielenterveyden, kulttuurihyvinvoinnin ja kansalaistoiminnan alueille. Alueiden kehittämistyössä voidaan hyödyntää kansallisesti kehitettyjä toimintamalleja kuten muistipalvelupolkumallia, jossa painotetaan muistiongelmien varhaista tunnistamista ja palveluiden piiriin pääsemistä sekä elintapaohjausta. Toimintoja voidaan alueellisesti organisoida alueen rakenteisiin parhaiten sopivalla tavalla, esimerkiksi neuvolatoimintana.

Hallitusohjelmaan sisältyvässä palvelureformissa uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sisältöjä ja niitä koskevaa lainsäädäntöä sekä niihin liittyvää ohjausta vastaamaan nykyisiä sote-rakenteita ja valtakunnallisia sote-tavoitteita. Ennaltaehkäisy vahvistaminen eri tavoin sisältyy myös palvelureformiin. Toimenpiteinä ovat muun muassa ravitsemushoidon parantaminen ja ravitsemusterveyden edistäminen sekä elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan vahvistaminen hyvinvointialueilla kaikkien ikäryhmien osalta. Iäkkäiden henkilöiden osalta kannustetaan vuorovaikutusohjauksella hyvinvointialueita turvaamaan tarpeenmukaisten palveluiden saanti ikääntyneille, muun muassa lisäämällä ja uudistamalla iäkkäiden ryhmämuotoista päivätoimintaa ja päiväkeskustoimintaa. Palvelureformiin sisältyvien toimenpiteiden toteutumista seurataan koko hallituskauden ajan.

Myös alkuvuodesta julkaistavassa iäkkäiden laatusuosituksessa on sekä suosituksia hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisestä, että niihin liittyviä laatuindikaattoreita, joita seurataan hallituskauden aikana. Iäkkäiden henkilöiden positiivisten voimavarojen lisäksi on tärkeää seurata toimintakykyä uhkaavien riskitekijöiden yleisyyttä väestössä. Riskien seuranta mahdollistaa ongelmien ennakkoinnin ja parantaa ennaltaehkäisyä kohdentamista. Mahdollisia riskejä indisoivat mm. liian vähäinen liikkuminen, enintään keskitasoiseksi koettu terveys, yksinäisyyden ja turvattomuuden kokemukset sekä riippuvuudet, kuten liiallinen alkoholin käyttö.

Satu Karppanen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttaminen

HE 19/2022 vp – EV 46/2022 vp

- 1 Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin laatiakseen käytännön soveltamisohjeet, joilla varmistetaan tiedonkulun toimivuus sekä henkilötietojen asianmukainen käsittely oppilas- ja opiskelijahuollossa, sekä varmistaakseen, että henkilöstö saa tarvittavan koulutuksen henkilötietojen asianmukaisesta käsittelystä.

1. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa sekä opiskeluhoollon psykologipalveluissa potilastietoja käsitellään potilastietojen käsittelyä koskevien säännösten mukaisesti ja kuraattorin asiakastietoja sosiaalihoollon asiakastietojen käsittelyä koskevien säännösten mukaisesti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedon sähköisen käsittelyn ja siihen liittyvän tiedonhallinnan ohjauksesta ja seurannasta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos mm. tuottaa määrittelyt ja tietorakenteet, joiden mukaisesti asiakas- ja potilasasiakirjat laaditaan, laatii toimintamalleja, oppaita ja ohjeita sekä järjestää koulutuksia kirjaamisen ja asiakas- ja potilastietojen käsittelyn tueksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on työstänyt opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalvelujen kirjaamiseen ja Kanta-liittymiseen liittyviä tiedonhallinnan rakenteita ja ohjeistuksia sekä järjestänyt useita koulutuksia opiskeluhoollon henkilöstölle keväälle 2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa opetustoimen tiedonhallinnan ohjeistuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriö on yhdessä Opetushallituksen sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa osallistunut opetus- ja kulttuuriministeriön aloittamaan opiskeluhoollon tietoarkkitehtuurityöhön. Työssä on määritelty opiskeluhoollon ammattiryhmien yli rekisterirajojen ulottuvat tietotarpeet ja tiedon käsittelyperusteet käytännön soveltamisohjeiden ja koulutuksen järjestämisen perusteeksi. Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos ja Opetushallitus jatkavat tietoarkkitehtuurityön perustalta ohjeistusten valmistelua vuonna 2024.

Arja Ruponen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin varmistaakseen oppilas- ja opiskelijahuollon riittävät resurssit kiinnittäen erityisesti huomiota siihen, että oppilaille ja opiskelijoille on tarjolla riittävät mielenterveyspalvelut oikea-aikaisesti ja että ennaltaehkäiseviä, matalan kynnyksen palveluita on saatavilla koko maassa.

2. Opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelujen sitovat mitoitukset tulivat kuraattorien osalta voimaan vuonna 2022 ja psykologien osalta vuonna 2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen valmistelemat kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset valmistuivat alkuvuodesta 2023. Henkilöstömitoitusten tarkoituksena on huolehtia oppilaiden ja opiskelijoiden riittävästä ja yhdenvertaisesta varhaisesta tuesta oppilaitosympäristössä. Opiskeluhuollon psykologeista on puutetta valtakunnallisesti, josta syystä opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut koulutuksen aloituspaikkojen lisäystä erillisellä rahoituksella.

Hallitusohjelman mukaan ”turvataan lainsäädännöllä lasten ja nuorten yhdenvertainen pääsy perustasolla lyhytpsykoterapiaan tai muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin (hallituksen mallin mukainen lasten ja nuorten terapiatakuu)”. Hyvinvointialueille on kohdennettu lisärahoitusta terapiatakuun toteuttamiseen 35 miljoonaa euroa vuodessa vuodesta 2025 lähtien. Lasten ja nuorten terapiatakuun tavoitteena on vahvistaa ennaltaehkäisevää ja perustason palveluiden tukea sekä vaikuttavuusnäyttöön perustuvien interventioiden saatavuutta mielenterveyden ongelmiin.

Jotta kynnys avun saamiselle olisi mahdollisimman matala, ei takuun piiriin pääseminen edellyttäisi lääkärin diagnosoimaa mielenterveyden häiriötä, vaan tuki olisi saatavilla myös niille lapsille ja nuorille, joilla on esimerkiksi ahdistuksen tai masennuksen oireita. Takuun piiriin kuuluvia interventioita voitaisiin antaa esim. opiskeluhuollossa tai lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen palveluissa, kuten nuorisoasemilla ja perheneuvoloissa. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi syksyllä 2024, ja laki tulisi voimaan vuonna 2025.

Arja Ruponen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö
Liisa Jokinen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

55 vuotta täyttäneiden työllisyyden kehittäminen

HE 62/2022 vp – EV 97/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti lisäpäiväoikeuden asteittaisen poistamisen ja alaikärajan nostamisen sekä muutosturvaan tehtyjen muutosten vaikutuksia 55 vuotta täyttäneiden työllisyyden kehittymiseen sekä antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2024 loppuun mennessä.

Muutosten vaikutuksia on ensi vaiheessa seurattu tilastotietojen avulla. Seurattavia tietoja on esimerkiksi vuonna 1963 syntyneiden henkilöiden työttömyyspäivärahan enimmäismaksuajan alkavuus, sillä kyseisenä vuonna syntyneelle olisi ennen

muutosta voimassa olleiden säännösten perusteella voinut vuonna 2023 alkanut työttömyyspäivärahan enimmäisajan (tässä ikäryhmässä usein on 500 päivää) perusteella syntyä lisäpäiväoikeus enimmäisajan päättyessä. Samoin tilastotietojen perusteella seurataan muutosturvarahan maksamista koskevia päätöksiä ja muutosturvakoulutusta koskevia ratkaisuja. Myös irtisanovalle työnantajalle maksettavaksi määrättäviä muutosturvamaksuja seurataan. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä annettavaa selvitystä koskevan hankkeen toteuttamistapa ratkaistaan näin kertyvän tiedon perusteella. Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Marjaana Maisonlahti, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Omalääkäri- ja omahoitajamalli avosairaanhoidossa sekä psykososiaaliset menetelmät hoitomuotoina

HE 74/2022 vp – EV 150/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa hoitosuhteen jatkuvuutta ottamalla käyttöön omalääkäri- ja omahoitajamalli tai perhelääkärimalli taikka laajentamalla niiden käyttöä.

1. Hallitusohjelman mukaisesti hoitoonpääsyn parantamisessa ja hoidon jatkuvuuden vahvistamisessa hyödynnetään omalääkäri-, omahoitaja- ja omatiimimallia, ja selvitetään myös ammatinharjoittajan mallin hyödyntämistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisissa tavoitteissa vuosille 2023–2026 on yhtenä tavoitteena ollut perustason palvelujen toimintavarmuuden vahvistuminen ja integraation lisääntyminen. Sosiaali- ja terveystalouden palvelujen integraatiolla tavoitellaan myös palvelujen jatkuvuuden lisäämistä. Valtakunnallisia tavoitteita on päivitetty vuoden 2023 loppupuolella. Vuoden 2024 alkupuolella julkaistavien päivitettyjen tavoitteiden mukaan perustason sosiaali- ja terveydenhuollon jatkuvuutta kehitetään pitkäaikaiseen ja henkilökohtaiseen hoito- tai palvelusuhteeseen perustuen.

Hallitusohjelman toteuttamiseksi on syksyllä ja loppuvuonna 2023 valmisteltu kansallista palvelureformia, jossa uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sisällöt sekä koskevaa lainsäädäntöä sekä siihen liittyvää ohjausta vastaamaan nykyisiä sote-rakenteita ja valtakunnallisia sote-tavoitteita. Kansallisen palvelureformin yhtenä päätavoitteena on palveluiden integraation, saatavuuden ja jatkuvuuden parantaminen. Osana kansallisen palvelureformin lainsäädäntöuudistusta arvioidaan, tarvitaanko potilaan henkilökohtaisen hoidon jatkuvuuden vahvistamiseksi

lainsäädäntömuutoksia. Vuoden 2023 lopussa päättyneen tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman kehittämishankkeissa ja vuoden 2025 loppuun asti jatkuvan Suomen kestävä kasvun ohjelman kehittämishankkeissa on vahvistettu hoitosuhteen jatkuvuutta. Loppuvuonna 2023 on valmisteltu alkuvuonna 2024 toteutettavaa Suomen kestävä kasvun ohjelmaan kuuluvan neljättä valtionavustushakua. Valtionavustuksella on tarkoitus edistää hoidon jatkuvuutta ja sitä tukevia digitaalisia ratkaisuja.

Tapani Hämäläinen, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää erilaisten psykososiaalisten menetelmien ja lyhytpsykoterapian määritelmien täsmentämistarpeet, arvioi näiden hoitomuotojen käyttöä ja toteutusta sekä tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin näiden hoitomuotojen saatavuuden turvaamiseksi.

2. Keväällä 2023 valmistui selvitys psykososiaalisten menetelmien käsitteiden täsmentämistarpeista, niihin kuuluvien hoitomuotojen käytöstä ja toteutuksesta sekä toimenpiteistä niiden saatavuuden turvaamiseksi. Hallitusohjelmassa on linjattu, että mielenterveyspalveluiden saatavuutta parannetaan pikaisesti, kehitetään perustason mielenterveyspalveluja esimerkiksi terapiat etulinjaan -toimintamallin kokemuksia hyödyntäen ja ottamalla käyttöön porrasteinen hoitomalli, turvataan lainsäädännöllä lasten ja nuorten yhdenvertainen pääsy perustasolla lyhytpsykoterapiaan tai muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin (hallituksen mallin mukainen lasten ja nuorten terapiatakuu) ja vahvistetaan psykoterapiapalveluiden saavutettavuutta uudistamalla psykoterapeuttikoulutusta kaksiportaiseksi ja säätämällä ensimmäisen portaan koulutus maksuttomaksi. Näitä hallitusohjelman linjauksia viedään käytäntöön muun muassa kansallisessa palvelureformissa.

Tapani Hämäläinen, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Yrittäjän eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmän muutostarpeet

HE 102/2022 vp – EV 212/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää yrittäjän eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmän laajemmat muutostarpeet ja että järjestelmän kehittämistä jatketaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä selvitti vuosina 2017–2019 yrittäjän työeläketurvan kehittämistarpeita. Työryhmän tavoitteena oli selvittää, miten vakuuttaminen olisi nykyistä helpompaa ja joustavampaa itsensä työllistäjille ja muille pienimuotoista tai satunnaista yritystoimintaa harjoittaville. Lisäksi

tavoitteena oli alivakuuttamisen ja työtulon määrittämiseen liittyvien kehittämistarpeiden selvittäminen. HE 102/2022 muutosehdotuksissa keskityttiin kahteen jälkimmäiseen tavoitteeseen. Muutokset saatettiin voimaan lailla yrittäjän eläkelain muuttamisesta (1157/2022). Sosiaali- ja terveysministeriössä arvioidaan tarkoituksenmukaisinta tapaa jatkaa yrittäjän työeläketurvan ja yrittäjän muun sosiaaliturvan kehittämistä. Ensi vaiheessa on tärkeää seurata vuoden 2023 alusta voimaan tulleen uudistuksen vaikutuksia.

Kirsi Terhema, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotukilain uudistuksen arviointi

HE 127/2022 vp – EV 179/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että toimeentulotuen alentamisesta luopumista ja alentamisen perusteiden mahdollisia muutostarpeita arvioidaan osana sosiaaliturvan kokonaisuudistusta.

Toimeentulotukilain uudistuksessa (HE 127/2022 vp; 1023/2022) säädettiin tarkemmin sosiaalihuollon ja Kelan välisestä yhteistyöstä. Yhteistyösäännöksiä tarkennettiin myös koskien perusosan alentamistilanteita. Toimeentulotuen viimesijaiseen luonteeseen kuuluu, että asiakkaan tulee huolehtia omasta toimeentulostaan. Tämän vuoksi laissa edellytetään, että asiakkaan tulee edistää omaa työllistymistään. Perusosan alentamisesta kokonaan luopuminen muuttaisi tuen perusteita viimesijaisena tukimuotona. Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti toimeentulotuen kokonaisuudistus valmistellaan hallituskauden puoliväliin mennessä. Siinä otetaan kantaa myös nykyisen perusosan alentamisen menettelyn ja alentamisedellytysten muuttamisen edellytyksiin. Lisäksi sosiaaliturvakomitea aikoo toisen kauden työssään tarkastella toimeentulotuen roolia viimesijaisena tukimuotona.

Ritva Liukonen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Terveysturvalain, sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuoltolain 52 pykälän muuttaminen

HE 178/2022 vp – EV 144/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa korvaukseen oikeutettujen organisaatioiden kattavuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi.

Hallitus seuraa osana vuoden 2023 alusta voimaan tulleiden lakimuutosten toimeenpanoa korvaukseen oikeutettujen organisaatioiden kattavuutta sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö on 25.5.2023 antanut terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain nojalla asetuksen sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvästä ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta suoritettavasta korvauksesta (842/2023). Vuonna 2023 ensimmäisen vuosipuoliskon osalta korvausta on haettu 30 syyskuuta mennessä ja toisen vuosipuoliskon osalta tullaan hakemaan viimeistään vuoden 2024 maaliskuun 31 päivänä. Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa aluehallintoviraston raportoinnin pohjalta lakimuutosten toimeenpanoa sekä arvioi korvaukseen oikeutettujen organisaatioiden kattavuutta vuoden 2023 osalta.

Päivi Nygren, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Sukupuolen vahvistaminen ja siihen liittyvät säädösmuutokset

HE 189/2022 vp – EV 259/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset transsukupuolisten lasten ja nuorten itsemääräämisoikeuden edistämiseksi sukupuolen vahvistamisessa.

1. Sukupuolen vahvistamista koskeva laki tuli voimaan 3.4.2023. Sukupuolen vahvistamista koskeva laki mahdollistaa sukupuolen vahvistamisen vain täysi-ikäisille. Valmistelun aikana selvitettiin sitä, mitä konkreettisia vaikutuksia voimassa olevan lain ikärajalla on alaikäisten henkilöiden asemaan ja heidän perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Laaditussa selvityksessä [Selvitys sukupuolen oikeudellista vahvistamista koskevan sääntelyn vaikutuksista lasten ja nuorten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen](#) arviointiin myös minkälaisia malleja olisi olemassa sukupuolen vahvistamisen sääntelemiseksi alaikäisten osalta. Hallitus ei ole vielä ryhtynyt toimenpiteisiin lausuman johdosta.

Sonja Jantunen, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi sukupuolen vahvistamista koskevan lain vaikutuksia urheiluun ja ryhtyy tarvittaessa toimiin urheilujärjestöjen toiminnan tukemiseksi muutoksessa sekä tarvittaessa lainsäädäntötoimiin.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoimana arvioidaan mitä vaikutuksia sukupuolen vahvistamista koskevalla lailla on urheiluun. Sosiaali- ja terveysministeriö tukee opetus- ja kulttuuriministeriötä työssä. Vaikutuksia arvioidaan urheilujärjestöille alkuvuonna 2024 tehtävän kyselyn ja sen jälkeen toteutettavan yhteisen keskustelutilaisuuden avulla. Vaikutusten arvioinnin jälkeen tehdään arvio mahdollisista jatkotoimien tarpeesta.

Sonja Jantunen, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö
Satu Heikkinen, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Monikanavarahoituksen jatkokehittäminen

HE 237/2022 vp – EV 214/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ottaa monikanavarahoituksen jatkokehittämisessä esimerkiksi korvauksia kohdentamalla huomioon, miten sairaanhoitovakuutuksen varat mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla tukisivat sosiaali- ja terveystaloudellisia tavoitteita.

Vuonna 2023 valmisteltiin määräaikaiset korotukset sairaanhoitovakuutuksen yksityisen hoidon ja tutkimuksen korvauksiin. Vuotta 2024 koskevat korotukset tulivat voimaan vuoden 2024 alussa. Korotukset koskevat yleis- ja erikoislääkärin, psykiatrin vastaanottojen ja hammaslääkärin perustutkimuksen korvaustaksoja. Sosiaali- ja terveysministeriö aloitti vuonna 2023 valmistelun koskien uutta Kela-korvausmallia, jonka on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 alussa. Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti perusterveydenhuollon saatavuutta parannetaan kohdentamalla hallituskauden aikana kertaluonteista rahoitusta perusterveydenhuollon hoitojonojen purkuun hallituksen kehittämän uuden Kela-korvausmallin avulla. Hallitus sopi syyskuun 2023 budjettiriihessä uuteen Kela-korvausmalliin kohdennettavan noin 134,2 miljoonaa euroa vuodessa vuosien 2025–2027 ajaksi.

Kaisu Harju-Kolkka, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Lääkehuollon kustannustehokkuuden parantaminen

HE 245/2022 vp – EV 213/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa uudistuksen vaikutuksia apteekkiverkkoon sekä lääkevaihdon vaikutuksia hoidon onnistumiseen ja potilasturvallisuuteen.

Sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan lakimuutoksilla ei ollut vuonna 2023 merkittäviä vaikutuksia apteekkiverkkoon, hoidon onnistumiseen tai potilasturvallisuuteen. Vuonna 2023 apteekkilupaa hakeneiden lukumäärä sekä palvelupisteiden ja sivuapteekkien määrä on kuitenkin ollut laskussa ja tilannetta on syytä seurata. Apteekkiluvasta ennen eläkeikää luopuneiden apteekkareiden määrä on noussut. Lääkkeiden tukkumyynnin arvo avohuollon apteekeille nousi edelliseen vuoteen verrattuna n. 2,4 prosenttia vuosina 2020–2021 ja n. 4,5 prosenttia vuosina 2022–2023. Vähittäismyynnin arvossa oli vastaava kehitys (1,9 –4,2 prosenttia). Lääketaksaan tehtyjen muutosten vuoksi kasvu jäi 2,9 prosenttiin vuonna 2023 (mukana resepti- ja itsehoitolääkkeet). Lakimuutosten lisäksi apteekkiverkkoon ovat todennäköisesti vaikuttaneet Fimean viime vuosina perustamat uudet apteekit ja lisääntynyt keskinäinen kilpailu. Apteekkien ja verkkoapteekkien määrä nousikin edellisvuoteen verrattuna. Vuoden 2023 apteekkitiedot ovat osin käytettävissä vasta syksyllä 2024. Analyysiä on täydennettävä seuraavassa kertomuksessa.

Lääkevaihdoilla tarkoitetaan esityksessä HE 245/2022 vp astman ja keuhkoastmataudin hoitoon käytettävien inhaloitavien lääkevalmisteiden apteekkivaihtoa. Sosiaali- ja terveysministeriö on pyrkinyt kartoittamaan keinoja kokonais kuvan saamiseksi terveydenhuollosta. Sellaista on kuitenkin ollut haastavaa löytää. Fimealta on saatavissa tieto apteekkikentältä. Fimean mukaan vaihdettavia valmisteita on toistaiseksi ollut vähän. Fimean apteekkivalvontaan ei ole tullut yhteydenottoja ongelmista eikä apteekkitarkastuksissa ole havaittu erityisiä puutteita. Saatujen kysymysten määrä on merkittävästi vähentynyt vaihdon käynnistyttyä. Joitakin haasteita on havaittu liittyen mm. tilajatkaisiin. Fimea on tehnyt aiheesta tutkimusta (ei vielä julkaistu). Se tullaan julkaisun jälkeen liittämään tulevien vuosien kertomuksiin. Vaikutuksia koskevat tiedot perustuvat Fimealta 24.1.2024 saatuihin tietoihin (lähde Fimean valvonta ja apteekkivalvonta, apteekeilta kerätyt tiedot 2022 asti ja lqvia tukkumyyntirekisteri).

Tuija Metsävainio, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Läkelain ja sairausvakuutuslain muutokset

HE 314/2022 vp – EV 289/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, joilla pitkäaikaissairaiden lääkevaihdon ohjeistusta ja neuvontaa vahvistetaan erityisesti antolaitteiden ja pistosvälineiden käytössä, jotta hoitovastetta ja potilasturvallisuutta ei vaaranneta.

Biologisten lääkkeiden apteekkivaihtoa koskevat lakimuutokset (339/2023 ja 340/2023) tulivat voimaan 1.1.2024. Apteekkivaihto käynnistyy vaiheittain vuosien 2024-2026 aikana, suuressa mittakaavassa 1.1.2025. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 26.7.2023 biologisten lääkkeiden lääkevaihtoa apteekissa toimeenpanevan työryhmän kaudelle 31.7.2023-21.6.2024 (VN/144650/2023-STM-21). Työryhmässä on sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, Fimean ja Kelan lisäksi keskeisimpien sidosryhmien edustajat. Työryhmän tehtävänä on mm. tunnistaa lakimuutosten toimeenpanon kannalta oleellisten tahojen informointi- ja koulutus-tarpeet sekä laatia eduskunnan lausuman edellyttämä toimeenpanosuunnitelma tarvittaessa käyttöön otettavista toimenpiteistä pitkäaikaissairaiden lääkevaihdon ohjeistuksen ja neuvonnan vahvistamiseksi erityisesti antolaitteiden ja pistosvälineiden käytössä. Suunnitelma tulee olemaan käytettävissä työryhmän toimikauden päättyessä.

Seurantakirjauksen toteutumisesta huolehditaan osaltaan myös viranomaisen ennakollisella ohjauksella ja neuvonnalla. Fimea on 16.1.2024 julkaissut ohjauskirjeen apteekkeille; Biologisten lääkevalmisteiden lääkevaihdon hyvät toimintatavat apteekkeissa (Dnro FIMEA/2023/007239) sekä perustanut biologisten lääkkeiden apteekkivaihtoa koskevat [alasivut](#) fimea.fi-verkkosivustolle. Apteekkeille suunnattu Fimean [webinaari](#) apteekkivaihtoa koskien on tulossa 6.2.2024.

Tuija Metsävainio, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Päivystyspalvelujen toteutuminen hyvinvointialueilla

HE 328/2022 vp – EV 314/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa päivystyspalvelujen osalta perustuslain 19 §:n 3 momentin nojalla turvattujen oikeuksien toteutumista hyvinvointialueilla ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin varmistukseen oikeuksien toteutumisen käytännössä.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaan säädetään kansallisesta sairaaloiden ja päivystysten kokonaisuudesta vuoden 2024 aikana ottaen huomioon pitkät etäisyydet ja kielelliset oikeudet. Kokonaisuus valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueiden ja yhteistoiminta-alueiden kanssa.

Poikkeusluvin mahdollistetaan ympärivuorokautisen perusterveydenhuollon päivystyksen ylläpito nykyisissä päivystävissä yksiköissä vuoden 2025 loppuun saakka. Hyvinvointialueet rahoittavat sairaaloiden ja päivystysten toiminnan yleiskatteellisesta rahoituksesta ilman erilliskorvauksia. Uudistetaan erikoissairaanhoidon

työnjakoa koskevat säädökset. Lisätään hyvinvointialueiden mahdollisuutta sopia yhteistyöstä erikoissairaanhoidon palveluissa ja järjestää päiväkirurgista toimintaa (ml. anestesia) myös sellaisissa sairaaloissa, joissa ei ole ympärivuorokautista päivystystä.

Hyvinvointialueiden ja ministeriöiden virkamiehistä koostunut työryhmä ja sen ohjausryhmä työskentelivät syksyn 2023 aikana. Työryhmän ehdotukset julkaistiin 11.1.2024. Työryhmä ehdotti sairaala- ja päivystysverkon tiivistämistä. Sen näkemyksen mukaan sairaala- ja päivystysverkossa sekä yksittäisten sairaaloiden ja päivystysten palveluvalikoimassa ratkaisevinta on osaavan työvoiman saatavuus. Hoidon laatu, vaikuttavuus ja potilasturvallisuus voidaan varmistaa vain riittävällä ja osavalla henkilöstöllä. Ratkaisut on tehtävä kansallisella tasolla, jotta Suomen sairaala- ja päivystysjärjestelmä toimii tarkoituksenmukaisena kokonaisuutena.

Valmistelua jatketaan virkavalmisteluna, ja esitykset annetaan eduskunnalle 2024 syksyllä.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittely sekä siihen liittyvät lait

HE 246/2022 vp – EV 300/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin Uudenmaan aluetta koskevan potilastietojen tietojenkäsittelyn ratkaisemiseksi väliaikaisen sääntelyn voimassaolon aikana siten, että terveydenhuollon ammattihenkilöillä on toistaiseksi voimassa olevan sääntelyn nojalla sujuva pääsy potilasturvallisuuden kannalta olennaisiin tietoihin potilaan tietosuojaa kunnioittaen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut hallituksen esitysluonnoksen laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta ja esitys on lähetetty lausuntokierrokselle 17.1.2024. Esityksessä ehdotetaan, että Uusimaa-lakia eli lakia sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla sekä lakia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (asiakastietolaki) muutetaan. Uusimaa-lain 25 pykälään lisättäisiin uusi 9 momentti, jossa säädettäisiin oikeudesta saada ja käyttää

potilastietoja. Asiakastietolain 2 pykälää, jossa säädetään soveltamisalasta, muutettaisiin sääntelyn selkeyttämiseksi. Esityksen tavoitteena on, että terveydenhuollon ammattihenkilöillä olisi Uudenmaan alueella toistaiseksi voimassa olevan sääntelyn nojalla sujuva pääsy potilasturvallisuuden kannalta olennaisiin tietoihin potilaan tietosuojaa kunnioittaen

Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Vammaispalvelulaki ja henkilökohtaisen avun ja yhdenvertaisuuden toteutuminen

HE 191/2022 vp – EV 328/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa henkilökohtaisen avun ja erityisen osallisuuden tuen toteutumista yhdenvertaisuuden näkökulmasta ja ryhtyy tarvittaessa lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin voimavararajauksen poistamiseksi, mikäli yhdenvertaisuus ei toteudu.

1. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ylläpitää sähköistä vammaispalvelujen käsikirjaa, joka on ajantasainen tietolähde ja toimeenpanon väline. Käsikirjassa on sisältöalueet uuden lain mukaisille palveluille. Sosiaali- ja terveysministeriö on pitänyt lain toimeenpanoa varten koulutuksia keväällä 2023, jossa muun muassa tätä aihealuetta on käsitelty. Työtä jatketaan uuden lain toimeenpanon yhteydessä.

Kirsi-Maria Malmund-Laakso, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lainsäädäntömuutosten vaikutuksia vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

2. Parhaillaan käynnissä on vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamista koskeva lainvalmistelu, jonka tarkoituksena on turvata vammaisten oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus. Uuden vammaispalvelulain toimeenpanon toimia on toteutettu, ja toimeenpanoa ja seurantaa jatketaan uuden lain tultua voimaan 1.1.2025.

Kirsi-Maria Malmund-Laakso, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Vakuutuskassojen toimintaedellytykset

HE 6/2023 vp – EV 8/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa vakuutuskassojen toimintaedellytyksiä ja mahdollista tarvetta tulevaisuudessa kassan vähimmäisjäsenmäärää koskevalle poikkeuslupamenettelylle.

Vakuutuskassojen toimintaedellytyksiä sekä mahdollista tarvetta kassan vähimmäisjäsenmäärää koskevalle poikkeus- ja lupamenettelylle seurataan sosiaali- ja terveysministeriössä yhteydenpidolla asianomaisiin sidosryhmiin.

Noora Silmonen, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Vammaispalvelulain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaantulon lykkäämistä koskeva lainsäädäntö

HE 9/2023 vp – EV 7/2023 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin vammaispalvelulain soveltamisalan, lain ensisijaisuuden ja lain yksittäisten säännösten tarkkuuden kehittämiseksi siten, että kaikki vammaiset pääsevät tosiasiallisesti heille kuuluviin palveluihin.

1. Hallitus käynnisti kiireellisesti lainvalmistelun, jonka tarkoituksena on turvata vammaisten oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus. Uuden vammaispalvelulain valmistelua on priorisoitu lainvalmisteluprosessissa. Valmistelussa huomioidaan uuden vammaispalvelulain eduskuntakäsittelyn aikana tehdyt lisäykset. Lainvalmistelun kustannusvaikutus nykytilanteeseen verrattuna saa olla 100 miljoonaa euroa vuosittaisia menoja kasvattava valtiovarainministeriön arvion mukaan.

Kirsi-Maria Malmund-Laakso, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa haavoittuvassa asemassa olevien lasten, kuten autismi- ja neurokirjoon kuuluvien lasten, palvelut.

2. Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut, ja tavoitteena on vahvistaa myös lasten asemaa, oikeuksia ja palveluja. Uusi vammaispalvelulaki vahvistettiin 1.4.2023 ja sen oli määrä tulla voimaan 1.10.2023. Hallitusohjelman mukaisesti uuden vammaispalvelulain ja siihen liittyvien lakien voimaantuloa siirrettiin

30.9.2023 voimaan tulleilla laeilla niin, että laki tulee voimaan 1.1.2025. Parhailaan käynnissä on vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamista koskeva lainvalmistelu, jonka tarkoituksena on turvata vammaisten oikeuksien toteutuminen ja palvelujen saatavuus. Sosiaali- ja terveysministeriö on ohjaustyössään hyvinvointialueiden suuntaan painottanut aihetta sekä nykyisen että tulevan lainsäädännön osalta. Keväällä 2023 vahvistetun uuden lain toimeenpanon ohjausta on voimaantulon siirrosta huolimatta kohdennettu hyvinvointialueille ja muille sidosryhmille, ja toimeenpanoa ja seurantaa jatketaan uuden lain tultua voimaan 1.1.2025. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ylläpitää sähköistä vammaispalvelujen käsikirjaa, joka on ajantasainen lainsäädännön soveltamisen tietolähde ja toimeenpanon väline. Käsikirjassa on otettu huomioon myös vammaisten lasten palveluihin liittyvät seikat. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on julkaissut myös muita kirjoituksia tähän aiheeseen liittyen. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira on tehnyt hyvinvointialueille kyselyn vammaisten tai avun ja tuen tarpeessa olevien lasten palveluiden tilasta, ja se on antanut ohjausta hyvinvointialueille lasten palveluihin liittyen. Työtä jatketaan uuden vammaispalvelulain toimeenpanon yhteydessä.

Kirsi-Maria Malmund-Laakso, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa hyvinvointialueille riittävät resurssit vammaisten ihmisten tarpeenmukaisten palvelujen turvaamiseksi.

3. Hallitusohjelman mukaisesti uuden vammaispalvelulain voimaantuloa on siirretty ajankohtaan 1.1.2025. Hallitus on käynnistänyt kiireellisesti lainvalmistelun, jonka tarkoituksena on turvata vammaisten oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus. Lainvalmisteluprosessissa priorisoidaan uuden vammaispalvelulain valmistelua. Uuden vammaispalvelulain valmistelussa huomioidaan vammaispalvelulain 675/2023 eduskuntakäsittelyn aikana tehdyt lisäykset. Lainvalmistelun kustannusvaikutus nykytilanteeseen verrattuna saa olla 100 miljoonaa euroa vuosittaisia menoja kasvattava valtiovarainministeriön arvion mukaan.

Kirsi-Maria Malmund-Laakso, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Potilaan itsemääräämisoikeutta koskevat lakiehdotukset

HE 14/2023 vp – EV 78/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevat lakiehdotukset saatetaan eduskunnan käsiteltäväksi viipymättä.

Nykyinen itsemääräämisoikeushanke on käynnistetty sosiaali- ja terveysministeriössä kesäkuussa 2021. Hankkeella on seurantaryhmä, jonka tehtävänä on 1) edistää, seurata ja tukea asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamista koskevaa työskentelyä ml. lainsäädännön valmistelua; 2) osallistua vaihtoehtojen ja ehdotusten sekä niiden vaikutusten arviointiin; sekä 3) tuottaa asiantuntijatietoa ja -näkemyksiä valmistelun tueksi. Seurantaryhmä kokoontui ensimmäisen toimikautensa aikana (1.9.-31.12.2023) yhdeksän kertaa. Vuosien 2022–23 aikana hankkeessa julkaistiin kolme erillistä oikeudellista selvitystyötä, jotka käsittelevät ikääntyneiden itsemääräämisoikeutta, lasten itsemääräämisoikeutta ja itsemääräämisoikeutta päihdehuollon palveluissa. Selvitystyöt toimivat tausta-aineistona lainsäädäntötyön käynnistämiseksi. Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan jatketaan asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuslainsäädäntötyötä, jonka tavoitteena on tukea ja vahvistaa itsemääräämisoikeutta ja varmistaa, että ihmisten perusoikeudet toteutuvat, kuitenkin siten, että asiakkaan turvallisuus ja yksilöllinen tarve voidaan huomioida kaikissa tilanteissa. Lainsäädäntöä kehitetään oikeudellisessa tärkeys- ja kiireellisyysjärjestyksessä. Oikeudellista kiireellisyys- ja tärkeysjärjestystä koskeva päätöksenteko on sosiaali- ja terveysministeriössä vielä kesken.

Maija Miettinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Työeläkelakien ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain muuttamista koskeva lainsäädäntö

HE 27/2023 vp – EV 18/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa Eläketurvakeskuksesta annetun lain 4 pykälän toimeenpanoa sen varmistamiseksi, että Eläketurvakeskuksen tilasto-, tutkimus- ja kehittämistoiminnassa käsitellään yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti vain välttämättömiä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja.

Valtioneuvosto seuraa vuoden 2024 alusta voimaan tulleen lakimuutoksen toimeenpanoa loppuvuonna 2024 tehtävällä selvityspyynnöllä Eläketurvakeskukselta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi.

Outi Aalto, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö.

Henkilömitoitusten toteutuminen, vanhuuspalvelujen saatavuus ja henkilöstön riittävyys iäkkäiden palveluissa

HE 54/2023 vp – EV 21/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa henkilöstömitoituksen toteutumista, vanhuuspalvelujen saatavuutta ja henkilöstön riittävyyden turvaamiseksi tehtäviä toimenpiteitä siirtymäaikana.

Iäkkäiden palveluissa on vanhuuspalvelulain säätämisestä lähtien rakennettu palvelujen seurantajärjestelmää, joka antaa varsin kattavan kuvan iäkkäiden palvelujen tilanteesta ja mahdollistaa myös uusien säännösten toimeenpanon seurannan. Seuranta toteutetaan osana Terveiden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tekemää Vanhuuspalvelujen tila -tutkimusta, jolla on seurattu vanhuuspalvelulain toteutumista lain voimaantulovuodesta 2013 alkaen. Tutkimus kattaa sekä ympärivuorokautisen hoidon että kotihoidon toimintayksiköt. Siinä seurataan henkilöstömitoituksen kehitystä sekä toimintayksikköjen toimintakäytäntöjä ja johtamista. Henkilöstön riittävyyttä koskevat tiedot kerätään aluksi kaksi kertaa vuodessa. Myöhemmin tietojärjestelmien kehittämisen myötä tiedot voidaan hankkia vieläkin ajantasaisempina, kun ne saadaan suoraan suorina siirtoina tietojärjestelmistä. Vanhuuspalvelulain mukaan osana seurantaa THL:n on toteutettava valtakunnallinen asiakaskysely joka toinen vuosi, jolloin saadaan tietoa asiakkaiden ja heidän omaistensa asiakaskokemuksesta ja tyytyväisyydestä palveluihin. Toimintatapojen ja johtamisen seurantaa koskeva kysely tehdään vuorovuosin asiakaskyselyn kanssa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos voi julkaista keräämiinsä tietoihin perustuvat seurantaraportit palvelujen järjestäjä- ja toimintayksikkökohtaisina liikesalaisuutta koskevien säännösten estämättä, mutta asiakkaat eivät saa olla suoraan tai välillisesti tunnistettavissa. Toimintayksikkökohtaisten tietojen julkisuus antaa palvelujen käyttäjille, heidän omaisilleen ja muille palvelujen toteutumisesta kiinnostuneille mahdollisuuden seurata palvelujen saatavuutta ja laatua.

Hallitusohjelmaan sisältyvän Hyvän työn -ohjelmassa tullaan myös seuraamaan säännöllisesti ohjelman eri osa-alueiden ja toimenpiteiden toteutumista ja vaikutuksia kuten koulutuksen lisäyksiä, kansainvälistä rekrytointia ja alan vetovoimaan liittyviä tekijöitä.

Satu Karppanen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Hoitoon pääsyn 14 päivän enimmäisajan toteutumisen seuranta

HE 55/2023 vp – EV 45/2023 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa 14 päivän hoitoon pääsyn enimmäisajan toteutumista perusterveydenhuollossa ja edistää sen toteutumiseksi vaikuttavien menetelmien käyttämistä kaikilla hyvinvointialueilla.

1. Hoitoon pääsyn enimmäisaikojen toteutumista seurataan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) julkaisemien säännöllisesti päivittyvien tietokantaraporttien ja kahdesti vuodessa julkaistavien tilastoraporttien avulla. THL tuottaa tunnusluvut ja se luovuttaa tiedot myös hyvinvointialueille. THL päättää tiedonantovelvollisuuden perusteella mahdollisesti toteutettavista uusista tiedonkeruista sekä tiedonkeruiden laajentamisesta. Hallitusohjelmassa on linjattu, että hoitotakuun ja palveluihin pääsyn määräaikoihin liittyvää valvontaa yhtenäistetään, ja käynnistetään tehostettu perusterveydenhuollon saatavuuden seurannan jakso osana hyvinvointialueiden ohjausta. Vaikuttavien menetelmien käyttämistä hoidon saatavuuden parantamiseksi edistetään kansallisessa palvelureformissa ja Suomen kestävän kasvun ohjelman kehittämishankkeissa.

Tapani Hämäläinen, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa hoitosuhteen jatkuvuutta ottamalla käyttöön omalääkäri- ja omahoitajamalli, omatiimimalli tai perhelääkärimalli taikka laajentamalla niiden käyttöä.

2. Hallitusohjelman mukaisesti hoitoon pääsyn parantamisessa ja hoidon jatkuvuuden vahvistamisessa hyödynnetään omalääkäri-, omahoitaja- ja omatiimimallia, ja selvitetään myös ammatinharjoittajan mallin hyödyntämistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisissa tavoitteissa vuosille 2023–2026 on yhtenä tavoitteena ollut perustason palvelujen toimintavarmuuden vahvistuminen ja integraation lisääntyminen. Sosiaali- ja terveystalouden integraatiolla tavoitellaan myös palvelujen jatkuvuuden lisäämistä. Valtakunnallisia tavoitteita on päivitetty vuoden 2023 loppupuolella. Vuoden 2024 alkupuolella julkaistavien päivitettyjen tavoitteiden mukaan perustason sosiaali- ja terveydenhuollon jatkuvuutta kehitetään pitkäaikaiseen ja henkilökohtaiseen hoito- tai palvelusuhteeseen perustuen.

Hallitusohjelman toteuttamiseksi on syksyllä ja loppuvuonna 2023 valmisteltu kansallista palvelureformia, jossa uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sisältöjä koskevaa lainsäädäntöä sekä siihen liittyvää ohjausta vastaamaan nykyisiä sote-rakenteita ja valtakunnallisia sote-tavoitteita. Kansallisen palvelureformin yhtenä päätavoitteena on palveluiden integraation, saatavuuden ja jatkuvuuden parantaminen. Osana kansallisen palvelureformin lainsäädäntöuudistusta arvioidaan, tarvitaanko potilaan henkilökohtaisen hoidon jatkuvuuden vahvistamiseksi lainsäädäntömuutoksia. Vuoden 2023 lopussa päättyneen tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman kehittämishankkeissa ja vuoden 2025 loppuun asti jatkuvan Suomen kestävän kasvun ohjelman kehittämishankkeissa on vahvistettu hoitosuhteen jatkuvuutta. Loppuvuonna 2023 on valmisteltu alkuvuonna 2024 toteutettavaa Suomen kestävän kasvun ohjelmaan kuuluvan neljättä valtionavustushakua. Valtionavustuksella on tarkoitus edistää hoidon jatkuvuutta ja sitä tukevia digitaalisia ratkaisuja.

Tapani Hämäläinen, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun jälkihuollon ikärajan alentamisen vaikutukset

HE 56/2023 vp – EV 79/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa jälkihuollon ikärajan alentamisen vaikutuksia ja palvelujärjestelmän kykyä ja resursseja vastata sen kohteena olevien nuorten yksilöllisiin tarpeisiin.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) selvittää keväällä 2024 lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskun vaikutuksia tukeen ja palveluihin sekä niiden kehittämiseen. Tulokset raportoidaan syksyllä 2024.

Tiina Muinonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotuesta annetun lain asumismenoja koskeva sääntely

HE 58/2023 vp – EV 63/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa toimeentulotuesta annetun lain asumismenoja koskevan sääntelyn vaikutuksia toimeentulotuen hakijoiden ja heidän lasten oikeuksiin, asemaan ja toimeentuloon, asuntomarkkinoihin sekä palvelutarpeeseen ja kustannuksiin hyvinvointialueilla.

Toimeentulotukilaissa säädetään valtakunnallisesta sekä jokaiselle hyvinvointialueelle perustettavasta alueellisesta neuvottelukunnasta. Valtakunnallisen neuvottelukunnan tehtävänä on seurata toimeentulotukiasioiden soveltamiskäytäntöä ja viranomaisten välistä yhteistyötä sekä tehdä esityksiä toimeentulotukea koskevista asioista. Alueellisten neuvottelukuntien yhtenä keskeisenä tehtävänä on seurata paikallisen työllisyystilanteen ja asumisen hinnan vaikutuksia toimeentulotuen tarpeeseen. Sosiaali- ja terveysministeriö hyödyntää näitä kattavia verkostoja arvioidesaan lakimuutoksen vaikutuksia toimeentulotuen asiakkaisiin.

Toimeentulotuen saajien toimeentuloa tarkastellaan myös, kun Kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaisesti perusturvan riittävyttä arvioidaan kattavasti neljän vuoden välein perusturvan riittävyyden arviointiraportissa. Perusturvan riittävyttä arvioitaessa otetaan huomioon henkilön tai kotitalouden saamat perusturvaetudet sekä toimeentulotuesta annetun lain mukainen toimeentulotuki. Raportissa tarkastellaan erilaisia etuudensaajaryhmiä ja kotitaloustyyppejä. Seuraava perusturvan riittävyyden arviointi tehdään vuonna 2027 käsittäen ajanjakson 2024-2027.

Parhaillaan on käynnissä valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) rahoituksella toteutettava Lapsiperheiden pienituloisuus ja sosiaaliturvaetudet (LAPSOSSET) -tutkimus, jonka tavoitteena on tuottaa uutta tietoa lapsiperheiden toimeentulosta, sekä esittää politiikkasuosituksia pienituloisten lapsiperheiden toimeentulon parantamiseksi. Hankkeessa otetaan huomioon pääministeri Orpon hallitusohjelmaan perustuvat, 1.1.2024 voimaan tulleet sosiaaliturvaetuuksia koskevat muutokset. Tutkimus valmistuu syksyllä 2024.

Ritva Liukonen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain sekä Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d pykälän muuttaminen

HE 59/2023 vp – EV 30/2023 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön rahoituksen riittävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin rahoituksen muuttamiseksi, jos rahoitusmalli vaarantaa korkeakouluopiskelijoiden riittävien terveyspalvelujen saatavuuden.

1. Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon rahoituksen riittävyyttä ja laatii vuosittain arvion opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista sekä niiden rahoituksesta. Ministeriö huomioi rahoituksen riittävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta arvioidessaan opiskeluterveydenhuollon palvelujen tarpeen, niiden saatavuuden ja taloudellisuuden sekä kustannustason muutokset saatavilla olevien tietojen perusteella. Eduskunta päättää vuosittain hyväksyttävästä opiskeluterveydenhuollon kansallisesta rahoitusosuudesta ja valtion rahoitusosuudesta valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö on kehittänyt palvelujensa tuottavuutta ja tehokkuutta, mutta erityisesti mielenterveyspalvelujen saatavuudessa on ollut viiveitä. Säätiölle on varattu vuosina 2023–2026 miljoona euroa erillirahoitusta kullekin vuodelle mielenterveyspalvelujen vahvistamiseen. Vuosina 2021 ja 2022 palvelujen saatavuutta ovat rajoittaneet koko sosiaali- ja terveydenhuollon alaa koskevat henkilöstön saatavuusongelmat, josta syystä säätiön rahoitusta on jäänyt käyttämättä.

Arja Ruponen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja valmistelee tarvittavat lainsäädäntömuutokset, jotta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö voi vastaanottaa lahjoituksia niiden vaikuttamatta säätiön perusrahoitukseen.

2. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltolain rahoitusta koskevat säädökset täsmennettiin syksyllä 2023. Kun Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö toteuttaa oman ilmoituksensa mukaan vain lakisääteisen opiskeluterveydenhuollon tehtäviä, lahjoitusvaroja koskevan säännöksen muuttaminen edellyttää, että säätiö täsmentää, mihin tarkoitukseen varojen tuotto olisi tarkoitus käyttää ja miten niiden

käyttö suhteutuisi säätiön lakisääteisiin tehtäviin sekä perusrahoitukseen. Lisäksi säätiön tulisi kehittää raportointijärjestelmiään niin, että se kykenee erottelamaan perusrahoituksen, valtionavustusten ja lahjoitusvarojen käytön.

Arja Ruponen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksien muutosten vaikutusten seuraaminen

HE 60/2023 vp – EV 58/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan ja nuoren kuntoutusrahan alentamisen vaikutuksia lasten, nuorten ja työelämään kiinnittymättömien henkilöiden toimeentuloon, kuntoutukseen osallistumiseen ja työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumiseen.

Muutosten vaikutuksia sosiaaliturvaetuuksien käyttöön on mahdollista seurata Kansaneläkelaitoksen tilastojen avulla. Lisäksi muutosten vaikutusten jälkikäteistä seurantaa on mahdollista tehdä tulotietojärjestelmän palkka- ja etuustietojen ja tilastokeskuksen rekisteri- ja muun seurantatiedon avulla.

Kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaisesti perusturvan riittävyttä arvioidaan kattavasti neljän vuoden välein perusturvan riittävyden arviointiraportissa. Perusturvan riittävyttä arvioitaessa otetaan huomioon henkilön tai kotitalouden saamat perusturvaetuudet sekä toimeentulotuesta annetun lain mukainen toimeentulotuki. Raportissa tarkastellaan erilaisia etuudensaajaryhmiä ja kotitaloustyyppejä. Seuraava perusturvan riittävyden arviointi tehdään vuonna 2027 käsittäen ajanjakson 2024-2027. Yleisesti muutosten vaikutuksia voidaan tarkastella myös perusturvan riittävyden arvioinnin kautta.

Parhaillaan on käynnissä valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) rahoituksella toteutettava Lapsiperheiden pienituloisuus ja sosiaaliturvaetuudet (LAPSOSSET) -tutkimus, jonka tavoitteena on tuottaa uutta tietoa lapsiperheiden toimeentulosta, sekä esittää politiikkasuosituksia pienituloisten lapsiperheiden toimeentulon parantamiseksi. Hankkeessa otetaan huomioon pääministeri Orpon hallitusohjelmaan perustuvat, 1.1.2024 voimaan tulleet sosiaaliturvaetuuksia koskevat muutokset. Tutkimus valmistuu syksyllä 2024.

Edellä mainittujen lisäksi muutosten jälkiarviointia pyritään tekemään käytettävissä olevilla keinoilla niin, että arvioinnissa huomioitaisiin paitsi vaikutukset yksittäisiin etuuksiin myös henkilöihin tai kotitalouksiin kohdistuvat useiden etuuksien samanaikaisten muutosten yhteisvaikutukset.

Kansaneläkelaitoksen järjestämään kuntoutukseen osallistumista ja mahdollisia muutoksia osallistumishalukkuudessa seurataan jatkuvasti muun muassa Kansaneläkelaitoksen tilastoin ja tutkimuksin. Vastaavasti myös työkyvyttömyyseläkehakemusten määrää seurataan tiiviisti vuosittain.

Kaisu Harju-Kolkka, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Yleisen asumistuen muutokset

HE 74/2023 vp – EV 64/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa yleisestä asumistuesta annetun lain muutosten ja erityisesti omistusasumisen tuen lakkaamisen vaikutuksia sekä ryhtyy tarvittaessa havaittujen ongelmien korjaamiseen.

Muutosten vaikutuksia on mahdollista seurata Kansaneläkelaitoksen tilastojen avulla. Lisäksi muutosten vaikutusten jälkikäteistä seurantaa on mahdollista tehdä tulotietojärjestelmän palkka- ja etuustietojen ja tilastokeskuksen rekisteri- ja muun seurantatiedon avulla.

Kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaisesti perusturvan riittävyttä arvioidaan kattavasti neljän vuoden välein perusturvan riittävyyden arviointiraportissa. Perusturvan riittävyttä arvioitaessa otetaan huomioon henkilön tai kotitalouden saamat perusturvaetuudet sekä toimeentulotuesta annetun lain mukainen toimeentulotuki. Raportissa tarkastellaan erilaisia etuudensaajaryhmiä ja kotitaloustyypppejä. Seuraava perusturvan riittävyyden arviointi tehdään vuonna 2027 käsittäen ajanjakson 2024-2027. Yleisesti muutosten vaikutuksia voidaan tarkastella myös perusturvan riittävyyden arvioinnin kautta.

Parhaillaan on käynnissä valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) rahoituksella toteutettava Lapsiperheiden pienituloisuus ja sosiaaliturvaetuudet (LAPSOSSET) -tutkimus, jonka tavoitteena on tuottaa uutta tietoa lapsiperheiden toimeentulosta, sekä esittää politiikkasuosituksia pienituloisten lapsiperheiden toimeentulon parantamiseksi. Hankkeessa otetaan huomioon pääministeri Orpon hallitusohjelmaan perustuvat, 1.1.2024 voimaan tulleet sosiaaliturvaetuuksia koskevat muutokset. Tutkimus valmistuu syksyllä 2024.

Edellä mainittujen lisäksi muutosten jälkiarviointia pyritään tekemään käytettävissä olevilla keinoilla niin, että arvioinnissa huomioitaisiin paitsi vaikutukset yksittäisiin etuuksiin, myös henkilöihin tai kotitalouksiin kohdistuvat useiden etuuksien samanaikaisten muutosten yhteisvaikutukset.

Mikko Horko, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Työttömyysturvan muutosten vaikutukset

HE 73/2023 vp – EV 83/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa työttömyysturvaa koskevien muutosten vaikutuksia erityisesti lapsiperheiden toimeentuloon, eri työntekijäryhmien työllistymiseen koko-aika- ja osa-aikatyöhön ja eri sosiaaliturvaetuuksia koskevien muutosten mahdollisia yhteisvaikutuksia työttömyysetuuksia saavien toimeentuloon sekä ryhtyy tarvittaessa havaittujen ongelmien korjaamiseen ja kannustinloukkujen purkamiseksi siten, että työllistyminen sekä osa-aikaiseen että erityisesti kokopäiväiseen työhön on kaikissa tilanteissa etuuksien saajalle taloudellisesti kannattavaa.

Muutosten vaikutuksia työttömyysetuuksien ja muiden sosiaaliturvaetuuksien käyttöön on mahdollista seurata työttömyyskassojen ja Kansaneläkelaitoksen tilastojen avulla. Lisäksi muutosten vaikutusten jälkikäteisseurantaa muun muassa eri ryhmien työllistymisen suhteen on mahdollista tehdä tulotietojärjestelmän palkka- ja etuustietojen ja Tilastokeskuksen muun seurantatiedon avulla.

Kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaisesti perusturvan riittävyttä arvioidaan kattavasti neljän vuoden välein perusturvan riittävyden arviointiraportissa. Perusturvan riittävyttä arvioitaessa otetaan huomioon henkilön tai kotitalouden saamat perusturvaetuudet sekä toimeentulotuesta annetun lain mukainen toimeentulotuki. Raportissa tarkastellaan erilaisia etuudensaajaryhmiä ja kotitaloustyypppejä. Seuraava perusturvan riittävyden arviointi tehdään vuonna 2027 käsittäen ajanjakson 2024-2027. Yleisesti muutosten vaikutuksia voidaan tarkastella myös perusturvan riittävyden arvioinnin kautta.

Parhaillaan on käynnissä valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) rahoituksella toteutettava Lapsiperheiden pienituloisuus ja sosiaaliturvaetuudet (LAPSOSSET) -tutkimus, jonka tavoitteena on tuottaa uutta tietoa lapsiperheiden toimeentulosta, sekä esittää politiikkasuosituksia pienituloisten lapsiperheiden

toimeentulon parantamiseksi. Hankkeessa otetaan huomioon pääministeri Orpon hallitusohjelmaan perustuvat, 1.1.2024 voimaan tulleet sosiaaliturvaetuuksia koskevat muutokset. Tutkimus valmistuu syksyllä 2024.

Edellä mainittujen lisäksi muutosten jälkiarviointia pyritään tekemään käytettävissä olevilla keinoilla niin, että arvioinnissa huomioitaisiin paitsi vaikutukset yksittäisiin etuuksiin, myös henkilöihin tai kotitalouksiin kohdistuvat, useiden etuuksien samanaikaisten muutosten yhteisvaikutukset.

Marjaana Maisonlahti, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaaliturvaetuuksien muutosten vaikutusten seuranta

HE 75/2023 vp – EV 84/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa aktiivisesti indeksijäädytyksen vaikutuksia eri etuudensaajaryhmiin ja eri sosiaaliturvaetuuksien muutosten kanssa mahdollisesti muodostuviin yhteisvaikutuksiin ja ryhtyy havaittujen ongelmien korjaamiseen.

Muutosten vaikutuksia sosiaaliturvaetuuksien käyttöön on mahdollista seurata Kansaneläkelaitoksen tilastojen avulla. Lisäksi muutosten vaikutusten jälkikäteistä seurantaa on mahdollista tehdä tulotietojärjestelmän palkka- ja etuustietojen ja tilastokeskuksen rekisteri- ja muun seurantatiedon avulla.

Kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaisesti perusturvan riittävyyttä arvioidaan kattavasti neljän vuoden välein perusturvan riittävyyden arviointiraportissa. Perusturvan riittävyyttä arvioitaessa otetaan huomioon henkilön tai kotitalouden saamat perusturvaetuudet sekä toimeentulotuesta annetun lain mukainen toimeentulotuki. Raportissa tarkastellaan erilaisia etuudensaajaryhmiä ja kotitaloustyyppejä. Seuraava perusturvan riittävyyden arviointi tehdään vuonna 2027 käsittäen ajanjakson 2024-2027. Yleisesti muutosten vaikutuksia voidaan tarkastella myös perusturvan riittävyyden arvioinnin kautta.

Parhaillaan on käynnissä valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) rahoituksella toteutettava Lapsiperheiden pienituloisuus ja sosiaaliturvaetuudet (LAPSOSSET) -tutkimus, jonka tavoitteena on tuottaa uutta tietoa lapsiperheiden toimeentulosta, sekä esittää politiikkasuosituksia pienituloisten lapsiperheiden toimeentulon parantamiseksi. Hankkeessa otetaan huomioon pääministeri Orpon hallitusohjelmaan perustuvat, 1.1.2024 voimaan tulleet sosiaaliturvaetuuksia koskevat muutokset. Tutkimus valmistuu syksyllä 2024.

Edellä mainittujen lisäksi muutosten jälkiarviointia pyritään tekemään käytettävissä olevilla keinoilla niin, että arvioinnissa huomioitaisiin paitsi vaikutukset yksittäisiin etuuksiin, myös henkilöihin tai kotitalouksiin kohdistuvat useiden etuuksien samanaikaisten muutosten yhteisvaikutukset.

Eva Ojala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

13 Talousvaliokunta

Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö

HE 108/2016 vp – EV 239/2016 vp

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännössä vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestämisen inhimillisellä ja asiakaslähtöisellä tavalla.

4. Vuoden 2023 alusta lukien vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 12 §:ssä säädetään yksityisten palvelujen hankinnasta ja siinä huomioon otettavista seikoista sekä vastuista ja valvonnasta näitä palveluja käytettäessä. Uusi palvelujen järjestämisen rakenne ja lainsäädännön lähtökohdat luovat edellytyksiä myös asiakkaiden tarpeita paremmin vastaaviin palveluhankintoihin.

Uusi laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023, valvontalaki) tuli voimaan 1.1.2024. Valvontalaissa säädetään sekä yksityisten että julkisten palveluntuottajien toimintaedellytyksistä, rekisteröinnistä, omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta. Lain tarkoituksena on varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilasturvallisuus ja laadultaan hyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä edistää palveluntuottajan ja viranomaisen välistä yhteistyötä. Sosiaali- ja terveyspalveluja saa tuottaa vain palveluntuottaja, joka on rekisteröity valvontalain mukaisesti valtakunnalliseen palveluntuottajien rekisteriin. Rekisteröinnin edellytyksenä on, että palveluntuottaja täyttää sille valvontalaissa säädetyt taloudelliset, toiminnalliset ja hallinnolliset edellytykset. Valvontalaissa säädetään palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvonnasta ja sen seurannasta sekä palveluntuottajan omasta ja henkilöstön ilmoitusvelvollisuudesta asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantaneista epäkohdista, tapahtumista, vahingoista tai vaaratilanteista. Lain tavoitteena on yhtenäistää eri palveluntuottajien toimintaedellytyksiä, lupa- ja valvontakäytäntöjä, lisätä ja tukea omavalvontaa, vahvistaa ennakkovalvontaa ja parantaa erilaisten riskien tunnistamista. Tämän on arvioitu parantavan asiakkaiden ja potilaiden mahdollisuuksia saada yhdenvertaisia ja laadukkaita palveluja eri alueilla.

Erityisesti vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden osalta sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun varmistamiseen liittyvää sääntelyä on arvioitu vammaispalvelulainsäädännön kokonaisuudistuksessa sekä iäkkäiden henkilöiden palvelujen uudistamisessa.

Viime mainitun osalta iäkkäiden henkilöiden kotiin annettavia palveluja ja asumis- palveluja sekä palvelujen laadun vahvistamista koskevat sosiaali- ja van- huspalvelulain muutokset tulivat voimaan 1.1.2023. Valvontaa ja omavalvontaa koskeva sääntely siirtyi sittemmin vuoden 2024 alusta valvontalakiin.

Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena on turvata vammais- ten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut. Uusi vammaispalvelulaki vahvistettiin 1.4.2023 ja sen oli määrä tulla voimaan 1.10.2023. Hallitusohjelman mukaisesti uuden vammaispalvelulain ja siihen liittyvien lakien voimaantuloa siir- rettiin 30.9.2023 voimaan tulleilla laeilla niin, että lait tulevat voimaan 1.1.2025. Par- haillaan käynnissä on vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamista koskeva lainvalmistelu, jonka tarkoituksena on turvata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja palvelujen saatavuus. Keväällä 2023 vahvistetun uuden lain toi- meenpanon ohjausta on voimaantulon siirrosta huolimatta kohdennettu hyvinvoin- tialueille ja muille sidosryhmille, ja toimeenpanoa sekä seurantaa jatketaan lain

tultua voimaan. Hallitusohjelman kirjausta asumispalvelujen valikoiman monipuo- listamisesta yksilöllisiin tarpeisiin vastaten toteutetaan osana uuden lain toimeen- panoa. THL ylläpitää sähköistä vammaispalvelujen käsikirjaa, joka on ajantasainen lainsäädännön soveltamisen tietolähde ja toimeenpanon väline. Käsikirjassa on otettu huomioon myös vammaisten henkilöiden asumispalvelujen järjestämiseen ja laatuun liittyvät seikat.

Jaana Huhta, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
Kirsi-Maria Malmund-Laakso, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen

HE 230/2018 vp – EV 284/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi pikaisesti ulosoton suojaosuusjärjestelmän ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä velallisen maksukyvyn arvioinnissa huomioon otettavien velallisen välttämättömien elinkustannusten tason kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset.

2. Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan hankkeena tehtiin selvitys ulos- oton suojaosuuden korottamisesta ja vaihtoehtoisista keinoista pienitulois- ten ulosottovelallisten aseman parantamiseksi. Selvityksestä julkaistiin 26.5.2021

tutkimusraportti Ulosottovelka, sosiaaliturva ja työn tarjonta. Selvityksen pohjalta valmisteltiin hallituksen esitys, jonka perusteella velalliselle annettavia vapaakausia lisättiin 1.5.2023 voimaantulleella lainmuutoksella. Lisäksi ulosoton suojaosuutta korotettiin ensin väliaikaisella lailla vuoden 2023 ajaksi ja sen jälkeen toistaiseksi voimassa olevalla lailla 1.1.2024 lukien. Huhtikuussa 2023 julkaistiin mietintö sosiaaliturvaetuksien ulosmittauksesta ja mietinnössä ehdotettiin muun muassa ulosmittauksen laskentasääntöjen uudistamista kokonaisuutena. Oikeusministeriö asetti 12.1.2024 hankkeen ulosottosääntelyn edelleen kehittämiseksi.

Yksityishenkilön velkajärjestelyssä huomioon otettaviin velallisen välttämättömiin elinkustannuksiin on tehty tasokorotus, joka tuli voimaan 1.7.2022.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö
Terhi Salmela, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen

KAA 2/2018 vp – EK 46/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto nimittää asiantuntijaryhmän, jossa ovat mukana aloitteen tekijöiden ja vammaisjärjestöjen edustajat, arvioimaan ja valmistelemaan viipymättä tarvittavat säädösmuutokset, joiden avulla turvataan vammaisten henkilöiden osallisuus ja oikeussuojakeinot heitä koskevassa päätöksenteossa. Lisäksi asiantuntijaryhmän tulee selvittää sosiaali- ja terveyspalveluja ja hankintalainsäädäntöä sekä niihin liittyvää neuvontaa ja ohjeistusta koskevat muutostarpeet sosiaali- ja terveyspalvelujen, mukaan lukien Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen, hankintojen kehittämiseksi. Tarvittavat säädösmuutokset on annettava eduskunnalle mahdollisimman pian.
1. Osallisuustyöryhmän loppuraportissa (2021) olevat seikat on otettu huomioon vammaispalveluja koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksessa, jota koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle syksyllä 2022. Uusi vammaispalvelulaki vahvistettiin 1.4.2023 ja sen oli määrä tulla voimaan 1.10.2023. Hallitusohjelman mukaisesti vammaispalvelulain ja siihen liittyvien lakien voimaantuloa siirrettiin 30.9.2023 voimaan tulleilla laeilla niin, että lait tulevat voimaan 1.1.2025. Parhaillaan

käynnissä on vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamista koskeva lainvalmistelu, jonka tarkoituksena on turvata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja palvelujen saatavuus. Uuden lain asiakasprosessia koskevat säännökset tukevat vahvasti vammaisten henkilön osallisuutta, itsemääräämisoikeutta ja yhdenvertaisuutta.

Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen osalta ei ole tehty vuonna 2023 lainmuutoksia kuntoutuspalvelujen hankintaa koskien. Kansaneläkelaitoksen rahoittamasta Rekisteröitymismenettelyn tutkimuksesta (REKKU-tutkimus) on kuitenkin vuonna 2023 valmistunut tuloksia ja tutkimusjulkaisuja, joita voidaan hyödyntää kuntoutuspalvelujen hankintaa koskevien lainmuutostarpeiden arvioinnissa ja myös mikäli rekisteröitymismenettelyä koskevat lainmuutokset tulisivat valmisteluun. Kuntoutuspalvelujen hankintaa koskien lainmuutosten valmistelua ei tällä hetkellä ole käynnissä sosiaali- ja terveysministeriössä,

mutta tilannetta voidaan mahdollisesti tarkastella uudestaan myöhemmin hallituskauden aikana. Kela-taksien osalta asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. Sairausvakuutuslain (1224/2004) 4 luvussa oleva taksimatkojen enimmäishintäsääntely on voimassa vuoden 2024 loppuun. Vuonna 2024 on annettava eduskunnalle hallituksen esitys asiaa koskien ja asia on valmistelussa sosiaali- ja terveysministeriössä.

Kirsi-Maria Malmlund-Laakso, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö
Kaisu Harju-Kolkka, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta vahvistetaan osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelua.

2. Nykyinen itsemääräämisoikeushanke on käynnistetty sosiaali- ja terveysministeriössä kesäkuussa 2021. Hankkeella on seurantaryhmä, jonka tehtävänä on i) edistää, seurata ja tukea asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamista koskevaa työskentelyä ml. lainsäädännön valmistelua; ii) osallistua vaihtoehtojen ja ehdotusten sekä niiden vaikutusten arviointiin; sekä iii) tuottaa asiantuntijatietoa ja -näkemyksiä valmistelun tueksi. Seurantaryhmä kokoontui ensimmäisen toimikautensa aikana (1.9.–31.12.2023) yhdeksän kertaa. Vuosien 2022-23 aikana hankkeessa julkaistiin kolme erillistä oikeudellista selvitystyötä, jotka käsittelevät ikääntyneiden itsemääräämisoikeutta, lasten itsemääräämisoikeutta ja itsemääräämisoikeutta päihdehuollon palveluissa. Selvitystyöt toimivat tausta-aineistona lainsäädäntötyön käynnistämiseksi. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan jatketaan asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuslainsäädäntötyötä, jonka tavoitteena on tukea ja vahvistaa itsemääräämisoikeutta ja varmistaa, että ihmisten perusoikeudet

toteutuvat, kuitenkin siten, että asiakkaan turvallisuus ja yksilöllinen tarve voidaan huomioida kaikissa tilanteissa. Lainsäädäntöä kehitetään oikeudellisessa tärkeys- ja kiireellisyysjärjestyksessä. Oikeudellista kiireellisyys- ja tärkeysjärjestystä koskeva päätöksenteko on sosiaali- ja terveysministeriössä vielä kesken.

Maija Miettinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja varmistaa vammaispalvelujen tarjoamisen edellytyksiin, kuten toimitiloja koskeviin vaatimuksiin, liittyvän lainsäädännön tarkoituksenmukaisuuden ja siihen liittyvän ratkaisu- ja valvontakäytännön yhtenäisyyden palvelujen käyttäjien yhdenvertaisuuden ja palveluntarjoajien tasavertaisten kilpailuedellytysten turvaamiseksi.

3. Uusi laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023, valvontalaki) tuli voimaan 1.1.2024. Valvontalaissa säädetään sekä yksityisten että julkisten palveluntuottajien toimintaedellytyksistä, rekisteröinnistä, omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta. Lain tarkoituksena on varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilasturvallisuus ja laadultaan hyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä edistää palveluntuottajan ja viranomaisen välistä yhteistyötä. Sosiaali- ja terveyspalveluja saa tuottaa vain palveluntuottaja, joka on rekisteröity valvontalain mukaisesti valtakunnalliseen palveluntuottajien rekisteriin. Rekisteröinnin edellytyksenä on, että palveluntuottaja täyttää sille valvontalaissa säädetyt taloudelliset, toiminnalliset ja hallinnolliset edellytykset. Valvontalaissa säädetään myös toimitiloja koskevista edellytyksistä. Valvontalaissa säädetään palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvonnasta ja sen seurannasta sekä palveluntuottajan omasta ja henkilöstön ilmoitusvelvollisuudesta asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantaneista epäkohdista, tapahtumista, vahingoista tai vaaratilanteista. Lain tavoitteena on yhtenäistää eri palveluntuottajien toimintaedellytyksiä, lupa- ja valvontakäytäntöjä, lisätä ja tukea omavalvontaa, vahvistaa ennakkovalvontaa ja parantaa erilaisten riskien tunnistamista. Tämän on arvioitu parantavan asiakkaiden ja potilaiden mahdollisuuksia saada yhdenvertaisia ja laadukkaita palveluja eri alueilla.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti valtion aluehallinnon uudistuksessa sosiaali- ja terveyspalveluiden lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävät kootaan uuteen valtakunnalliseen virastoon. Uudistamisessa tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta.

Maija Iles, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 pykälän muuttaminen ja 8 pykälän väliaikainen muuttaminen

HE 57/ 2020 vp – EV 47/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa aktiivisesti ja tarkoin valtion erityisrahoitusyhtiön vastuiden kehitysuraa ja laatii talousvaliokunnalle selvityksen sekä tarvittaessa valmistelee lainsäädäntöön muutokset, joilla varmistetaan valtuuksien tarkoituksenmukainen taso ja kehityssuunta viimeistään syysistuntokaudella 2022.

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 ja 8 pykälää muutettiin eduskunnan päätöksellä toukokuussa 2020. Lakimuutos tuli voimaan 1.6.2020. Laki sääntelee Finnvera Oyj:n (jäljempänä Finnvera) ns. kotimaan rahoitustoimintaa. Lakimuutoksella varauduttiin ja parannettiin Finnveran edellytyksiä vastata koronapandemian tuomiin yritysrahoituksen mahdollisiin haasteisiin. Lain 4 §:n muutoksella tehostettiin suuryrityksille myönnettävien takauksen käsittelyä poikkeusoloissa poistamalla laista vaatimus työ- ja elinkeinoministeriön suostumuksesta, kun taattavan lainan määrä ylittää 35 miljoonaa euroa. Lain 8 pykälän muutoksella korotettiin Finnvera Oyj:n kotimaan rahoituksen laina- ja takausvastuiden enimmäismäärä 4,2 miljardista eurosta 12 miljardiin euroon.

Työ- ja elinkeinoministeriö on seurannut aktiivisesti Finnveran vastuiden kehittymistä. Finnvera raportoi ministeriölle haetun rahoituksen määrät ja tehdyt rahoituspäätökset sekä vastuukantamäärät neljännesvuosittain. Finnvera julkaisee myös omilla nettisivuillaan tietoa rahoitustoiminnastaan (<https://www.finnvera.fi/finnvera/tietoa-finnverasta/rahoitustoiminta>).

Finnveran laina- ja takausvastuiden enimmäismäärän korotuksella varmistettiin yritysrahoituksen toimivuus Suomessa koronapandemian aikana. Vastuiden enimmäismäärän nostolla pyrittiin antamaan markkinoille tärkeää signaalia markkinoiden toiminnan jatkumisen edellytyksistä kriisistä huolimatta. Suomen pankkijärjestelmä toimi hyvin pandemiankin aikana ja Finnveran valtuuksia ei ole tarvinnut käyttää täysimääräisesti. Kotimaan rahoituksen lainoja ja takauksia myönnettiin vuonna 2021 1,5 miljardia euroa, vuonna 2022 1,0 miljardia euroa ja tammi-joulukuussa 2023 1,8 miljardia euroa. Luotto- ja takaustappiositoumuksen piirissä oleva vastuukanta 31.12.2021 oli 2,7 miljardia euroa, 31.12.2022 2,4 miljardia euroa ja 31.12.2023 2,4 miljardia euroa.

Finnveran kotimaan lainojen- ja takausten vastuukanta on kasvanut arvioitua maltillisemmin. Koronan aiheuttamien vaikutusten arvioiminen on ollut erittäin haasteellista. Työ- ja elinkeinoministeriö on eduskunnan talousvaliokunnalle syksyllä 2023 antamassaan asiantuntijalausunnossaan todennut, että kotimaan rahoituksen vastuukannan enimmäismäärän taso on arvion mukaan tarkoituksenmukaista palauttaa aiemmalle 4,2 miljardin euron tasolle. Geopoliittiset ja taloudelliset epävarmuustekijät voivat kuitenkin vaikuttaa kielteisesti suomalaisten yritysten toimintaedellytyksiin ja markkinaehtoisien rahoituksen saatavuuteen. Työ- ja elinkeinoministeriö totesi lausunnossaan, että vallitsevasta epävarmuudesta johtuen syysistuntokaudella 2023 ei aleta valmistella lainsäädäntöön muutoksia Finnveran kotimaan rahoituksen enimmäisvastuumäärän muuttamiseksi, vaan tarkoituksenmukaista tasoa tarkastellaan uudelleen syysistuntokauden 2024 aikana.

Jyrki Orpana, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 pykälän muuttaminen

HE 265/2020 vp – EV 109/2021 vp

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää vaalikauden loppuun mennessä laajapohjaiseen valmisteluun ja kattavaan vaikutusarviointiin perustuen erillisiä linjoja koskevan sääntelyn muutostarpeet energiayhteisöjen toiminnan mahdollistamiseksi tarkoituksenmukaisena osana energiajärjestelmää.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 14.9.2022 työryhmän selvittämään mahdolliset sääntelyn jatkokehitystarpeet energiayhteisömääritelmän laajentamisen ja erillisten linjojen hyödyntämisen osalta. Työryhmän tehtävänä oli muun muassa selvittää ja arvioida erillisten linjojen käyttökelpoisuutta kansalaisten energiayhteisöille nykyistä sääntelykehystä täydentäen. Työryhmä julkaisi loppuraporttinsa 27.3.2023.

Työryhmä arvioi hajautettujen energiayhteisöjen hyötyjä nykyisessä sääntelykehikossa sekä arvioi erillisten linjojen käyttökelpoisuutta kansalaisten energiayhteisöille nykyistä sääntelykehystä täydentäen. Työryhmän mukaan energiayhteisö voi mahdollistaa investointeja omaan uusiutuvaan sähköntuotantoon ja parempaan energiatehokkuuteen. Työryhmän mukaan erillisillä linjoilla saadaan energian jakamisessa enemmän hyötyä hajautetulle energiayhteisöille ja aktiivisille asiakkaille, mutta erillisen linjan konseptia ei voida suoraan käyttää laajemmin ennen riittäviä vaikutusarviointeja.

Työryhmä suositteli jatkotyönä energiayhteisömallien selkiyttämistä, kansalaisneuvonnan järjestämistä, verkkosääntelyn selkiyttämistä erillisten linjojen osalta, verolainsäädännön soveltamisen selvittämistä erityisesti sähköveron ja arvonlisäveron osalta, mahdollisten erillistariffien reunaehdoista selvittämistä, sähköturvallisuuslain-säädännön soveltamisen ja mittauksen sääntelyn arviointia sekä energiayhteisöjen vaikutuksen arviointia rakennusten energiatehokkuuden laskennassa.

Komissio antoi 14.3.2023 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) 2019/943 ja (EU) 2019/942 sekä direktiivien (EU) 2018/2001 ja (EU) 2019/944 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamiseksi (COM (2023) 148 final). Lainsäädäntöehdotuksesta saavutettiin alustava yhteisymmärrys instituutioiden välisissä neuvotteluissa 13.12.2023. Neuvosto hyväksyi yhteisymmärryksen 22.12.2023. Asetuksella lisätään direktiiviin (EU) 2019/944 energian jakamista koskeva uusi 15 a artikla, jossa säädetään kotitalouksille sekä pienille ja keskisuurille yrityksille oikeus osallistua energian jakamiseen samalla tarjousalueella tai jäsenvaltion määrittämällä rajatummalla maantieteellisellä alueella. Jäsenvaltiot voivat päättää soveltaa tätä oikeutta myös suuriin sähköasiakkaisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa energiayhteisöjä ja erillisiä linjoja koskevan sääntelyn valmistelua työryhmän ehdotusten ja direktiivin (EU) 2019/944 15 a artiklan pohjalta.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö seuraa lainmuutosten täytäntöönpanoa ja niiden vaikuttavuutta ja toimittaa tästä eduskunnalle selvityksen seuraavalla vaalikaudella.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa lainmuutosten täytäntöönpanon ja niiden vaikuttavuuden seuraamista.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Kirjallinen vahvistusmenettely muun muassa puhelinmyynnissä ja sen vaikutukset

HE 14/2022 vp – EV 87/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee toimia, joilla varmistetaan riippumattoman, moniarvoisen mediakentän toimintaedellytykset ja kilpailukyky Suomessa sekä kansalaisten tasavertaiset mahdollisuudet saada luotettavaa tietoa ja sivistää itseään.

Lausuma annettiin kuluttajansuojalain muutoksen yhteydessä, jolloin lakiin muun muassa lisättiin säännökset kirjallisesta vahvistusmenettelystä puhelinmyynnissä. Sääntely koskee muun ohella lehtien puhelinmyyntiä, ja se tuli voimaan 1.1.2023. Asiaa koskevaan hallituksen esitykseen on kirjattu, että tavanomaisen vaikutusten arviointia koskevan seurannan lisäksi tarkoituksena on seurata vahvistusmenettelyn vaikutuksia erityisesti lehtialaan ja kahden vuoden kuluttua säännösten voimaantulosta arvioida, miten kirjallinen vahvistusmenettely on vaikuttanut lehtien myyntiin ja lehtitarjonnan monimuotoisuuteen, sekä tämän perusteella arvioida tarve mahdollisiin lainsäädäntömuutoksiin. Sääntelyn vaikutuksia tullaan arvioimaan vuonna 2025, kun tietoja vuosilta 2023 ja 2024 on saatu.

Toni Tähtinen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Lakialoite F2 ja F3 luokkiin kuuluvien pyroteknisten tuotteiden käytön rajoittamiseksi

KAA 11/2019 vp – EK 45/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö selvittää kattavasti eri vaihtoehtoja ilotuliteturvallisuuden parantamiseksi ja ilotulitehaittojen vähentämiseksi sekä ryhtyy selvitysten johdosta tarvittaviin toimenpiteisiin ja antaa talousvaliokunnalle selvityksen tarkastelun tuloksista.

Työ- ja elinkeinoministeriö aloitti alkuvuonna 2023 eduskunnan kirjelmän lausumassa edellytetyn selvityksen tekemisen. Selvitystä on tehty virkatyönä. Selvitys valmistuu alkuvuodesta 2024. Eduskunnan kirjelmässä annetun lausuman ja talousvaliokunnan antaman lausuman perusteella selvityksessä käsitellään ensisijaisesti kuluttajien käytössä olevien ilotulitteiden turvallisuutta ja niistä aiheutuvia häiriöitä.

Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi pyroteknisten tuotteiden markkinavalvonnasta vastaavaa Turvallisuus- ja kemikaalivirastoa (Tukes) selvittämään tarkempia tietoja ilotulitteista aiheutuneista onnettomuuksista, onnettomuustyypeistä ja tapaturmista, pelastuslaitosten paikallisten yleisten määräysten antamisesta ja vaikutuksista, valvonnan kustannuksista, laittomien ilotulitteiden maahantuonnista, muissa EU-jäsenmaissa olevista rajoituksista ilotulitteiden kuluttajakäytössä sekä antamaan Tukesin arvion mahdollisten pätevyysvaatimusten asettamisen vaikutuksista ilotulitteita käytettäessä, ilotulitteiden kuluttajakäytön kokonaisturvallisuuden parantamisesta ja muissa maissa käytettävien sääntelymallien tehokkuudesta ja toimivuudesta Suomessa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on tehnyt myös kyselyn ilotulitteiden käytöstä ja vaarallisuudesta sekä resursseista pelastuslaitoksille. Selvityksessä on hyödynnetty myös muilta viranomaisilta saatuja tietoja liittyen ilotulitteisiin sekä selvitysluonnokseen ovat antaneet kommentteja mm. ympäristöministeriö ja sisäministeriö.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö järjesti yleisen kuulemisen ilotulitteiden turvallisuudesta ja ilotulitteista aiheutuvista haitoista. Saatujen tietojen pohjalta työ- ja elinkeinoministeriö on kuullut viranomaisia ja sidosryhmiä selvityksen pohjalta tehdyistä ehdotuksista.

Euroopan komissio on ilmoittanut alustavasti, että pyroteknisten tuotteiden markkinoilla saattamista koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/29/EU uudistamistarvetta koskeva selvitys olisi valmiina vuoden 2024 kolmannella neljänneksellä. Näin ollen selvityksessä ei vielä pystytä arvioimaan mahdollisia EU-lainsäädännön kehityksen vaikutuksia.

Tarja Virkkunen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kaivoslain muuttaminen

HE 126/2022 vp – EV 295/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että kaivosluvan ja ympäristöluvan yhteensovittamista edistetään. Lupaprosessien yhteensovittamisessa tulee turvata prosessin nopeus, sujuvuus ja ennakoitavuus ympäristötavoitteita vaarantamatta.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö jatkavat toimia, joiden tavoitteena on edistää ympäristöllisten lupien, mukaan lukien kaivoslain mukaisten lupien ja ympäristöluvan yhteensovittamista. Sähköisen yhden luukun asiointin jatkokehittäminen tähtää menettelyjen sujuvoittamiseen.

Keväällä 2024 voimaan astuvan Euroopan unionin kriittisten raaka-aineiden asetuksen toimet kriittisten raaka-aineiden hankkeiden lupaprosessien sujuvoittamiseksi ovat linjassa kaivoslupien ja ympäristöluvan yhteensovittamista koskevien tavoitteiden kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö tekevät yhteistyötä asetuksen kansallisessa täytäntöönpanossa kaivoslupien ja ympäristöluvan yhteensovittamisen edistämiseksi.

Teo Kangaspunta, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö
Tia Laine-Ylijoki-Laakso, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö yhteistyössä selvittävät, tulevatko kaivannaisjäteasetuksen mukaiseen jätehuoltosuunnitelmaan sisältyvät toimet riittävästi huomioiduksi jätevakuudessa ja miten jätehuoltosuunnitelma voidaan paremmin huomioida kaivoslupaprosessissa.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö ovat päättäneet ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Ympäristöministeriössä on aloitettu helmikuussa 2023 säädösvalmisteluhanke kaivannaisjätessäätelyn ja kaivosten ympäristönsuojelulain mukaisen vakuuden kehittämiseksi. Lisäksi alkuvuoteen 2024 mennessä ympäristöministeriön toimesta laaditaan uusi Jätevakuusopas, joka korvaa vuoden 2012 oppaan (Jätevakuusopas – Opas jätehuollon toimijoilta vaadittavista vakuuksista. Ympäristöhallinnon ohjeita 5/2012). Oppaan uudistamisessa tarkastellaan myös kaivannaisjätealueita koskevien jätevakuuksien ohjeistusta. Kaivostoimintaan kohdistuvien vakuuksien kehittäminen jatkuu työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä.

Teo Kangaspunta, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö
Sini Pietilä, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi kaivoslain ja muun lainsäädännön kansallista turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskevan sääntelyn toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valmistelee muutosehdotukset sääntelyn kattavuuden turvaamiseksi.

3. Kaivoslain muutosten toimivuutta ja vaikutuksia arvioidaan kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Teo Kangaspunta, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että uudistuksen toimivuuden ja vaikutusten arviointia ympäristönsuojelun tason parantamiseen, kaivosten toimintaedellytyksiin sekä paikalliseen hyväksyttävyyteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin.

4. Kaivoslain muutosten toimivuutta ja vaikutuksia arvioidaan kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Teo Kangaspunta, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kuluttajaluottoja koskeva sääntely

HE 218/2022 vp – EV 294/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tiiviisti kuluttajaluottojen korkokattoa koskevan sääntelyn vaikutuksia luottojen saatavuuteen ja hintaan sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin korkokaton laskemiseksi edelleen.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa sellaisten toimenpiteiden ja ratkaisuvaihtoehtojen kartoittamista, jotka mahdollistavat kuluttajaluottojen alhaisen korkokaton ja kuluttajien luotonsaantimahdollisuuksien yhteensovittamisen nykyistä paremmin.
3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa systemaattisesti kuluttajansuojalain hyvää luotonantotapaa koskevan sääntelyn toimivuutta ja ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin kuluttajaluottojen markkinointia ja mainontaa koskevan sääntelyn ja valvonnan tehostamiseksi.

1.-3. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on kirjaus ylivelkaantumiseen torjumisesta ja ennaltaehkäisemisestä. Valtioneuvosto ryhtyy lausumien edellyttämiin toimenpiteisiin osana ylivelkaantumisen torjuntaa. Oikeusministeriössä on muun muassa lokakuussa 2023 asetettu työryhmä, jonka tehtävänä on valmistella säännökset kuluttajaluottodirektiivin ((EU) 2023/2225) ja kuluttajaoikeusdirektiivin rahoituspalvelujen etämyyntiä koskevien säännösten ((EU) 2023/2673) täytäntöön panemiseksi sekä ehdotus luottokelpoisuuden arvioinnin laiminlyönnistä aiheutuvista sopimusoikeudellisista seuraamuksista ja muista tarvittavista seuraamuksista luotonantajan tai -välittäjän laiminlyödessä laissa asetettuja velvollisuuksiaan. Työryhmän toimikausi kestää marraskuun 2024 loppuun asti.

Toni Tähtinen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto lisää tiedotusta sosiaalisesta luototuksesta ja edistää hyvinvointialueiden mahdollisuuksia ottaa käyttöön sosiaalista luototusta.

4. Sosiaalisesta luototuksesta annettu laki velvoittaa kaikkia hyvinvointialueita järjestämään palvelua sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisena kuin alueella esiintyvä tarve edellyttää 1.8.2023 lukien. Lainsäädäntö on uudistettu siten, että luototuksen

järjestäminen ei enää ole alueelle vapaaehtoista. Tätä tarkoitusta varten keväällä 2023 hyvinvointialueille myönnettiin yhteensä 9,5 miljoonaa euroa valtionavustusta sosiaalisen luototuksen luottopääomaksi. Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa lakimuutoksen toimeenpanoa ja mm. tilastointia kehitetään yhdessä THL:n kanssa. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että sosiaalista luototusta vahvistetaan ja sen toimeenpano siirretään Kelalle. Tämän osalta tehdään parhaillaan esiselvitystä virkatyönä siitä, millaisia toimenpiteitä kirjauksen toteuttamiseksi on tarkoituksenmukaisinta tehdä.

Ida Hakanen, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Sähköhyvityksen ja muiden tukimuotojen toimivuus

HE 324/2022 vp – EV 313/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi sähköhyvityksen ja muiden tukimuotojen toimivuutta sekä ryhtyy kiireellisesti tarvittaviin toimenpiteisiin määräaikaisten sähkösopimusten piirissä olevien kuluttajien aseman kohtuullistamiseksi.

1. Valtioneuvosto on seurannut erityisesti sähköhyvityksen toimeenpanoa. Hallitus antoi 23.11.2023 esityksen laeiksi takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annetun lain, tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain ja Energiavirastosta annetun lain 1 pykälän väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 88/2023 vp). Muutoksella pyrittiin varmistamaan, ettei alkuperäisessä sähköhyvityslaissa oleva määräaika sähköyhtiöiden korvaushakemuksille muodostu esteeksi sille, että sähköhyvitys saadaan maksettua kaikille siihen oikeutetuille loppukäyttäjille. Lisäksi tavoitteena oli varmistaa, että sähköyhtiöt pystyvät edelleen hakemaan valtiolta korvauksia Energiaviraston maksatuspäätöksiin perustuvien sähköhyvitysten maksatuksista. Eduskunta hyväksyi lakiehdotukset 12.12.2023 ja lait tulivat voimaan 31.12.2023.

Valtioneuvosto jatkaa sähköhyvityksen toimeenpanon ja vuonna 2022 säädettyjen muiden tukijärjestelmien toimeenpanon seurantaa vielä vuoden 2024 ajan.

Työ- ja elinkeinoministeriö kutsui 29.3.2023 velvoiteoikeuden emeritusprofessori Juha Karhun ja apulaisprofessori Maija Dahlbergin laatimaan selvityksen ja ehdotuksia korkeahintaisten määräaikaisten sähköntymyntisopimusten piirissä olevien kuluttajien aseman kohtuullistamiseksi. Selvityshenkilöt arvioivat ministeriön toimeksiannossa osoitettuja toimenpidevaihtoehtoja, joilla voitaisiin kohtuullistaa

korkeahintaisiin määräaikaisiin sähkönmyyntisopimuksiin sitoutuneiden kuluttajien asemaa. Tarkastelun kohteena olivat eri toimien sopimus- ja kuluttajaoikeudelliset sekä EU- ja valtiosääntöoikeudelliset reunaehdot.

Selvityshenkilöiden raportti julkaistiin 7.6.2023. Raportti on antanut pohjan sähköyhtiöiden omaehtoisille toimille ja viranomaisille mahdollisuuden jatkotoimien pohdintaan. Työ- ja elinkeinoministeriö järjesti raportin julkistamisen jälkeen keskustelutilaisuuden Energiateollisuus ry:n ja sähköyhtiöiden edustajille sekä kuluttaja-asiamiehelle nopeista toimista asiakkaiden tilanteen helpottamiseksi. Valtioneuvostossa ei ole vireillä selvityshenkilöiden raportin johdosta muita viranomaistoimenpiteitä.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää sellaisten lainsäädännöllisten välineiden valmistelua, joilla kyetään vastaamaan kohtuuttomaan energian hintojen nousuun kuluttajille ja pk-yrityksille nyt laadittuja tukikeinoja paremmin kohdentuen poikkeuksellisessa markkinatilanteessa. Valmistelua on edistettävä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla välittömästi.

2. Sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/944 voimaantulon jälkeen sähkön vähittäismyynnin hintojen sääntelyä on ollut Suomessa mahdollista toteuttaa EU-sääntelyn puitteissa vain hintakriisitilanteissa. Direktiivin 5 artiklan mukaan sähkön toimittajilla on oltava vapaus määrittää myymänsä sähkön hinta. Jäsenvaltioiden on varmistettava energiaköyhien ja heikossa asemassa olevien kotitalousasiakkaiden suojelu sosiaalipolitiikalla tai muilla keinoin kuin puuttamalla julkisin toimin sähköntoimitusten hinnoitteluun. Korkeisiin energianhintoihin liittyvistä hätätoimenpiteistä annettu neuvoston asetus (EU) 2022/1854 mahdollisti vähittäishintojen sääntelyn, mutta tämän mahdollisuuden voimassaolo päättyi 31.12.2023. Unionin lainsäädännön johdosta valtioneuvostolla ei ole ollut vuoden 2023 aikana edellytyksiä valmistella sähkön vähittäishintojen sääntelyn mahdollistavaa kansallista lainsäädäntöä. Sähköhyvityksen laskentakauden jälkeisenä aikana vuonna 2023 sähkön vähittäismarkkinoilla ei ole ollut Suomessa hintakriisiä.

Komissio antoi 14.3.2023 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) 2019/943 ja (EU) 2019/942 sekä direktiivien (EU) 2018/2001 ja (EU) 2019/944 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamiseksi (COM (2023) 148 final). Lainsäädäntöehdotuksesta saavutettiin alustava yhteisymmärrys instituutioiden välisissä neuvotteluissa 13.12.2023. Neuvosto hyväksyi yhteisymmärryksen 22.12.2023. Asetuksella lisätään direktiiviin (EU) 2019/944

sähkön hintakriisiä koskeva uusi 66 a artikla, jonka mukaan neuvosto voi säännöksessä määriteltyjen edellytysten täyttyessä komission esityksestä julistaa alueellisen tai unionin laajuisen sähkön hintakriisin. Hintakriisin julistamisen jälkeen jäsenvaltiot voivat säännellä sekä kotitalouksien että pienten ja keskisuurten yritysten sähkön vähittäishintoja. Direktiivissä määritellään hintakriisin julistamisen edellytykset ja hintasääntelyn keskeiset periaatteet.

Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus varautuu asettamaan sähkön vähittäismyynnin hintoja väliaikaisesti sääntelyyn sähkömarkkinoiden poikkeuksellisen hintakriisin aikana. Työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus käynnistää valmistelutyö vuoden 2024 ensimmäisen neljänneksen aikana.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Rahanpesusääntelyn aiheuttamien negatiivisten vaikutusten ehkäiseminen ja ennakko vaikuttaminen tilanteen parantamiseksi

HE 323/2022 vp – EV 311/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy konkreettisiin toimiin rahanpesusääntelyn kansalaisjärjestöille, yhdistyksille ja pienille yrityksille aiheuttamien negatiivisten vaikutusten ehkäisemiseksi ja panostaa aktiiviseen ja pitkäjänteiseen ennakko vaikuttamiseen EU:n tasolla ja muilla kansainvälisillä foorumeilla tilanteen parantamiseksi.

Valtiovarainministeriön ja sisäministeriön asettamalle kansalliselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen viranomaisyhteistyöryhmälle perustettiin helmikuussa 2022 NPO-alatyöryhmä (NPO = Non-profit organisation = voittoa tavoittelematon organisaatio). Työryhmän tehtävänä oli edistää kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion vuosien 2021–2023 toimintasuunnitelman NPO-sektoria koskevia toimenpiteitä. Näitä toimenpiteitä ovat mm. NPO-sektorin tietoisuuden lisääminen terrorismin rahoittamisen riskeistä, sen selvittäminen, mitä muutoksia esimerkiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettuun lakiin (444/2017, rahanpesulaki) tulisi tehdä, jotta NPO-sektorin riskit ja riskilliset toimijat huomioidaan tarkoituksenmukaisella tavalla sekä miten NPO-sektoria saadaan koordinoitummaksi myös valvonnan osalta ja miten toimivaltuuksia parannetaan. Joulukuussa 2022 sisäministeriö asetti hankkeen Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunta ja voittoa tavoittelemattomat toimijat, jolla korvattiin NPO-alatyöryhmä hankkeen toimikauden ajaksi (vuoden 2024 loppuun saakka).

Hankeryhmään kutsuttiin jäseniksi valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, ulkoministeriö, Hanke on hyväksytty osaksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaa ja toimenpideohjelmaa ja se jatkaa alatyöryhmälle asetettuja tehtäviä. Hankkeen tavoitteena on muun muassa päivittää erillinen NPO-sektoria koskeva kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio sekä laatia säädösmuutostarpeista arviomuistio vuoden 2024 aikana.

Uudessa EU:n rahanpesusäätelyssä, jonka soveltamisen on tarkoitus alkaa vuonna 2027, on kiinnitetty huomiota derisking- ja financial inclusion -ilmiöihin ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämissäätelyn ei-toivottujen seurausten torjumiseen. Tähän tullaan kiinnittämään huomiota myös valtiovarainministeriön asettaessa säädöshankkeen keväällä 2024 säätelyn kansalliseksi implementoimiseksi.

Valtiovarainministeriössä on valmistumassa pankkipalveluita ja luottolaitoslainsäädäntöä koskeva arviomuistio, jossa käsitellään myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen säätelyä peruspankkipalveluiden saatavuuden näkökulmasta. Arviomuistion lähtökohtana ovat olleet sekä julkisuudessa että viranomaisille tulleiden kyselyiden kautta esiin nousseet huolenaiheet peruspankkipalveluiden sekä käteisen saatavuuden ja käytettävyyden toteutumisesta sekä yksityishenkilöiden että oikeushenkilöiden osalta. Arviointi kohdistetaan nykyisen säätelyn toimivuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen.

Finanssivalvonta on rahanpesulain mukaisena valvojana julkaissut määräykset ja ohjeet 2/2023 rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Julkaisussa käsitellään myös negatiivisten vaikutusten ehkäisemistä nostamalla esille riskiperusteista arviointia ja oikeasuhtaisia riskienhallintakeinoja. Esimerkiksi asiakassuhteesta kieltäytymistä, palveluiden rajoittamista ja asiakassuhteen lopettamista koskevassa kappaleessa Finanssivalvonta suosittelee huomioimaan, ettei riskiperusteisen lähestymistavan noudattaminen merkitse sitä, että valvottavan tulee kieltäytyä perustamasta asiakassuhteita tai irtisanoa asiakassuhteita kokonaisten asiakasryhmien kanssa, joihin liittyy korkea riski.

Jaana Vehmaskoski, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

Lunastuslain uudistus

HE 21/2023 vp – EV 44/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä eduskunnan käsiteltäväksi lunastuslain uudistuksen, jolla omaisuuden suojaa vahvistetaan mm. korottamalla lunastuskorvauksia.

Lunastuslain korvausperusteiden uudistaminen sisältyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan, ja asiaa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2024.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

14 Tulevaisuusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

VNS 3/2020 vp – EK 37/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. kuvaa jatkossa Agenda2030-selonteossa yksityiskohtaisemmin, miten Suomen muu kestävän kehityksen politiikka kiinnittyy Agenda2030-toimenpideohjelmaan; varmistaa, että erilaisissa toimikunnissa, paneeleissa, raadeissa, pyöreissä pöydissä sekä tutkimus- ja työryhmissä tehtävä Agenda2030-toimenpideohjelmaan liittyvä työ muodostaa synergisen kokonaisuuden ja tulee aidosti huomioon otetuksi; varmistaa Agenda2030-toimenpideohjelmaan liittyvän monitoimijaisen ja poikkisektoraalisen työn koordinoinnin, tekemisen ja arvioinnin edellyttämät resurssit valtioneuvoston kansliassa ja ministeriöissä sekä myös muiden keskeisten sidosryhmien, kuten esimerkiksi kestävän kehityksen toimikunnan, kehityspoliittisen toimikunnan, tiedepaneelien ja kansalaisraatien osalta.

1. Valtioneuvosto antoi selonteon Agenda2030 toimeenpanosta vuonna 2020. Selonteossa kuvataan hallituksen toimet Agenda2030:n edistämiseksi sekä toimeenpanon organisointi ja seurannan mekanismit. Ministeriöt valmistelevat parhaillaan pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan pohjautuen valtioneuvoston kanslian johdolla uutta Agenda2030 -selontekoa, joka on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2024.

Valtioneuvoston kansliassa sijaitseva kestävän kehityksen koordinaatiosihteeristö koordinoi valtioneuvoston työtä Agenda2030:n toimeenpanemiseksi sekä tukee kestävän kehityksen toimikunnan työtä yhteistyössä Kehityspoliittisen toimikunnan sekä Kestävyyspaneelin, Nuorten Agenda2030 -ryhmän ja keväällä 2023 perustetun nuorten ilmasto- ja luontoryhmän kanssa.

Valtioneuvoston kanslian kestävän kehityksen pääsihteeristön henkilöstöresurssit ovat vuonna 2022 vakiintuneet kahteen henkilötyövuoteen. Valtioneuvoston kestävän kehityksen työn voimavaroja on kuitenkin vahvistettu vuoden 2023 alusta perustamalla viisitoistahenkoinen riippumaton tiedepaneeli, Kestävyyspaneeli, valtioneuvoston kanslian yhteyteen, resursoimalla paneelin työskentelyä sekä

perustamalla paneelin pääsihteerin virka valtioneuvoston kanslian strategiaosastolle. Vuoden 2023 aikana valtioneuvoston kansliassa on käynnistetty yhteiskunnallinen kestävyysarviointi, joka tuottaa kestävyyskysymyksiä koskevaa tilannekuvaa, analyysia kestävyiden keskinäisyyksien sekä kehityskulkuja hallituksen pitkäjänteisen politiikkasuunnittelun tueksi.

Vuonna 2019 annettu valtioneuvoston asetus (2019/168) määrittää Kehityspoliittisen toimikunnan erillisen aseman ja tehtävät. Asetuksella säädetään toimikunnan tarkoituksesta, toimikunnan tehtävistä, toimikaudesta, toimikunnan jäsenistä, toimikunnan sihteeristöstä ja päätöksenteosta. Kehityspoliittisen toimikunnan menot katetaan UM:n toimintamäärärahoista.

2. painottaa kestävä kehityksen politiikassa etenkin Suomen ekologisen velan lyhentämistä sekä toimenpiteitä, jotka ratkaisevat julkisen talouden rakenteelliseen alijäämään, julkisen velan kasvuun, huoltosuhteen heikkenemiseen sekä väestön alueelliseen keskittymiseen ja eriytymiseen liittyviä ongelmia mukaan lukien yksinäisyyteen, mielenterveyteen ja liikkumattomuuteen liittyvät ongelmat.

2. Hallitusohjelman mukaan Suomi vastaa luontopolitiikallaan kansainvälisiin sitoumuksiin. Hallitus tukee Suomen sopeutumiskykyä ja vakautta vahvistamalla luonnon monimuotoisuutta. Hallitus turvaa luontopääoman säilymisen osana vastuullista talouspolitiikkaa ja tavoittelee luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä. METSO-, Helmi- ja NOUSU-ohjelmia jatketaan ja lisäksi käynnistetään vapaaehtoisen suojelun ohjelma meriluonnolle. Tavoitteet asetetaan siten, että ne voidaan yhteensovittaa yhteiskunnan muiden tarpeiden kanssa.

Hallitusohjelmassa tehtiin päätökset, joilla julkista taloutta sopeutetaan kuudella miljardilla eurolla vaalikauden aikana. Sopeutus koostuu noin 4 miljardin euron suorasta sopeutuksesta sekä rakenteellisista uudistuksista, joille voidaan uskottavasti arvioida noin 2 miljardin euron julkista taloutta vahvistava vaikutus. Hallitus seuraa toimenpidekokonaisuuden toteutumista aktiivisesti sekä reagoi tarvittaessa korvaavilla toimenpiteillä. Syksyn 2023 budjettiriihen yhteydessä päätettiin myös säännönmukaisen meno- ja rakennekartoitusprosessin perustamisesta.

Suomen työmarkkinoilla on pula osaavasta työvoimasta. Hallitus vastaa osaajapulaan panostamalla kansainväliseen rekrytointiin ja vahvistaa samalla edellytyksiä talouden kasvuun. Pulaan puututaan tehokkailla keinoilla, kuten sujuvoittamalla ulkomaisten tutkintojen tunnustamista ja panostamalla lähtömaakoulutuksiin. Kieletutkintojen tarjontaa ja laatua parannetaan. Lisäksi Suomen vetovoimaa parannetaan usein eri toimenpitein.

Kunnille turvataan hallitusohjelmassa keskeinen rooli suomalaisessa yhteiskunnassa ja julkisessa hallinnossa. On tärkeää, että koko Suomi pysyy elinvoimaisena ja kuntien ja kaupunkien rooli kasvun mahdollistajana tunnustetaan. Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta sote-uudistuksen voimaantumisen jälkeistä tilannetta ottaen huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden demografinen kehitys.

Hallitusohjelman sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kokonaisuudella, jolle on varattu yhteensä 131 miljoonaa euroa hallituskauden aikana, panostetaan muun muassa toimiin, joilla autetaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevia. Sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämisessä tartutaan laaja-alaisesti hyvinvointia heikentäviin tekijöihin nuorten mielenterveysongelmista aina vanhuspalveluiden epäkohtiin. Hallitus laatii lisäksi kaikki hallinnonalat kattavan kansallisen liikunnallisen elämäntavan ja toimintakykyohjelman. Ohjelman puitteissa edistetään Liikkuvat-ohjelmia sekä luodaan uusia toimintamalleja.

Atro Andersson, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

3. vahvistaa kuntien ja julkisten hankintojen roolia kestävän kehityksen toimeenpanon ajurina ja kehittää valtioneuvoston kanslian kestävän kehityksen työn ja valtiovarainministeriön kunta- ja kaupunkipolitiikan yhteyttä.

3. Kaupunkien ja kuntien laaja-alaista kestävän kehityksen toimeenpanoa ja johtamista vauhditettiin vuosina 2019-2023 ympäristöministeriön koordinoimalla [Kestävä kaupunki -ohjelmalla](#). Ohjelman toimet edistivät muun muassa kestävien kaupunkien suunnittelua, monimuotoisia viherympäristöjä ja sosiaalisesti kestäviä kaupunkeja, paransivat kestävyysstrategisen johtamisen edellytyksiä sekä tuottivat uusia osallistumisen ja vuorovaikutuksen tapoja. Ohjelman tuloksista ja tulospöytäkirjoista on tiedotettu laajasti tapahtumissa ja eri viestintäkanavissa. Ulkoisen loppuarvioinnin mukaan ohjelma oli vaikuttava ja ketterä laaja-alaisen kestävyysajattelun ja monialaisen yhteistyön vauhdittaja, joka tuotti kunnille yhteismitallisia kestävyysratkaisuja, vahvisti valtion ja kuntien keskusteluyhteyttä ja nosti esiin kaupunkeja ja kuntia kestävän kehityksen subjekteina. Arvioinnin mukaan ohjelman erityinen onnistuminen oli kestävän kehityksen strategisen johtamisen kehitystyö.

[Valtiovarainministeriön johtama kunta- ja kaupunkipolitiikan tulevaisuustyö](#) päättyi vuonna 2022. Työssä huomioitiin kestävä kehitys kuntien tulevaisuuden kannalta tärkeänä viitekehityksenä ja aiheena, joka vaatii myös valtioneuvostolta poikkihallinnollista valmistelua ja tukea kuntien kestävyyshaasteiden ratkomiseksi. Kunta- ja kaupunkipolitiikan tulevaisuustyössä huomio kiinnittyi erityisesti kuntien taloudelliseen kestävyys- ja

vastuullisuuteen, ilmastonmuutokseen sekä osallisuus- ja segregatiokysymyksiin. Valmistelussa hyödynnettiin valtioneuvoston kanslian tuottamia materiaaleja kestävästä kehityksestä.

Julkisia hankintoja tehdään Suomessa vuodessa noin 47 miljardilla eurolla. Kuntien ja hyvinvointialueiden osuus tästä on kaksi kolmasosaa ja valtiosektorin osuus yksi kolmasosa. Ostot yrityksiltä ovat 31 miljardia euroa vuodessa. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelma sisältää monia yhteiskunnallisia uudistustavoitteita, joiden toteutuksessa voidaan hyödyntää julkisen sektorin merkittävää ostovoimaa. Näitä ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistaminen, uusien teknologioiden ja ratkaisujen käyttöönotto puhtaan siirtymän ja kiertotalouden edistämisessä sekä julkisen hallinnon palvelujen parantaminen ja tehostaminen digitalisaatiota, dataa ja tekoälyä hyödyntämällä.

Hallituksen tavoitteena on parantaa hankintaosaamista ja edistää innovatiivisten hankintojen käyttöä. Hankkimalla uusia ratkaisuja julkinen sektori voi vaikuttaa tarvittavan yhteiskunnallisen muutoksen suuntaan ja nopeuttaa sitä. Samalla lisätään yritysten kannusteita innovoida, nopeutetaan uusien ratkaisujen skaalausta sekä mahdollistetaan referenssimarkkinoiden kehittymistä. Innovatiivisilla hankinnoilla on myös tärkeä asema julkisten palveluiden tuottavuuden parantamisessa. Uusien toimintaa tehostavien tuotteiden ja palveluiden käyttöönotolla voidaan aikaansaada enemmän suhteessa käytettyihin panoksiin, parantaa palvelun laatua ja vaikuttavuutta ja pienentää ympäristövaikutuksia

Suomessa on pitkäjänteisesti kehitetty edellytyksiä kestävien ja innovatiivisten hankintojen lisäämiseksi. KEINO-osaamiskeskusverkosto on keskeinen kansallinen toimija näiden tavoitteiden edistämisessä. Suomi on Europan unionissa edelläkävijä innovatiivisten julkisten hankintojen määrässä sekä innovaatiokumppanuuksien käytössä. Kolmannen kansallisen mittaamiskyselyn (KEINO 9/2023) perusteella innovatiivisten julkisten hankintojen määrä on noin 11 prosenttia.

Kehitystyötä on jatkettava, sillä kynnys uusien ratkaisujen hankkimiselle ja käyttöönotolle on edelleen korkea. Suurimmat haasteet innovatiivisten hankintojen toteutuksessa koskevat osaamista, johtamista, hankintojen hyödyntämistä strategiatavoitteiden toteutuksessa (ml. palvelujen uudistaminen) sekä yhteistyötä yritysten kanssa uusien ratkaisujen kehittämisessä.

4. edistää kestävästä kehityksestä politiikassa ilmiöpohjaista toimintamallia; tunnistaa ja ottaa huomioon Agenda2030 -toimenpideohjelman tavoitteiden ja toimien sekä näihin kytkeytyvien teknologiaratkaisuiden keskinäisriippuvuudet sekä yhteis-, ristikkäis- ja ulkoisvaikutukset;

kehittää suomalaisen kulutuksen rajat ylittävien vaikutusten mittaus- ja raportointitapaa; pyrkii Agenda2030 -toimenpideohjelmassa kokonaiskestävyyden edistämiseen; kehittää tavoitteita ja toimenpiteitä konkretisoivia ja arvioivia mittareita, joilla voidaan seurata kestävän kehityksen edistymistä pitkäjänteisesti yli budjetti- ja vaalikausien; hyödyntää näitä mittareita muun muassa Agenda2030-selonteossa sekä kestävän kehityksen budjetoinnissa julkisen talouden suunnitelmissa ja talousarvioissa; määrällisten mittareiden rinnalle tarvitaan myös laadullista edistymisen ja sen esteiden analyysiä;

4. Valtioneuvoston kanslia on vakiinnuttamassa yhteiskunnallisen kestävyysarvioinnin osaksi yhteiskuntapolitiikan pitkäjänteistä suunnittelua. Valtioneuvoston politiikkajohdon mukaisuutta kestävän kehityksen osalta vahvistettiin alkuvuodesta 2023 kestävyysajattelun pyöreän pöydän keskusteluilla. Keskusteluihin osallistui asiantuntijoita kaikista ministeriöistä ja niitä on käyty myös yhteistyössä laajasti tiedeyhteisön kanssa.

Suomen kestävän kehityksen toimikunta uudisti strategiansa keväällä 2022. [Strategia](#) rakentuu kuudelle muutosalueella, joilla tarvitaan järjestelmätason muutoksia, jotta Suomi saavuttaa Agenda2030:n tavoitteet. Muutosalueet ovat: Hyvinvointia edistävä talous ja työ sekä kestävä kulutus; Sivistys, osaaminen ja kestävät elämäntavat; Hyvinvointi, terveys ja yhteiskunnallinen osallisuus; Kestävä energiajärjestelmä; Hyvinvointia edistävä ruokajärjestelmä sekä Monimuotoisuutta ja hiilineutraaliutta vahvistava metsien, vesien ja maan käyttö. Lisäksi globaalivastuuta kuvaa muutosalue Tuki Agenda2030:n toteutumiselle globaalisti. Kullekin muutosalueelle on määritelty visio eli tavoiteltava tulevaisuuden kuva sekä tavoitteet vision saavuttamiseksi. Pääministeri Orpon puheenjohtama kestävän kehityksen toimikunta jatkaa strategian toimeenpanoa kaudella 2024-2027.

Kestävän kehityksen tilan seurantajärjestelmä on uudistettu vuoden 2023 aikana vastaamaan uutta kestävän kehityksen strategiaa. Ensimmäiset uuden strategian mukaiset, järjestelmätason tarkasteluun perustuvat seuranta-artikkelit on julkaistu avoimella kestavakehitys.fi -sivustolla, ja seuraavat artikkelit julkaistaan kesään 2024 mennessä.

Kestävän kehityksen budjetointi koostuu tällä hetkellä kahdesta kokonaisuudesta: talousarvioesityksen pääluokkaperustelut sisältävät tietoa kunkin hallinnonalan näkökulmasta keskeisistä kestäväan kehitykseen vaikuttavista hankkeista ja määrärahoista. Nämä tekstit kattavat kaikki kestävän kehityksen ulottuvuudet. Lisäksi talousarvioesityksen yleisperustelut sekä julkisen talouden suunnitelma sisältävät erillisen tarkastelun hiilineutraaliutta edistävistä määrärahoista ja hiilineutraaliuteen

vaikuttavasta verotuksesta. Hiilineutraaliuden osalta kyse on keskeisesti määräraha-seurannasta, joka ei suoraan kerro rahoituksen tai toimenpiteiden vaikuttavuudesta, mutta antaa kuitenkin kokonaiskuvan rahoituksesta ja ilmiöön kohdennettavista panostuksista. Edellä mainittujen ohella talousarvioesitys sisältää lukuisan määrän erilaisia kestävä kehityksen mukaisia indikaattoreita eri hallinnonalojen pääluokissa. Vaikuttavuuden arvioimiseksi on tunnistettu tarve lisätä tutkimustietoa, joka osaltaan mahdollistaisi pelkästään kvantitatiivisesta tarkastelusta siirtymisen kohti myös kvalitatiivista arviointia.

5. kehittää ja resursoi osana tietoon perustuvaa päätöksentekoa myös arviointia; arviointia on tehtävä sekä etukäteen että jälkikäteen ja arvioinnin tulokset on myös aidosti huomioitava lainvalmistelussa; tarvetta on erityisesti kestävä kehityksen arvioinnille, lapsivaikutusten arvioinnille, yritysvaikutusten arvioinnille, teknologian yhteiskunnallisten vaikutusten ja teknologian terveysvaikutusten arvioinnille sekä tiedolle kestävä kehityksen ja hiilineutraaliuden edistämistoimien kustannuksista ja taloudellisista vaikutuksista, vaihtoehtojen toteutustapojen kustannuksista ja toimimattomuuden hinnasta

5. Vaikutusarviointiosaamista on vahvistettu viime vuosina sekä ministeriöiden että koko valtioneuvoston tasolla. Vuoden 2022 lopussa hyväksytystä [uudesta lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeesta](#) julkaistiin joulukuussa 2022 ruotsinkielinen ja toukokuussa 2023 englanninkielinen versio. Uudistetusta ohjeesta järjestettiin useita koulutustilaisuuksia, ja se on sisällytetty lainvalmistelun peruskoulutuksiin. Lisäksi järjestettiin syventävä koulutus lainvalmistelun vaikutusarvioinnin menetelmistä. Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmä on seurannut uuden ohjeen käyttöönottoa ja vaikutusarvioinnin osaamistarpeita. Useat ministeriöt ovat vahvistaneet vaikutusarvioinnin tukirakenteita mm. erillisen yksiköintiimin tai asiantuntija-rekrytointien avulla.

Valtioneuvostotason osalta keskeisin yhteistyöelin on vuonna 2020 perustettu [vaikutusarvioinnin osaamisverkosto, joka asetettiin vuonna 2023 toiselle toimikaudelle](#). Osaamisverkoston tavoitteena on helpottaa lainvalmistelijoiden työtä ja tukea laadukasta vaikutusarviointia. Siinä on edustajat kaikista ministeriöistä ja puheenjohtajana toimii lainsäädännön arviointineuvoston edustaja. Verkosto vahvistaa ministeriöiden välistä yhteistyötä vaikutusarvioinneissa ja sen kautta lainvalmistelijat voivat pyytää tukea vaikutusarviointeihin myös muista ministeriöistä. Verkosto seuraa vaikutusarviointeihin liittyviä ajankohtaisia asioita ja voi tehdä niihin liittyviä aloitteita sekä osallistuu valtioneuvoston vaikutusarviointia koskevien koulutusten suunnitteluun ja toteutukseen.

Lainsäädännön seurannan ja jälkiarvioinnin kehittämistarve koko valtioneuvoston tasolla on noussut esille monissa yhteyksissä. Seurannalla ja jälkiarvioinnilla on keskeinen rooli sääntelyn toimivuuden ja ajantasaisuuden varmistamisessa, lainvalmistelun tietopohjan muodostamisessa sekä päätöksenteon avoimuuden, vastuullisuuden ja hyväksyttävyyden edistämässä. Vuonna 2023 julkaistiin [valtioneuvoston yhteiset periaatteet lainsäädännön seurannasta ja jälkiarvioinnista](#). Periaatteet käsittelevät muun muassa seurannan ja jälkiarvioinnin suunnittelua, toteutusta ja raportointia. Periaatteet sisältävät myös ohjeita EU-säädösten ja niiden kansallisen täytäntöönpanolainsäädännön sekä valtiosopimusten seurannasta ja jälkiarvioinnista. Lisäksi periaatteiden liitteiksi on kerätty tapausesimerkkejä seurannan ja jälkiarvioinnin toteutustavoista sekä ministeriön jälkiarviointihankkeiden suunnittelusta.

Valtioneuvoston kansliassa tehtävä työ yhteiskunnallisen kestävyysarvioinnin vakiinnuttamiseksi osaksi yhteiskuntapolitiikan pitkäjänteistä suunnittelua tukee laaja-alaista ja monipuolista arviointia.

6. nostaa tutkimus- ja kehityspanostukset 4 prosenttiin bkt:stä; oikein mitoitettulla ja kohdistetulla sekä riittävän kokoluokan julkisella kestävä kasvun vivutuksella voidaan nopeuttaa ja kasvattaa myös yksityisiä investointeja.

6. Parlamentaarinen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan työryhmä julkaisi loppuraporttinsa 17.12.2021. Raportissa eduskuntaryhmät sitoutuvat valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen kasvattamiseen tavalla, jota tutkimus- ja kehittämismenojen neljän prosentin bruttokansantuoteosuustavoitteen toteutuminen vuoteen 2030 mennessä vaatii. Työryhmän esityksen mukaisesti, valtiovarainministeriön johdolla valmisteltu laki valtion T&K-rahoituksesta vuosina 2024–2030 (1092/2022) astui voimaan 1.1.2023. Laki määrittää valtion T&K-rahoituksen tason korotuksen vuosittain niin, että vuonna 2030 valtion T&K-rahoitus on 1,2 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tavoitteena on, että yritysten T&K-menot kasvavat vastaavasti ja muodostavat 2/3 T&K-menoista yhteensä. Mikäli yritysten T&K-menojen osuus jää pienemmäksi, valtion rahoituksen korotuksia voidaan vähentää. Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran valtion vuoden 2024 talousarvion laadinnan yhteydessä. Vuosien 2025–2027 rahoituslisäysten kohdentumisesta päätetään myöhempien talousarvioesitysten yhteydessä.

Parlamentaarinen TKI-työryhmä esitti myös pysyvän ja laaja-alaisen T&K-toiminnan verokannustimen käyttöönottoa. Laki T&K-toiminnan verovähennyksestä astui voimaan 1.1.2023. Lain tavoitteena on kannustaa erityisesti pk-yrityksiä lisäämään T&K-toimintaansa.

Valtioneuvosto asetti 7.4.2022 parlamentaarisen TKI-työryhmän 2022 jatkamaan vuonna 2021 toimineen parlamentaarisen TKI-työryhmän työtä. Työryhmän tehtävänä oli laatia kehyskautta pidempi T&K-rahoituksen suunnitelma, toimia T&K-rahoituslain valmistelun seurantaryhmänä sekä seurata kokonaisuudessaan vuonna 2021 toimineen työryhmän linjausten toimeenpanoa. Parlamentaarinen TKI-työryhmä 2022 julkaisi ensimmäisen monivuotisen suunnitelman 1.3.2023. Suunnitelman mukaan lisärahoitus tulisi kohdentaa pitkäjänteiseen tutkimusorganisaatioiden ja yritysten väliseen TKI-yhteistyöhön, soveltavaan tutkimukseen, kansainvälisesti korkeatasoisten tutkimusympäristöjen, verkostojen ja ekosysteemien vahvistamiseen, kansainvälisen T&K-rahoituksen hyödyntämiseen sekä tutkijakoulutukseen. Parlamentaarinen TKI-ryhmä korosti linjauksissaan myös yhteiskunnallisten siirtymien (kuten vihreä siirtymä, digitalisaatio) sekä murrosteknologioiden kehittämistä ja laaja-alaisen osaamis pohjan vahvistamista.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa näkyy vahvasti hallituksen sitoutuminen valtion T&K-rahoituksen tason nostoon. T&K-rahoitus nähdään keskeisenä välineenä eri alojen uudistumiseen sekä puhtaan siirtymän ja digitalisaation edistämiseen. T&K-toiminnan kasvulla tavoitellaan pitkän aikavälin kasvua, hyvinvointia ja uudistumiskykyä. Hallitusohjelmassa todetaan, että T&K-rahoituksen lisäykset kohdistetaan yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa tehtävään perus- ja soveltavaan tutkimukseen, tutkimuslaitoksille, yliopisto-sairaaloille sekä kilpailtuun rahoitukseen Suomen Akatemian ja Business Finlandin kautta. T&K-rahoituksen kansantaloudellista vaikuttavuutta nostetaan painottamalla tutkimus-yritys-yhteistyöhön kohdentuvaa rahoitusta sekä rahoittamalla yhteiskäyttöisiä TKI-infrastruktuureja. Lisäksi hyödynnetään sekä olemassa olevia tehokkaita rahoitusvälineitä, kuten Business Finlandin veturirahoitusta ja Suomen Akatemian lippulaiva-hankkeita että TKI-rahoittajaorganisaatioiden uusia yhteisiä ohjelmia.

Hallitusohjelman ja T&K-rahoituslain mukaisesti valtioneuvosto laatii vaalikauden aikana T&K-rahoituksen kahdeksanvuotisen suunnitelman T&K-rahoituksen kohdentumisesta. Suunnitelma vahvistaa sitoutumista T&K-rahoituksen ja toiminnan kehittämiseen sekä täsmentää rahoituksen käyttöä ja sisältöä. Suunnitelman valmistelevat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö tutkimustoimijoita ja elinkeinoelämää laajasti osallistaen. Suunnitelman valmistelua johtaa tutkimus- ja innovaationeuvosto. Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön yhteisvalmistelussa on asetettu alustavaksi tavoitteeksi, että suunnitelma valmistuu kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmaa koskeviin hallituksen neuvotteluihin mennessä. Suunnitelman toteutusmuoto (esim. selonteko tai valtioneuvoston periaatepäätös) tulee päätettäväksi valmistelun edetessä.

7. huolehtii opettajien osaamisesta kestävyysmurroksessa ja ekososiaalisessa sivistyksessä; päivittää eri alojen koulutustarpeiden ennakointia ja koulutusjärjestelmien toimintaa kestävyysmurroksen edellyttämien osaamis- ja työvoimatarpeiden näkökulmasta; suuntaa jatkuvaa oppimista ja uudelleen kouluttautumista oikeudenmukaisen siirtymän näkökulmasta varsinkin niille toimialoille ja alueille, joita kestävyysmurros eniten muuttaa; turvaa vapaan sivistystyön resurssit ja lisää taiteen perusopetusta kaikilla opetusasteilla; lisää tulevaisuuskasvatusta opetukseen ja oppilaanohjaukseen, alkaen opettajien ja ohjaajien koulutuksesta sekä täydennyskoulutuksesta

7. Opetus- ja kulttuuriministeriö on 2023 myöntänyt jatkorahoitusta vuodesta 2016 toimineelle Opettajankoulutusfoorumille. Vuonna 2022 foorumin tuottama Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma pyrkii vastaamaan opettajankoulutuksen uusiin tarpeisiin 2020-luvun toimintaympäristössä. Tavoitteena on, että opettajat ovat uutta luovia asiantuntijoita, joilla on laaja-alainen perusosaaminen ja kyky kehittää omaa osaamista ja oppilaitosta. Kestävään kehitykseen liittyvän osaamisen vahvistamista pidetään tässä yhteydessä tärkeänä. Toimikaudella 2024–2027 foorumi edistää kehittämisohjelmansa toimeenpanon ohella myös luonnontieteiden ja matematiikan sekä tekniikan ja teknologian alojen LUMATE-strategian toimenpidesuunnitelmaa opettajankoulutusta koskevilta osilta, sekä rakentaa ylipäätään kuvaa tulevaisuuden opettajankoulutuksesta ja tukee opettajankoulutuksen tutkimusperustaista laadun varmistamista ja vahvistamista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama osaamisen ennakointifoorumin 2021–2024 tuottaa tietoa tulevaisuuden työelämässä tarvittavasta osaamisesta ja koulutuksen määrällisistä tarpeista.

Opetushallitus on tukenut opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutushankkeita vuosittain noin 15 miljoonalla eurolla. Vuosien 2020–2024 koulutuksen pääteemoja ovat mm. oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon tukeminen, työpaikoilla ja muualla saadun osaamisen tunnistamisen, opinto-ohjauksen kehittäminen ja kielitietoinen opetus ja toimintakulttuuri, digitaalisen osaamisen ja kestävyysosaamisen vahvistaminen sekä inklusiivisen toimintakulttuurin kehittäminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti perusopetuksen ja toisen asteen opinto-ohjauksen kehittämisohjelman vuosina (2020–2022). Ohjelmassa vahvistettiin oppilaan- ja opinto-ohjauksen toteutumista, toimintatapoja, yhteistyötä, systemaattisuutta sekä jatkumoa etenkin peruskoulusta toiselle asteelle, mutta myös siitä

eteenpäin jatko-opintoihin tai työelämään. Ohjelmaa toteutettiin tiiviissä yhteydessä oppivelvollisuuden laajentamisen valmisteluun, Oikeus oppia -ohjelmaan sekä Oikeus osata -ohjelmaan sekä lukiokoulutuksen laatuohjelmaan.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI tekee kehittämisohjelmasta arvioinnin, joka kohdistuu oppivelvollisuuden laajentamisen mukanaan tuomiin uusiin tai vahvistettuihin opinto-ohjauksen muotoihin. Arvioinnin 1. vaiheessa (2022–2023) kohteena ovat olleet ohjauksen kokonaisuuden toteutuminen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisen tukeminen sekä ohjauksen resurssit. Väliraportti ensimmäisen vaiheen tuloksista julkaistiin 16.11.2023. Myös Itä-Suomen yliopiston TEHEKOP-hanke toteuttaa vuosina 2023–2025 tutkimusta tehostetusta henkilökohtaisesta oppilaanohjauksesta.

Lukio-opetuksessa on kaikki vuosiluokat siirtyneet käyttämään vuonna 2021 uudistettuja opetussuunnitelmia. Opintojen kautta ymmärretään kestävän elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Uusi lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Myös 2016–2019 käyttöönotettujen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet tukevat nyky-yhteiskunnan ja tulevaisuuden tieto- ja taitovaatimuksiin, sisältäen arvopohjassaan kirjauksen ekososiaalisesta sivistyksestä. Ammatillisessa koulutuksessa on toteutettu VASKI kestävän kehityksen kehittämisohjelmaa. Hankkeessa on mukana 61 ammatillista oppilaitosta ja se kattaa suuren osan Suomen ammatillista oppilaitoksista. Projektin pääpaino on ekologisessa kestävyudessa ja se tukee Agenda 2030-tavoitteiden toteutumista ammatillisessa koulutuksessa sekä vahvistaa kestävää kädentäjäkeä.

Taiteen perusopetuksessa saavutetun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen edistäminen vahvistui, kun taiteen perusopetuksen opintosuoritustietojen vieminen Opetushallituksen ylläpitämään Koski-tietovarantoon tuli mahdolliseksi 1.1.2023. Taiteen perusopetuksen strategiset laatutavoitteet ja laadun strategiset indikaattorit julkaistiin osana laajempaa ja toimialan kanssa yhdessä toteutettua taiteen perusopetuksen laatu- ja tulevaisuustyötä.

Osana pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjauksen mukaisen taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistamisen esivalmistelua kuultiin ja osallistettiin toimialaa monipuolisesti. Osana laajempaa taiteen ja kulttuurin tietopohjan vahvistamiseen kytkeytyvää tavoitetta jatkettiin taiteen perusopetuksen

tiedonkeruun systematisointiin liittyvää kehittämistyötä mm. päivittämällä Tilastokeskuksen oppilaitosrekisteri koskemaan koko taiteen perusopetuksen toimijakenttää sekä tukemalla taiteen perusopetuksen viitearkkitehtuurin jalkauttamista toimialalle pilottiprojektilla.

Ennakoitavuus on otettu vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmien johtava periaate. Vapaata sivistystyötä koskevan lain (912/2021) mukaisesti maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan hyväksytty koulutus on erotettu omaksi osakseen vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmässä. Hallitus lisäsi vuonna 2023 5 milj. euroa vapaan sivistystyön kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyille koulutukselle Ukrainasta tulleiden kielikoulutustarpeeseen vastaamiseksi. Koulutuksen kysyntä oli erittäin suurta ja vapaan sivistystyön oppilaitokset pyrkivät joustamaan ja vastaamaan koulutustarpeeseen ja järjestivät kyseistä koulutusta 13,2 miljoonan euron edestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut hallinnonalansa osalta toimet Suomen kestävän kasvun ohjelmaan (RRF), jonka Euroopan komissio on hyväksynyt 29.10.2021. Toimenpiteinä on mm. käynnistetty jatkuvan oppimisen digitalisatio-ohjelma, työ- ja koulutustarpeen ennakointijärjestelmän kehittäminen, osaamisen tunnistamisen ja menetelmien kehittäminen, sekä on perustettu jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus, joka suuntaa RRF-rahoitusta erityisesti työssä oleville ja työvoiman ulkopuolella oleville suunnattuihin koulutuksiin vahvistaen työelämän muutosten edellyttämiä digitaalisia ja vihreitä taitoja. Korkeakoulujen aloituspaikkoja on lisätty kansallisilla varoilla kestävyysmurros- ja osaajapula-aloille.

8. edistää taiteen osallistumista kiperien ongelmien ratkaisemiseen yhdessä tieteen, talouden ja julkishallinnon toimijoiden kanssa tekemällä Luovuuden tiekartan.

8. Uudenmaan liiton koordinoimassa LuoTo-hankkeessa on laadittu [Monimuotoiset luovat alat kestävyyttä rakentamassa – Luovien alojen ekologisen kestävyysmurroksen toimenpideohjelma](#), joka viitoittaa luovien alojen siirtymää ekologisesti kestävään tulevaisuuteen, jossa toiminta sovitetaan planetaarisiin rajoihin ilmastomuutoksen ja luontokadon hidastamiseksi. Luovilla aloilla on jo käynnissä useita merkittäviä kestävyyshankkeita, ja toimenpideohjelma kokoaa ensimmäisenä luovien alojen kestävyystyön yksiin kansiin.

Toimenpideohjelmaan on koottu keskeiset huomiot luovien alojen kestävyyshankkeista, kestävyystyön haasteista sekä suosituksia jatkotoimenpiteiksi luovien alojen kestävyysmurroksen vauhdittamiseksi. Tavoitteena on myös nostaa esiin luovien alojen roolia yhteiskunnallisen kestävyysmurroksen vauhdittajana sekä mahdollisia kytköksiä eri luovien alojen kestävyysratkaisujen välillä.

LuoTo-hankkeen syksyllä 2023 alkaneessa toisessa vaiheessa järjestetään luovien alojen ammattilaisille räätälöityä täydennyskoulutusta, osaamista vahvistavia verkostoitumistilaisuuksia sekä luodaan mentorointijärjestelmä vertaisoppimisen vahvistamiseksi vuosina 2024–2025. Jatkohanke toteutetaan opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen rakennetukiavustuksella, joka on Euroopan Unionin rahoittama, NextGeneration EU. Hanketta on toteuttamassa Uudenmaan liiton lisäksi Luovan kiertotalouden kehittämisyhdistys Creasus ry.

9. edistää talouden systeemistä kestävyysmurrosta kehittämällä pitkäjänteisesti keskeisiä keihäänkärkimurroksia kuten kestävää energiaa ja kiertotaloutta tukevaa sääntelyä ja kannusteita

9. Suomi sitoutui kansallisessa Suomen kestävän kasvun ohjelmassaan kohdentamaan EU:n elpymisvälinerahoituksesta vähintään puolet vihreän siirtymän kokonaisuudella. Ratkaisu on ollut poikkeuksellisen merkittävä puhdasta siirtymää tukeva kannustin. Ohjelmassa suunnattiin rahoitushakuja mm. energiajärjestelmän murrokseen ja teollisuuden energiaratkaisuihin sekä keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttöä ja kierrätystä edistäviin investointeihin. Kestävän kasvun ohjelmaan kesällä 2023 valmistellussa REPowerEU-lisäluvussa kaikki rahoitus on esitetty kohdennettavaksi puhtaan siirtymän edistämiseen.

Käytännön politiikkatoimet ja kannusteet ovat osaltaan myös tukeneet kestävän kehityksen agenda. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa kiinnitetään huomiota sääntelyn kehittämiseen osana yleistä toimintaympäristön kehittämistä, sekä kansallisella että EU-tasolla. Ohjelman mukaan hallitus varmistaa, että yrityksiin kohdistuva sääntely on selkeää, ennakoitavaa, oikeasuhtaista, kilpailuneutraalia, teknologianeutraalia ja innovaatiomyönteistä.

Vuonna 2021 hyväksytyn kiertotalouden strategisen ohjelman tavoitteisiin pääsemiseksi on mm. käynnistetty vapaaehtoinen vähähiilisen kiertotaloussopimuksen prosessi, jossa mukaan lähtevät toimijat asettavat tavoitteita ja määrittelevät vaikuttavampia toimia ohjelman tavoitteiden täyttämiseksi. Kiertotalouden strateginen green deal -sitoumus on vapaaehtoinen sopimus elinkeinoelämän, kuntien, maakuntien ja muiden organisaatioiden sekä valtion välillä. Sitoumuksessa organisaatio

lupaa tартtua toimiin, jotka edistävät vähähiilistä kiertotaloutta vuoteen 2035 mennessä, ja raportoida tavoitteen toteutumisesta. Sitoumusten pohjaksi on tehty jo 1,5 vuoden ajan laajaa yhteistyötä, jossa mukana on ollut joukko elinkeinoelämän toimijoita, kuntia, maakuntia, järjestöjä, tutkimuslaitoksia sekä ympäristö- ja työ- ja elinkeinoministeriö. Ministeriöt viimeistelevät sitoumusluonnosta yhdessä tuotetun tiedon pohjalta ja se julkaistaan alkuvuodesta 2024.

Osana Kiertotalouden strategista ohjelmaa perustettu [Kiertotalous-Suomi -verkosto](#) tukee yrityksiä, kuntia, oppilaitoksia, tutkimuslaitoksia ja kiertotalouden parissa toimivia oman kiertotalouspolun löytämisessä.

10. tukee alueellisesta yhteistyötä esimerkiksi yritysten, järjestöjen ja yhdistysten sekä oppilaitosten (varhaiskasvatuksesta yliopistoihin ja korkeakouluihin) välillä niin, että sillä tuetaan alueellisia vahvuuksia; kehittää kestävä kasvun keihäänkärkien ympärille systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liiketoimintaosaamista sekä talenttikeskittymiä uusine yhteistyön muotoineen; mahdollistaa kestäväan kasvuun liittyviä kokeiluja sekä demonstraatio- ja pilottilaitoksia ja vivuttaa suuria kestäväan kasvun investointeja.

10. Yliopisto- ja yliopistokeskuskaupunkien ja valtion väliset innovaatiotoiminnan ekosysteemi-sopimukset (1.2.2021–31.12.2027) muodostavat kestäväan kaupunkikehityksen kokonaisuuden osana Suomen Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaa Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027. Sopimukset sisältävät keskeiset strategiset ja yhteisesti sovitut painopistealueet innovaatiovetoisen kasvun ja uudistumisen aikaansaamiseksi. Sovitut strategiset painopistealueet perustuvat paikallisiin vahvuuksiin ja mahdollisuuksiin ja ne tukevat hyvin kansallisia tavoitteita vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseksi. Ekosysteemisopimuksilla vahvistetaan vetovoimaisten osaamiskeskittymien ja innovaatioympäristöjen rakentumista sekä suomalaisten toimijoiden kytkeytymistä kansainvälisiin TKI-verkostoihin ja arvoketjuihin. Yritysten, korkeakoulujen ja muiden TKI-toimijoiden paikallisia kumppanuuksia tukemalla korkeatasoiset tutkimus- ja kokeiluympäristöt, osaamiskärjet, verkostot ja ekosysteemit vahvistuvat. Hallituksen tavoitteena on vahvistaa ekosysteemisopimusten toimeenpanoa tiiviissä yhteistyössä kaupunkien, korkeakoulujen ja yritysten kanssa.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 ohjelman Innovatiivinen Suomi -toimintalinjassa oli vuoden 2023 loppuun mennessä käynnistyneille hankkeille varattu julkista rahoitusta 244 miljoonaa euroa. Tästä summasta 107 miljoonaa euroa kohdistui erityisesti maakuntien älykkään erikoistumisen strategioiden mukaiseen, alueellisiin

vahvuuksiin perustuvaan TKI-toimintaan. EU:n rakennerahastovarojen avulla tuetaan myös TKI-toimijoiden alueiden välistä kansallista yhteistyötä ja alueiden osamispohjaista verkottumista myös kansainvälisesti.

Vuoden 2023 talousarviossa kohdennettiin ELY-keskuksille alueelliseen TKI-rahoitukseen kansallista määrärahaa yhteensä 10 miljoonaa euroa. Määrärahalla on lisätty osaamistihentymien välistä yrityslähtöistä TKI-yhteistyötä ja pk-yritysten innovaatiokyvykkyyttä.

Kaupunkien merkitys vähähiiliseen yhteiskuntaan siirryttäessä on ratkaiseva. 70 prosenttia maailman kasvihuonepäästöistä ja 80 prosenttia energian kulutuksesta on lähtöisin kaupungeista. Kuusi suomalaista kaupunkia, Tampere, Turku, Lahti, Lappeenranta, Espoo ja Helsinki, on valittu eurooppalaisiksi edelläkävijöiksi. Valinnat teki Euroopan komissio EU:n tutkimus- ja kehittämisohjelma Horisonttiin kuuluvan Ilmastoneutraalit ja älykkäät kaupungit -mission osana. Mission tarkoituksena on edistää sataa eurooppalaista kaupunkia muuttumaan hiilineutraaleiksi vuoteen 2030 mennessä ja toimia esimerkkinä muille kaupungeille. Samalla tavoitteena on viedä eurooppalaista Green Deal -aloitetta eteenpäin siten, että Euroopasta tulisi ensimmäinen hiilineutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä.

Suomessa Business Finlandin missiopohjaiseen strategiaan perustuva Decarbonized Cities -ohjelma kannustaa yrityksiä kehittämään yhdessä ulkomaisten toimijoiden kanssa kansainvälisesti menestyviä ratkaisuja mm. valikoitujen kumppanuuskaupunkien hiilineutraalisuushaasteisiin. Kaupunkien suurimmat haasteet liittyvät rakennettuun ympäristöön, energiaan ja liikenteeseen sekä digitalisaation alihyödyntämiseen.

Suomessa haasteena on erityisesti systeemitason muutosten aikaansaaminen, toimenpiteiden kansallinen koordinointi ja kestävää kasvua tukevien isojen investointien aikaansaanti riittävän nopeasti.

11. tekee innovatiivisen, rohkean, kansallisesta osaamisesta lähtevän ja kansainvälistä vaikuttavuutta korostavan Positiivisen kädenjäljen -ohjelman yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa kestävien teknologioiden ja ratkaisuiden sekä paremman sääntelyn monialaiseksi kehittämiseksi ja kestävästä työllistävään kasvun edistämiseksi

11. Suomessa kehitetyillä tuotteilla, palveluilla ja ratkaisulla voi olla suuri merkitys globaalisti ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamisessa. Kestävien tuotteiden ja ratkaisujen käyttäjilleen tuottamaa ilmasto- tai ympäristöjalanjäljen

pienenemistä kutsutaan ratkaisujen tarjoajan kädenjäljeksi. Suomalaisten toimijoiden kädenjälkivaikutukset eivät millään muotoa kompensoi Suomen omia ilmasto- ja ympäristötavoitteita.

Kädenjäljen kasvattaminen on tärkeää paitsi globaalien ilmasto- ja ympäristötavoitteiden kannalta myös suomalaisten yritysten viennin kasvattamiseksi. Puhtaiden tuotteiden ja ratkaisujen tarjoamat kasvavat liiketoimintamahdollisuudet ja vientipotentiaali tunnistetaan pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa.

Ilmasto- ja ympäristökädenjäljen kasvattamiseksi on tärkeää panostaa uusien ratkaisujen tutkimukseen, kehittämiseen ja markkinoille viemiseen. Erityisesti näiden ratkaisun pilotointi teollisessa mittakaavassa ja ensimmäiset referenssihankkeet ovat kynnys, jota on vaikea ylittää ilman julkista riskin jakoa. Myös suomalaisten yritysten kansainvälistyminen ja vienti näissä tuotteissa ja palveluissa vaatii myötävaikutusta julkisilta toimijoilta.

Suomen elinkeinoelämä ja tutkimuslaitokset ovat viime vuosina tehneet uraa uurtavaa työtä kädenjälkivaikutusten todentamisen ja mittaamisen kehittämiseksi. Tätä työtä tulee jatkaa, tunnistaen kuitenkin samalla, että Euroopassa on vahvistunut erittäin kriittinen suhtautuminen yritysten vihreisiin väittämiin. Viherpesun suitSIMiseksi yritysten ilmasto- ja ympäristöväittämiä pyritään EU-tasolla sääntelemään aiempaa tiukemmin. Suomen tavoitteena tulee olla uusien ratkaisujen kehittäminen globaaleihin haasteisiin ja niiden viennin kasvattaminen. Kädenjälkivaikutusten mittaaminen on näille tavoitteille alisteinen työkalu.

Työ- ja elinkeinoministeriö auttaa suomalaisia yrityksiä hyötymään kestävien tuotteiden ja palvelujen globaalisti kasvavasta kysynnästä. Suomalaisten kestävien ratkaisujen vaikutukset asiakkaiden hiilijalanjäljen pienentämiseksi (hiilikädenjälki) pyritään hyödyntämään aiempaa systemaattisemmin viennin edistämisessä. Yritysten vientiä ja kansainvälistä kasvua tukevat toimenpiteet kytketään uusien ratkaisujen TKI-rahoitukseen sekä niiden demonstraation ja markkinoille viemisen tukemiseen. Kädenjälkeen liittyviä toimenpiteitä suunnitellaan tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän järjestöjen, ulkoministeriön, ympäristöministeriön ja Business Finlandin kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan osalta toimenpiteet toteutetaan suuntaamalla uudelleen olemassa olevia resursseja, kuten Business Finlandille vienninedistämisen resursseja.

12. arvioi suurvaltakilpailun vaikutukset kestäväan kehitykseen

12. Suurvaltakilpailun vaikutuksia seurataan ja niistä raportoidaan osana Ulkoministeriön päivittäistä työtä edustustoverkossa ympäri maailman. Ministeriö ei ole systemaattisesti analysoitu suurvaltakilpailun vaikutuksia yksittäisiin kestäväan kehityksen tavoitteisiin vaan pikemmin osana globaalin ja erityisesti kehittyvien maiden toimintaympäristön seurantaa. Suurvaltakilpailun läpitunkeutuessa useiden samanaikaisten globaalihaasteiden ja muuttuvan geopolitiittisen tilanteen myötä useille sektoreille, on sen vaikutuksia arvioitu osana useita julkaistuja evaluointiraportteja, tilausselvityksiä ja analyyseja. Suurvaltakilpailu, sen vaikutukset ja niihin vastaaminen ovat keskeinen osa keväällä 2024 valmistuvaa uutta ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa, sen osana julkaistavaa YK-strategiaa sekä Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selontekoa. Ulkoministeriössä toteutetaan vuoden 2024 aikana lisäksi organisaatorakennetta koskeva uudistus, joka on suunniteltu vastaamaan paremmin muuttuneeseen geopolitiittiseen tilanteeseen.

Suomi pyrkii hyödyntämään monenkeskiset kokoukset muun muassa YK:n piirissä globaalin dialogin rakentamiseksi. Tämä oli tavoitteena mm. vuonna 2023 järjestetyssä kestäväan kehityksen huippukokouksessa.

Toimia ja varautumista edistetään myös EU-tasolla. Maailman suurimpana kehitysavun antajana Euroopan unionin rooli on keskeinen globaalin kehityssagendan muokkaamisessa ja kestäväan kehityksen tavoitteiden toimeenpanon tukemisessa. Tähän kuuluu kehitysrahoitusarkkitehtuurin kunnianhimoinen kehittäminen ja aktiivinen osallistuminen kehittyvien maiden velkajärjestelyihin. Global Europe -rahoitusväline tarjoavaa EU:n roolin edelleen vahvistamiseen hyviä mahdollisuuksia.

Lisäksi EU pääsi marraskuussa 2023 alustavaan sopuun EU:n kriittisiä raaka-aineita koskevasta säädöksestä. Taustalla on ennuste taloudellisesti erittäin tärkeiden raaka-aineiden, harvinaisten maametallien räjähdysmäisestä kysynnän kasvusta EU:n ja EU-maiden edistäessä vihreää siirtymää tulevana vuosina sekä raaka-aineisiin liittyvästä suuresta toimitushäiriöiden riskistä.

Geopolitiittinen vastakkainasettelu ja suurvaltakilpailu ovat tuoneet teknologiakysymykset uudella tavalla kansainvälisen politiikan keskiöön. Teema on olennainen osa syksyn 2024 YK:n tulevaisuushuippukokouksen päätösasiakirjaneuvotteluita. Huippukokouksen yhteydessä on mm. tarkoitus sopia globaalin digitaalisen yhteistyön tavoitteita ja periaatteita linjaavasta Global Digital Compactista. Kestäväan kehityksen kannalta on olennaista, että kompaktin kautta saadaan vahvistettua YK:n jäsenmaiden ja muiden toimijoiden sitoumusta ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja tasa-arvon edistämiseen teknologiakehityksessä.

13. edistää kestävyysmurroksen hyväksyttävyyttä, oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa sekä kansalaisten henkistä resilienssiä mahdollistamalla sidosryhmien ja kansalaisten osallistumisen ratkaisuiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin; varmistaa, että myös yhteiskunnan hiljaiset, kuten lapset, nuoret, maahanmuuttajat, vammaiset ja ikääntyneet otetaan aktiivisiksi toimijoiksi mukaan kestävyysmurroksen tekijöiksi

13. Laaja yhteiskunnallinen osallisuus on yksi pääministerin puheenjohtaman Suomen kestävä kehityksen toimikunnan keskeisimmistä toimintaperiaatteista, jonka mukaan on toimittu myös uuden toimikunnan asettamisessa kaudelle 2024–2027. Kestävä kehityksen toimikunnan keväällä 2022 uudistettu strategia tarjoaa mahdollisuuden osallistaa yhteiskuntaa laajasti kestävyysmurroksen toteuttamiseen. Strategia antaa aidon vaikuttamisen mahdollisuuden ja sisältää käytännön toimia, joilla erilaiset toimijat pääsevät mukaan muutoksen tekijöiksi. Strategia valmisteltiin erittäin laajassa yhteistyössä ja sen sisällöt koskettavat ja osallistavat yhteiskunnan hiljaisia.

Kestävä kehityksen toimikunnan työtä on jo vuodesta 2017 lähtien tukenut [Nuorten Agenda2030 -ryhmä](#), joka tuo nuorten ääntä kestävä kehityksen politiikkaprosesseihin ja osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun kestävästä kehityksestä. Ryhmä myös välittää viestiä kestävästä kehityksestä ja Agenda2030:sta omille verkostoilleen. Ryhmään kuuluu kullakin kaksivuotiskaudella 14 15–28-vuotiaasta nuorta. Nuorten osallistumista ilmastoa ja luontoa koskevaan päätöksentekoon vahvistettiin uudella nuorten ilmasto- ja luontoryhmällä, joka perustettiin Nuorten Agenda2030 -ryhmän alajaostoksi keväällä 2023. Ryhmän tehtävänä on tuoda päätöksenteon tietopohjaan uusia ja nousevia näkökulmia ja ratkaisumalleja sekä edistää politiikkatoimien oikeudenmukaisuuden varmistamista tulevien sukupolvien näkökulmasta. Ryhmä tukee ministeriöitä nuorten osallistumisen suunnittelussa, toteutuksessa ja vaikutusten arvioinnissa. Lisäksi ryhmä järjestää nuorten ilmasto- ja luontohuippukokouksen joka toinen vuosi. Ryhmä koostuu 18–25-vuotiaista nuorista.

[Ympäristöministeriön Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelman hankkeiden](#) kautta on tuettu kansalaisten, ml. lasten ja nuorten sekä maaseudulla asuvien, osallisuutta kestävyystekojen tekemisessä.

14. sanoittaa Agenda2030-toimenpideohjelman ja muutkin vastaavat kestävä kehityksen politiikkaa ohjaavat ohjelmat ja etenkin kansalaisia ja sidosryhmiä päätöksentekoon osallistavat työskentelymuodot toivon muotoon; päätöksenteon pohjaksi tarvitaan avointa tietoa ja arvokeskustelua niin kestävyysmurroksen mahdollisuuksista kuin uhkistakin, mutta parhaiten

tarvittavaan muutokseen innostavat positiiviset esimerkit maailmalta ja kotimaasta läheltä ihmisen omaa arkea; kestävästä tulevaisuudesta on tehtävä ihmisen kokoinen ja näköinen.

14. Agenda2030 -toimenpideohjelma on itsessään ”toivon agenda” – se viitoittaa yhteiskuntien tietä kohti parempaa huomista ja tilannetta, jossa ihmisten hyvinvointi turvataan luonnon kantokyvyn rajoissa. Kestävän kehityksen toimikunnan strategia (2022-2030) on laaja-alaisessa yhteistyössä valmisteltu suomalaisen yhteiskunnan suunnitelma siitä, mitä meidän tulee tehdä ja miten toimia, jotta saavuttaisimme kaikki Agenda2030:n kestävän kehityksen tavoitteet vuosikymmenen loppuun mennessä. Strategiassa nostetaan vahvasti esiin, että positiivisen viitekehityksen ja tarinan luominen ei ole ainoastaan päättäjien tehtävä, vaan siinä tulee olla mukana kaikki: kansalaiset, yritykset, koko julkinen hallinto, tutkimusmaailma, järjestöt ja muut toimijat. Kaikille yhteiskunnastamme löytyy oma mielekäs kulma osallistua.

Strategiassa todetaan, että yhteiskunnan arvopohjan muutos, kestävä kehitys, ekososiaalinen sivistys ja sosiaalisesti oikeudenmukainen vihreä siirtymä viitoittavat tietä kohti tavoittelemisen arvoista ja toivoa ylläpitävää tulevaisuutta. Toivon sanoman tulisi läpäistä varsinkin ne toimialat, jotka ovat tekemisissä lasten ja nuorten kanssa. Vastuunkantoa tuleville sukupolville on osoitettava teoin.

Pääministerin puheenjohtama kestävän kehityksen toimikunta järjesti vuonna 2023 Toiveikas tulevaisuus -kirjoituskilpailun, johon osallistui lähes 150 eri ikäistä kirjoittajaa yhden A4:n mittaisilla teoksilla. Kilpailun suojelijana toimi tohtori Jenni Haukio ja sen nelihenkinen tuomariston muodostivat tietokirjailija Julia Thuren, sanoittaja ja artisti Mihkku Laiti (artistinimi Yungmigu), kuvittaja ja sarjakuvataiteilija Seppo Leinonen sekä Nuorten Agenda2030 -ryhmän edustaja Rosa Ihalainen. [Kilpailun parhaat teokset palkittiin tammikuussa 2024](#) ja kilpailuun osallistuneet teokset kokoava verkkojulkaisu julkaistaan kevään aikana kestavakehitys.fi-sivustolla.

Taru Savolainen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osa Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen

VNS 16/2022 vp – EK 82/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. Kehittää päätöksentekoa tukevaa ennakointia, päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksia, tulevaisuusselonteon liittymäpintoja valtioneuvoston muuhun ennakointitoimintaan sekä lainsäädännön tulevaisuusvaikutusarviointia niin, että lainsäädännössä voidaan paremmin huomioida seuraavat sukupolvet sekä sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus.

1. Valtioneuvosto on aloittanut pääministeri Orpon hallituksen tulevaisuusselonteon valmistelut eduskunnan ponsien mukaisesti. Tulevaisuusselonteon 1. osassa tuotetaan valtioneuvoston yhteinen ennakointi- ja toimintaympäristötieto. Selonteon 1. osan toimintaympäristöanalyysi on tarkoitettu hallituksen ja koko valtioneuvoston strategisen päätöksenteon tueksi. Valtioneuvostossa tuotettu jaettu ymmärrys strategisen toimintaympäristön kokonaiskuvasta tukee valtioneuvoston päätöksenteon yhtenäisyyden, johdonmukaisuuden ja pitkäjänteisyyden toteutumista.

Valtion tarkastusvirasto suositteli, että ”pätöksenteon yhteyteen luodaan kysyntää tulevaisuustiedolle, kun ministeriöt ohjaavat päätöksentekijöitä ja valmistelijoita täydentämään politiikkatoimien tietoperustaa ennakointitiedolla. Tämä kysyntälähtöisyyden lisääminen syventäisi tulevaisuusajattelua ja ennakointiosamista virastoissa, mikä vahvistaisi myös edellytyksiä reagoida toimintaympäristössä tapahtuviin äkillisiin muutoksiin.” Valtion tarkastusviraston tarkastuskertomuksen (Tarkastuskertomus 11/2022) mukaan ”kysyntälähtöisyyden lisäämisessä avainasemassa ovat politiikkatoimien valmistelijat ja päätöksentekijät. Heidän tulevaisuuslukutaitoaan vahvistamalla päätöksenteon yhteyteen syntyy tarve ja odotus tietoperustaa täydentävälle tulevaisuustiedolle.”

Pääministeri Orpon hallituksen tulevaisuusselonteon 1. osan valmistelun strategista toimintaympäristöanalyysiä on jo hyödynnetty hallituksen työssä. Tulevaisuusselonteon skenaariotyötä hyödynnetään laajasti riskienhallinnan, varautumisen, tilannekuvan ja yleisemmin ministeriöiden ja hallituksen päätöksenteon valmistelussa sekä erilaisten tutkimustarpeiden tunnistamisen taustatietona. Selontekotyö on syöttänyt kriisivalmiuden kehittämistyöhön sekä tilannekuvatyöhön ja rakentanut perustan kokonaisvaltaisen (360°) toimintaympäristön seurantaan. Uudistettua

tulevaisuusselonteon valmistelua tullaan hyödyntämään myös osana hallituksen puoliväliriihitarkastelua ja tukenut ministeriöiden omaa strategista suunnittelua ja strategiatyötä.

Sisäministeriössä tulevaisuusselonteon skenaarioita on hyödynnetty tavoitteellisesti kehittämällä hallinnonalalla tehtävän ennakkoinnin sekä toiminnan ja talouden suunnittelun (TTS) yhteyttä. Tulevaisuusselonteon skenaariot ovat olleet keskeinen osa mm. sisäministeriön hallinnonalan pitkän aikavälin näkymiä ja toimintamahdollisuuksia luotaavaa ennakkointiprosessia. Samalla skenaariotyöstä syntyneet oivalukset ovat toimineet osaltaan myös syötteinä hallinnonalan HO linjauksille, uudelle konsernistrategialle, tulevalle sisäisen turvallisuuden selonteolle sekä toimialojen omalle toiminnan ja talouden suunnittelulle. Valtioneuvoston kanslia julkaisee mm. valtioneuvoston tulevaisuuskortit, jossa tulevaisuusselonteon muutostekijät, epävarmuustekijät ja skenaariot on tiivistetty korttimuotoon.

Tulevaisuusselonteon vaikuttavuutta on vahvistettu myös muuhun poikkihallinnolliseen valmisteluun. Tulevaisuusselontekotyö pohjustaa ministeriöiden tulevaisuuskatsaustyötä. Hallituskausittaisten tulevaisuuskatsauksien tehtävänä on tuottaa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja hallitusneuvottelujen pohjaksi tilanne- ja kehitysarviota yhteiskunnan tilasta. Ministeriöiden tulevaisuuskatsauksien laadinnassa on hyödynnetty tulevaisuusselonteon analyysijä, erityisesti haasteiden tunnistamisessa ja niihin vastaamisessa. Selonteon ensimmäisen osan muutostekijätyöstä tehty tiivistelmä on toiminut ministeriöiden tulevaisuuskatsaustyön yhteisenä toimintaympäristökuvauksena. Tulevaisuusselontekotyö sekä tulevaisuuskatsaustyö pohjustavat kansliapäälliköiden pääviestejä seuraavalle hallitukselle.

Tulevaisuusselontekoprosessilla on ollut huomattava vaikutus osaamisen ja yhtenäisten käytäntöjen juurruttamisessa ja myönteinen vaikutus ennakkointikyvykkyyksien kehittymiseen hallinnon eri tasoilla. Tunnistetut hyödyt jo itsessään tukevat kaikkea valmistelua ja hallituksen päätöksentekoa. Valtion tarkastusviraston tarkastuskertomus toi esiin, että uudistettu tulevaisuusselontekovalmistelu on vahvistanut valtioneuvoston ennakkointiosaamista, lisännyt valtioneuvoston yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä, yhtenäistänyt valtioneuvostotasoisia käytäntöjä ja käynnistänyt ministeriöiden sisäisen kehittämistyön, tukenut ennakkoinnin yhteisten käytäntöjen juurtumista ministeriöihin, kehittänyt ministeriöiden sisäistä yhteistyötä, osallistanut ministeriöiden valmisteluvastuussa olleita virkamiehiä melko laajasti, minkä myötä ennakkointia on ryhdytty hyödyntämään yhä enemmän jokapäiväisessä työssä, hyvä esimerkki työtehtävissä tapahtuvasta ennakkointiosaamisen kehittämisestä, lisännyt siinä mukana olleiden henkilöiden yksilötason oppimista. Ennakkointikyvykkyyksien havaittiin rakentuvan organisaatioiden välisille, organisaation sisäisille ja yksilötason vahvuuksille. Samoin syventynyt yhteistyö

ja ennakointivalmiuksien kehittäminen ministeriöiden ennakointityöryhmässä on luonut valmiutta tuottaa tehokkaasti poikkihallinnollisia näkemyksiä esim. EU ennakointityöhön.

Selonteon valmistelu on vaikuttanut mm. vaikutusarviointiohjeisiin, jossa nyt korostetaan aiempaa vahvemmin ennakkoinnin ja pitkän aikavälin vaikutusten huomioimista vaikutusarvioinnissa. Uusi lainvalmistelun vaikutusarviointiohje hyväksyttiin vuoden 2022 lopussa ja sen käyttöönottoa on tuettu vuoden 2023 aikana muun muassa lainvalmistelijoiden koulutuksella ja tiedotuksella. Selontekotyö tukee lain-säädäntötarpeiden tunnistamista sekä ennakkoinnin ja tulevaisuustyön lisäämistä lainvalmistelussa. Strateginen ennakointi osana lainvalmistelua tukee sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden lisäämistä. Valtioneuvoston vaikutusarviointiohje tukee tulevaisuuteen suuntautuvien vaikutusten arvioimisessa. Lainvalmistelussa tulisi ohjeistuksen mukaan ottaa huomioon myös pidemmän aikavälin näkökulma. Mikäli esityksellä on vaikutusta tulevien sukupolvien oikeuksiin tai niiden toteutumisedellytyksiin, on arvio näistä vaikutuksista esitettävä hallituksen esityksessä. Säädöshankkeissa, joilla on vaikutusta tulevien sukupolvien oikeuksiin, tulee kuulla lapsia ja nuoria osana lapsivaikutusten arviointia. Lapsivaikutusten arviointi on keskeisessä asemassa sekä nykyisten lasten että myös tulevien sukupolvien kannalta.

Koska ennakkollinen vaikutusarviointi kohdistuu tulevaisuuteen, arvioihin sisältyy erilaisia epävarmuuksia. Epävarmuuksien tunnistaminen ja esittäminen ovat osa laadukasta arviointia. Ennakointityö tukee arviointiin liittyvien epävarmuuksien ja riskien tunnistamisessa, ja toimintaympäristön kehitykseen liittyvää epävarmuutta voidaan kuvata vaihtoehtoisten skenaarioiden avulla. Lainvalmistelijoille on järjestetty koulutusta ennakkoinnista kaksi kertaa vuodessa. Vaihtoehtojen arviointi on keskeistä vaikutusten arvioinnissa, sillä se lisää sääntelyn hyväksyttävyyttä ja auttaa selvittämään tarkoituksenmukaisimman ratkaisuvaihtoehdon. Se voi myös hyödyttää tulevaisuudessa säädösvalmistelua tai jälkiarviointia.

2. Tekee tulevaisuusselonteon jatkossakin kaksiosaisena niin, että ainakin selonteon ensimmäinen osa yhdistyy ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin. Ennakkoinnin luotettavuuden takaamiseksi ja päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksien lisäämiseksi tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa on tehtävä virkatyönä ilman poliittista ohjausta tietoon perustuen ja osallistavasti niin, että se tuottaa jaetun ymmärryksen toimintaympäristön muutostekijöistä ja epävarmuuksista sekä skenaarioita vaihtoehtoisista kehityskuluista. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa hallitus voi tehdä poliittisia linjauksia ja nostaa tärkeimpinä pitämänsä tulevaisuuskysymykset jatkokäsittelyyn.

2. Valtioneuvosto on aloittanut pääministeri Orpon hallituksen tulevaisuusselonteon valmistelut eduskunnan ponsien mukaisesti. Selontekotyön valmistelulla on luotu perusta valtioneuvoston strategisen ennakkoinnin toimintatavalle sekä ministeriöiden yhteiselle ja jatkuvalla ennakkoinnille sekä toimintaympäristön seurannalle.

Selonteon ensimmäisessä osassa luodaan ulkoisen toimintaympäristön strateginen kokonaiskuva, sis. tulevaisuuden kehitykseen liittyvän epävarmuuden käsittely:

- Suomen tulevaisuuteen vaikuttavien muutostekijöiden tunnistaminen, analysointi (muutostekijöiden keskeiset näkökohdat, alueelliset ominaispiirteet sekä vaikutukset Suomeen) ja kuvaus ja analyysi poikkihallinnollisesti;
- epävarmuustekijöiden tunnistaminen sekä niiden vaihtoehtoiset kehityskulut vuoteen 2045 (asiantuntijatyöpajat jokaiseen epävarmuustekijään liittyen hypoteesien luomiseksi);
- skenaariot tulevaisuuteen vuoteen 2045 (morfologinen analyysi, narratiivit, skenaariopolku)
- sekä skenaarioiden vaikutukset (riskit/uhat, mahdollisuudet, toimet) ja niihin varautuminen.

Valtioneuvoston kanslian koordinoima ministeriöiden yhteinen ennakkointityöryhmä toimii tulevaisuusselonteon ensimmäisen osan keskeisenä työryhmänä, ja ministeriöiden edustajat osallistavat hallinnonalojensa ja verkostojensa asiantuntijat. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osan valmistelu muodostaa pohjan ministeriöiden yhteiselle ja jatkuvalla ennakkoinnille sekä toimintaympäristön seurannalle. Tulevaisuusselonteon 1. osan valmistelu on lähtökohtaisesti epäpoliittinen prosessi ja neutraali kokonaisanalyysi.

Poikkihallinnollinen whole-of-government kokonaisanalyysi tuottaa jaetun ymmärryksen

- strategisen toimintaympäristön kokonaiskuvasta,
- toimintaympäristön kehitykseen liittyvästä epävarmuudesta,
- vaihtoehtoisista kehityskuluista tulevaisuuteen,
- niiden vaikutuksista ja niihin varautumisesta

vahvistaen päätöksenteon ennakoivuutta, johdonmukaisuutta ja pitkäjänteisyyttä.

Tulevaisuusselonteon epävarmuustekijöiden vaihtoehtoisten kehityskulkujen tunnistamiseksi ja hypoteesien luomiseksi käymme mm. laajaa, tutkijoita ja Suomen parhaita asiantuntijoita osallistavia työpajoja maalis-huhtikuussa 2024. Työpajoissa

käsitlemme mm. niin Yhdysvaltojen, Kiinan, Venäjän ja EU:n kuin murroksellisten teknologioiden, globaalin talousjärjestelmän, planetaaristen rajojen, kansainvälisen muuttoliikkeen, arvojen ja asenteiden, hyvinvoinnin vaihtoehtoisia kehityskulkuja tulevaisuuteen.

Tulevaisuusselonteon 2. osa on hallituksen valitsema kärkiteema. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa hallitus voi tehdä poliittisia linjauksia ja nostaa tärkeimpinä pitämänsä tulevaisuuskysymykset jatkokäsittelyyn. Valtioneuvoston kanslia on asettanut valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ohjausryhmän, joka ohjaa hallituksen tulevaisuusselonteon valmistelua huomioiden eduskunnan ponnet ([Eduskunnan kirjelmä VNK/2023/44](#)).

3. Arvioi tulevaisuusselonteon ensimmäisessä osassa esitettyjen muutostekijöiden, epävarmuuksien ja skenaarioiden toteutumista seuraavan tulevaisuusselonteon toimintaympäristöanalyysissä.

3. Tulevaisuusselonteon 1. osassa arvioidaan, mitkä varautumistoimet aikaisemman tulevaisuusselonteon muutostekijöiden, epävarmuuksien ja skenaarioiden perusteella näyttäisivät tarpeellisilta.

4. Käyttää valtioneuvoston kanslian koordinoimaa Ennakointiluotsia nyt annetun tulevaisuusselonteon hyödyntämiseen ja jatkokehittelyyn yhteistyössä esimerkiksi Sitran kanssa.

4. Ennakointiluotsi toimii mm. tulevaisuusselonteon valmistelun neuvonantajana. Ennakointiluotsin toimintaa jatketaan 30.6.2027 saakka (VN/33837/2023).

Tulevaisuusselontekoa hyödynnetään soveltuvin osin jo mm seuraavissa valmisteluissa:

- hallituksen puolivälitarkastelu,
- hallituksen tilannekuva- ja strategiaistunnot,
- ministeriöiden strateginen suunnittelu, strategiatyö ja politiikkasuunnittelu,
- säädös- ja päätösvalmistelu,
- riskienhallinnan, tilannekuvatoiminnan ja kriisivalmiuden tuki,
- tutkimus- ja kehittämistarpeiden tunnistaminen,
- kestävyystarkastelun (valtioneuvoston kanslia) tietopohja,
- tulosohjaus, talouden- ja toiminnansuunnittelu.

Myös vastauksessa ponteen 1. on annettu esimerkkejä tulevaisuusselonteon hyödyntämisestä.

Tulevaisuusselonteolla on myös vaikutusta muussa valmistelussa mm. menetelmällisesti.

- Olemme vahvistaneet yhteistyötä mm. valtioneuvoston kanslian valmiusyksikön kanssa, sekä luoneet tulevaisuusselonteon menetelmien pohjalta yhteistä toimintatapaa mm. tilannekeskuksen kanssa kriisivalmiuden kehittämistyössä.
- Tulevaisuusselonteon valmistelun ennakkointiprosessia hyödynnetään parhaillaan puolustusministeriön, sisäministeriön ja ulkoministeriön Venäjän tulevaisuudet -ennakkointihankkeessa. Hanketta tehdään myös yhteistyössä mm. Naton sekä kansainvälisen tutkimusyhteisön kanssa. Hanke on jatkoa kolmelle edelliselle Venäjä-hankkeelle: Haasteiden Venäjä (2007–2008), Muutosten Venäjä (2011–2012) ja Voiman Venäjä (2018–2019). Tällä kertaa hanke toteutetaan tulevaisuusselonteon ennakkointiprosessilla. Hanke käynnistyy keväällä 2024 ja julkinen loppuraportti valmistuu keväällä/kesällä 2025.
- Tulevaisuusselonteon epävarmuustekijöiden vaihtoehtoiset kehityskulut luodaan ns. nelikenttäskenaariomenetelmän kautta. Nämä selonteossa luodut mallipohjat ovat olleet suoraan käytössä ns. nopeiden skenaarioiden toimintamallin kehityksessä.

Myös esimerkiksi Ihmisoikeuskeskuksen selvityksessä [”Ihmisoikeusennakoinnista, resilienssistä ja varautumisesta yhteiskunnan murrosaikana”](#) on hyödynnetty tulevaisuusselonteon sekä 1. että 2. osaa: Ihmisoikeusskenaariot rakentuvat valtioneuvoston vuoden 2023 tulevaisuusselonteon skenaarioiden perustalle. Myös tulevaisuusselonteon 2. osa, jossa käsiteltiin tulevien sukupolvien huomioimista sekä ennakkointia lainvalmistelussa, on raportin korostamia aiheita.

5. Vahvistaa yhteiskunnallista luottamusta, suvaitsevaisuutta, tulevaisuususkoa, demokratiaa ja omistajuutta yhteiseen tulevaisuuteen kehittämällä tulevaisuusselonteon dialogisuutta ja viestintää niin, että tulevaisuusselonteossa tunnistetuista suurista, ylivaalikautisista tulevaisuuskysymyksistä käydään avointa ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita laajasti osallistavaa keskustelua sekä selontekoja valmisteltaessa, että myös selontekojen valmistuttua.

5. Tulevaisuusselonteon dialogeja jatketaan yhteistyössä Erätaukosäätiön kanssa. Tulevaisuusselonteon dialogityö syöttää myös kansallisiin dialogeihin turvallisuudesta ja luottamuksesta sekä siitä laadittavaan yhteenvetoraporttiin.

Tulevaisuusselonteon valmistelu on osa kansallisen ennakkoinnin toimintatapaa. FinnSight 2024 järjestetään valtioneuvoston kanslian päävastuulla tulevaisuusselonteon valmisteluun linkittyen. Yhteistyötä on myös alue-ennakointiin liittyen.

6. Kehittää toimintatapoja alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille ottaa kantaa tulevaisuusasioihin ja olla aktiivisia toimijoita suomalaisessa päätöksenteossa ja yhteisen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

6. Yhteistyötapoja kehitetään eri toimijoiden kanssa alle 18-vuotiaille lapsien ja nuorien tulevaisuustoimijuuteen.

7. Kehittää keinoja ottaa ikääntyneet paremmin mukaan yhteisen kestävän tulevaisuuden rakentamiseen aktiivisina toimijoina esimerkiksi yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa sekä erilaisilla kansalaispaneeleilla.

7. Yhteistyötapoja kehitetään eri toimijoiden kanssa ottaa ikääntyneet paremmin mukaan yhteisen kestävän tulevaisuuden rakentamiseen.

Vastaukset 1–7 Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

8. Kehittää päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksia esimerkiksi OECD:n Suomelle antamien ehdotusten mukaisesti sekä lisää aktiivista henkilökohtaista tulevaisuussuhdetta tukevaa tulevaisuusohjausta, tulevaisuuskasvatusta ja tulevaisuuslukutaitoa koulujen opetussuunnitelmiin.

8. Tulevaisuusselontekotyöllä tuetaan OECD:n kehittämisehdotuksia valtion ennakoinnin ohjauksen edistämiseen: strategista vaikuttavuutta, pitkäjänteisyyttä, osaamista, hallinnon uusia yhteistyömuotoja, keskeisiä ohjausprosesseja ja kansalaisten osallisuutta.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Pääministeri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu, että hallitus käynnistää laaja-alaisen peruskoulun tulevaisuustyön peruskoulun kehittämistarpeiden arvioimiseksi. Peruskoulua kehitetään pitkäjänteisesti tieto- ja tutkimusperusteisesti laaja-alaisessa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Työn tavoitteena on koota laajasti tutkijoita sekä eri alojen ja koulutuskentän asiantuntijoita arvioimaan peruskoulun

kehittämistarpeita. Työn tueksi perustetaan parlamentaarinen seurantaryhmä. Tarvittavat lainsäädäntömuutosesitykset sekä muut toimenpiteet valmistellaan vuoden 2025 loppuun mennessä.

Ilmari Hyvönen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

9. Uudistaa tieto- ja teknologiapolitiikan poikkihallinnollista johtamista ja ilmiöpohjaistapolitiikkajohdonmukaisuutta niin että varmistetaan uuden teknologian mahdollisuuksienhyödyntäminen työn tuottavuuden kasvattamiseksi, vihreän siirtymän ja sen mahdollistaman kestävä kasvun edistämiseksi sekä ihmislähtöisten teknologiapalveluiden, kuten tukiälyn, kehittämiseksi.

9. Pääministeri Orpon hallituksen yhteiskunnan uudistamisen ministerityöryhmä ohjaa hallitusohjelman toteuttamista digitalisaation, robotisaation ja tekoälyn hyödyntämisessä laajasti koko yhteiskunnassa sekä julkisessa hallinnossa. Ministerityöryhmän tehtäväkenttä on laaja ja Digitoimisto huolehtii ministerityöryhmän sihteeristö-tehtävien edellyttämästä ministeriöiden välisestä yhteistyön organisoinnista digitalisaatioteemoissa sekä yleisestä digitalisaation ja datatalouden edistämisen koordinaatiosta valtioneuvostossa. Suomen digitalisaatiokehitystä ohjaavan Digikompassin (VNS 10/2022 vp) [toimeenpanosuunnitelma](#) käsiteltiin ministerityöryhmässä 8.12.2023.

Digitoimisto on pysyvä yhteistyöryhmä, joka koostuu pysyvistä virkahenkilöstöön kuuluvista asiantuntijoista ja kaikilla ministeriöillä on edustaja digitoimistossa. Tarkoituksena on vakiinnuttaa digitoimistosta digitalisaatiotyötä koordinoiva toimintamalli, jossa toimia suunnitellaan, toteutetaan ja priorisoidaan valtioneuvoston tasolla yhtenäisesti ja koordinoitusti niin, että mikään osa-alue ei jää jälkeen ja näin hidasta muiden osa-alueiden edistymistä. Digitoimiston toiminnan kautta ministeriöiden ja niiden hallinnonalojen digitalisaation ja datatalouden kehittämisen toimet muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden ja jaetun tilannekuvan, jonka puitteissa ministeriöt toteuttavat tehtäviensä mukaisia toimenpiteitä. Yhteinen tilannekuva tukee tieto- ja teknologiapolitiikan poikkihallinnollista johtamista asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Teknologianeuvottelukunta on nostanut esiin teknologiapolitiikan merkitystä Suomen menestykselle ja tieto- ja teknologiapolitiikan johtaminen on yksi keskeinen teema, jota teknologianeuvottelukunta on työssä korostanut. Teknologiapolitiikkaa tulee johtaa keskitetysti ja ylivaalikautisen parlamentaarisen poliittisen tahtotilan tukemana, jotta Suomi kykenee hyödyntämään kansallisen mahdollisuutensa

teknologiaan perustuvaan arvonluontiin. Johtajuus tarvitsee tuekseen myös toimivat rakenteet ja riittävät resurssit, yhteiset tavoitteet sekä seurannan ja ajantasaisen tilannekuvan.

Teknologianeuvottelukunnan tehtävänä oli valmistella Suomelle hyvinvointia luova ja kilpailukykyä ohjaava digitalisaatioon nojaava teknologiapolitiikka. Neuvottelukunnan toimikausi oli 16.9.2020–31.12.2023. Neuvottelukunnan tavoitteena oli nostaa Suomen teknologiaosaamista, kehittää julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä ja vahvistaa Suomen johtavaa roolia teknologian hyödyntämisessä kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Teknologiapolitiikan periaatepäätös hyväksyttiin valtioneuvoston yleisistunnossa keväällä 2022.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia
Anita Juho, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
Aino Sipari, viestintäneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

10. Ennaltaehkäisee terveysongelmia ja pitää yllä väestön fyysistä ja henkistä toimintakykyä ja kulttuurista kestävyttä lapsiperheiden arkea, nuorison mielenterveyttä, ja kaikenikäisten hyviä elintapoja, kuten liikkumista ja harrastamista tukevilla hyvinvointi-investoinneilla ja yhdyskuntasuunnittelulla ja pitämällä huolta, että koko kasvatuksen ja koulutuksen ketju varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on kunnossa ja että jokainen oppilas saavuttaa perusopetuksen aikana riittävät perustaidot. Kestävän hyvinvoinnin ja hyvinvointitalouden edistymiseen seurantaan ja arviointiin tarvitaan myös luotettavia ylivaalikautisia määrällisiä ja laadullisia mittareita.

10. Pääministeri Orpon hallituksen liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ministerityöryhmä ohjaa liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollisen ohjelman toimeenpanoa ja seuraa ohjelman toteutumista. Lasten, nuorten ja perheiden ministerityöryhmä ohjaa hallitusohjelman toteuttamista lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisyn osalta.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

10. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintakyky-yksikössä näitä asioita toteutetaan osana kansallista hyvinvointi- ja terveysohjelmää, mielenterveysstrategiaa ja Suomi Liikkeelle -ohjelmää. Lisäksi tätä työtä tuetaan terveyden edistämisen määrärahalla

- Terveysteksti – kansallisen terveys- ja hyvinvointiohjelman tavoitteena on vähentää keskeisten kansansairauksien ja niiden riskitekijöiden aiheuttamaa hyvinvointivajetta ja tautitaakkaa, lisätä työ- ja toimintakykyä sekä vähentää väestöryhmien välisiä eroja terveys- ja

hyvinvointiongelmassa. Ohjelman pitkän aikavälin tavoitteena on vähentää sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta. Terveystieteiden ohjelman ensimmäisessä vaiheessa valitaan tieteelliseen asiantuntemukseen tukeutuen ohjelman konkreettiset toimenpiteet. Toimenpiteiden toteutus eli ohjelman toinen vaihe käynnistyy syksyllä 2024. Ohjelma on osa hallitusohjelman toimeenpanoa ja sen toteuttamiseen on hallitusohjelmassa osoitettu 9 M€ kertaluontoinen määräraha. Ohjelma päättyy 30.4.2027. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tuetaan myös terveyden edistämisen kokeilu- ja kehittämishankkeisiin osoitetulla määrärahalla. Määrärahan painopisteet päätetään vuosittain perustuen väestön terveyden tilaan ja ottaen huomioon hallitusohjelman kirjaukset. Tällä hallituskaudella on määrärahaan osoitettu lisärahoitusta budjettiriihessä 9/2023.

- Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma 2020-2030 on pitkän aikavälin strategisen ohjauksen väline, joka sisältää laaja-alaisia ja poikkihallinnollisia toimenpiteitä väestön (ml. nuoret) mielenterveyden edistämiseksi ja itsemurhien ehkäisemiseksi. Mielenterveyden edistämisen poikkihallinnollisen toimeenpanon tueksi on asetettu mielenterveysstrategian ministeriöiden välinen yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä on päivittää mielenterveyden edistämisen ja itsemurhien ehkäisyn eri hallinnonalojen toimet vastaamaan hallitusohjelman tavoitteita sekä valmistella laajassa sidosryhmäyhteistyössä valtioneuvoston periaatepäätös näistä toimista. Työ on alkanut suunnitellusti.
- Sosiaali- ja terveysministeriö edistää lasten ja nuorten, työikäisten ja ikääntyneiden liikuntaa ja muita terveyttä edistäviä elintapoja. Keskeisenä painopisteenä on elintapaohjauksen edistäminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Erityisesti halutaan tukea heikommassa asemassa olevien tai muutoin tukea ja ohjausta tarvitsevia. Hyvinvointialueet vastaavat elintapaohjauksen koordinoinnista. Keskeistä on tukea elintapaohjauksen palveluketjujen toimivuutta hyvinvointialueiden, kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden välillä. Työn tueksi on sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltu vuonna 2023 elintapaohjauksen tarkistuslista: [Elintapaohjauksen tarkistuslista -työkalu elintapaohjauksen yhdyspintapalvelujen suunnitteluun ja valmisteluun \(valtioneuvosto.fi\)](#).

Lisäksi vuonna 2023 on valmisteltu ehdotus liikunnan ja ravitsemuksen vahvemmaksi hyödyntämiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon työvälineenä. Tätä lähdetään konkreettisesti toteuttamaan osana Suomi liikkeelle -ohjelmaa.

- Elintapaohjauksen ml. liikuntaneuvonnan edistäminen sisältyy kaikkiin keskeisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjelmiin ja linjauksiin. Suomen kestävä kasvun ohjelman pilari 4:n investoinnissa 2 tuetaan hyvinvointialueita rakentamaan monialaisia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, ml. liikunnan, toimintamalleja ja digitaalisia palvelutarjottimia. Kehittämistyö alkoi vuonna 2022 ja toimintamallit sekä palvelutarjottimet valmistuvat vuoden 2024 loppuun mennessä.
- Syksyllä 2023 käynnistynyt Suomi liikkeelle -ohjelma on yksi hallituksen tärkeistä toimista. Tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Ohjelman toteutusta ohjaa ja seuraa Liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ministerityöryhmä. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on merkittävä rooli useissa toimenpiteissä, kuten perheiden liikunnan lisäämisessä, liikunnan vahvistamisessa osana työkyvyn edistämistä ja ikääntyneiden toimintakyvyn vahvistamisessa liikunnan avulla. Poikkihallinnollinen Liikuntapolitiikan koordinaatioelin LIPOKO tukee Suomi liikkeelle -ohjelman toimeenpanoa. Tällä hallituskaudella on määrärahaan ositettu lisärahoitusta budjettiriihessä 9/2023.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) toimeenpanoa jatkettiin osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelmaa.

- Vuosille 2020–2023 LAPE-muutosohjelman kehittämistyön kärkinä olivat perhekeskusten kehittämistyön jatkaminen ja perheiden arkeen integroituvan tuen vahvistaminen; lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittäminen sekä lastensuojelun monialaisten toimintamallien vahvistaminen. Kahdella hallituskaudella toteutetun muutosohjelman ydintavoitteena on ollut lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden vahvistuminen. Palveluiden kehittäminen ja lapsen oikeuksiin sekä tietoon perustuvan toimintakulttuurin vahvistaminen ovat olleet keskeisiä toimia tuon tavoitteen saavuttamiseksi. LAPE-kehittämiseen osallistui koko Manner-Suomi kehittämishankkeiden toteutuessa kaikilla hyvinvointialueilla kunkin alueen tarpeiden ja lähtötilanteen määrittelemän painotuksen. Muutosohjelma päättyi vuoden lopussa ja työtä jatketaan hyvinvointialueiden perustyna.
- Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisen lasten ja nuorten terapiatakuun valmistelu on käynnistetty.
- Lapsen oikeuksien sopimukseen perustuvaa kansallista lapsistrategiaa edistämään perustettiin pysyvä lapsistrategiaryhmä, joka sijoitettiin sosiaali- ja terveysministeriöön. Kansallisen lapsistrategian ensimmäisestä toimeenpanokaudesta 2021–2023 julkaistiin

seurantakertomus. Eurooppalaisen lapsitakuun kansallista koordinoitua työtä jatkettiin. Pääministeri Orpon hallituskautta koskevan kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman valmistelutyö aloitettiin.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen hyvinvointitaloudellisten vaikutusten arviointimekanismi -hanke (2022–2024) kehittää työkaluja hyvinvointitaloudelliseen päätöksentekoon. Työ on osa Suomen kestävä kasvun ohjelmaa.

- Kartoittamalla hyvinvointitalouden parhaita kansainvälisiä käytäntöjä hankkeessa laaditaan Suomelle ehdotus hyvinvointitalouden ohjausmallista ja hyvinvointi-indikaattoreista sekä mallinnetaan konkreettisia tapoja hyvinvointitalouden seuraamiseksi. Hanke lanseeraa verkkoalustan tai liittyy hankkeessa valmistuvan hyvinvoinnin mittariston jo olemassa olevaan verkkoalustaan, jonka avulla voidaan jatkossa seurata ja arvioida Suomen hyvinvointitaloudellista kehitystä. Jotta saataisiin selville, millaiset ohjausmallit ja hyvinvointitalouden mittarit toimisivat parhaiten Suomessa, hankkeessa kartoitetaan parhaita kansainvälisiä käytäntöjä kirjallisuuden, haastattelujen ja vertailukehittämiseen perustuvien työpajojen avulla. Lisäksi selvitetään ja analysoidaan myös hyvinvointikeskeisen tavoitteen asetannan ja seurannan roolia valtionhallinnossa.

Annakaisa livari, osastopäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

10. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti hallitus vahvistaa perustaitoja uudistamalla rakenteita pidemmällä tähtäimellä ja pysyvästi. Oppimisen perusta on lukutaidossa, laskutaidossa ja päättelytaidoissa, joiden vahvistamiseen tulevina vuosina panostetaan. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti hallitus kasvattaa perusopetuksen vähimmäistuntimäärää 3 vuosiviikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa. Lisäyksellä tavoitellaan lisätunteja erityisesti alakoulun vuosiluokille luku-, kirjoitus- ja laskutaidon opettamiseen.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus toteuttaa myös osaamistakuun, joka tarkoittaa vähimmäisosaamistason määrittelyä ja sen saavuttamista edettäessä peruskoulussa luokalta seuraavalle. Erityistä huomiota kiinnitetään peruskoulun toisen ja kolmannen luokan nivelvaiheeseen, yhdeksänteen luokkaan ja päättöarviointiin. Tavoitteena on varmistaa jokaiselle nuorelle riittävät perustaidot, joilla pärjää jatko-opinnoissa. Suomessa on vastikään uudistettu perusopetuksen arviointilinjaukset ja laadittu päättöarvioinnin kriteerit päättöarviointiin. Uudet päättöarvointikriteerit kaikkien oppiaineiden arvosanoille tulivat voimaan elokuun 2021 alussa. Arviointiuudistuksella pyrittiin vahvistamaan oppilaan arvioinnin yhdenvertaisuutta etenkin päättövaiheessa.

Kulttuuriin osallistumisen vaikutus parempana koettuun terveyteen tulee näkyviin Terve Suomi -tutkimuksessa vuodelta 2023. Alueelliset erot kulttuurin käytössä ja saatavuudessa kuten hyvinvoinnissakin ovat edelleen suuria. Tutkimuksen mukaan valtaosa (83 prosenttia) 20-vuotta täyttäneistä aikuisista käyttää kulttuuripalveluita vähintään muutaman kerran vuodessa. Eläkkeelle jäädessä kulttuuriaktiivisuus kuitenkin laskee sukupuolesta ja koulutustasosta riippumatta. Ikäihmisten kulttuuriolosuhteiden lisäämiseksi Taiteen edistämiskeskuksessa toteutettiin Kulttuurihyvinvointia ikäihmisille -hankekokonaisuus (IKO). Teetetyn selvityksen mukaan toiminta vaikutti rakenteisiin ja taiteilijan työn kehittämiseen. Kulttuurin ja liikunnan hyvinvointivaikutuksien toimeenpanemisen tueksi koostettiin tietopohja ja laadittiin ehdotukset politiikkalinjauksiksi. Vuoden 2023 alusta lisättiin kulttuurille indikaattori kuntien Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosaan eli HYTE-kertoimeen.

Harrastamisen Suomen malli toteutuu lähes kaikissa maamme kunnissa (267 kuntaa mukana). Kunnat valitsevat harrastukset lasten toiveiden mukaisesti. Harrastusten järjestäjien valintamenettelyssä korostuu avoimuus. Harrastuksissa on mukana 140 000 lasta.

Valtion liikuntaneuvosto julkaisi touko-lokakuussa ministeriökohtaiset arvioinnit valtionhallinnosta liikunnan ja liikkumisen edistäjänä vuosina 2019-2023. Kunkin ministeriön arvioinnissa käytiin läpi ministeriön perustiedot, yleiset tavoitteet, kosketuspinta ja intressi sekä toimenpiteet (mm. strategiat ja suunnitelmat sekä normi-, resurssi- ja informaatio-ohjaus) liittyen liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämiseen. Arvioinnissa tehtiin analyysi ja esitettiin kehittämissuosituksia liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämiseksi kyseisellä hallinnonalalla valtionhallinnossa.

- [Opetus- ja kulttuuriministeriön arviointi](#)
- [Ympäristöministeriön arviointi](#)
- [Oikeusministeriön arviointi](#)
- [Liikenne- ja viestintäministeriön arviointi](#)
- [Valtiovarainministeriön arviointi](#)
- [Työ- ja elinkeinoministeriön arviointi](#)
- [Puolustusministeriön arviointi](#)
- [Sosiaali- ja terveysministeriön arviointi](#)
- [Sisäministeriön arviointi](#)
- [Valtioneuvoston kanslian arviointi](#)
- [Ulkomministeriön arviointi](#)
- [Maa- ja metsätalousministeriön arviointi](#)

Liikuntapaikkarakentamisen avustuksilla tuetaan kuntien palveluverkkoa. Vuosina 2020–2023 liikuntapaikkarakentamiseen myönnettiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja aluehallintovirastojen kautta avustuksia 117,2 miljoonaa euroa yhteensä 563 rakentamis- ja perusparannushankkeelle. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi liikunnan koulutuskeskuksille vuosina 2020–2023 perustamishankeavustuksia 7,6 miljoonaa euroa yhteensä 25 rakentamis- ja perusparannushankkeelle, joilla tuetaan liikunnan koulutuskeskuksia niiden perustyössä.

Ilmari Hyvönen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

15 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tasa-arvoselonteko

VNS 7/2010 vp – EK 51/2010 vp

Eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että

4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville; rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen

4. Vuonna 2023 turvakotien perhepaikkojen määrä kasvoi hieman edellisestä vuodesta. Oulun turvakoti kasvoi kahdella perhepaikalla ja maaliskuusta 2023 alkaen kyseisessä turvakodissa on ollut 12 perhepaikkaa aiemman kymmenen paikan sijaan. Suomen turvakodeissa oli vuoden 2023 lopussa yhteensä 230 perhepaikkaa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on arvioinut vuonna 2020, että tarvittava turvakotien perhepaikkojen kokonaismäärä Suomessa olisi arviolta 262–367 perhepaikkaa. Turvakotipaikkoja tulee lisätä hallitusti ja vaiheittain sekä seurata ja arvioida turvakotipalveluiden tarvetta paikkalisäysten jälkeen.

Turvakotiverkoston on tarkoitus kasvaa myös vuoden 2024 aikana. Kuopion turvakotiin tulee uusiin tiloihin muuttamisen myötä viisi uutta perhepaikkaa nykyisten viiden paikan lisäksi. Uutena toimijana pilotoidaan etäturvakotia, johon on tulossa kolme paikkaa asiakkaille, joiden turvakotijakso muuten katkeaisi aktiivisen päihteiden käytön vuoksi. Myös eräillä muilla alueilla olisi tarvetta paikkamäärän lisäämiselle, mutta tämä edellyttäisi nykyistä enemmän henkilöstöresurssia.

Suomen pohjoisin turvakoti on Rovaniemellä, eikä saamelaisalueilla ole edelleenkään turvakotia, koska kyseiseltä alueelta ei ole tullut palvelutuottajahakemuksia.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikaissa

HE 158/2018 vp – EV 306/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että työntekijöiden edustusjärjestelmiä ja heidän edustajiensa valtuuksia selkiytetään tavalla, joka varmistaa työntekijöiden oikeudet ja vaikutusmahdollisuudet omalla työpaikalla.

1. Henkilöstön edustusjärjestelmiä ja edustajien valtuuksia käsitellään parhaillaan työ- ja elinkeinoministeriön paikallisen sopimisen lainsäädäntöhankkeessa, jonka tarkoituksena on toteuttaa paikalliseen sopimiseen liittyvät hallitusohjelmakirjaukset. Hallituksen esitys annettaneen eduskunnalle kevätistunto-kauden lopussa 2024.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Työsopimuslain 3 luvun 5 pykälän ja merityösopimuslain 4 luvun 5 pykälän muuttaminen

HE 222/2020 vp – EV 157/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle lainsäädännön vaikutuksista vuoden 2023 loppuun mennessä.

Selvityshanke on käynnistetty keväällä 2022 yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Selvitys valmistunee vasta huhtikuussa 2024 tietojen keruun vuoksi.

Seija Jalkanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain uudistamistarpeet

HE 4/2021 vp – EV 78/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti selvittämään ja arvioimaan kokonaisvaltaisesti lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseen liittyvää lainsäädäntöä ja sen uudistamistarpeita, erityisesti mahdollisuuksia laajentaa rikostaustan selvittämisvelvollisuutta ja nopeuttaa rikosrekisteriotteen saamista, sekä tarvittaessa valmistelemaan asiaa koskevat lainsäädäntöehdotukset.

1. Työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus päivittää vuonna tehtyä 2013 tutkimusta ”Tutkimus lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyä koskevan lainsäädännön toimivuudesta ja kehittämistarpeista, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 28/2013, 10.10.2013 lain toimivuudesta ja kehittämistarpeista huomioiden eduskunnan toimeksianto kohdennetulla kyselyllä syksyllä 2024

yhteistyössä oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja Oikeusrekisterikeskuksen edustajien kanssa. Kysely tuottaisi tarvittavan päivitetyn tietopohjan lainsäädännön uudistamistarpeita selvitettyä ja arvioitaessa.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiinnittää asianmukaista huomiota lasten turvallisuuteen ja perusoikeuksien toteutumiseen silloin, kun kyse on henkilöiden soveltuvuudesta työskentelemään lasten kanssa, ja asiaa koskevissa tulevilla lainsäädäntöhankkeissa laatii lapsivaikutusten arvioinnin, joka sisällytetään osaksi hallituksen eduskunnalle antamia esityksiä.

2. Lapsivaikutuksia voidaan selvittää alustavasti edellisessä kohdassa todetun kyselyn yhteydessä ja tarkemmin mahdollisten kehittämis ehdotusten yhteydessä osana ehdotusten vaikutusarviointeja.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskeva lainsäädäntö

HE 167/2021 vp – EV 212/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti uudistuksen vaikutuksia työllisyyden kehittymiseen, palvelun onnistumiseen ja kuntakokeilujen edistymiseen sekä resurssien riittävyyteen ja niiden kohdentamisen onnistumiseen kiinnittäen erityisesti huomiota yksityiskohtaisen sääntelyn toimivuuteen sekä antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä. Eduskunta edellyttää, että tarvittaessa hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö on laatinut eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen uuden asiakaspalvelumallin toimeenpanosta ja toimivuudesta. Selvitys on toimitettu valiokunnalle 19.12.2023.

Selvityksen tulosten perusteella palvelumallin valmistelun yhteydessä arvioidusta toimeenpanon tasosta ollaan jääty noin kolmannes sekä asiakastapaamisten että työnhakuvelvollisuuden kohdalla. Vaikka uuden asiakaspalvelumallin toimeenpanossa ollaankin jääty määrällisistä tavoitteista, mallin käyttöönotolla on silti

saavutettu uudistuksella tavoiteltuja laadullisia päämääriä. Selvityksessä palvelun onnistumista mitattiin yhteensä kuuden kyselytutkimuksen avulla, jotka suunnattiin henkilö- ja työnantaja-asiakkaille sekä TE-palvelujen henkilöstölle. Kyselytutkimusten valossa TE-palvelujen yleinen asiakastyytyväisyys on erittäin hyvällä tasolla. Sen sijaan uuden asiakaspalvelumallia hyödyllisyys asiakkaiden työllistymisen edistämässä koettiin vastaajien joukossa heikoksi. Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä eduskunnan edellyttämät asiat käsitellään seikkaperäisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmistelussa hallituksen esitys, jossa palvelumallia kevennettäisiin niiden asiakkaiden kohdalla, joilla on tiedossa työllistyminen tai työvoiman ulkopuolelle siirtyminen kolmen kuukauden kuluessa. Muutoksen tavoitteena on saada kohdennettua henkilöresursseja vaikeammin työllistyvien asiakkaiden työllistymisen tukemiseen. Valmistelussa on huomioitu myös Valtiontalouden tarkastusviraston syksyllä 2023 tarkastuksessaan työ- ja elinkeinoministeriölle antama suositus henkilöstöresurssien paremmasta kohdentamisesta asiakkaiden palvelutarpeen mukaisesti. Kyseinen muutos toteuttaa osaltaan pääministeri Orpon hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan työvoimapalveluiden lakisääteistä palveluprosessia kevennetään, jotta rajallista resurssia voidaan käyttää tarkoituksenmukaisemmin ja asiakaslähtöisemmin. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle huhtikuussa 2024.

Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa vuonna 2024 uuden asiakaspalvelumallin uudistamista pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti. Työ- ja elinkeinoministeriö huomioi valmistelussa sekä Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuksessaan tekemät suositukset, työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle laaditun selvityksen tulokset, että professori Tuorin selvityksen linjaukset. Alustavan arvion mukaan hallituksen esitys annetaan eduskunnalle syksyllä 2025.

Toni Ruokonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että TE-toimistojen ja kokeilukuntien määrärahan riittävyyttä laadukkaiden palveluiden järjestämiseksi sekä niiden oikeasuhtaista jakautumista kuntien ja TE-toimistojen kesken seurataan tarkasti ja että tarvittaessa toimintaan ohjataan lisää määrärahoja valtion lisätalousarvioissa tai talousarviossa vuodelle 2023. Määrärahojen riittävyyden arvioinnissa on otettava huomioon asiakaspalvelun vaatimien henkilöstöresurssien lisäksi myös toimitilojen ja tietojärjestelmien kehittämisen vaatimat määrärahat.

2. Henkilöstöresurssien kohdentuminen alueellisesti on onnistunut, ja resurssien allokointi noudattelee alueellista asiakasmäärien suhteellista jakaumaa. Asiakaskuormitukseen perustuvassa tarkastelussa henkilöstöresurssien jakautuminen

TE-toimiston ja kuntakokeilujen välillä sen sijaan painottuu TE-toimistoihin asiakasmäärien eritahtisen kehityksen vuoksi. Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi resurssien riittävyyden olevan riittävällä tasolla uuden asiakaspalvelumallin toimeenpanoa silmällä pitäen. Arvio pitää sisällään sekä henkilöstöresurssit että toimitila- ja tietojärjestelmäkustannukset, eikä lisämäärärahalle mallin toimeenpanoon siten ole tarvetta. Tosin henkilöstöresurssien riittävyyden arviointiin liittyy eräitä haasteita tällä hetkellä käytettävissä olevan tietopohjan puutteiden vuoksi. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee vuoden 2024 aikana yhdessä ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen kanssa selvitystä, jolla kehitetään henkilöstön riittävyyden arvioinnissa käytettävää tietopohjaa.

Toni Ruokonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin työvoimapalveluita ja työttömyysturvaa koskevan sääntelyn ymmärrettävyyden ja ennakoitavuuden parantamiseksi sekä antaa asiassa selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

3. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti lausuman johdosta professori Kaarlo Tuorin selvityshenkilöksi, jonka tuli arvioida lainsäädännön kehittämistarpeita. Selvityshenkilön laatima selvitys valmistui syksyllä 2023 ja toimitettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 19.12.2023. Selvityshenkilö esittää selvityksessä arvion lainsäädännöstä sekä useita kehittämis ehdotuksia. Selvitys ei koske lainsäädännön sisällöllistä kehittämistä.

Lainsäädännön lakiteknistä kehittämistä koskevia ehdotuksia on tarkoitus ottaa huomioon julkisia työvoima- ja yrityspalveluja sekä työttömyysturvaa koskevaa lainsäädäntöä muutenkin uudistettaessa.

Selvityshenkilö korosti myös sekä toimeenpanosta vastaaville viranomaisille, että työnhakijoille annettavan ohjeistuksen merkitystä. Ohjeistuksen kehittämistarpeita arvioidaan valmistauduttaessa vuoden 2025 alussa toteutettavaan julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtoon valtiolta kunnille.

Timo Meling, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

K 1/2022 vp – EK 40/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. selvittää tasa-arvovaltuutetun toimivallan laajentamisen risteävän syrjinnän tilanteisiin,
2. selvittää syrjinnän uhrien oikeussuojan vahvistamiseksi a) tasa-arvolain mukaisen hyvityksen soveltamisalan laajentamisen koskemaan syrjinnän viranomaistoiminnassa, työhönottopäätöstä edeltävän syrjinnän sekä sellaisen käyttäjäyrityksen syrjivän menettelyn, joka vaikuttaa työntekijän työn jatkumiseen b) itsenäisen kanneoikeuden antamisen tasa-arvovaltuutetulle tasa-arvolakiin perustuvissa syrjintäriidoissa c) yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kehittämisen matalan kynnyksen oikeussuojaelimeksi, joka voi määrätä maksettavaksi hyvitystä,

1.–2. Suunnitteilla on tasa-arvolain toimivuutta koskeva laajempi selvitys, jossa on mahdollista saada selvitystä kohtiin sisältyviin kysymyksiin. Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko sisältää tasa-arvopoliittikan tavoitteet vuoteen 2032 asti. Sen sivulla 14 todetaan: ”On syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain kokonaisuuden toimivuutta. Arvion perusteella tulisi valmistella tasa-arvolain kokonaisuudistus kattaen tasa-arvon edistämisen, syrjinnän, oikeussuojan ja valvonnan.” Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Terhi Tulkki, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. laatii mahdollisimman pikaisesti tarvittavat täsmennykset ja lisäykset lainsäädäntöön vuokratyössä sekä määräaikaissa ja vaihtelevan työajan työsuhteissa työskentelevien raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisemiseksi,

3. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa oli kirjaus raskaussyrjinnän ehkäisemisestä. Hallitusohjelman kirjauksen mukaan ehkäistään raskaussyrjintää. Täsmennetään lainsäädäntöä niin, että raskaus ja perhevapaan käyttö eivät saa vaikuttaa määräaikaisen työsuhteen jatkumiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti syksyllä 2019 kolmikantaisen työryhmän, jossa käsiteltiin myös tätä asiaa. Työryhmä luovutti selvityksensä työ- ja elinkeinoministeriölle 14.12.2021. Työryhmässä käsiteltiin raskaus- ja perhevapaasyrjinnän täsmentämistä työsopimuslaissa. Työryhmä ei ehdottanut muutoksia lainsäädäntöön. Määräaikaisten työntekijöiden suoja raskaussyrjintää vastaan on turvattu lainsäädännön tasolla tasa-arvolain 8 pykälän työelämässä kiellettyä syrjintää koskevilla säännöksillä. Kun lainsäädännössä on jo selkeästi kielletty raskaus- ja perhevapaasyrjintä myös määräaikaisen työsopimuksen käytön osalta, ilmenevät ongelmat liittyvät työelämän syrjiviin käytäntöihin ja perhevapaiden työnantajille aiheuttamiin kustannuksiin. Syrjintää koskevan lainsäädännön noudattamista voitaneen tehostaa tehokkaammalla informoinnilla, hyvien käytäntöjen levittämällä, tehokkaammalla valvonnalla ja vastuiden toteutumisen todellisella uhkalla (hyvitys, rikosoikeudellinen vastuu, vahingonkorvausvastuu,

maineriski). Perhevapaauudistus, joka tuli voimaan 1.8.2022, rakenteellisenä uudistuksena tulee vaikutusarvioiden mukaan osaltaan vähentämään raskaus- ja perhevapaasyrjintää, kun isien pidemmät perhevapaat lisääntyvät. Syrjinnän torjuminen edellyttää työelämän asenteiden ja käytäntöjen muuttumista. Tasa-arvolain mahdollisten muutostarpeiden osalta asian selvittäminen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut 13.12.2023 työelämän tasa-arvo ja perhevapaat työryhmän. Työryhmän tavoitteena on muodostaa hallituksen puoliväliriiheen mennessä näkemys siitä, miten hallitusohjelman linjaukset erityisesti raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisemisestä ja perhevapaista voitaisiin parhaiten toteuttaa. Tavoitteen tukemiseksi laaditaan oikeudellinen selvitys raskaus- ja perhevapaasyrjinnän vähentämisestä. Työryhmä voi teettää myös muita tarvittavia selvityksiä. Työryhmän koordinaatiosta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö.

Seija Jalkanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

4. laatii samanarvoista työtä koskevan määritelmän tasa-arvolakiin lisättäväksi,

4. Komissio antoi 4.3.2021 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamien lujittamisesta palkkauksen läpinäkyvyyden ja täytäntöönpanomekanismien avulla (palkka-avoimuusdirektiivi). Direktiivi tuli voimaan 6.6.2023 ja sen täytäntöönpano-aika on kolme vuotta. Näin ollen jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 7 päivänä kesäkuuta 2026.

Direktiivin tavoitteena on puuttua samapalkkaisuutta koskevan perusoikeuden riittämättömään täytäntöönpanoon ja varmistaa, että tätä oikeutta noudatetaan kaikkialla EU:ssa. Direktiivi sisältää myös kirjauksen samanarvoisen työn määritelmästä sekä vertailemiseen käytettävistä kriteereistä. Kansallisen täytäntöönpanon valmistelu on käynnistynyt.

Jutta Kaskimäki, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

5. laatii tasa-arvolain 6 pykälään lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan työnantajan velvoite on ennaltaehkäistä seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa häirintää,

5. Suunnitteilla on tasa-arvolain toimivuutta koskeva laajempi selvitys, jossa on mahdollista saada selvitystä kohtiin sisältyviin kysymyksiin. Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko sisältää tasa-arvopoliittikan tavoitteet vuoteen 2032 asti. Sen sivulla 14 todetaan: "On syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain

kokonaisuuden toimivuutta. Arvion perusteella tulisi valmistella tasa-arvolain kokonaisuudistus kattaen tasa-arvon edistämisen, syrjinnän, oikeussuojan ja valvonnan.”
[Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko](#)

Terhi Tulkki, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

K 7/2022 vp – EK 52/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

2. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet syrjintää ja rasismia koskevan tiedon järjestelmällisen keruun mahdollistamiseksi ja turvaa työn vaatimat resurssit,

2. Hallitus antoi 31.8.2023 Eduskunnalle tiedonannon yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa. Tiedonanto nojaa hallitusohjelmaan ja edellisten hallitusten tekemään työhön. Tiedonannon myötä hallitus on sitoutunut edistämään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä sekä tekemään työtä rasismien vähentämiseksi.

Tiedonannon toimenpiteisiin kuuluu yhdenvertaisuutta ja rasismia koskevan tietopohjan parantaminen. Työtä koordinoidaan valtioneuvostonkansliassa tiiviissä yhteistyössä oikeusministeriön kanssa. Oikeusministeriö on panostanut syrjintätiedon kehittämiseen ja tehnyt pitkäjänteistä yhteistyötä eri tiedontuottajien kanssa tiedonkeruun järjestelmällisyyden kehittämiseksi. Tiedonanto mahdollistaa syrjintää ja rasismia koskevan tiedon kehittämiseksi paremmat resurssit ja poikkihallinnolliset vaikutusmahdollisuudet.

Tiedonantoa toimeenpannaan hallituskauden ajan.

Mia Luhtasaari, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

3. varmistaa, että viranomais- ja välttämättömyyspalveluita digitalisoitaessa turvataan palveluiden helppokäyttöisyys, saavutettavuus ja monikanavaisuus,

3. Digi- ja väestötietovirasto sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikkö ovat toteuttaneet toimenpiteitä, joilla on edistetty viranomaisten ja muiden palvelutuottajien kyvykkyyttä tuottaa saavutettavia digitaalisia palveluja. Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvontayksikkö on tuottanut esimerkiksi opetusvideoita ja verkkokursseja saavutettavien digitaalisten

palvelujen tuottamiseksi sekä julkaissut saavutettavuusvalvonnassa käytettävän työkalun lähdekoodin yleiseen käyttöön. Virasto vastaa saavutettavuusasioissa organisaatioiden yleisestä neuvonnasta ja myös saavutettavuusvalvonnasta.

Digi- ja väestötietovirasto toteutti vuonna 2022 osana valtiovarainministeriön Digitalisaation edistämisen ohjelmaa maksuttomat Suomi.fi-palvelulaatutyökalut, joilla organisaatiot voivat seurata digitaalisten palvelujensa laatua myös saavutettavuuden osalta.

Digitaalisten palvelujen rinnalla on oltava myös muu vaihtoehto, kuten puhelin- tai käyntiasiointi. Vaihtoehtoa digitaaliselle palvelukanavalle kehitetään Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen 2020-luvulla -hankkeessa. Valtion virastojen käyntiasiointia kootaan vaiheittain julkisen hallinnon yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin, joista saa laajasti myös kuntien, Kelan sekä asiakaspalvelupisteissä annettavaksi soveltuvia hyvinvointialueiden palveluita.

Emilia Laitala, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
Markus Rahkola, erityisasiantuntija valtiovarainministeriö

4. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet ihmiskaupan uhrien tunnistamiseksi ja avun pariin ohjaamiseksi hyvinvointialueilla,

4. Sisäministeriön hanke ihmiskaupparikosten esitutkinnan mallintamiseksi on valmistunut. Mallintamisessa huomioidaan työperäinen hyväksikäyttö, seksuaalinen hyväksikäyttö ihmiskaupan muotona ja lapset hyväksikäytön kohderyhmänä. Poliisiammattikorkeakoulu järjestää helmikuussa 2024 erillisen ihmiskaupapakoulutuksen, jolla tuetaan ihmiskaupan tunnistamista, esitutkinnan tekemistä sekä ihmiskauppatutkintaan liittyvän viranomaisyhteistyön kehittämistä. Koulutuksessa hyödynnetään kaikkea ihmiskaupparikosten esitutkinnan mallintamishankkeessa kertynyttä tietoa ja materiaalia. Koulutuksen kohderyhmään kuuluvat rikostutkinnan ja valvonta- ja hälytystoiminnan tehtävissä työskentelevät poliisit. Toimenpiteillä tuetaan rangaistusvastuun toteutumista, laaja-alaisen yhteistyön tekemistä ihmiskaupan torjunnassa ja parannetaan ihmiskaupan sekä sen uhrien tunnistamista ja heidän ohjaamistaan avun piiriin.

Arto Hietanen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

4. Sosiaalihuoltolain 11 pykälään tehtiin 1.1.2023 alkaen muutos, jonka tarkoituksena on parantaa hyvinvointialueiden edellytyksiä auttaa ihmiskaupan uhreja. Tuen tarpeita koskevaan 11 pykälän 5 kohtaan lisättiin ”muu hyväksikäyttö” yhdeksi tuen tarpeen syyksi lähisuhde- ja perheväkivallan sekä muun väkivallan ja

kaltoinkohtelun rinnalle. Hyväksikäyttö pitää sisällään muun muassa ihmiskaupan. Sosiaalihuoltolain soveltamisoppaan päivitys on parhaillaan käynnissä ja siinä tul-
laan lyhyesti avaamaan myös em. lainmuutosta.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on toteuttanut sosiaali- ja terveydenhuol-
lon ammattilaisille koulutuksen ihmiskaupasta ja ihmiskaupan uhrien auttamis-
sesta. Verkkokouluna toteutettu koulutuskokonaisuus valmistui keväällä 2023 ja
se sisältää sekä THL:n että Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän valmistelemia
moduuleita muun muassa ihmiskauppailmiöstä, ihmiskaupan uhrien auttamisesta
sosiaali- ja terveydenhuollossa, viranomaisten välisestä yhteistyöstä ja Ihmiskaupan
uhrien auttamisjärjestelmän toiminnasta. Helmikuussa 2024 verkkokoulun oli suo-
rittanut osittain tai kokonaan noin 330 ihmistä.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

5. selvittää ja toteuttaa lainsäädännön tai toiminnan muutokset, joilla
turvataan ihmiskaupan uhrien turvallinen ja tuettu asuminen,

5. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos selvitti vuosien 2020–2021 aikana suomalaisen
palvelujärjestelmän edellytyksiä vastata ihmiskaupparikoksen uhrien turvallisen ja
tuetun asumisen tarpeisiin (THL:n Työpaperi 27/2021). Selvityksessä havaittiin asu-
mispalveluita koskevia puutteita, mutta ne eivät koskeneet ainoastaan

ihmiskaupan uhreja. Selvityksen perusteella ei nähty, että olisi tarkoituksenmu-
kaista säätää nimenomaisesti ja ainoastaan ihmiskaupan uhreille suunnatusta
asumispalvelusta. Selvityksen lopputuloksena annettiin useita suosituksia, joilla
voidaan kehittää palvelujärjestelmää ja ihmiskaupan uhrien asemaa (asumis)pal-
veluiden saajina. Selvityksessä suositeltiin mm. jatkoselvitettäväksi turvakotipal-
veluiden kohderyhmän laajentamisen tarkoituksenmukaisuutta koskemaan myös
muuta kuin lähisuhdeväkivaltaa kokeneita sekä ohjeen laatimista turvallisuusseikko-
jen huomioimisesta majoitusta ja asumispalveluita järjestettäessä niin sosiaali- kuin
vastaanottopalveluissa.

Turvakotien laatusuosituksen päivittäminen on parhaillaan käynnissä. Tässä yhtey-
dessä selvennetään muun muassa sitä, millaisissa tilanteissa ihmiskaupan uhrit voi-
vat saada turvakotipalveluita.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

6. selvittää lainsäädännön muutokset, joilla lapsen oikeuksien täysimääräinen
toteutuminen turvataan silloin kun lapsi tai jompikumpi hänen
vanhemmistaan on ulkomaalainen

6. Lukuisten hallitusohjelmakirjausten toteuttamiseksi sisäministeriössä on syksyn 2023 ja kevään 2024 aikana käynnistetty useita maahanmuuton lainsäädännön muuttamiseen liittyviä lainsäädäntöhankkeita, joista valtaosassa tavoitellut vaikutukset kohdentuvat myös lapsiin. Lainsäädäntöhankkeiden valmistelun yhteydessä arvioidaan normaalissa lainvalmistelumenettelyssä lapsen oikeuksien toteutuminen.

Tuuli Tuunanen, johtava asiantuntija, sisäministeriö

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

VNS 5/2022 vp – EK 67/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. antaa eduskunnalle seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon vuoden 2031 loppuun mennessä ja väliraporttina selvityksen selonteon toteutumisen edistymisestä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä
1. Sosiaali- ja terveysministeriö laatii väliraporttiluonnoksen hallitukselle niin, että hallitus voi antaa sen eduskunnalle vuonna 2027.

Päivi Yli-Pietilä, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

2. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla tasa-arvosuunnittelua ja tasa-arvovaikutusten arviointia parannetaan ja vahvistetaan julkisessa hallinnossa ja lainvalmistelussa
2. Hallitus on kirjannut ohjelmaansa, että tasa-arvon edistäminen huomioidaan talousarvioprosessissa, keskeisissä uudistuksissa ja hankkeissa. Vuoden 2023 aikana valtioneuvoston toiminnallisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmien verkosto on kokoontunut ja toiminut sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen kehittämiseksi valtionhallinnossa sekä jakaakseen hyviä käytäntöjä ministeriöiden välillä. Ministeriöiden omat toiminnalliset tasa-arvotyöryhmät ovat jatkaneet työtään tasa-arvon edistämiseksi ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseksi omilla hallinnonaloillaan. Virkakuntaa on myös koulutettu sukupuolten tasa-arvosta kaikille viranomaisille avoimen verkkokurssin avulla.

Anttoni Saarinen, asiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

3. ryhtyy pikaisesti toimiin raskaudesta ja vanhemmuudesta johtuvan työsyryjännän ehkäisemiseksi ja

3. Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että erityisesti raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisyyn kohdistetaan tehokkaampia keinoja. Ohjelma ei sisällä tähän liittyviä lainsäädäntötoimia. Joulukuussa 2023 perustettiin tasa-arvoasioista vastaavan ministerin valtiosihteerin vetämä kolmikantainen työryhmä, jonka tavoitteena on etsiä keinoja muun muassa raskaus- ja perhevapaasyrjinnän vähentämiseen liittyvien hallitusohjelman linjausten toteuttamiseksi. Työn tueksi laaditaan oikeudellinen selvitys raskaus- ja perhevapaasyrjinnän vähentämisestä.

Milla Sandt, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

4. ryhtyy toimiin väkivallan vastaisen työn vakinaistamiseksi ja sen rakenteen selvittämiseksi.

4. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii poikkihallinnollinen Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE), josta säädetään valtioneuvoston asetuksella (1008/2016). Toimikunnalla on vakinainen pääsihteerin tehtävä, joka on sijoitettu Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle. NAPE laatii Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman nelivuotiskausiksi (nykyinen suunnitelma koskee vuosia 2022–2025).

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on kirjaus ”Hallitus arvioi kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarvetta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa.” Sosiaali- ja terveysministeriössä aloitettiin vuoden 2023 loppupuolella kirjauksen toimeenpano siten, että ensivaiheessa arvioidaan lainsäädännön tarvetta. Arvioinnin on tarkoitus valmistua vuoden 2024 aikana. Lisäksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on käynnistänyt keväällä 2023 hyvinvointialueiden lähisuhteiden väkivaltakoordinaattoreiden verkoston, jossa niin ikään tarkastellaan olemassa olevia rakenteita sekä rakenteiden, koordinaation ja palveluketjujen kehittämistarpeita.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Yhdenvertaisuuslain noudattaminen työelämää koskevissa asioissa

HE 148/2022 vp – EV 189/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallan työelämän asioissa yhdenvertaisuuslain soveltamisalalla vuoden 2024 loppuun mennessä.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) osittaisuudistus tuli voimaan kesäkuussa 2023. Lainsäädännön osittaisuudistuksessa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan tehtävä uudistui. Osittaisuudistuksen myötä asian voi viedä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan ilman, että asiassa on nimetty uhri. Lisäksi lautakunta voi antaa suosituksia ja suosittaa hyvityksen maksamista.

Koska yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksessa tehdyt yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa koskevat muutokset ovat astuneet voimaan vasta kesäkuussa 2023, oikeusministeriö näkee tarkoituksenmukaisena, että selvitys lautakunnan toimivallasta työelämän asioissa tehdään samanaikaisesti, kun osittaisuudistuksen muita vaikutuksia arvioidaan. Selvitys on suunniteltu tehtäväksi vuonna 2026.

Marica Nordman, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestäminen

HE 207/2022 vp – EV 332/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa TE-uudistusta ja raportoi työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2026 mennessä heikossa työmarkkina- asemassa olevien henkilöiden lähipalveluiden toteutumisesta.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö tulee seuraamaan uudistuksen TE-palvelut 2024 uudistuksen käynnistymistä ja palvelujen järjestämistä vuosittaisissa alueellisissa yhteistyö- ja seurantakeskusteluissa, jotka ELY-keskukset järjestävät toimialueensa työvoimaviranomaisille. Keskustelujen yhteydessä sekä valtakunnallisessa työllisyyden edistämisen neuvottelukunnassa tullaan seuraamaan palvelujen järjestämistapoja. Jotta uudistuksen käynnistymisestä ja palvelujen järjestämistavoista saataisiin kattava kuva, työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa, että raportointi tapahtuisi vuoden 2026 lopulla. Tällöin on ehditty käymään kahdet alueelliset yhteistyö- ja seurantakeskustelut.

Lari Anttonen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää osana julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen uudelleen järjestämisen toimeenpanoa toimenpiteet, joilla mahdollistetaan henkilöstöpalveluyrityksille osaajien etsiminen ja työmahdollisuuksien tarjoaminen julkisten työvoimapalvelujen työttömille työnhakijoille.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut Työvoimapalveluiden kehittäminen -työryhmän, jonka tarkoituksena on valmistella tarvittavat toimenpiteet hallitusohjelmakirjausten toimeenpanemiseksi. Työvoimapalveluiden kehittämisen -työryhmä raportoi hallitusohjelmankirjausten toimeenpanemista koskevat toimenpiteet työllisyys ja yrittäjyys -ministerityöryhmälle. Työryhmän työvoimapalveluiden uudistamiseen ja kehittämiseen liittyvät tehtävät sovitetaan yhteen TE2024-uudistuksen toimeenpanoa tukevan neuvottelukunnan ja laajemmin TE2024-valmisteluryhmien tehtävien kanssa.

Hallitusohjelmassa on useampia kirjauksia, jotka liittyvät yksityisen työvälistysoimijoiden ja yksityisten palvelutuottajien laajempaan hyödyntämiseen TE-palveluissa. Näiden hallitusohjelmakirjausten toteuttamista edistetään osana lainsäädäntöhankeketta, joka käynnistyy vuoden 2024 alussa. Hallitusohjelmakirjausten toteuttaminen aiheuttaa todennäköisesti myös tietojärjestelmämuutoksia.

Lari Anttonen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

16 Ympäristövaliokunta

Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit

HE 277/2009 vp – EV 355/2010 vp

3. Eduskunta edellytti, että hallitus pitää huolta ympäristöhallinnon toimivuudesta turvaamalla sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi riittävät resurssit ja ryhtyy toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista vesilain valvontatehtävissä.

3. Vesilain valvontatehtävän maksullisuutta koskeva selvitys on valmistunut tammiukuussa 2022. Vesilain valvonnan maksullisuuden laajemman käyttöön ottamisen todettiin edellyttävän asian yksityiskohtaisempaa selvittämistä. Maa- ja metsätalousministeriö sopi toimialaohjauksessaan tulostavoitteeksi vuodelle 2023, että Etelä-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukset laativat yhteistyössä jatkoselvityksen vesilain mukaisten ilmoitusten maksullisuuden käytännön vaikutuksista ja mahdollisuuksista. 4.7.2023 valmistuneessa jatkoselvityksessä nousee esiin huoli siitä, että erityisesti pienehköissä hankkeissa ilmoitusmenettelyn maksullisuus vähentäisi ilmoitusten määriä ja näin vaikeuttaisi vesilain tavoitteiden saavuttamista. Jatkotoimista ei ole vielä päätetty valtion aluehallinnon uudistamishankkeen vireillä olon vuoksi.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttaminen

HE 40/2021 vp – EV 112/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa järjestelmällisen arvioinnin lain toimivuudesta keskittyen erityisesti yhdyskuntajätteen kierrätysasteen, jätteenkuljetuksen hintojen sekä pienten ja keskiuurten yritysten kilpailuaseman kehittymiseen esittäen valiokunnalle arvioinnin tulokset vuoden 2025 loppuun mennessä.

1. Ympäristöministeriö on aloittanut JÄLKI-hankkeen, jossa arvioidaan jätelain muutoksen (HE 40/2021) vaikuttavuutta. Hankkeessa tarkastellaan muun ohella kierätysasteen kehitystä, jätteenkuljetushintojen ja pk-kuljetusyritysten aseman kehittymistä. Hanke alkoi vuonna 2023 ja se valmistuu vuonna 2025.

Jussi Kauppila, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet säätää kevyempi, erityisesti jätteeksi luokittelun päättymiseen sovellettava uusi menettely, jossa toimivalta keskitetään yhdelle viranomaiselle.

2. Ympäristöministeriön UTU-työryhmä jätti loppuraporttinsa joulukuussa 2023. Työryhmä ehdottaa erillisen päätöksentekomenettelyn luomista aineen tai esineen määrittelyä sivutuotteeksi tai jätteeksi luokittelun päättymiseksi. Viranomais-tehtävä esitetään keskitettäväksi uudelle valtakunnalliselle lupa-, ohjaus- ja valvontavirastolle. Asiaa koskeva hallituksen esitysluonnos lähtee lausuntokierrokselle keväällä 2024 osana yhden luukun periaatetta toteuttavaa lainsäädäntöhanketta.

Jussi Kauppila, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäiseminen ja korvaaminen

HE 154/2021 vp – EV 193/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että lintudirektiivin mahdollistamia poikkeusmenettelyjä sovelletaan joustavasti merimetsokannan aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi.

1. Lupaviranomainen myöntää poikkeuslupan luonnonsuojelulain (9/2023) lajeja koskevista rauhoitussäännöksistä laissa säädetyin edellytyksin. Poikkeamislupa voidaan myöntää ainoastaan lintudirektiivin 9 artiklan mukaisin perustein. Poikkeuslupia myönnetään lähinnä viljelmille tai kalavesille koituvan vakavan vahingon estämiseksi, lentoturvallisuuden sekä kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden turvaamiseksi. Poikkeuslupan myöntämisen edellytyksenä on, ettei toimenpiteelle, johon lupaa haetaan, ole muuta tyydyttävää ratkaisua ja poikkeus ei haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä tai saavuttamista.

Merimetsoa koskevaa poikkeuslupamenettelyä on sujuvoitettu monin eri tavoin. Verkkosivujen (ymparisto.fi) sisältöä on kehitetty lisäämällä [ohjeet poikkeuslupien hakemiseksi](#) myös merimetsoa koskien. Merimetsoseurannasta on tehty [erilliset verkkosivut](#). Lisäksi on jatkettu yhteistyötä merimetsotyöryhmien kautta ja ennakkoneuvotteluja luvanhakijoiden kanssa.

Vuoden 2024 aikana poikkeuslupien hakemiseen ja käsittelyyn otetaan käyttöön sähköinen lupajärjestelmä.

Laura Mononen, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää viipymättä merimetson aiheuttamia vahinkoja kaupalliselle kalastukselle ja valmistelee erillisen tukijärjestelmästä annettavan hallituksen esityksen, mikäli selvitys osoittaa, että merkittäviä vahinkoja aiheutuu. Valmistelun etenemisestä on esitettävä selvitys vuoden 2022 loppuun mennessä, mikäli hallituksen esitystä ei ole annettu eduskunnalle.

2. Ympäristöministeriö on rahoittanut 2-vuotista ”Merimetson aiheuttamien suorien kalatalousvahinkojen määrän ja laadun arviointi Suomen merialueilla” -hanketta, jonka toteuttajana on Luonnonvarakeskus, Turun yliopisto ja Novia AMK. Hanke selvitti merimetsoista aiheutuvien vahinkojen suuruutta pyydyksissä ja kalanviljelylaitoksilla. Hanke käynnistyi huhtikuussa 2022 ja kesti vuoden 2023 loppuun asti. Tutkimuksen tuloksia hyödynnetään arvioitaessa merimetson ja harmaahaikaran vaikutuksia kalastuselinkeinoon ja vesiviljelyyn sekä arvioitaessa tarvetta säätää vahinkojen korvaamisesta.

Laura Mononen, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Ilmastolain täydentäminen

HE 27/2022 vp – EV 60/2022 vp

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää vuoden 2022 aikana hallitusohjelman mukaisen pilottihankekokonaisuuden vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden kehittämiseksi sekä luo selkeät pelisäännöt hiilimarkkinoille järjestelmän luotettavuuden ja läpinäkyvyyden takaamiseksi.

2. Valtioneuvosto julkaisi 1.2.2023 ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön rahoittamana ns. ”pelisäännöt” vapaaehtoisille hiilimarkkinoille eli Opa vapaaehtoisen hiilimarkkinoiden hyviin käytäntöihin – 2. Vapaaehtoisten ilmastotekojen edistäminen ilmastoyksiköillä. Pelisäännöt tuovat selkeyttä markkinoille ja

auttavat yrityksiä määrittämään oman ilmastoväittämänsä ja sen, miten esimerkiksi yrityksen asettamaan ilmastotavoitteeseen voidaan päästä hyödyntämällä vapaaehtoisia ilmastoyksiköitä. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö ovat myös rahoittaneet hankkeen liittyen päästökompensaatioiden erityiskysymyksiin, kuten kaksoislaskennan välttämiseen. Hiilestä kiinni -toimenpidekokonaisuuden osana kunnille ollaan luomassa omia pelisääntöjä hiilikompensaatioille KUNTA-NIELU hankkeessa, jossa myös pilotoidaan erilaisia vapaaehtoisia hillintätoimia (2022–2024). Hiilestä kiinni rahoituksella selvitettiin myös hiilimarkkinoiden toimintaympäristön kehityspolkuja (2023). Hiilenpoistojen sertifiointia koskevan EU-asetusehdotuksen sekä vihreitä väittämiä koskevan aloitteen käsittely etenevät EU-tasolla.

Outi Honkatukia, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Laki yhteishallinnosta valtion tukemissa vuokrataloissa

HE 182/2022 vp – EV 152/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö seuraa lain toimeenpanoa, vaikutuksia asukkaiden osallistumismahdollisuuksiin ja lain toimivuutta kokonaisuudessaan alusta asti huolellisesti arvioiden erityisesti hybridiosallistumisen toimivuutta sekä mahdollisuuksia kehittää uusia osallistumisen tapoja tietoteknisiä mahdollisuuksia hyödyntäen ja toimittaa tästä valiokunnalle selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä.

Laki yhteishallinnosta valtion tukemissa vuokrataloissa tuli voimaan vuoden 2024 alussa ja selvitys käynnistetään, kun lain toimeenpanosta ja soveltamisesta on riittävästi käytäntöä.

Anu Karjalainen, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

Vesilain luontotyyppisuojelelun tarkistaminen

HE 76/2022 vp – EV 227/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii luonnontieteellisen keskusmuseon resurssien riittävyydestä luonnonsuojelulaissa asetettujen tehtävien hoitamisen turvaamiseksi.

1. Luonnontieteellinen keskusmuseo (Luomus) on Helsingin yliopiston alainen laitos, ja sen mukaisesti rahoitus museon tehtäviin tulee pääsääntöisesti opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

Luonnonsuojelulain (9/2003) 10 §:n mukaan Luonnontieteellinen keskusmuseo toimii CITES-asetuksessa (neuvoston asetus (EY) N:o 338/97) tarkoitettuna tieteellisenä viranomaisena. Ympäristöministeriö rahoittaa tehtävän hoitamista ministeriön ja Luomuksen välisen sopimuksen mukaisesti.

Luonnonsuojelulain 10 pykälän mukaisesti Luomus vastaa lisäksi osaltaan eliölajien suojeluun, seurantaan ja tiedonhallintaan liittyvistä tehtävistä. Pitkäaikaiseen perinteeseen nojautuen Luomuksen vastuulla on eräitä lajiston, erityisesti linnuston, pitkäaikaisseurantoja, joiden toteuttamista ja ylläpitämistä ympäristöministeriö osaltaan rahoittaa. Joiltakin osin resurssien riittävydestä huolehtiminen edellyttää jatkotarkastelua eri tahojen kanssa, liittyen erityisesti Luomuksen ylläpitämään lajitietojärjestelmään, joka muodostaa osan lain 117 pykälässä tarkoitettua luonnonsuojelun tietojärjestelmää.

Esko Hyvärinen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää toistaen kirjelmän EK 42/2022 vp mukaisen lausuman, että poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkikihanhien hyödyntäminen sallitaan ja että hallitus valmistelee välittömästi esityksen luonnonsuojelulain muuttamisesta siten, että lintudirektiivin 9 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen perusteella mahdollistetaan poikkeusluvalla tapetun valkoposkikihanhien haltuunotto ja asiallinen hyötykäyttö.

2. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti ”tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposkikihanhien osalta poistetaan, ja lajit siirretään metsästyslain piiriin.” Poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkikihanhien haltuunotto ja hyödyntäminen ravintona ratkaistaan parhaiten siirtämällä valkoposkikihani metsästyslain piiriin.

Siirto toteuttaisi eduskunnan kirjelmässä EK 42/2022 vp edellytetyn lopputuleman ja kunnioittaa kansallisen lainsäädännön johdonmukaisuutta. Lintudirektiivistä johduvat velvoitteet on kansallisesti toimeenpantu luonnonsuojelulailla ja metsästyslailla, joilla on toisistaan eroavat tavoitteet. Metsästys ja siihen kytkeytyvä saaliin haltuunotto ja hyötykäyttö on rajattu metsästyslailla säänneltäviin lajeihin (metsästyslaki 1 ja 2 pykälät) kun taas luonnonsuojelulain soveltamisalaan kuuluvien lajien osalta kuolleiden eläinten haltuunotto ja hyödyntäminen on kielletty (luonnonsuojelulaki 70 pykälä). Metsästetyn yksilön hallussapito ja hyötykäyttö kuuluvat kansallisessa lainsäädännössä siten vakiintuneesti metsästyslain piiriin ja yksittäisen lajin

vuoksi tehtävä merkittävä kansallisen lainsäädännön muutos rikkoisi nykyisen lainsäädännön johdonmukaisuutta ja loisi paineita kohdella samoin muitakin rauhoitettuja lajeja.

Valkoposkivanhan siirrolle metsästyslain piiriin ei ole luonnonsuojelulaista (9/2023), lintudirektiivistä (2009/147/ETY) tai kansainvälisistä sopimuksista (Bernin sopimus) johtuvia esteitä.

Maria Westerman, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää ekologisen kompensaation pilottihankkeiden kautta parhaiden käytäntöjen keräämistä järjestelmän vapaaehtoisen käyttöönoton ja luotettavuuden kehittämiseksi.

3. Ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen yhteisesti rahoittaman ekologisen kompensaation pilottihankkeen ja Suomen Akatemian rahoittaman strategisen tutkimuksen BOOST-hankkeen yhteisenä työnä valmistuivat vuonna 2023 ekologisen tilan mittaristo ja arviot eri ekologisen kompensaation toimenpiteiden vaikuttavuudesta ja vasteajoista. Nämä yhdessä ympäristöministeriön vapaaehtoista ekologista kompensaatiota koskevan asetuksen (933/2023) kanssa varmistavat vapaaehtoisen ekologisen kompensaation yhdenmukaisen ja luonnontieteellisesti luotettavan soveltamisen. Ympäristöministeriön teettämän ekologisen kompensaation rekisterin ensimmäinen vaihe sähköisine hakemuksineen otettiin käyttöön kesällä 2023. Rekisteri valmistuu kokonaisuudessaan käyttöön kesällä 2024. Suomen ympäristökeskus jatkaa vuonna 2024 ympäristöministeriön rahoittamaa ekologisen kompensaation pilotointihanketta, jossa laaditaan vuonna 2023 toteutetun kompensaatiolaskennan vertailun pilottikokeen tulokset ja raportointi sekä yhteistyössä Suomen Akatemian rahoittaman strategisen tutkimuksen BOOST-hankkeen kanssa ohjeistus vuonna 2023 valmistuneiden laskentatyökalujen ja ekologisen tilan mittariston käyttöön.

Leila Suvantola, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää luonnonsuojelulain rikkomiseen liittyvien rangaistussäännösten osalta syyksiluettavuutta koskevien säännösten johdonmukaisuuden ja valmistelee tarvittavat korjausehdotukset.

4. Euroopan parlamentti ja neuvosto pääsivät joulukuussa 2023 sovintoon komission joulukuussa 2021 antamasta ehdotuksesta ympäristörikosdirektiivin tarkistamista koskevaksi direktiiviksi ja se hyväksyttäneen keväällä 2024. Luonnonsuojelulain rikkomiseen liittyvien rangaistussäännösten syyksiluettavuutta

tarkastellaan samassa yhteydessä, kun uusi ympäristörikosdirektiivi pannaan kansallisesti täytäntöön. Valmistelun päävastuu on oikeusministeriöllä, mutta ympäristöministeriö osallistuu lainsäädännön valmisteluun.

Leila Suvantola, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

5. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy mahdollisimman pian valmistelemaan lainsäädäntömuutosta, jolla suojeltujen uhanalaisten vesiluontotyyppien soveltamisalaa laajennetaan kattamaan vesiluonnon monimuotoisuuden suojelutavoitteiden edellyttämät luontotyypit arvioiden myös tarvetta poikkeamismahdollisuuksiin yksittäistapauksissa sekä mahdollisten rajauspäästösten tekemiseen korvausmekanismeineen ja siihen tarvittavien resurssien turvaamiseen.

5. Vesiluontotyyppien suojelun laajentamista koskevaa lainsäädäntöhanketta ei ole sisällytetty hallitusohjelmaan. Oikeusministeriössä ei myöskään ole tällä hetkellä osoitettavissa resursseja tätä hanketta koskevaan lainvalmisteluun.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttaminen

HE 128/2022 vp – EV 188/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö seuraa hallituksen esityksen mukaisen ei merkittävää haittaa (DNSH) -kriteerin soveltamiskäytännön joutuisuutta ja yhdenmukaisuutta varmistuen siitä, ettei vaatimus hidasta lupamenettelyä.

1. Ympäristöministeriö teetti GAIA konsultingilla selvityksen etusijamenettelystä ja DNSH kriteereiden soveltamisesta vuonna 2023. Haastateltavana oli 10 etusijamenettelyyn hakenutta yritystä ja hanketta (heinäkuuhun 2023 mennessä Etelä-Suomen aluehallintovirastosta etusijaa hakeneet toiminnanharjoittajat). Toiminnanharjoittajien mukaan etusijamenettely on tervetullut osa ympäristö- ja vesilupien käsittelyprosessia. Suurin osa toiminnanharjoittajista piti etusijapyyntöön liitettävää DNSH-arviointilomakkeen täyttöä työmäärältään kohtuullisena. Haastattelujen perusteella DNSH-arviointiosion täyttämiseen ja saamiseen kului toiminnanharjoittajilta tyypillisesti yhdestä kahteen viikkoon ja se teetettiin konsulteilla. Useimpien haastateltujen mielestä tältä osin konsulteilla teetetty lisätyö oli ollut kustannuksiltaan kohtuullista ja osa muutakin hankittavaa luvituskonsultointia.

Useat hakijat hyödynsivät DNSH-arvioinnissa hankkeessa tehtyjä ympäristövaikutusten arviointeja (YVA) ja Natura-arviointeja sekä rahoitushakemuksiin jo tehtyjä DNSH-selvityksiä.

Juho Korpi, kehittämisjohtaja, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö seuraa, että esitys ei hidasta muiden asioiden käsittelyä sekä muutoinkin arvioi lainsäädännön toimivuutta siitä saatavien kokemusten pohjalta.

2. Etusijamenettelyn tarkoituksena mahdollistaa tavanomaista nopeampi käsittely tietyille ympäristö- ja vesitalouslupahakemuksille. Tavoitteena on käsitellä kaikkien etusijan saaneiden hankkeiden lupa-asiat alle 12 kuukaudessa. Etusijaa koskeva tavoite on myös sisällytetty aluehallintovirastojen tulossopimukseen vuodelle 2024. Käytännössä pyritään ja tällä hetkellä aluehallintovirastot pystyvät nopeampaan käsittelyyn. Pyyntöjä on tullut ennakoitua vähemmän johtuen taloudellisesta tilanteesta. Helmikuussa 2024 hankkeiden käsittelytilanteet ovat olleet seuraavat eri aluehallintovirastoissa:

- Etelä-Suomen aluehallintovirasto (ESAVI) myönnetty lupa 12 hankkeelle, päätöksiä annettu 7, vireillä 5;
- Itä-Suomen aluehallintovirasto (ISAVI) myönnetty lupa 3 hankkeelle;
- Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto (LSSAVI) myönnetty lupa 9 hankkeelle, päätöksiä annettu 3, vireillä 6
- Pohjois-Suomen aluehallintovirasto (PSAVI) myönnetty lupa 5 hankkeelle, päätöksiä annettu 1, vireillä 4.

Kaikki asiat on käsitelty tavoiteajassa ja lupakäsittelytoiminnassa on luotu toimivat käytänteet. Suurin riskitekijä ollut toiminnanharjoittajan toiminta ja sitoutuminen hankkeisiin. Joissakin hankkeissa joudutaan myös pohtimaan etusijan poistamista, koska etusijamenettelyyn oikeuttavat ehdot eivät välttämättä toteudu. Yleisesti voidaan todeta, että etusijamenettelyyn tulevat hankkeet ovat Aluehallintovirastojen näkökulmasta suuritöisiä ja laaja-alaisia

Hanna Eronen-Jarva, valmiuspäällikkö, ympäristöministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että ympäristöllisten menettelyjen kehittämistä jatketaan tavoitteena menettelyjen yhdentäminen kohti valtakunnallisen mallin kautta toteutettavaa yhden luukun lainsäädäntöä ja lupaa.

3. Hallitusohjelmassa on päätetty uudistaa valtion aluehallinto ja perustaa uusi lupa-, ohjaus- ja valvontavirasto. Uuteen valtakunnalliseen ja monialaiseen virastoon yhdistetään Valvira, Aluehallintovirastot sekä elinkeino-, liikenne- ja

ympäristökeskusten ympäristövastualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät. Investointien edistämiseksi edetään kohti yhden luukun mallia, jossa asiointi ja lupien haku tapahtuvat keskitetysti ja digitaalisesti yhden, toimivan ja käyttäjälähtöisen lupaprosessin kautta. Yhdellä viranomaisella on vastuullaan lupaprosessin eteneminen ja koordinointi tarvittavine selvityksineen. Tämä viranomainen vastaa myös siitä, että luvan hakijalla on mahdollisuus etukäteen keskustella luvitukseen liittyvistä velvollisuuksista, selvitystarpeista ja reunaehdoista. Tavoitteena on, että yllättäviä lisäselvitys- ja täydennyspyyntöjä voitaisiin hyvällä yhteistyöllä ja ennakoinnilla vähentää. Tavoitteena on myös, että luvituksen kokonaisuutta toteutetaan viranomaisten ja hanketoimijoiden yhteistyöllä rinnakkain, eikä irrallisina peräkkäisinä palasina.

Ympäristöministeriön yhden luukun lainsäädäntöhankkeessa pyritään valtakunnallisen toimivallan omaavan lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisen mallissa sujuvoittamaan ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä ja vahvistamaan yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä. Hankkeessa kehitetään lakia eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta ja muita yhden luukun mallia edistäviä lakeja. Lisäksi valmistellaan ns. yhteiskäsittelyä koskevia säännöksiä, täytäntöönpannaan eräitä lupamenettelyjen kehittämiseen liittyviä EU-säädöksiä sekä yhteensovitetaan ja selkeytetään YVA-menettelyn ja lupamenettelyn välistä suhdetta. Tavoitteena on, että lupakäsittelyjä yhdistämällä hakemus uudessa lupa-, ohjaus- ja valvontavirastossa johtaa lähtökohtaisesti yhteen viranomaispäätökseen ja valitusmahdollisuuteen.

Johanna Korpi, Lainsäädäntöjohtaja, ympäristöministeriö

Laki ympäristövahinkorahastosta

HE 183/2022 vp – EV 199/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö lain toimivuusseurannassaan arvioi erityisesti sitä, toteutuuko maksukertymä ja maksurasituksen kohdistuminen eri toimialoihin ja erikokoisiin yrityksiin käytännössä siten kuin hallituksen esityksen vaikutusarvioinnissa on esitetty, raportoi seurannan ja arvioinnin tuloksista valiokunnalle ja ehdottaa tarvittaessa muutosta maksujärjestelmään vuoden 2026 loppuun mennessä.

1. Ympäristövahinkorahasto on uusi valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka toiminta alkaa 1.1.2025. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi ympäristövahinkorahastosta ja siihen liittyviksi laeiksi esitetään arvio rahaston pääoman keräytymisestä ja maksurasituksen kohdistumisesta toimialoittain (HE 183/2022 vp, luku

4.2.2). Vuosittaisten ympäristövahinkomaksujen kantaminen ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajilta aloitetaan hallituksen esityksessä esitetystä poiketen vasta vuonna 2026 maksunkannon kohdistuessa edellisenä vuonna harjoitettuun toimintaan. Kertaluonteisten ympäristövahinkomaksujen kantaminen aloitetaan lain tultua voimaan vuonna 2025.

Ympäristövahinkorahastosta annetun lain toimeenpano on meneillään. Maksujen kantaminen ja muu maksumenettelyn toimeenpano edellyttävät ympäristönsuojelun valvonnan ja kuormituksen sähköisen järjestelmän (YLVA-tietojärjestelmän) kehittämistä ja järjestelmään nykyisellään sisältyvien, toiminnanharjoittajia koskevien tietojen päivittämistä. Ympäristövahinkorahastosta annetussa laissa (1262/2022) tarkoitettuna maksunkantoviranomaisena toimii Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, jossa valmistellaan maksunkannon toimeenpanoa. Ympäristöministeriö huolehtii lain toimeenpanon seurannasta lausuman mukaisesti.

Mari-Linda Harju-Oksanen, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa sen, että hyvän öljyntorjuntavalmiuden ylläpidosta huolehditaan.

2. Hallitusohjelman mukaan hallitus varmistaa riittävän öljyntorjuntavalmiuden ja ympäristövahinkojen torjuntakyvyn, jotta kansallisiin sitoumuksiin sekä toimintaympäristön muutoksien aiheuttamiin tarpeisiin ja suorituskykyvaatimuksiin pystytään vastaamaan.

Valtioneuvoston periaatepäätöksellä (Valtioneuvoston yleisistunto 16.2.2023, VN 13/2023) on vahvistettu Ympäristövahinkojen torjunnan kansallinen strategia vuoteen 2035. Strategian vision mukaan toimintaan osallistuvien tahojen resurssit ovat riittävät koko ympäristövahinkojen torjunnan tapahtumaketjun hoitamiseen. Strategian mukaan ympäristövahinkojen torjunnan kalustoinvestointien rahoitus tulee turvata. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan valtakunnallinen neuvottelukunta valmistelee Rajavartiolaitoksen johdolla strategian toimeenpanosuunnitelman vuonna 2024.

Rajavartiolaitos on saanut öljysuojarahastolta keskimäärin noin 2 miljoonan euron vuosittaisen rahoituksen öljyntorjuntakaluston hankintoihin 2010-luvulla. Tällä rahoituksella on uusittu ja ylläpidetty öljy- ja kemikaalivahinkojen havaitsemiseen ja torjuntaan tarvittavaa teknistä välineistöä aluksissa ja ilma-aluksissa. Öljysuojarahaston toiminta päättyy vuoden 2024 lopussa ja sen korvaa ympäristövahinkorahasto, josta ei myönnetä tukea hankintoihin valtion virastoille. Ympäristövahinkorahasto ei korvaa öljysuojarahaston lakkauttamisesta aiheutuvaa rahoitusvajetta ympäristövahinkojen torjuntaan käytettävän kaluston uudistamisessa.

Öljysuojarahaston toiminnan päättymisen edellyttää 2,20 – 2,44 miljoonan euron lisäystä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntamomentille 26.01.25 vuosille 2025–2028, jotta öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmius voidaan varmistaa. Ilman öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntamomentille myönnettävää lisärahoitusta Raja-vartiolaitos ei pysty jatkossa uusimaan ja kehittämään öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan tarvittavaa teknistä välineistöä, torjuntakalustoinvestointeja joudutaan siirtämään, eikä momentin käyttö VL2025-luokan vartiolaivojen ympäristövahinkojen torjuntasuorituskyvyn rakentamiseksi ole mahdollista.

Jaakko Olli, yksikön päällikkö, Rajavartiolaitoksen esikunta, sisäministeriö

Korkotukimallin kehittämistarpeet

HE 248/2022 vp – EV 283/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa korkotukimallin kehittämistä kannustavammaksi.

Pitkän korkotukimallin kehittämistarpeita ja toimivuutta seurataan ympäristöministeriössä ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksessa. Asuntorakentamisen pitkän korkotukimallin lainsäädännön ajantasaisuus ja mallin houkuttelevuus toimijoille varmistetaan, jotta edellytykset valtion tukemalle asuntotuotannolle pysyvät riittävällä tasolla. Ympäristöministeriö seuraa pitkään korkotukimalliin syksyllä 2023 voimaan tulevien säännösten vaikutuksia etenkin mallin kannustavuuteen ja jatkaa korkotukimallin kehittämistä.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä

HE 140/2022 vp – EV 310/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö ottaa rakennusalan toimijoiden esitystä kohtaan esittämän kritiikin vakavasti ja mahdollinen järjestelmän jatkokehittäminen tehdään hyvässä yhteistyössä alan toimijoiden kanssa ja vaikutustenarviointiin kiinnitetään erityistä huomiota.

1. Laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä tuli voimaan 1.1.2024. Mahdollisessa järjestelmän jatkokehittämisestä arvioidaan, kun tietojärjestelmä on otettu käyttöön. Ympäristöministeriö rakentamislain (751/2023) liittyvien asetusten valmistelun yhteydessä kuullut rakennusalaan erilaisissa työpajoissa. Lisäksi

ympäristöministeriö on asettanut 26.10.2023 erillisen seurantaryhmän, jonka tehtävänä on keskustella ja kommentoida rakentamislain nojalla valmistelussa olevia asetusluonnoksia ja tukea niiden valmistelua. Tämän seurantaryhmän työn alle kuuluvat rakentamislain 72 ja 73 pykälän nojalla annettavat asetukset, joihin viitataan rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain 7 pykälässä 1.1.2025 alkaen.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi turvallisuuden kannalta kriittistä infrastruktuuria koskevan tiedon suojaamista koskevassa työssä myös rakennustiedon saatavuuteen ja kasautumiseen liittyviä riskejä sekä tiedon salassapitotarpeita.

2. Valtiovarainministeriö on asettanut erillisen paikkatietojen kansallisen riskiarvion työryhmän, jonka tehtävänä on laatia paikkatietoja koskeva kansallinen riskiarvio ja toimintamalli paikkatietojen käsittelyyn. [Paikkatietojen kansallisen riskiarvion työryhmä hankeikkunassa](#). Kriittistä infrastruktuuria koskevaa turvaamista arvioidaan osana EU:n CER-direktiivin (Critical Entities Resilience Directive) kansallista toimeenpanoa, josta vastaa sisäministeriö. [Lainsäädäntöhanke: Kriittisen infrastruktuurin tunnistaminen ja kriisinkestävyiden parantaminen hankeikkunassa](#)

3. Eduskunta edellyttää, että julkisuuslain ja henkilötietolain yhteydessä tarkastellaan kriittisesti rakennuslupatietojen saatavuutta muuhun kuin viranomaiskäyttöön.

3. Oikeusministeriö on käynnistänyt joulukuussa 2023 säädösvalmisteluhankkeen kansallisen tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksesta. Työ jatkuu vuoteen 2026 asti ja ympäristöministeriö osallistuu hankkeeseen. [Tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistus](#)

Jaakko Rastas, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Rakentamislaki ja sen vaikutukset

HE 139/2022 vp – EV 333/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että palvelulupauksen käyttöä pilotoidaan yhteistyössä kuntien kanssa ja saatujen kokemusten perusteella tehdään johtopäätöksiä palvelulupauksen laajemmasta käytöstä.

1. Rakentamislain korjaussarjan hallituksen esitysluonnos on lausunnolla 5.3.2024 saakka. Korjaussarja sisältää säännöksen kolmen kuukauden käsittelyaikatakuuksi.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ehdotetun sääntelyn vaikutuksia perusoikeuksien toteutumiseen sekä lupaprosessien kestoon ja sujuvuuteen ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin mahdollisten ongelmien poistamiseksi.

2. Rakentamislaki tulee voimaan 1.1.2025, joten sääntelyn vaikutuksista perusoikeuksien toteutumiseen ja lupaprosesseihin ei ole vielä tietoa. Rakentamislain korjaussarjassa muutoksenhaluoikeuksia ehdotetaan kavennettaviksi.

Kirsi Martinkauppi, hallitusneuvos, ympäristöministeriö

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN pdf: 978-952-383-933-5
ISBN painettu: 978-952-383-949-6
ISSN pdf: 2490-0966
ISSN painettu: 2490-0613